

เรื่องคุยกันกับลูกศิษย์

โดย

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

ความสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนประสงค์ แต่เป็นการยากที่จะได้มาและรักษาไว้ให้จริง ถ้าความสุขนั้นเกิดจากโชคทรัพย์ หรือวัตถุใดๆ ย่อมมีวันหมดสิ้นเสื่อมค่าลง แต่ความสุขอันเกิดแต่การประพฤติปฏิบัติธรรมจะคงทนเป็นนิรันดร์ トラบที่ประพฤติอยู่ในธรรม

หลังสือเล่มนี้ เป็นเสมือนบันไดขั้นต้นของผู้ปรารถนาจะก้าวขึ้นไปพบกับความสุขอันแท้จริงบนขั้นสุดท้าย เมื่อท่านได้อ่านแล้ว จะตัดสินใจก้าวขึ้นบันไดนี้ หรือหยุดอยู่กับที่หรือเลี้ยวเดินไปทางอื่น นั้นก็สุดแต่วิจารณ์ญาณของท่านเอง

คณะศิษย์ผู้จัดพิมพ์

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑	๑
บทที่ ๒	๒๒
บทที่ ๓	๔๓
บทที่ ๔	๖๖
บทที่ ๕	๙๓

อ่านหนังสือธรรมะทำไม

เราเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือทางด้านธรรมะเป็นสำคัญ อ่านทางโลกมันมีฉากหน้าฉากหลัง สุดท้ายก็ฉากหลังนั้นแหละทำลาย ฉากหน้าเป็นเครื่องล่อหู ล่อตา ล่อใจไปหน่อย ๆ ฉากหลังนี้สำคัญแทงเข้าไปเลย เสียมากต่อมาก แต่เมื่อไม่มีใครคิดทางเรื่องเสียแล้วก็ มันจะเสียขนาดไหนก็ไม่สนใจ มีแต่บ่นหน้าเรื่อย ๆ ความฉิบหายก็ไปเรื่อย ๆ เหมือนไฟลามทุ่ง

ส่วนที่เป็นสารประโยชน์ก็มี ไม่ได้ปฏิเสธ แต่ผู้ที่อ่านส่วนมากมักอ่านด้วยความเพลิดเพลินละชิ ไม่ได้อ่านเพื่อหาสารประโยชน์อะไรกันนะ ยิ่งเป็นเด็กหนุ่มเด็กสาวด้วยแล้วคึกคะนองนี่ โอ๊ย เป็นบ้าไปเลยเทียว บ้าสด ๆ ร้อน ๆ ยิ่งเห็นโป๊ ๆ เป๊ ๆ ด้วยแล้วยิ่งไปใหญ่เลยนะ ลืมมุ่งชื่นมื่นผ่านนั้นแหละ วิ่งเป็นบ้าเหมือนหมา นี่ละอำนาจของกามตัณหา มันใช้เล่นเมื่อไร มันเคยทำลายโลกมามากต่อมากแล้ว อันไหนก็ไม่รุนแรงเหมือนอันนี้ อันนี้รุนแรงมาก ไม่ว่าจะสัตว์ว่าคน ถ้าลงอันนี้ได้บิบบหัวใจแล้วอยู่ไม่ได้ ต้องตื่นเทียว

ท่านจึงให้มีน้ำคือธรรมะ อ่านธรรมะ ฟังธรรมะ อบรมธรรมะ เพื่อดับไฟในใจ เพราะสิ่งที่ทำให้เพลิดเพลินนั้น เป็นสิ่งที่มีพิษภัยและความโศกเศร้าแฝงอยู่ในนั้น จึงนำธรรมะเข้าไปชะล้างในจุดนั้น เปิดออกเพื่อเห็นโทษของมัน ถ้ามีแต่สิ่งเหล่านี้ถึงจะมีโทษขนาดไหนก็ไม่ได้เห็นโทษ เพราะไม่สนใจดูโทษ พอธรรมะส่องเข้าไปปั๊บก็เห็น เห็นโทษของมันมากน้อย เห็นเรื่อย ๆ เห็นหลายครั้งหลายหนก็มีกำลังมาก และปราบกันได้ ๆ อย่างน้อยก็อยู่ด้วยความสงบเย็นใจ ไม่ปีนรั้วปีนลูกกรงอย่างเขาวัว

เราเห็นอย่างนั้นแหละจึงได้พิมพ์หนังสือออกแจก ที่แรกก็ทางวัดพิมพ์แจกก่อน ที่นี้ต่อมาบรรดาลูกศิษย์ลูกหาก็พิมพ์ เลยพิมพ์กันเป็นเนื้อเป็นหนังจริง ๆ ทางวัดก็เป็นอันว่าปล่อย เป็นแต่เพียงว่ารับแจกให้ ทำออกมาแล้วก็แจกประชาชนญาติโยม เพราะเราเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือธรรมะนี้มากอย่างฝังใจ นี่หลวงตาบัวบวชตั้งแต่หนุ่มพ้อจนกระทั่งปานนี้ก็เพราะได้อ่านหนังสือ ให้ลูกหลานทั้งหลายเอาไปเป็นคติ

(คัดจากเทศน์อบรมฆราวาส ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๖)

“เรื่องที่คุณกัน”

ระหว่าง

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
กับลูกศิษย์

เขียนและเรียบเรียง โดย เพ็ญแข กัมปียบุตร

คณะศิษย์จัดพิมพ์ถวายท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
เพื่อแจกเป็นธรรมทาน

“คำขอขมา”
และคำปรารภของผู้เขียน

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
โยโส สุปฺภิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ
อุชุปฺภิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ
ญายปฺภิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ
สามีจิปฺภิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ
ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยฺกคานิ อญฺญุ ปุริสปุคฺคลา,
เอส ภควโต สวากสงฺโฆ,
อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชสิกรณฺีโย,
อนุตฺตรํ ปญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ

หนังสือนี้เขียนขึ้นจากการถอดเทปบันทึกเสียง ที่ผู้เขียนและคณะนำติดตัวไปด้วย
เกือบทุกครั้งเมื่อไปวัดป่าบ้านตาด คำสอนของท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน จึง
เป็นไปตามคำสั่งสอนของท่านมิได้มีผิด และหากจะมีพลาดไปบ้าง ก็เพราะบางวันไปธุระที่
จังหวัดไหน ๆ มาแล้วเลี้ยวเข้าวัดโดยมิได้คาดหมาย จึงไม่มีเครื่องบันทึกเสียงติดตัวไปด้วย
ผู้เขียนได้พยายามจับจำคำที่ท่านสอนใส่สมองไว้ทั้งหมด แล้วนำถ้อยคำนั้นมาเรียบเรียง
ตัดต่อเข้าด้วยกัน เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้รับความรู้ ความเบิกบานในธรรม ความผิดพลาด
อาจเกิดขึ้นได้ตามประสาปุถุชนคนทำงาน ซึ่งมีได้เป็นผู้รู้ฉลาดหลักแหลมอะไรเลย ต้องขอ
อภัยต่อท่านผู้อ่านและผู้รู้ทุกท่านไว้ด้วย

ธรรมะที่ได้รับการสั่งสอนจากท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นธรรมอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ปราศจากเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง คำสอนของท่านอาจารย์เป็นไปในลักษณะเรียบง่าย ตรงเข้าสู่เป้าหมาย นั่นคือการหลุดพ้นจากกิเลสและโลกสมมุติโดยสิ้นเชิง ไม่อ้อมค้อมแหวะเวียนติดขัดอยู่ ณ ที่ใดทั้งสิ้น ลูกศิษย์ทุกคนได้รับความสว่างกระจ่างแจ้ง เข้าใจในธรรมด้วยความเบิกบานที่ท่านสอนตลอดมา จากการประพฤติปฏิบัติตามทุกขั้นตอนที่ท่านสอนก็ได้พบ ได้รับความสุข ความรู้อันละเอียดลึกซึ้งแผ่กระจายกว้างออกไป เป็นประโยชน์แก่จิตของแต่ละคนจนมีอภิประมาณได้ คุณประโยชน์แห่งธรรมอันยิ่งใหญ่ มหาศาล ที่ท่านได้กรุณาถ่ายทอดอบรมลูกศิษย์นั้น ได้ใช้วิธีการต่างๆ ทุกรูปแบบ ทั้ง อ่อนโยน สุภาพ หรือดุกร้าว เด็ดเดี่ยว และมั่นคง โดยจะสอนตามลักษณะของแต่ละบุคคล ที่ได้แบกกิเลสเข้าไปหา ท่านอาจารย์ได้ใช้ธรรมะอันแหลมคม เฉียบขาดยิ่งกว่า กระชาก ลากถูกกิเลสออกจากหัวใจศิษย์ทั้งหลาย จนตัวเบาไปตาม ๆ กัน

ผู้เขียนได้รับอนุญาตให้นำคำสอนของท่านมาเขียนบันทึกไว้ได้ เพื่อแจกจ่ายธรรม นั้นแก่สหธรรมิก โดยที่ท่านอาจารย์มิได้ตรวจแก้ไขก่อนดังเช่นเคยปฏิบัติ ความผิดพลาด จึงต้องมีแน่นอนจากความโง่เขลาเบาปัญญาของผู้เขียนเอง จึงต้องกราบนมัสการแทบเท้า ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แม้จะรู้ว่าท่านมิได้เคยถือเป็นผิดคิดโทษต่อลูกศิษย์ หรือผู้ใดเลย แต่ต้องกราบขอขมาจากองค์ท่านเพื่อความปลอดจากโทษและบาปอัน อาจจะมีขึ้นได้

พระคุณของพ่อแม่ผู้ให้ชีวิตและความรัก เอื้ออาทรต่อบุตรมีมากมายเพียงใด เราทุกคนย่อมรู้ดี การเกิดเป็นคนที่มีชีวิต มีความสุข มีทรัพย์สมบัติเงินทองมากมายเพียงไรก็ตาม ถ้าชีวิตนั้นปราศจากธรรมก็จะกลายเป็นคนที่ขาดคุณภาพในทันที ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโนและท่านอาจารย์ทุกองค์ที่ผู้เขียนได้จารึกนามท่านไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นทั้งพ่อ แม่ ครู อาจารย์ พร้อมสรรพ ท่านได้สั่งสอนมอบธรรมะให้แก่กุลบุตรทุกชีวิต ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชาติ ทุกภาษา ท่านได้แก้ไขให้คนธรรมดาเป็นคนที่ดี ดีเลิศ และเป็นมนุษย์ ซึ่งหมายถึงผู้เจริญแล้วในทุกทางทุกธรรม เพราะการมีชีวิตอยู่โดยปราศจากธรรม นับเป็นความประมาท อันเป็นภัยอันตรายอย่างยิ่ง คนคนนั้นจะเป็นคนที่ขาดคุณความดีหมดโอกาสที่จะได้เป็นมนุษย์ และเสียดชาติเกิดในทุกขั้นตอนของการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้

พระเดชพระคุณของพ่อแม่ครูอาจารย์ ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ที่มีต่อผู้คนทั้งใกล้และไกล จำนวนมากมายมหาศาลทั้งในประเทศไทย ในต่างประเทศ และในโลกนี้ (รวมทั้งโลกไหนๆ ก็ตามที่ผู้เขียนสุดจะรู้ได้) ผู้เขียนและคณะศิษย์กลุ่มเล็กๆ ได้

สำนึกในพระเดชพระคุณขององค์ท่านอาจารย์เสมอ มิได้ขาด สุดปัญญาจะหาสิ่งใดมาตอบแทนพระเดชพระคุณของท่านได้ จึงได้พยายามเดินตามรอยเท้าของท่านโดยการปฏิบัติธรรม อันมีทั้งการถือศีล สวดมนต์ ภาวนา ปฏิบัติบูชาและอามิสบูชา ตามที่ท่านสอน แม้จะยังบกพร่องลุ่ม ๆ ดอน ๆ ตามวิสัยปุถุชน แต่เราทั้งหลายก็หวังว่า ความพยายามปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ เพื่อบูชาครูอาจารย์ จะเป็นพลังอันสำคัญให้แหวกว่ายทวนกระแสกิเลสได้ในที่สุด

หนังสือนี้สำเร็จด้วยดวงใจอันเปี่ยมในความกตัญญูรู้คุณท่าน ด้วยความเคารพสักการะ ด้วยเศียรเกล้าของศิษย์ทุกคน อันมีเมตตาบารมีอันสูงส่งของท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นหลักสำคัญ และโดยบารมีของพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรงทุกองค์แห่งวัดป่าบ้านตาด และพระคุณเจ้าพระชัยณรงค์ ครุฑมโหม ซึ่งได้กรุณาต่อผู้เขียนด้วยเมตตาธรรมเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณสภธรรมิกทั้งหลาย ในกุศลเจตนาที่ได้ร่วมบริจาคบูชาเป็นค่าพิมพ์ ซึ่งได้จาริกนามของท่านไว้แล้ว

บุญกุศลอันเกิดขึ้นด้วยเจตนาดี เพื่อนำคำสอนของท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน มาสู่ญาติมิตร เพื่อการปฏิบัติธรรมในแนวทางที่ถูกต้อง ตรงเป้าหมายที่เราทุกคนปรารถนา คือความหลุดพ้นเข้าสู่ความสงบอันนิรันดร บุญนี้มีและคงจะมีมากพอสมควร ขอท่านทั้งหลายได้โปรดอนุโมทนาร่วมกันให้ทุกชีวิตเห็นใจ เข้าใจกัน ช่วยเหลือกันไปจนสุดความสามารถ ขอธรรมะแห่งองค์สมเด็จพระบรมศาสดาที่พ่อแม่ครูอาจารย์ ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี และท่านอาจารย์ทุกองค์ที่ได้แนะนำสั่งสอนศิษย์ด้วยความซาบซึ้งล้นพ้น ด้วยเมตตาอันล้นฟ้า มหาสมุทรนี้ จงเป็นเครื่องนำความเกษมมาสู่ทุกคนโดยทั่วถึงกัน

ขอกราบนมัสการท่านอาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูงสุดด้วยกาย วาจา และใจ

กาเยน วาจา ย ว เจตสา วา,
สงฺฆเ กุกุมมํ ปกตํ มยา ยํ,
สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตุ,
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว สงฺฆเ.

“เรื่องที่คุยกัน”

ระหว่าง

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

กับลูกศิษย์

เมื่อได้รับคำสั่งจากเบื้องบนให้ย้ายครอบครัวจากภาคเหนือ (มีจังหวัดลำปางเป็นศูนย์กลาง) ไปอยู่ภาคอีสาน (มีจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลาง) ผู้เขียนก็ให้ตีใจนัก เพราะมีนิสัยชอบเดินทางอยู่แล้ว ประกอบกับยังไม่เคยรู้จักภาคอีสานมาก่อนเลย จึงยินดีที่จะได้ไปสัมผัสผู้คนที่นี่ อีกทั้งสนใจกับเรื่องพระสงฆ์องค์เจ้าตลอดมา ถ้ามีเวลาว่างก็จะไปคุยกับพระ เพราะตามต่างจังหวัด หรือในชนบททั่วๆ ไป วัดจะเป็นที่รวมของคนทุกระดับชั้น การที่ต้องย้ายอยู่เรื่อยจึงต้องอาศัยวัดเป็นหลัก ที่ไปวัดมิได้ไปฟังเทศน์ โดยเฉพาะเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการฟังธรรม คือเมื่อมีปัญหาอะไร ก็ป้อนคำถามให้พระท่านช่วยแก้ไขให้ ส่วนใหญ่ท่านก็จะเมตตาอธิบายแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ด้วยธรรมะของพระพุทธองค์ที่ได้ทรงแสดงไว้ รัสแห่งธรรมได้เอิบอาบซาบซึ่งเข้าสู่ดวงจิตที่ละน้อยๆ ทำให้เกิดความอดทนต่อสิ่งที่ไม่เป็นธรรม อันมีผลมากระทบตัวโดยตรงอย่างไม่พริ้วพริ้ง เพราะฉะนั้นผู้มีปัญหามากเช่นผู้เขียนนี้ จึงไม่มีสิ่งใดจะช่วยให้ได้เลย นอกจากธรรมะเป็นกุญแจไขให้ทุกเปลาะ จนเข้าใจแจ่มกระจ่างสว่างแจ้ง

แผ่นดินอีสานเป็นดินแดนแห่งพระอริยสงฆ์ เป็นดินแดนแห่งศิลปวัฒนธรรมอันยาวนานและกว้างใหญ่ไพศาล เป็นดินแดนที่มีเขาเล่าว่า ผู้คนอีสานยากจนนัก เป็นช่องว่างให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจระหว่างคนที่นี่กับคนภาคอื่น เป็นช่องว่างระหว่างชนชั้นต่าง ๆ นานา สารพันที่จะได้ยินได้ฟังกันมา เนื่องจากกำลังศึกษาเรื่องของพุทธศาสนาและการปฏิบัติภาวนาของครูอาจารย์อยู่หลายองค์ จึงได้เข้าไปกราบเรียนถาม ท่านอาจารย์หลวง

แห่งวัดป่าสำราญนิवास อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางว่า เมื่อเดินทางไปถึงขอนแก่นแล้ว จะไปหาพระสงฆ์องค์ใดให้ท่านสอนการปฏิบัติภาวนาได้

ท่านอาจารย์หลวงได้กรุณาแนะนำว่า “จงไปหาอาจารย์บุญเพ็ง ที่วัดป่าวิเวกธรรม อยู่ในเมืองขอนแก่นนั้นละท่านจะสอนให้” เมื่อทราบลาท่านอาจารย์หลวงแล้ว เราก็พากันเดินทางมารับงานที่ขอนแก่นทันที

คำ ๆ ว่างจากหน้าที่การงานแล้ว เราก็พากันยกพานดอกไม้ธูปเทียนเข้าไปกราบท่านอาจารย์บุญเพ็ง เป็นการฝากตัวเป็นศิษย์ของท่าน ครั้นรู้ว่าเราเพิ่งย้ายมาและสนใจในการปฏิบัติภาวนา โดยมีท่านอาจารย์หลวงแนะนำมาเช่นนี้ ท่านก็ลุกขึ้นครองผ้าเป็นปริณทล นำเรานั่งสมาธิทันที ปฏิบัติกันเช่นนี้เป็นประจำทุกคำคืนไม่มีว่างวัน โดยท่านอาจารย์บุญเพ็งจะเป็นผู้พาดำปฏิบัติ ด้วยการแนะนำว่าให้เริ่มด้วยการมีสติจับดูที่จิตของตัวเอง รู้ทันความรวดเร็วของจิตที่หวั่นไหวนอกศูนย์กลางอยู่ตลอดเวลา ไม่ยอมสงบนิ่งให้ง่าย ๆ จับให้ติดจับให้อยู่ จับให้สงบ

การปฏิบัติซ้าอยู่เช่นนี้นานวันเข้าจนจิตเกิดความชำนาญขึ้นบ้าง ท่านก็จะนำไปนั่งสอนในที่ต่าง ๆ จากนั่งที่กุฏิของท่านก็ไปนั่งที่โรงฉัน ติดกับป่าช้าด้านหนึ่งโดยดับไฟให้มีมืด แล้วท่านอาจารย์จะกล่าวนำให้จิตตั้งลงสู่สมาธิ หลายคนได้รับความแปลกประหลาดมหัศจรรย์จากการปฏิบัติภาวนา ในโรงฉันอันกว้างใหญ่มีตสนิทที่มียุงชุมเป็นที่สุดกลับปรากฏว่า ไม่มียุงมารบกวนผู้ภาวนา และปรากฏแสงสว่างนวลจ้าจับตาขึ้นเยือกเย็นไปทั่วทุกชุมชน จนต้องลืมตาขึ้นดูว่าแสงสว่างนั้นมาจากไหน แต่ก็กลับได้พบความมืดสนิทเหมือนเดิม ครั้นหลับตาดิ่งลงสู่สมาธิใหม่ก็จะพบแสงสว่างนั้นอีก ทุกคนที่ได้สัมผัสกับความสงบและความสว่างนี้ ต่างก็นิ่งเงียบ เพราะสิ่งที่พบเป็นความรู้หรือปรากฏการณ์เกิดขึ้นเฉพาะตัวผู้ตั้งใจภาวนาเท่านั้น

ท่านอาจารย์บุญเพ็งสอนธรรมะให้ศิษย์ด้วยความเมตตา และอารมณ์ขันเป็นอย่างยิ่ง จากการนั่งภาวนาในกุฏิของท่านในโรงฉัน (ซึ่งใกล้ป่าช้า) ก็ไปนั่งกันโนโบสถ์ (ซึ่งก็ติดกับป่าช้าอีกนั่นแหละ) และจากวัดป่าวิเวกธรรมที่อยู่ในเมือง ท่านก็พาผู้เฝ้าธรรมทั้งหลายเข้าไปนั่งในวัดร้างติดเทือกเขาภูพาน ซึ่งเป็นวัดที่มีพระอยู่เพียงสี่ห้าองค์ ท่านบอกว่าพระเหล่านี้นั่งภาวนากันแบบเอาเป็นเอาตายทั้งนั้น

สำหรับผู้เขียนเองได้ตั้งคำถามที่ไม่เข้าท่ากับท่านหลายอย่าง ฟังดูเหมือนคนพูดจา ก้าวร้าว รวน แต่ท่านอาจารย์ก็จะตอบด้วยเมตตาและอารมณ์ขันทุกครั้งไป ทำให้การ สนทนาธรรมเป็นไปอย่างมีรสชาติ สนุกสนาน เป็นกันเองเสมอ ความเบื่อหน่ายในธรรมจึง ไม่มี เช่น คำถามที่ว่า “คนเรานั้นถ้าลงได้ถือศีล ให้ท่าน และภาวนาอยู่เสมอแล้วก็จะ นิพพานอย่างแน่นอน ไม่เห็นจะต้องไปทอดกฐิน ทอดผ้าป่าอะไรให้ยุ่งยากมากเรื่อง” ท่าน อาจารย์บุญเพ็งตอบทันทีว่า “บุญก็ต้องทำ เพราะว่าถ้าการให้ท่าน การถือศีล และการ ปฏิบัติภาวนาของเรามีกำลังไม่พอ ไปไม่ทันถึงพระนิพพาน บุญก็จะช่วยให้ได้อยู่ในภพภูมิ อันควร ไม่ต้องไปห้อยโหนร่องแรงอยู่กลางอากาศ”

ลูกศิษย์หน้าเป็นทั้งหลายฟังท่านตอบแล้วพากันหัวเราะก๊องไป นอกจากนี้ท่าน อาจารย์บุญเพ็งจะมีเกร็ดของครูอาจารย์เก่าๆ ด้านปฏิบัติภาวนามาเล่าให้ลูกศิษย์ฟังเสมอ ว่าท่านองค์นี้้องค์นี้ปฏิบัติอย่างไร โดยเหตุที่ท่านเป็นศิษย์หลวงพ่อดี แห่งวัดอโศการาม และท่านพ่อดีเป็นศิษย์พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ เราทุกคนจึงได้ทราบคุณธรรม ความ เข้มแข็งเด็ดเดี่ยวของครูอาจารย์ในการปฏิบัติภาวนา เพื่อให้เกิดปัญญาอย่างแท้จริงจาก ท่านอาจารย์บุญเพ็งเสมอๆ การสนทนาธรรมจึงมิใช่เป็นการขึ้นเทศน์โดยทั่วไป แต่เป็น การคุยกันเรื่องธรรมะจริงๆ คุยกันอย่างมนุษย์ปุถุชนที่ยังเต็มไปด้วยกิเลสกับอาจารย์ผู้มี เมตตาสูง รับฟังปัญหาของพวกเราแล้วก็จะตอบด้วยอารมณ์ขันตลอดเวลา เช่น มีผู้รู้จัก คุณเคยกราบเรียนถามว่า “ทำไมท่านอาจารย์จะต้องฉันหมาก” ท่านจะหัวเราะตอบทันที “ก็พระนิพพานไม่ได้ห้ามว่าไม่ให้กินหมากนี้หว่า” ลูกศิษย์พากันเราะครืน

ค่ำวันหนึ่งเกือบจะสามทุ่ม ท่านนำศิษย์นั่งภาวนากันอยู่เงียบๆ สักพักใหญ่ๆ บน ลานกุฏิก็เกิดมีกลิ่นเหม็นสาบสาบอย่างน่าสยดสยองโผล่เข้ามาทุกขณะ ชัดเจนขึ้นทุกที เสียงหมาเห่าหอนอยู่ข้างๆ กุฏิ นักภาวนาทั้งหลายขวัญกระเจิง ตัวแข็ง หลับตาแน่น ส่วน ใจนั้นเกาะชายจีวรอาจารย์ ซึ่งท่านลุกออกไปดู เดินกุกกักอยู่ข้างนอกสักพัก ก็ได้ยินเสียง ท่านเรียกณเฑาะดังๆ ในความมืด “ณเฑาะ ใครอยู่บ้าง ไปตามสัปเหร่อมาซิเผาศพกันอย่างไร ไหมไฟไม่หมด หมามันคาบเอาแขนขาใครมาตะอยู่นี่” เมื่อกลับเข้ามาเห็นลูกศิษย์นั่ง นัยน์ตาโพล่ง ท่านก็ดูว่า “กลัวอะไรกันหมามันไม่รู้ว่าแขนใคร ขาใคร เจอเข้าก็คาบมา ตะเล่น เอา ตั้งใจกันใหม่”

การไปฝึกสมาธิกับท่านอาจารย์บุญเพ็งนั้น จะได้พบเรื่องขำขันอยู่เสมอ เช่นในขณะที่ท่านปล่อยให้พวกเรานั่งภาวนากันนั้น จะมีผู้คนมาหาท่านสารพัดเรื่อง คราวหนึ่งมีชายฉกรรจ์ชาวเมืองสองคนเข้ามากราบเรียนด้วยความเรียบร้อย ใบหน้าคล้ำแดด มีแต่รอยยิ้มแย้มแจ่มใส พูดเป็นภาษาอีสานว่า “กระผมมาขอขมาของวัดไปจัดงานศพหน่อยครับ”

“อ้อ ใครตายเล่า” ท่านอาจารย์บุญเพ็งถาม

“ไอ้สิน เพื่อนกระผมเอง มันกินเหล้าตายครับ” เขาตอบแล้วหัวเราะ ไม่มีท่าทางเศร้าสลด ท่านหัวเราะบ้าง

“มันกินเหล้ามากไปเนาะ” ท่านอาจารย์พูดเปรย ๆ

“ครับ กินกันอยู่ดี ๆ แทะ ๆ มันหยุดหายใจไปเฉย ๆ ครับ”

“ไม่หายใจ มันก็ตายเนาะ”

“ครับผมว่าจะสวดสักสามวันแล้วก็จะเผา” ท่านอนุญาตให้ขอขมาของไปได้ โดยให้ไปรับจากพระผู้ซึ่งดูแลข้าวของเหล่านี้ แล้วหันมาสอนพวกเราซึ่งพลอยนั่งหัวเราะไปด้วยต่อการตายอย่างมีความสุขของนายสิน

“ธรรมดานะกินเหล้ามากไปมันก็ตาย ความตายนี้มันอยู่ใกล้ตัวนิดเดียวแค่นั้นเอง เร่งปฏิบัติภาวนาเข้าเถิด”

“นี่ว่าท่านอาจารย์จะบอกให้เร่งกินเหล้ากันเข้าเถิด” ลูกศิษย์สอดขึ้นด้วยอารมณ์ขัน แต่ท่านกลับสอนว่า “เมตาตายจะไปดีที่ไหน เกิดใหม่ก็จะขาดสติเป็นบ้าเป็นหลัง” ท่านอาจารย์ทราบได้อย่างไรว่า เมตาตายแล้วเกิดใหม่จะต้องเสียสติ ลูกศิษย์ช่างซักถามขึ้นทันที “ก็พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างนั้น ไม่เชื่อท่านได้เรอะ ก็เราเป็นศิษย์ท่านนะ”

ท่านอาจารย์บุญเพ็งนั้นนอกจากจะมีอารมณ์ขันแล้ว ยังมีเมตตาอันมากมาย จนบางครั้งผู้เขียนก็ทนไม่ได้รู้สึกรำคาญแทนท่าน เมื่อมีหญิงสาวกลุ่มหนึ่งเข้าไปกราบขอให้ท่านพรมน้ำมนต์ให้ ท่านก็ถามตามแบบของท่าน “ต้องการอะไรล่ะ”

“ต้องการให้มีผู้ชายมาหลงหนุ่มๆ” คุณเธอตบหน้าตาเฉย ทำทางว่าเรึง พวกเราสะดุ้งเฮือก

เสียงท่านอาจารย์ร้องออกมาอย่างปลงๆ ว่า “เออ มันก็หลงกันอยู่แล้วละน่า” พูดจบก็จุ่มกำหมัดคาพรมน้ำมนต์ให้

เมื่อทั้งหมดลากลับไปแล้ว ผู้เขียนถึงกับอะอะกับท่านว่า “คนอะไร่ ไม้รู้จักกายอยู่ๆ ก็มาขอให้พระพรมน้ำมนต์ให้มีผู้ชายมาหลงตัวมากๆ แล้วทำไมท่านอาจารย์จะต้องไปพรมน้ำมนต์ให้เขาด้วยเล่า” ท่านหัวเราะตอบว่า “นี่แหละ เรื่องของคนมันก็หลงกันอย่างนี้ละ เขาวานให้พรมาก็พรมาให้เขา ไม้เห็นมันจะเสียน้ำไปซักก็หยด ส่วนเขาจะหลงกันหรือไม่หลง มันก็เป็นเรื่องของเขา

บรรดาครอบครัวของข้าราชการทั้งหลายนั้น จะต้องทำตามคำสั่งและทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด หน้าที่คือการปฏิบัติต่อชาวบ้าน ประชาชนที่ต้องเข้าไปสัมผัสคลุกคลี เราจึงได้อาศัยวัดเป็นที่พึ่งดังกล่าวมาแล้ว ยิ่งกว่านั้นบรรดาเรื่องขุนช่องหมองใจต่างๆ ที่เรามีสะสมไว้ในใจก็จะหันหน้าไปพึ่งพระเสมอ พระสงฆ์สาวกแต่ละองค์ท่านจะมีคำแนะนำให้หายขุนช่องด้วยวิธีที่ต่างๆ กัน ซึ่งทั้งหมดก็มาจากธรรมะขององค์สมเด็จพระบรมศาสดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งสิ้น มาช่วยลดความโกรธแค้นขุนช่องหมองใจ ชะล้างให้จิตใจแจ่มชื่นเบิกบานขึ้นได้ในที่สุด มิให้ท้อแท้สลดหดหู่ เศร้าเสียใจ แต่จะทำให้ปล่อยวาง มีพลังอันเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ชีวิตของทุกคนมีความทุกข์เป็นแกนนำทั้งสิ้น เราทั้งหลายยังเป็นผู้โง่เขลาเบาปัญญา แหกกว่าจมดิ่งอยู่กับความทุกข์ด้วยความหลง หลงในเกียรติยศชื่อเสียงยศถาบรรดาศักดิ์ หลงถ้อยคำสรรเสริญเยินยอ เมื่อไม่ได้ดังใจก็เป็นทุกข์ ทุกข์หนักเข้าก็เอาความทุกข์ไประบายให้พระท่านรับฟัง บางองค์ก็สอนให้ปล่อยวาง แผ่เมตตา ให้อภัยกันเสีย บางองค์ก็สอนให้แก้ที่ตัวต้นทุกข์ นั่นคือที่ตัวเราเอง คำสอนให้ดูตัวเองนั้นท่านว่าให้ลอกคราบตัวเองดูซิ ว่าตัวนั้นดีแล้วหรือ มิให้ไปเพ่งโทษที่คนอื่น คำสั่งสอนนั้นจึงเต็มไปด้วยความเผ็ดร้อน เพราะในหัวใจของคนเรานั้นเต็มไปด้วยทิฐิมานะ ความใคร่รู้ ใคร่ลอง เป็นคนมีปัญหามาก ถ้อยคำพูดจาก็ก้าวร้าว โลดโผน ผิดผู้คนอื่น ๆ ทั้งที่ในหัวใจจะเต็มเปี่ยมไปด้วยความเคารพศรัทธาเลื่อมใสอยู่เสมอ

ท่านอาจารย์บุญเพ็งได้หยั่งรู้ถึงน้ำใจคนผู้มีปัญญาเหล่านี้ ท่านว่าเปรียบเหมือน ส่วนอันแหลมคม เมื่อสามารถเจาะทะลุได้แล้วก็จะรู้แจ้งตลอดไปหมด และจะเป็น ประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นอย่างยิ่ง และถ้าปัญญาที่นำไปใช้ผิดทางก็จะนำเสียดาย ศิษย์ขณะนี้แม้จะมีวาจาเผ็ดร้อนยกย่อนเพียงไร ก็ยังเป็นเวไนยสัตว์ คือเป็นสัตว์โลกที่ สอนได้ ท่านจึงส่งศิษย์ทั้งคณะนี้ไปยังสำนักวัดป่าบ้านตาด ท่านว่า “ไอ้พวกนี้ต้องไปเจอ ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด นั่นแหละจึงจะดีได้”

“อยู่ที่ไหนวัดป่าบ้านตาด” ผู้เคยมาอีสานเป็นครั้งแรกในชีวิตถามหน้าเซ่อ

“อยู่ที่อุดร ก่อนเข้าเมืองอุดร ไปให้ได้เสียวะ เพราะคำสอนของท่านอาจารย์พระ มหาบัวจะเปิดโลกให้เราสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดแจ้ง คำสอนของท่านเด็ดขาด แน่นนอน อย่าไปกลัวท่านก็แล้วกัน ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ท่านเป็นพระ สุปฏิปันโน คือปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ท่านเป็นศิษย์องค์สำคัญของพระอาจารย์ ใหญ่ คือพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ปฏิปทาข้อปฏิบัติของท่านจึงดำรงคงไว้ตามแบบ ฉับของพระอาจารย์มั่นอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ คำดูคำสอนของท่านนั้น เมื่อได้รู้จักนำมา พิจารณาแก้ไขแล้วปัญหาต่างๆ ก็จะแก้ได้หลุดเป็นเปลาะๆ ไป ไม่มีอะไรให้สงสัยได้อีก เลย”

บรรดาผู้แสวงธรรมอันเป็นคลื่นลูกใหม่ทั้งหลาย ต่างพากันตื่นตื่นยินดี กราบลา ท่านอาจารย์บุญเพ็ง จากวัดป่าวิเวกธรรม ไปสู่สำนักวัดป่าบ้านตาดทันทีที่มีเวลาพอจะปลีก ตัวจากงานไปได้

“การได้เป็นศิษย์ท่านอาจารย์พระมหาบัวนั้นเป็นบุญยิ่งนัก อาตมาก็เป็นศิษย์ของ ท่านเช่นกัน คำว่าบุญนี้ มิได้อยู่ที่มีครูอาจารย์ที่ดีคอยสั่งสอนเท่านั้น จะเป็นบุญได้ก็ ต่อเมื่อศิษย์จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์โดยเคร่งครัด บุญหรือความดีจึงจะ เกิดขึ้นเป็นมงคลแก่ตนเอง” ท่านอาจารย์แบน แห่งวัดดอยธรรมเจดีย์ จังหวัดสกลนคร เคยสอนผู้เขียนไว้เช่นนี้

เมื่อคลานขึ้นไปกราบท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน พร้อมด้วยดอกไม้ธูป เทียน เครื่องสักการบูชาเพื่อฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของท่าน ก็ได้กราบเรียนด้วยความเคารพ เลื่อมใส แต่ขาดสติว่า “เมื่ออยู่ในกรุงเทพฯ หรือย้ายไปที่ไหนก็ตาม ไม่ทราบว่าจะไปรับ

เรียนการปฏิบัติภาวนากับใคร ได้ย้ายมาภาคอีสานก็รู้สึกดีใจที่ได้มาราบท่าน ขอท่านอาจารย์ได้โปรดกรุณาแนะนำสั่งสอนด้วยเถิด”

“อ้อ แสดงว่าตัวเรานั้นดีพิเศษกว่าพระทั้งหลายในกรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ แล้วหรือจึงว่าหาคนสอนไม่ได้” ท่านอาจารย์พระมหาบัวสอนบทเรียนบทแรกให้ทันทีที่ได้พบผู้เขียนถึงกับสะดุ้งรู้ตัวทันทีว่าพูดจาโดยขาดสติ จึงก้มลงกราบท่านแล้วตอบใหม่ด้วยความระมัดระวังว่า “มิได้ค่ะ พระที่ดีมีมากทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด แต่ให้บังเอิญที่ดีฉันไม่มีบุญจะได้พบท่านเหล่านั้น พอย้ายมาอยู่อีสานซึ่งเป็นดินแดนแห่งพระอริยสงฆ์มุ่งในทางวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้พ้นจากทุกข์ก็ดีใจมาก มาราบเท้าท่านอาจารย์เพื่อขอศึกษาทางด้านนี้ ให้มีความรู้เพิ่มขึ้น พอเรียกได้ว่ามีสติปัญญาเอาตัวรอดจากความทุกข์กับเขาบ้าง ขอความกรุณาท่านอาจารย์สั่งสอนด้วย”

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน นิ่งฟังเฉยอยู่สักครู่หนึ่งก็ถามขึ้นด้วยน้ำเสียงที่มีเมตตาเต็มเปี่ยม “ใครให้มาหาหลวงตาบัว” ท่านเรียนตนเองว่าหลวงตาบัวเสมอ

“ท่านอาจารย์บุญเพ็ง วัดป่าวิเวกธรรม จังหวัดขอนแก่น ครับผม” หัวหน้าคณะของเราเป็นผู้ตอบ

“อ้อ ลูกศิษย์หลวงตาบุญเพ็งเรอะ อาจารย์บุญเพ็งท่านก็เก่งนี่นา จะต้องมาหาหลวงตาบัวทำไม

“ก็ท่านอาจารย์บุญเพ็งบอกว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัวเก่งกว่า ท่านจึงส่งให้มาเรียนต่อที่นี่” ลูกศิษย์คณะใหม่ตอบไม่ยอมลดละ ท่านอาจารย์จึงเย้าว่า “แหม ช่างเข้ากันดีจริงนะลูกศิษย์กับอาจารย์” ทุกคนหัวเราะ บรรยากาศแจ่มใสอบอุ่นขึ้น ท่านอาจารย์พระมหาบัวเล่าว่า “รู้ไหม ที่วัดป่าวิเวกธรรมนั้น เมื่อก่อนชื่อวัดเหล่างา เป็นป่าช้าอยู่นอกเมือง คนตายที่ไหน ๆ ก็เอาไปเผาที่นั่นทั้งหมด ต่อมาท่านอาจารย์สิงห์ไปตั้งกองทัพนครขึ้นที่นั่น จึงกลายเป็นวัดขึ้นมา ใครก็อยู่ไม่ได้ แต่อาจารย์บุญเพ็งท่านอยู่ได้ ท่านชอบคุยกับผีจะว่าท่านไม่เก่งได้ยังไง”

ผู้เขียนกราบเรียนตอบท่านไปตามความจริงว่า “ท่านอาจารย์ชอบคุยกับผี แต่ลูกศิษย์ไม่ชอบเลยค่ะ”

“มันกลัวละซี” ท่านมองหน้าถามขึ้น “แล้วจะมาเรียนภาวนากันทำไม ก็เรียนให้รู้จะได้หายกลัว” ได้ยินคำตอบดังนี้ ท่านอาจารย์ก็สอนว่า “เออ นั่นแหละเรียนให้รู้จะได้ไม่ต้องกลัวอะไรอีก”

สำหรับผู้ที่เคยรู้จักวัดที่มีสถาปัตยกรรมอันสวยงาม ระเหิดระหง หรือใหญ่โตโอโถง อาจจะรู้สึกผิดหวัง เพราะที่วัดป่าบ้านตาดไม่มีสิ่งเหล่านี้เลย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ได้กรุณาเล่าให้ฟังว่า เคยมีผู้มาขอสร้างโบสถ์ถวาย แต่ท่านมิได้อนุญาต เพราะที่นี้เป็นที่ปฏิบัติธรรม ต้องการให้ผู้เข้ามาศึกษาได้สัมผัสกับธรรมะ หรือธรรมชาติที่แท้จริง พระสงฆ์องค์เจ้าที่นี้จึงยังคงอยู่ได้ร่มเงาของแมกไม้ที่ยังคงเป็นป่า และทุกองค์รักษาป่านั้นไว้เป็นอย่างดี

พระที่วัดป่าบ้านตาดจะมีกุฏิเล็กๆ พอเอนกาย และเก็บบริหารที่จำเป็นเท่านั้น สำหรับกุฏิของท่านอาจารย์เองมีลูกศิษย์ที่ร่ำรวย เคารพบูชาท่านมาสร้างถวาย เป็นศาลาทรงไทย ใต้ถุนสูง ห้องเดี่ยว มีระเบียบรอบเท่านั้นเอง ซึ่งท่านก็บ่นกับผู้เขียนว่า “อยู่อย่างนี้ก็อายเขาจะแย่อยู่นะ” แต่ก็จำต้องสนองตอบความมีน้ำใจของเขาที่มีเมตตาต่อท่าน ทางไฟฟ้าก็จะมาติดต่อไฟเข้าวัด แต่ท่านอาจารย์ได้ปฏิเสธอีก เพราะไฟฟ้ามามีใช้สิ่งซึ่งจะนำผู้คนไปสู่ความสงบ ความสว่างทางใจ สิ่งที่จะตามไฟฟ้าเข้ามามีอีกมากมาย จำพวกเครื่องใช้ไฟฟ้าทั้งหลาย เช่น พัดลม ตู้เย็น วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีใช้กิจของพระผู้ปฏิบัติจะต้องเข้าไปวนวายกับสิ่งเหล่านี้

เมื่อมีผู้ขอทำถนนจากหมู่บ้านเข้าสู่วัดท่านอาจารย์ก็บอกว่า พระสามารถออกเดินไปบิณฑบาตได้ บนถนนดินลูกรังที่เป็นถนนดั้งเดิมมีอยู่แล้ว ท่านไม่ต้องการความสะดวกสบายอะไร ท่านอยู่ของท่านได้ทุกหนทุกแห่งในป่าเขาลำเนาไพร ท่านพยายามที่จะรักษาความเพียรตามรอยบาทพระศาสดา และพระอาจารย์ใหญ่ไว้อย่างเต็มที่ สิ่งที่เราเรียกว่าความสะดวกสบายนั้น คือปัจจัย ท่านสอนว่า ปัจจัยนั้นจะเป็นเครื่องต่อ ต่อภพ ต่อชาติ ต่อกิเลสตัณหาไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้ต้องเวียนว้ายตายเกิด ตะเกียกตะกาย งมหลงกันไปไม่มี

ทางรอด การตัดปัจจัยอันเป็นเครื่องต่อภพต่อชาตินั้นต้องทำทันที ทำเดี๋ยวนี้ จะรอช้าไม่ได้เลย เพราะว่า “ตายแล้วทำไม่ได้นะ” ท่านสอน

ด้วยเหตุนี้วัดป่าบ้านตาดเมื่อก่อนห้าปีที่แล้วมา จึงมีทางดินลูกรังอัดแน่นเรียบจากถนนใหญ่เข้าสู่หมู่บ้านไปวัดป่าบ้านตาด ระยะทางประมาณ ๘ กิโลเมตร ใครจะไปวัดป่าบ้านตาดต้องไปทางนั้น เป็นฝุ่นแดงฉานในหน้าร้อน เปียกและลื่นในหน้าฝน แต่ไม่เห็นมีใครย่อท้อที่จะเดินทางฝ่าฝุ่น ฝ่าโคลน เพื่อเข้าไปกราบท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เลยสักคน

ในระยะต่อมาชาวบ้านได้พร้อมใจกับทางการสร้างถนนลาดยางขึ้น เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จะเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมท่านอาจารย์พระมหาบัว และราษฎรแถวนั้นทุกปี ก่อนจะเสด็จกลับจากแปรพระราชฐานจากสกลนครสู่กรุงเทพฯ พระมหานคร ถนนลาดยางสายนั้นราบเรียบ ตรงดิ่งเข้าสู่ประตูวัดป่าบ้านตาด และจะหยุดอยู่เพียงนั้น ผ่านประตูเข้าไปแล้วจะเป็นพื้นดินธรรมดา กวาดไว้อย่างสะอาดเรียบร้อย ต้นไม้ในวัดทุกต้นสูงใหญ่ร่มเย็น มีอยู่หนาแน่น แต่จะไม่พบว่ามิไบบั่มร่วงรกทางเดินแม้แต่ใบเดียว

บนลานดินมีศาลาไม้หลังใหญ่เก่าแก่หลังหนึ่ง พระท่านจะฉันภัตตาหารที่ศาลานี้ ชาวบ้านมาร่วมกันทำบุญที่นี้ ฟังเทศน์ฟังธรรมที่บนศาลานี้แหละ นับว่าเป็นศาลาเอนกประสงค์ ซึ่งได้รับการปิดกวาดขัดถูอย่างสะอาดสะอ้านเป็นระเบียบเรียบร้อย ความเป็นอยู่อย่างผู้เจริญด้วยระเบียบวินัย สงบสำรวมทุกอริยาบถของพระสงฆ์สาวก ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทุกองค์ ที่นี้เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้ที่ได้มาพบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนที่ก้าวเข้าสู่บริเวณวัดป่าบ้านตาดจะได้สัมผัสกับสิ่งเหล่านี้ทันที เกิดความศรัทธาเลื่อมใสเพิ่มพูนขึ้นในหัวใจ

เมื่อได้เข้าไปกราบท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ได้ฟังคำสั่งสอนแบบเปิดโลกของท่าน ลูกศิษย์ทั้งหลายก็ยิ่งเพิ่มความมั่นใจเหมือนได้รับพลังของนักรบ นักต่อสู้ผู้องอาจจากท่าน พุดกันแต่เรื่องธรรมะอันบริสุทธิ์สะอาดผ่องแผ้ว พุดจริง พุดตรง ไม่อ้อมค้อม เข้มแข็ง เด็ดขาด สิ่งเหล่านี้เป็นคุณลักษณะอันประเสริฐ คำว่านักรบผู้องอาจ เข้มแข็ง เด็ดขาดนั้น หมายถึงนักรบ นักต่อสู้ ที่ได้ผ่านสนามรบและการต่อสู้มาแล้วอย่างฉกาจฉกรรจ์ ต่อสู้กับศัตรูตัวร้ายซึ่งมีนามว่า กิเลส

ในโลกเราจะมีอะไรร้ายกาจยิ่งใหญ่ เปลี่ยนหน้ามาในรูปแบบต่างๆ กันยิ่งไปกว่ากิเลสในหัวใจของมนุษย์ปุถุชนเล่า ความเข้มแข็งเด็ดขาดในการจะต่อกรกับกิเลส ซึ่งหลั่งไหลจากผู้คนมากมายในรูปแบบต่างๆ กัน ทำให้ท่านอาจารย์พระมหาบัว ทรงคุณงามความดีไว้อย่างเหนียวแน่นมั่นคง ท่านอาจารย์จะรู้เท่าทันกิเลสในหัวใจคนที่หลั่งไหลเข้าไปพบท่านทั้งหมด และโดนท่านตอกกลับมาในทันที บ้างก็โดนหนัก บ้างก็โดนเบา ตามความหนา บาง ตื้น ลึก แห่งปัญญาของผู้มีกิเลสเหล่านั้น

จึงมีผู้กล่าวกันว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน นั้นดู ดูมาก เป็นที่รำลือกันไปไกล แต่ผู้ที่ไม่กลัวคำดู คำสอนอันเผ็ดร้อนรุนแรง เช่น คนดื้ออย่างผู้เขียนและเพื่อนพ้องทั้งหลายกลับได้พบว่าคำที่ท่านดูสั่งสอนเรานั้น มีประโยชน์เหลือจะกล่าวได้ มีคุณค่ามหาศาลเพราะท่านอาจารย์ดูกิเลส ชูกิเลส ขุดกิเลสในหัวใจของเราทุกคน กิเลสที่พอกหนามาช้านานเพิ่งได้รับการขจัดดู ขุดลอก โดยท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ผู้ทรงคุณปรีชาสามารถเป็นยอดเยี่ยม

คำสอนนั้นจะรุนแรงเฉียบขาดเพียงไร ก็ยังเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้ถูกดูอย่างหาที่สิ้นสุดมิได้ เพราะคำดูสั่งสอนของท่านอาจารย์ เป็นคำสอนที่ชะล้างกิเลสได้โดยสิ้นเชิง ใครกิเลสหนาท่านก็ล้างแล้วล้างอีก ใครกิเลสบางล้างหนเดียวใช้การได้ทันที เมื่อมาถึงจุดนี้ จะแลเห็นเมตตากรุณาอันบริสุทธิ์ถึงดงามของท่านอย่างชัดแจ้ง แล้วจำใส่ใจไปปฏิบัติตามที่ท่านสอน นำตัวเองขึ้นจากปลักตมของกิเลส ช่วยตัวเองให้ดีขึ้นได้ ท่านอาจารย์พระมหาบัวของลูกศิษย์ทุกคนเป็นเสมือนหมอที่ไม่เลี้ยงไข้ ให้อาครังเดียวแล้วนำไปปฏิบัติตามก็เป็นอันรอดพ้นจากภยันตรายทั้งปวงในชีวิต หากผู้ใดได้ฟังคำสอนของท่านแล้วมิได้นำไปพิจารณาแก้ไขตัวเองแล้วปฏิบัติตาม ก็เป็นเรื่องที่ช่วยอะไรกันไม่ได้จริงๆ ถ้าเป็นคนไข้ก็ต้องปล่อยให้ตายตามสบาย เพราะเขาเหล่านั้นไม่ยอมกินยาที่ท่านมอบให้แล้ว

พวกเราทั้งหลายเข้าไปกราบท่านอาจารย์ด้วยอาการของผู้มีกิเลส หรือความทุกข์อยู่เต็มหัวใจ ทุกข์เรื่องการทำงาน เรื่องของผู้คนที่นิินทาวว่าร้าย ใส่ร้ายป้ายสีกัน เรื่องกลั่นแกล้งกันต่าง ๆ นานาในหน้าที่การงาน เราพากันไปบ่นให้ท่านฟัง ท่านอาจารย์จะถามพวกเราว่า “ไ้ที่มานั่งว่าคนอื่นเขาอยู่นี้นะ ตัวเรานั้นดีแล้วหรือ” ลูกศิษย์เจ้าปัญหานิ่งอึ้ง ท่านย้ำถามสอนว่า “อย่าไปว่าคนอื่นเขา ตัวเรานั้นดีแล้วหรือ ไหนตอบมาซิ” คำสอนประโยคนี้

ผู้เขียนจำได้ขึ้นใจไม่มีวันลืม รู้สึกในทันทีที่เราเห็นแต่ความผิดของผู้อื่น แต่ไม่เคยย้อนมองเข้ามาดูตัวเองเลย ว่าเราผิดหรือไม่

ถึงกระนั้นความตื้อตึงสอนให้ตอบท่านไปว่า “ก็คิดว่าตัวเราทำดีแล้ว แต่คนอื่นไม่เห็นดีกับเรา ทำไมเขาไม่รู้ ไม่เข้าใจกันบ้าง

“ถ้าตัวเราดีแล้ว ไปยุ่งกับคนอื่นเขาทำไม หา” ท่านดุขึ้นมาบ้าง

“ก็คนอยู่ด้วยกันนี่คะท่านอาจารย์ เราดีกับเขา ไม่เห็นเขาดีกับเราเลย หน้าอย่างหลังอย่าง”

“ถ้าเป็นคนดีพร้อมแล้วนะ นั่นแหละคือความดีของเราเองเป็นบุญเป็นกุศล เป็นความสุขความเจริญ คนอื่นเขาไม่ดีก็ช่างเขาปะไร เราจะไปเดือดร้อนทำไมกับความไม่ดีของคนอื่น ใครเขาจะมาว่าอะไรตัว คำพูดนั้นออกจากปากใครก็เข้าหูคนพูดก่อน เราจะไปรับทำไม ถ้าเราเป็นคนดีแล้วเราไม่ต้องไปรับรู้เจ็บร้อนอะไรไซ้ใหม่ละ รักษาความดีของเราไว้ให้สงบแน่วแน่นมั่นคง น่านแหละเรียกว่าเราดีแน่จริงละ ไซ้ใหม่ หือ”

จริงของท่านอาจารย์ทุกคำพูดทีเดียว ใครได้ฟังคำสอนเช่นนี้จะลดความรู้สึกโกรธแค้น หึงทรนง ลดในการยึดถือเรื่องอัตตาตัวเราของเราลงได้ในทันที เพราะท่านสอนให้ดูตัวเองก่อนอื่น ให้แยกออกมาให้ได้ว่าอะไรผิด อะไรถูก แล้วเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงามเท่านั้น

อย่าไปว่าคนอื่นเขาตัวเรานั้นดีแล้วหรือ ให้หมั่นถามตัวเองไว้เช่นนี้ตลอดเวลาแล้วจะไม่มีความเดือดร้อนใจ ไม่ต้องลับเขี้ยวไว้กัดกัน ท่านสอนพวกเราอย่างนี้ ลูกศิษย์หน้าเป็นหัวเราะร่วนถูกใจที่ท่านดุแรงๆ ท่านอาจารย์บอกว่าท่านหวดด้วยไม้เรียวนี้แหละ (ท่านชี้ที่ปากท่าน) หวดแรงๆ ให้มันเจ็บ ให้สิ่งที่เรียกว่าตัวเราได้รู้สึกสำนึกตัว รู้สึกตัวแล้วไม่เห็นมันหนีไปซุกที่ ยังวิ่งเข้ามาให้โดนหวดอยู่รำไป ลูกศิษย์ท่านอาจารย์พระมหาบัวนั้นไม่มีใครวิ่งหนีไม้เรียวจากฝีปากท่านเลย มีแต่วิ่งเข้าไปให้ท่านเมียนอยู่เสมอ ไม่มีใครเซ็ด เข้าไปที่ไร้โดนที่นั่น โดนที่ไร้ความโง่เขลาเบาปัญญาที่หลุดจากใจที่นั่น ความรอบรู้ความฉลาดผ่องแผ้วเข้ามาแทนที่

เพราะฉะนั้นใครๆ ก็อยากโดนท่านหวด ใครๆ ก็อยากจะหายโง่ ใครๆ ก็อยากเห็นตัวเองให้ชัดแจ๋วขึ้น ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน จึงเป็นเสมือนกระจกส่องเงาผู้คนที่หลายผู้ยังวนวายอยู่ในวัฏสงสารนี้ ใครได้เห็นเงาของตัวเองว่าผิดพลาดอย่างไร แล้วรีบแก้ไข ก็จะแหวกว่ายไปถึงฝั่งได้โดยปลอดภัย ใครที่ยังไม่เข้าใจก็ต้องดำผุดดำโพล่ ลำลักกิเลสกันต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด กระเสือกกระสนดิ้นรนกันไปตามเพลงกรรม คำสั่งสอนของท่านอาจารย์จะเป็นไปเพื่อถ่ายถอนกิเลสในหัวใจคนโดยเฉพาะ และเนื่องจากกิเลสนั้นมีหลายรูปแบบ มีเขี้ยวเล็บแหลมคมรอบตัว จึงต้องใช้ธรรมะอันแหลมคมยิ่งกว่า ชัดเกลากะชากมันออกมาให้ได้

ผู้เขียนเคยกราบเรียนสารภาพต่อท่านว่า มีความรู้สึกเหมือนกับตัวเองเป็นหมาขี้เรื้อน คั่นตรงโน้นตรงนี้ ไปทั่วตัว มากราบท่านอาจารย์ที่ไร ท่านก็เอายาราดให้ที่นั่น แสบชิบๆ ไปทั้งตัว แต่ก็หายคั่นไปเป็นกอง ท่านตอบว่า “เออ แล้วมาใหม่อีกนะ คั่นมาอีกก็จะเอายาราดให้อีก” “มาที่ไร ก็รู้สึกตัวเองนี่โง่ดักดานเลยคะ ท่านอาจารย์” “น่านแหละ ดีแล้วละ คนที่รู้ว่าตัวเองโง่ก็เรียกว่ามันชักจะเริ่มฉลาดขึ้นบ้างละ อย่างน้อยมันก็ไม่หลงตัวเองให้กิเลสมันหลอกเอาได้ แล้วมันจะเบาบางลงไป ถ่ายถอนไปได้เรื่อยๆ ละทีนี้

ทุกๆ คนรู้สึกได้ในทันทีว่า เป็นบุญนักที่มีครูอาจารย์คอยชี้ให้เห็นความบกพร่องของตัวเอง ทำให้เกิดปัญญาไตร่ตรองทุกสิ่งๆ อย่างรอบคอบปราศจากอคติ ความหลงมันพาผู้คนเข้รกรเข้าพงกันเสียนักต่อนักแล้ว แต่เรานั้นยังมีบุญที่มีครูอาจารย์คอยประคอง ชำยที่ชาวที่ ลากเราออกมาจากรกจากพงเสมอ ให้เดินอยู่ในลู่ทางอันถูกต้องถึงงามตลอดเวลาด้วยคำสอนอันรุนแรง เจียบขาด แต่เปี่ยมล้นไปด้วยเมตตา ซึ่งท่านอาจารย์เคยอธิบายให้ฟังว่า “ธรรมะนั้นจะสอนกันพร่ำเพรื่อไม่ได้ จะต้องดูตามจริตนิสัยของแต่ละคน ว่าควรจะสอนอย่างไร แคไหน บางคนพูดนิดเดียวก็เข้าใจรู้เรื่องทันที บางคนก็ไม่เข้าใจ ไม่มีประโยชน์เหนื่อยเปล่า เปลืองลม”

คำว่า “เปลืองลม” ของท่านอาจารย์นี้ เราจำกันมาพูดติดปากทีเดียว เพราะเคยเห็นคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่แล้ว ก้มหัวเข้าไปตรงตักท่าน ท่านอาจารย์ก็ถามว่าจะทำอะไร เขาขอให้ท่านเป่าหัวให้ ท่านก็ตอบสั้นๆ ว่า “ไม่เป่า เปลืองลม” แล้วก็เมินหันไปทางอื่น ท่านอาจารย์พระมหาบัวองค์นี้ สอนให้ผู้คนที่หลายฉลาดรู้จักแก้ไขปัญหาคด้วยปัญญา ไม่เคย

สอนให้คนทั้งหลายเชื่อถือโซคกลางของขลัง รตนน้ำมนต์ เก็บชานหมากอะไรต่างๆ ซึ่งไม่เข้าทำสำหรับลูกตถาคตทั้งหลาย เพราะเหล่านั้นคือความโง่ความหลง

เพราะฉะนั้นเมื่อผู้เขียนได้ยินคนใหญ่คนโตไปหาพระแล้วพูดว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัวดุหมอก่ง หรือใครไปนั่งคอยดูท่านให้ห่วย ผู้เขียนและคณะจะหัวเราะกันกลิ้งไป เพราะครูอาจารย์ของเรานั้นไม่ใช่พระให้ห่วย ไม่ใช่พระหมอดู แต่เป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นพระสุปฏิปันโนแท้ คำถามต่างๆ ที่เราทั้งหลายผู้มีกิเลสป้อนเข้าไปถามท่านนั้น ราวกับท่านอาจารย์เป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ และบางคำถามท่านอาจารย์ก็จะตอบได้พิเศษแจ่มแจ้งกว่าสิ่งใดๆ ทั้งหลายในโลก ท่านตอบว่า "ข้อนี้ไม่ตอบ เปลืองลม" ได้ฟังดังนี้แล้วลูกศิษย์ทั้งคณะจะพากันหัวเราะในความไม่เข้าทำของตัวเอง

แม้กระนั้น เมื่อมีบางคนไปอ้อนวอนขอให้ท่านตอบ ปรบเร้าจนท่านรำคาญท่านก็จะดุไปด้วยตอบไปด้วย ธรรมะอันวิเศษของพระพุทธองค์จะพรั่งพร้อมไหลจากปากท่านอย่างรวดเร็ว เด็ดขาด จริงจัง ท่านอธิบายละเอียดชี้แจงให้ชาวสะอาด ซึ่งทำให้ตัวท่านเองต้องเหน็ดเหนื่อยยิ่งนัก พออธิบายจบท่านก็จะไล่ให้กลับในทันที เพราะท่านต้องการพักผ่อนเหมือนกัน เพราะกิเลสเข้ามาราววีในรูปแบบต่างๆ กันดังกล่าวแล้ว ทุกคนนำกิเลสมากองให้ท่านอาจารย์ชำระชะล้าง ท่านจึงเหนื่อยเป็นอย่างยิ่ง ใครสอนง่ายครูอาจารย์ก็เหนื่อยน้อย กับศิษย์คณะเราคณะเดียวท่านก็จะแยะอยู่แล้ว แต่ท่านก็ได้อุตสาหอดทนพยายามสอนจนเข้าใจทะลุปรุโปร่ง หมดปัญหาทุกคนในที่สุด

ความเมตตาอันมากมายหาที่ประมาณมิได้นี้ เปรียบประดุจสายน้ำอันฉ่ำชื่นเอิบอาบไปทั่วทุกหัวระแหงในหัวใจอันแห้งผากร้อนร่า ใครที่ได้ยินว่าท่านอาจารย์พระมหาบัว ดุนักดูหนานั้น จงเมตตาผู้พูดด้วยเถิดเพราะเขาไม่เข้าใจจริงๆ เขามองไม่เห็นเลยว่า ท่านดูทำไม ดูเพื่อใครกันแน่ เห็นถูกดูแหงๆ อยู่เช่นนั้น พอกลับมานึกได้ว่า "จริงของท่านแฮะ" เป็นวังกลับไปหาท่านกันทุกคนไปทุกราย ไปทำไมเล่า ไปเพื่อรับฟังความจริง ไปส่องกระจกดูเงาตัวเองที่ท่านอาจารย์ชูดลอกคราบกิเลสออกมาให้เจ้าตัวได้เห็น แล้วรีบไปแก้ไขชะล้างให้สะอาดหมดจด พอเอาตัวรอดไปได้ คนเหล่านี้มีมากมายนับไม่ถ้วน ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน จึงมีพระเดชพระคุณแก่บรรดาศิษย์ทั้งหลายเป็นอนนงค์ และลูกศิษย์ของท่านทุกคนจะปฏิบัติตามคำสอนโดยเคร่งครัดด้วยกลัวจะเสียไปถึงครูอาจารย์

รอบ ๆ กฎของท่านอาจารย์จะกวาดไว้เรียบสะอาด พื้นบันไดกุฏิแต่ละชั้นขัดถูไว้เป็นอย่างดี เราทุกคนซึมซาบเข้าไปในหัวใจ เมื่อได้พบความสะอาดหมดจดเช่นนั้น บนบันไดชั้นแรกมีผ้าสีขาวผ่องแพ้วางไว้เรียบร้อย หลายคนรู้นั้นคืออะไร จึงค่อย ๆ ย่องเล็งหลีกฝ่าฝืนนั้นให้ห่าง ทุกก้าวย่างที่จรดเท้าลงบนบันไดก็จะได้รู้สึกตะขิดตะขวงใจว่า ทำของเราช่างสกปรกเสียจริง กลัวพื้นบันไดกุฏิท่านอาจารย์จะเประอะเปื้อน เพราะทุกชั้นสะอาดเอี่ยมไปหมด ความหมดจดผ่องแผ้ว ความมีระเบียบเรียบร้อยที่ได้สัมผัส ทำให้ผู้มีความรู้สึกไวทั้งหลายรู้ได้ในทันทีว่า ท่านอาจารย์เจ้าของสถานที่นั้นเป็นพระผู้ทรงความเป็นระเบียบ มีวินัยเคร่งครัด

พอคลานขึ้นไปกราบนั่งเรียบร้อยอยู่บนระเบียงแคบ ๆ ต่อหน้าท่าน ท่านอาจารย์ก็เอ่ยถามใครคนหนึ่งขึ้นว่า "นั่นหยิบผ้าขึ้นมาทำไม" ผู้หวังดีอีกอีก กราบเรียนว่า "นี่ก็ผ้าของท่านตก กระผมเกรงว่าจะเปื้อน จึงหยิบขึ้นมาไว้ข้างบนครับผม" ท่านตอบซ้ำ ๆ ว่า "นั่นนะผ้าเช็ดเท้า วางไว้เช็ดเท้า." ลูกศิษย์ทั้งหลายมองตากัน เพราะรู้กันเป็นอย่างดีว่าท่านอาจารย์เป็นผู้มีระเบียบสะอาดเป็นอย่างยิ่ง เรื่องจะปล่อยให้ของตกเสียหายเป็นไม่มี เพราะท่านมีสติระมัดระวังสำรวมในทุกสิ่ง ทุกอิริยาบถ ภาพที่ท่านครองผ้าสีกรักเป็นปริณทล นั่งพับเพียบต้อนรับผู้คนทุกชั้นทุกประเภทงดงามจับตา

ท่านอาจารย์ตอบคำถามทุกชนิดที่ป้อนเข้ามาไม่มีติดขัด คมกริบ เฉียบแหลม และกับบางคนที่มึปัญญาจู้จักคิด ท่านจะตอบด้วยรูปของคำถามเสมอ ให้ผู้ฟังได้นำไปคิดตรึกตรองด้วยตนเอง แล้วจะได้คำตอบอันชัดเจนแจ่มกระจ่างเป็นที่สุด ซึ่งเมื่อถึงจุดนี้แล้ว ผู้ถามก็จะแก้ปัญหาคือข้อขัดข้องต่าง ๆ ได้ไม่ต้องรบกวนครูอาจารย์อีกต่อไป "เป็นการใช้ปัญญาให้เป็นประโยชน์ ไม่ใช่เอาแต่ถามอย่างคนจนตรอก มีดวงแก้วอยู่กับตัวแล้วไม่รู้จักนำมาใช้" ท่านจะสอนดังนี้เสมอ

นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งไปกราบเรียนถามท่านว่า เมื่อสักครู່สวนทางกับพระธุดงค์ "อยากทราบว่ ทำไมพระจึงต้องออกธุดงค์"

"ทำไมเราต้องมาวัด" ท่านอาจารย์ถามบ้าง "เอ้า ตอบมาซิว่ามาวัดกันทำไม" นักศึกษาเหล่านั้นนั่งมองตากัน บางคนอาจจะนึกว่าท่านอาจารย์รวน จนใครคนหนึ่งตอบขึ้นว่า "มาหาความรู้ครับผม"

"นั่นแหละ ก็เหมือนกัน พระท่านออกจุดงค์เพื่อแสวงหาวิชาความรู้ ความรู้นั้นอยู่ในตัวเอง แต่จะต้องอาศัยป่าเขา ความสงบ ความวิเวก เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ เมื่อติดขัดตรงไหนแก้ไขไม่ได้ ท่านก็จะเก็บข้อสงสัยนั้นไปถามครูอาจารย์ พระปฏิบัติทั้งหลายท่านจึงไม่อยู่ติดที่ ท่านจะจุดงค์แสวงหาที่สงบวิเวกไปเรื่อยๆ มีครูอาจารย์ดีที่ไหนท่านก็จะจุดงค์ดั้นด้นไปจนพบเพื่อแสวงหาความรู้เรื่อยๆ มหาวิทยาลัยของท่านเหล่านี้อยู่ในป่าเขา รุกขมूलแมกไม้ ที่ว่าง เรือนร้าง สิ่งที่ต้องศึกษานั้นคือตนเอง จิตของตนเองมิใช่สิ่งอื่น"

สำหรับคำถามเด็ก ๆ ที่ว่า "ชาติหน้ามีไหม ชาติก่อนมีไหม" ท่านอาจารย์จะถามว่า "เมื่อวานมีไหม" "มีครับผม" "วันนี้มีไหม" "มีครับผม" "พรุ่งนี้มีไหม" "มีครับผม" "นั่นซิแล้วสงสัยอะไรเล่า ก็เหมือนกันนั่นแหละ ทำวันนี้ปัจจุบันนี้ให้ดีแล้วพรุ่งนี้ของเราก็จะดีเอง เข้าใจไหมเล่า" "เข้าใจครับผม แต่ผมก็ว่าผมทำดีที่สุดแล้วทำไมถึงสอบตก"

ถึงตอนนี้ท่านอาจารย์ก็จะเล่านิทานเรื่องคนตาบอดกับต้นไม้ให้ฟัง ท่านเล่าด้วยเมตตาและอารมณ์ขัน ตั้งอกตั้งใจสอน ผู้ฟังทั้งหลายได้รับความรู้ในทันทีว่า ตนเองนั้นคือคนโง่ซึ่งเปรียบเหมือนคนตาบอด แต่หลงว่าตนเองฉลาด คำสอนนั้นให้ทั้งความสนุกสนานเบิกบานในธรรมะและความรู้อันประมาณค่ามิได้ นั่นคือให้รู้จักตัวเองเสียก่อน ท่านอาจารย์กรุณานำปัญหาของแต่ละคนที่ขมวดปมไวยู่เพียงมาชี้ให้เห็นว่า เงื่อนมันอยู่ตรงนั้นๆ ปมมันอยู่ตรงนั้นๆ ต้องแก้ที่จุดนั้นๆ เราจะหาธรรมะอันงดงาม บริสุทธิบริบูรณ์เช่นนี้ฟังได้เสมอ จากท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

ครั้งมีผู้ที่เป็นห่วงกราบเรียนถามเกี่ยวกับสุขภาพของท่าน ท่านอาจารย์จะตอบว่าไม่ติดนักเกี่ยวกับหัวใจ "ก็เพราะไอ้พวกช่างถามนี่แหละ" ท่านตอบลูกศิษย์หัวเราะ ท่านถามต่อไปอีกว่า "เคยฟังนิทานเรื่องลิงกับไม้ประกับไหมล่ะ" "ไม่เคยค่ะ ไม่เคยครับผม" ทุกคนตอบเป็นเสียงเดียวกัน ดีใจที่จะได้ฟังนิทานได้รับความรู้จากท่านอีก

"เออละ จะเล่าให้ฟัง มีหมู่บ้านแห่งหนึ่งอยู่ชายป่า ในป่านั้นมีลิงชุกชุมมาก ชอบเข้ามาขโมยผลหมากรากไม้ของชาวบ้านอยู่เป็นประจำ ชาวบ้านเขาจึงตกลงใจทำรั้วกันตลอดแนวชายป่า เหลือช่องเล็กๆ ไว้ช่องหนึ่ง พอให้ตัวลิงลอดได้ เขาเอาไม้ประกับใส่ไว้

ไม้ประกับคือไม้สำหรับดักสัตว์ ครั้นได้เวลาฝูงลิงนั้นก็ออกมาตามเคย ตัวหัวหน้าฝูงเห็นมีช่องพอลอดเข้าไปได้ ก็นำเพื่อนลอดเข้าไปทันที ไม้ประกับจึงหนีบหัวหน้าลิงตัวนั้นไว้ บรรดาฝูงลิงทั้งหลายต่างก็ตกใจเผ่นขึ้นไปบนไม้ประกับก้มลงถามว่า “เอ็งเป็นไงบ้าง เจ็บมากไหม” แทนที่จะดึงหัวหน้าลิงออกจากไม้ที่หนีบร่างไว้ ตัวหนึ่งเผ่นขึ้นไปถามแล้ว ลงมา ตัวอื่นๆ ก็เผ่นตามเข้าไปถามบ้างด้วยความเป็นห่วง ด้วยความโง่เขลาเบาปัญญา “เป็นไง แยม ไหม เจ็บมากไหม”

ไอ้หัวหน้าลิงเลยตายกันพอดี ไม้ได้ช่วยอะไรกันหรอก เอาแต่มาถาม คนมันเจ็บก็ต้องนอน ต้องพัก มาถามกันอยู่ได้ มีหลายคนที่เจ็บไข้แล้วไม่มีใครมาเยี่ยมก็โกรธ นั่นแหละคิดผิด คนเจ็บจะต้องนอนพักรักษาตัว ไม่ใช่ให้ใครคอยมาถามว่า “เป็นไง เจ็บมากไหม” คนเจ็บไม่ได้พักก็เลยตายเหมือนไอ้หัวหน้าลิงนั่นแหละ” ลูกศิษย์ทุกคนฟังนิทานที่ท่านอาจารย์เล่าต่างก็หัวเราะเบิกบาน เพราะทุกคนรู้ว่าท่านไล่ให้กลับกันเสียที เพราะคนพวกนี้ไม่ไล่ไม่กลับ

ท่านอาจารย์เห็นพวกหน้าเป็นทั้งหลายหัวเราะกันตัวอ้อ ท่านก็เลยถามขึ้นๆ ว่า “เป็นไง เข้าใจไหมที่เล่านี้ละ” “เข้าใจค่ะ-เข้าใจครับผม” ทุกคนตอบหน้าระรื่น “เข้าใจแล้วก็กลับกันเสียทีซิ จะได้พักบ้าง เหนื่อยนี้หว่า” ท่านไล่ตรงๆ ทุกคนก้มลงกราบแล้วเรียนว่า “โอกาสหน้าจะมาขอฟังนิทานจากท่านอีก” ท่านบ่นเบาๆ พอได้ยินว่า “ไอ้พวกนี้มันชอบถูกดู” ท่านอาจารย์ดูที่ไรเป็นได้ความรู้ที่นั่น เพราะท่านจะดูไปพลาสอนไปพลาสอน ธรรมะต่าง ๆ จะพรั่งพรูออกมาจากปากของท่านอย่างรวดเร็วเหมือนสายน้ำเปิดโลกให้เห็นในปัญหาต่างๆ ลูกศิษย์ทั้งหลายที่เข้าใจดีจึงพร้อมที่จะโดนดู เอาความโง่เขลาของตนมาตีแผ่ แลกกับความฉลาดที่จะได้รับจากท่านอาจารย์ พวกเราจึงเหมือนคนหน้าหนา ที่โดนท่านดูเท่าไรก็ไม่เจ็บ

ผู้เขียนเสนอหน้ากราบเรียนท่านว่า “นี่เป็นอุบายอย่างหนึ่งที่จะได้รับและฟังธรรมจากท่านอาจารย์”

ท่านมองหน้าแล้วดุด่า “ฟังแล้วก็นำไปปฏิบัติซิ มานั่งถามอยู่ได้ ไป-ไปปฏิบัติเดี๋ยวนี้!” ทุกคนก้มกราบลาท่านคลานลงจากกุฏิด้วยความปีติแช่มชื่น สุภาพราบเรียบ

พลังที่จะปฏิบัติแต่ความดีตามที่ท่านสั่งสอนเพิ่มพูนมหาศาล และลงมือปฏิบัติทันที พลังแห่งความดีงาม ความเมตตาที่ได้รับจากท่านอาจารย์แผ่ซ่านไปทั่วกายใจ เมื่อมีข้อขัดข้องสงสัยก็จะไปใหม่ ไปถามเรื่องที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจ บางคำถามก็ไม่เข้าทำ เพราะเพื่อนผู้ร่วมเดินทางไปกราบนมัสการท่านอาจารย์แต่ละคน แต่ละครั้ง มีความรู้ทางธรรมไม่เสมอกัน

ผู้ถามจึงต้องป้อนปัญหาทั้งที่ฟังแล้วเข้าทำและไม่เข้าทำให้ท่านตอบ ท่านอาจารย์จะตอบทันที อธิบายซ้ำๆ ในเรื่องการปฏิบัติภาวนา แต่ถ้าเป็นคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้อื่น ท่านจะดูหนักบ้างเบาบ้างเสียก่อน แล้วท่านบแห่งธรรมะของพระพุทธองค์จะพรูพรั่งออกมาจากปากจากใจของท่านไม่ขาดสาย จนทุกคนเข้าใจแจ่มแจ้ง แล้วจะสรุปให้เราหันมาพิจารณาตัวเองด้วยประโยคสำคัญ

“อย่าไปว่าคนอื่นเขา ตัวเรานั้นดีแล้วหรือ” สาธุ พระเดชพระคุณของท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน มีมากมายท่วมท้น ที่ได้สอนให้เรารู้จักตัวเองให้ดีเสียก่อน ศึกษาตัวเองให้ชัดเจนเสียก่อนโดยปราศจากอคติ สิ่งใดๆ ทั้งหลายในโลก ความสุข ความทุกข์ เกิดจากใจของคนคนนั้นทั้งสิ้น

พระอริยสงฆ์แห่งแผ่นดินอีสานสอนผู้คนด้วยความจริง ความจริงอยู่ที่ตัวของเรานี่เอง แต่เรามองข้าม มองไม่เห็น เหมือนคนตาบอด แต่ละองค์ท่านจะสอนด้วยประโยคที่สั้นๆ จับใจ แจ่มแจ้ง เช่นที่ว่า “สุขหรือทุกข์อยู่ที่ใจ ที่จะต้องทำคือ ทำใจให้อยู่เหนือความสุขความทุกข์ทั้งหมดให้ได้” และเมื่อมีคำถามว่า “ทำสมาธิให้เกิดความสงบ มันจะสงบเฉพาะเวลาทำอยู่ในสมาธิเท่านั้น เมื่อถอนสมาธิแล้วความสงบก็หาย ทำอย่างไรความสงบจึงจะอยู่กับเราได้ตลอดไป” คำตอบก็คือ “ความสงบจะมีได้ตลอดไป เมื่อเราทำสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญา ได้ฟังเท่านั้นที่เข้าใจแล้ว เพราะคนที่มีสติปัญญานั้นย่อมจะเฉลียวฉลาด รู้แจ้งแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทุกเรื่อง แล้วจะมีอะไรร้อนใจอีก สมาธิหรือความสงบเป็นพื้นฐานของปัญญาเท่านั้นเอง”

คำสั่งสอนทุกคำของท่านอาจารย์ทุกองค์ ได้ถ่ายทอดออกจากเทพที่อวดเสียงของท่านไว้ มิได้เขียนขึ้นด้วยสำนวนของนักเขียน นักประพันธ์แต่อย่างใดทั้งสิ้น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดออกมาด้วยความเคารพบูชาด้วยดวงใจ และเจตนาที่จะเก็บคำสั่งสอนของครูอาจารย์ทุกองค์ไว้ทุกประโยค เพราะมีประโยชน์เป็นที่สุด เกรงว่าจะสูญหายเลอะเลือนไป

เพราะสังขารที่แก่เฒ่าลงทุกนาที สำหรับท่านผู้ที่มีความรู้ทางธรรมอยู่เป็นอย่างดีแล้ว คงจะไม่ถือสากับคำถามของผู้รู้น้อยด้อยปัญญา และหากอ่านพบว่าคำพูดระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์จะเต็มไปด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ชัดแจ้ง โต้เถียง เออะอะ อวดดี กระจ่าง ต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วยในความบกพร่องของผู้เขียนที่นำมาลงพิมพ์

ขอได้โปรดทราบเถิดว่า พระเดชพระคุณของครูอาจารย์นั้นมีมากมายใหญ่หลวงนักที่ท่านทนฟังได้ ตอบได้ อธิบายได้ จนพวกกิเลสหนาตัวเบาไปตามๆ กัน ผู้เขียนพยายามถ่ายทอดออกมาทุกคำจากเทป แต่ผู้อ่านก็คงจะไม่ซาบซึ้งเท่ากับที่พวกเราได้ยินมาเอง ซึ่งมีครบทุกรส ทุกครั้งที่ท่านอาจารย์พระมหาบัว สอนศิษย์แก่นๆ ทั้งหลาย ท่านจะพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพอ่อนโยน นุ่มนวล เมตตา ดุดัน เด็ดขาด แข็งกร้าว หรือดุแหวกก็มี ชูก็มี ปรอบก็มี เช่น เมื่อเถียงกันเรื่องหนังสือที่ท่านอาจารย์พระมหาบัวเขียนไว้หลายเล่ม ว่าเล่มนั้นดีกว่าเล่มนี้ ก็มีการเถียงกันอย่างไมยอมลดละ จบลงด้วยเสียงหัวเราะ เพราะท่านบอกว่า ท่านทดสอบดูต่างหากว่าเราอ่านหนังสือที่ท่านให้ไปหรือเปล่า หนังสือท่านแต่ละเล่มใหญ่ และหนักมาก

ครั้งต่อว่าท่านว่า “หนังสือของท่านอาจารย์เล่มหนาปึก หนักจะแยะ” ท่านก็หัวเราะตอบว่า “ดีแล้วละ มันจะได้นั่งอ่าน ไม่นอนอ่านแล้วหลับกรนครอก ๆ หนังสือจะหลุดมือลงมาทับหัวเอา จะต้องเจ็บตัว ถ้าใครไปนอนอ่านแล้วหลับ เพราะฉะนั้นให้นั่งอ่าน ไม่ใช่ให้เอาไปนอนอ่าน” ลูกศิษย์กราบเรียนอีกว่า อ่านหนังสือของท่านแล้วไม่เคยจำได้เลย ต้องกลับมาอ่านใหม่กันอยู่เรื่อย ๆ จนซึมเข้าไปทีละน้อย ๆ สงสัยว่าท่านอาจารย์จะสอนมิให้ติดในสัญญา คือตัวกำหนดจดจำ ซึ่งเป็นกิเลสข้อหนึ่งเหมือนกัน

ท่านตอบว่า “ไม่ได้เขียนขึ้นเพื่อให้ท่องจำ มิได้สอนเพื่อให้ท่องจำเป็นนกแก้วนกขุนทอง แต่สอนเพื่อนำไปปฏิบัติในขณะที่อ่าน หรือฟังคำสอนด้วยความเข้าใจ ก็ย่อมจะถ่ายถอนกิเลสไปได้เรื่อยๆ ให้มีสติพิจารณาในการอ่านและการฟัง ไม่สนใจออกไปภายนอก กระแสแห่งธรรมได้เข้าไปสัมผัสจิตใจ ก็จะส่งผลให้จิตสงบเยือกเย็นลงโดยลำดับ เกิดความรู้เฉพาะตัวย่อมเป็นประโยชน์ ในสมัยพุทธกาลเวลาพระสาวกได้ฟังพระพุทธเจ้าแสดงธรรม ปรากฏว่ามีผู้สำเร็จมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก การได้ฟังธรรมบ่อย ๆ ไม่สนใจกับความจดจำได้ ประโยชน์ในขณะที่ฟังเข้าใจและเพลิดเพลินในอรรถในธรรมนั้น

จิตก็จะขยับขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงที่สุดแห่งธรรม ท่านเรียกว่า บรรลุธรรมสูงสุด เข้าใจไหม ประโยชน์มันอยู่ตรงนั้นแหละ” ลูกศิษย์ก้มลงกราบด้วยความเข้าใจดียิ่ง

แต่อดถามไม่ได้ “เรียกว่านิพพานเลยหรือคะ ท่านอาจารย์”

“พอเข้าใจเรื่องดีแล้ว เกิดปัญญาแจ่มใสแล้วนะ เมื่อถึงจุดนี้นิพพานหรือไม่นิพพาน ก็ไม่สงสัยอะไรอีกแล้ววะ”

“เอ้า ก็ที่ปฏิบัติกันมาแทบเป็นแทบตายก็เพื่อให้บรรลุมรรคผลนิพพาน ทำไมท่านอาจารย์ไม่สนใจเสียแล้ว” ลูกศิษย์พยายามถามให้ท่านดู แต่ท่านตอบเรื่อย ๆ อารมณ์ดี

“ใช่ ไม่สนใจอีกแล้ว เหมือนกับพวกเราตื้นตันเดินทางมาวัดป่าบ้านตาด เมื่อมาเจอแล้วก็ไม่ต้องไปหาวัดป่าบ้านตาดที่ไหนอีก ก็มันมาถึงแล้ว พบแล้ว บรรลุแล้ว นี่คือจุดหมายปลายทาง จะไปหาอะไรอีกเล่า” ทุกคนก้มลงกราบด้วยความเข้าใจชัดเจน หหมดปัญหาที่จะถามต่อไปได้

ครั้งแรกที่ผู้เขียนเข้าไปกราบท่านอาจารย์พระมหาบัวนั้น ได้กราบเรียนท่านว่า ยังไม่มีหนังสือประวัติพระอาจารย์มั่น ที่ท่านเขียนไว้เลย อยากได้จนเกิดกิเลส ท่านอาจารย์บอกว่าหมดแล้ว มีคนเขากำลังพิมพ์ใหม่ กว่าจะแล้วเสร็จก็อีกสามเดือนถึงจะได้มาแจกกัน ครั้นเดือนต่อมาไปกราบท่านอีก ท่านอาจารย์ก็หยิบหนังสืองานศพเล่มหนึ่งมาให้ บอกว่า มีผู้พิมพ์ประวัติพระอาจารย์มั่นที่ท่านเขียนไปแจกงานศพ

“นี่เป็นของพระองค์หนึ่ง ท่านมีอยู่เล่มเดียว ท่านอ่านแล้ว เห็นว่าเราอยากได้ ไปขอมาให้เราอ่านจะได้รู้ว่า พระอาจารย์มั่นท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วยความอดทน มานะพยายามเพียงไร เราอ่านแล้วจะได้รู้จักว่า ครูอาจารย์ท่านเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวมาก เราจะได้มีความพยายามบ้าง เอ้า เอาไป” ผู้เขียนก้มลงกราบรับหนังสือจากท่านด้วยความตื่นตันใจ ท่านอาจารย์พระมหาบัวไม่เคยทอดธุระต่อศิษย์ผู้สนใจใฝ่ธรรมเลย ท่านพยายามสนับสนุนสั่งสอนทุกคน ทุกวิถีทาง ไม่เลือกเพศ เลือกวัย สอนและให้ตามขั้นตามภูมิธรรมของแต่ละคนที่ควรจะได้รับ ท่านเคยบอกว่า “มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ชาญฉลาด สอนให้ดียากที่สุด แต่เมื่อสอนได้แล้วก็เป็นมนุษย์ที่ดี ดีเลิศ เลิศที่สุด หาสิ่งใดมาเทียบไม่ได้เลย”

ผู้เขียนสอดขึ้นว่า “ก็พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า คนเรานั้นมีทั้งเวไนยสัตว์ และ
อเวไนยสัตว์ คือสัตว์ที่สอนได้และสอนไม่ได้” ท่านอาจารย์จะดูแหงทันทีเมื่อได้ยินประโยค
นี้จากคนปากเปราะ

“อย่าได้นำคำสอนของพระพุทธองค์ไปว่าใครเขาไม่ได้เขี้ยวนะ จำเอาไว้ เอาไปว่า
ใครเขาไม่ได้เป็นอันขาด” ที่ต้องดูเพราะท่านรู้ว่า ลูกศิษย์ของท่านพวกนี้ออกจะปากร้าย
ก้าวร้าว จะดำใครว่าใครก็ชักบาสิขึ้นมาอ้าง ท่านรู้ทันจึงห้ามเสียในทันที และท่านรู้ดีว่า
เมื่อห้ามแล้วเราจะเชื่อฟังไม่ละเมิดเป็นอันขาด ความรอบรู้ของท่านอาจารย์เป็นที่น่า
มหัศจรรย์สำหรับคนที่เพิ่งรู้จักท่านอย่างพวกเรา

ครั้งหนึ่งเรายกขบวนไปกราบท่านจากขอนแก่นไปอุดร ระยะทางร้อยกว่ากิโลเมตร
ในระหว่างทางเราก็นั่งวิพากษ์วิจารณ์นักการเมือง ซึ่งในระยะนั้นเป็นฤดูแห่งการหาเสียง
ทุกพรรคต่างก็ไปแสดงความเก่งกล้าสามารถในการดำ่ว่าคนอื่นให้ประชาชนฟัง จนพวกเรา
หมั่นไส้ จึงนั่งพูดกันถึงคนพวกนี้อย่างแหกเหลวแสบไส้ หาขึ้นดีไม่ได้ เมื่อไปถึงวัดป่า
บ้านตาดเข้าไปกราบท่านอาจารย์ คุยกันเรื่องอื่นๆ แล้วท่านอาจารย์ก็มองหน้าแล้วถาม
ด้วยส้อมเสียงเรียบๆ “ไปว่าพวกนักการเมืองเขาทำไม” คำถามสั้นๆ ของท่านอาจารย์ทำให้
พวกเราสะดุ้งเฮือก ก็เราพูดกันอยู่ในรถแท็กซี่ ท่านยังทราบได้ ทุกคนอีกอึกที่เคยปากเปราะ
เราะร่ายหาคำตอบไม่ถูก

ผู้เขียนจึงกราบเรียนตามตรงว่า “รู้สึกรำคาญคนพวกนี้ มาดำคนโน้นคนนี้อยู่ได้
โฆษณาให้คนอื่นเชื่อตัว แล้วไม่เห็นช่วยใครจริงซักที”

“ก็แล้วมันเรื่องอะไรของเรา เขาจะพูดจาโฆษณาอย่างไรก็เป็นเรื่องของเขา เรานั้นมี
ศีล ศีลนี้แหละจะเป็นรั้วกันปากของเราให้พูดแต่ในสิ่งที่ดี ที่เป็นประโยชน์ ไม่ไปว่าคนอื่น
เขา”

นี่คือท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ลูกศิษย์จะไปทำผิด ก้าวร้าวล่วงเกิน
ใครท่านทราบหมด จะตักเตือนสั่งสอนในทันที เมื่อท่านเห็นว่าสิ่งนั้นจะก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่ผู้พูดและผู้ฟัง ในวันนั้นท่านจึงเทศน์มีเรื่อง “ให้มีศีลเป็นรั้วกันปาก” ให้ฟัง
ยาวเหยียด ท่านตั้งใจสอนขัดเกลาลูกศิษย์ให้ได้จริงๆ ความรอบรู้ในดวงจิตของท่านนั้น

มีอาจจะประมาณหรือหยั่งรู้ได้ เพราะเรายังเป็นสัตว์โลกที่มีได้มีความรู้อย่างท่าน เราทราบกันแต่ว่า ไม่มีเรื่องใดที่ท่านอาจารย์จะไม่รู้ ท่านอ่านเราออกทะเลลู่ปรุโปร่ง

แม้ในบางครั้งที่มีได้ไปกราบเยี่ยมเพียงแต่คิดว่า อยากฟังเรื่องนั้นเรื่องนี้จากท่านจริงๆ เมื่อไปพบแล้วไม่ต้องเอ่ยปากขอ ท่านก็จะตอบและเทศน์สั่งสอนทันที ด้วยอรรถด้วยธรรมที่ลึกซึ้ง กว้างขวางแผ่ไพศาลให้ความรู้แก่ศิษย์ได้ทุกรูปแบบ ท่านอาจารย์พระมหาบัวจะดูและสั่งสอนศิษย์ทุกคนไม่มีละเว้น ไม่ว่าคนคนนั้นจะเป็นเจ้าใหญ่นายโตมาจากไหน เป็นคุณหญิงคุณนาย มียศถาบรรดาศักดิ์เพียงใด ขึ้นชื่อว่ามาให้สอน เป็นลูกศิษย์ของท่านแล้ว ท่านจะใช้ได้ สอนได้ ดูได้ ทุกคนไม่มีเว้นเลย

ผู้อ่านจะได้พบกับถ้อยคำที่ท่านเรียกว่า “เราคุยกัน” นี้เป็นไปด้วยความเป็นกันเองเป็นอย่างยิ่ง ระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ สำหรับผู้เขียนนั้นโดนท่านดูนับครั้งไม่ถ้วน จนท่านเองต้องออกปากว่า “คนคนนี้นั้นเป็นยังงี้วะ มาที่ไรเป็นโดนทุกที่ชีน่า ใครเขามาไม่โดน ไอ้โดนอยู่ได้” ผู้เขียนก็กราบเรียนตอบไปตามความจริง ที่ใจของตัวรู้สึกว่ “ไม่จั้นไม่มีความสุข หากความสบายไม่ได้เลย วันไหนไม่โดนท่านอาจารย์ดูเชิงจะแย่” ท่านหัวเราะ “เออ จั้นก็แล้วไปเถอะ ดูแล้ว สอนแล้ว เข้าใจแล้ว นำไปประพฤติปฏิบัติตามเป็นใช้ได้”

ต่อไปนี้เป็นคำสอนถอดจากเทปหลังจากที่ดูลูกศิษย์ เรื่องวิจารณ์นักการเมืองไป
แล้ว

“เรื่อง ให้มีศีลเป็นรั้วกันปาก

วันนี้จะพูดเรื่องปาก ว่าสำคัญเพียงไร เพื่อจะได้ระมัดระวังในการใช้ปากให้มาก
คนเรานั้น กินก็ปาก พูดก็ปาก บ่นก็ปาก ตีฉันทินทาเขาก็ปาก ส่วนการสรรเสริญเขานั้นมี
น้อย(ท่านเอ๋ยืม ๆ มองหน้าพวกปากเปราะ) แต่ก็ปาก ปากนั้นจึงสำคัญ ท่านว่า ปากเป็น
เอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี กระทบกระเทือนได้มากรวดเร็วด้วย กิริยาของกายนั้นไม่
ค่อยเท่าไร แต่กิริยาของวาจานั้นรวดเร็วมากด้วยมีจิตอยู่ภายใน เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้า
จึงสอนให้มีศีลธรรม ท่านว่าเพื่อเป็นรั้วกันปาก ให้เลือกเฟ้นเสียก่อนจึงค่อยพูดออกมา
ผู้ฟังก็จะซาบซึ่งจับจิตเห็นด้วย ไม่โดดข้ามไปข้ามมา ข้ามเรื่อยไป หาเหตุหาผลไม่ได้
เพราะตัวเองหาเหตุผลไม่ได้ กิริยาที่แสดงออกจากผู้ที่หาเหตุผลไม่ได้ จึงไม่มีสาระ
นอกจากความเสียหาย เมื่อออกจากปากตนแล้วมีแต่จะกระทบกระเทือนใจคนอื่น
พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนก็เพื่อให้มีกฏมีระเบียบ ระเบียบนั้นทำให้คนสวยงาม รูปร่าง
คนเรานั้นมันเกิดมาด้วยอำนาจแห่งกรรมมาตกแต่งอะไรไม่ได้ รูปร่างเกิดมาเป็นอย่างไรก็
ต้องเป็นไปอย่างนั้น แต่กิริยามารยาทอธยาศัยใจคอเป็นสิ่งที่เราฝึกฝนได้ด้วยศีลธรรม
ศีลธรรมจึงเป็นเครื่องมืออันดีเยี่ยม ไม่มีเครื่องมือใดจะเสมอเหมือนที่จะทำมนุษย์ของเรา
ให้ได้ดี และดีเยี่ยมได้เช่นเดียวกัน

องค์พระพุทธเจ้าแต่ก่อนก็เป็นคนธรรมดาที่อยู่ในฐานะสูง คือท่านเป็นกษัตริย์ แม้
จะเป็นกษัตริย์ก็เหมือนกับคนทั่ว ๆ ไป ยังไม่วิเศษวิโสอะไรนัก แต่พอพระองค์น้อมนำ
อรรครธรรมเข้าไปสู่พระทัย กาย วาจา ฝึกหัดตัดแปลงกาย วาจา และใจ ให้สงบเยือกเย็น
ขึ้นโดยลำดับ สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยซึ่งก่อตัวอยู่ในจิตมาแต่ดั้งเดิม และได้แสดงออกเป็น
ความเสียหายมากน้อย ก็ค่อยจางไป ๆ เพราะน้ำที่สะอาดคือศีลธรรมชะล้าง จิตใจก็สะอาด
กาย วาจาที่ระบายออกทั้งความประพฤติก็สะอาด

เมื่อจิตสะอาดเต็มที่แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็สะอาดตามกันไปทั้งหมด นั่นแหละ
พระพุทธเจ้าท่านจึงดี ดีเลิศ เลิศเพราะอำนาจแห่งศีลธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา หรือเป็น
เครื่องชะล้าง และก็มีศีลธรรมนั้นแล คือน้ำที่สะอาดชะล้างสิ่งสกปรกโสภณในมวลจักรวาล

เฉพาะอย่างยิ่งภายในใจ มองไม่เห็นได้ง่ายๆ แม้จะอยู่ด้วยกันมานานตั้งกับตั้งกัลป์ เราก็มองไม่เห็นได้ว่าสิ่งนี้เป็นภัย เราจึงมีความสนิทติดจวมกับสิ่งเหล่านี้เรื่อยไป คนเราจึงไม่ยอมรับผิดชอบ ส่วนมากจะไม่ค่อยยอมรับผิดชอบกัน

ถ้ายอมรับผิดชอบก็จะกลายเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่ยอมรับผิดชอบก็เป็นเรื่องฝ่ายต่ำที่ฝังอยู่ในใจ เราสนิทติดจวมกับมัน เชื่อมมัน จึงไม่มีทางแยกแยะได้ว่า อะไรเป็นเรา อะไรเป็นฝ่ายต่ำ อะไรเป็นฝ่ายไม่ดี ฝ่ายไม่ดีกับเรานั้นเป็นอันเดียวกันหรือไม่ เราจึงทราบไม่ได้ อะไรก็เป็นเราไปหมด แม้ที่สุดความผิดความไม่ดีเลยก็เป็นเรา เราทำอะไรลงไปคนอื่นเขาติฉินนินทา เราก็ไม่ยอมรับสิ่งนั้น เรายังต้องตัดออกไปเสียอีก เพราะเราต้องการของดี แต่หาของดีไม่เจอ เพราะไม่ทราบวิธีจะหาของดีนั้นจะหาได้อย่างไร

นี่แหละมนุษย์เราไม่มีเจตนาจะให้เป็นไปอย่างนั้น แต่มันก็เป็นไปโดยหลักธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือกว่า อันเป็นฝ่ายต่ำนั้นแลเป็นผู้มีอำนาจมาก บังคับจิตใจ กาย วาจาของตนให้เสียไปได้ ด้วยเหตุนี้ศีลธรรมจึงเป็นของจำเป็นที่มนุษย์ผู้ต้องการความสุข ความเจริญ จะต้องเสาะแสวงหามาเป็นเครื่องขัดเกลา หรือชะล้างตนให้มีความสงบ ที่เราทั้งหลายได้อุตสาหามา สละเวลาลำเวลาหน้าที่การงานมา เพื่อเสาะแสวงหาศีลธรรม มีการให้ทานตามกำลังความสามารถของตน แล้วยังสวดธรรมเพื่อเข้าสู่ใจ ให้ใจเรารู้ผิดรู้ถูก รู้ดีรู้ชั่ว รู้เรื่องศาสนาว่ามีความจำเป็นต่อเราอย่างไรบ้าง

ส่วนมากคนเราเห็นว่าศาสนาอยู่กับวัดกับวา กับคัมภีร์ไบเบิล ไม่ได้เห็นว่าศาสนาอยู่กับเรา อยู่กับใจเรา เพราะฉะนั้นเราจึงไม่เชื่อว่าเป็นความจำเป็นสำหรับเรากับศาสนา เห็นศาสนาเป็นของพระสงฆ์ ของพระพุทธรูปเจ้า ของเณร ของเณร ชี้ไปเสีย เราไม่ได้เกี่ยวข้อง นี่เป็นความเห็นของคนส่วนมาก แม้ผู้นับถือศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งผู้นับถือพุทธศาสนาก็มีอยู่มาก ซึ่งเป็นความสำคัญที่ผิด ความเห็นผิด ไม่ใช่ความเห็นที่ถูกต้องตามหลักศาสนาธรรมที่พระพุทธรูปเจ้าทรงสั่งสอนไว้นั้นเลย

ความเห็นที่ถูกต้องก็คือว่า เรามีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาโดยตรง ศาสนาไม่มีอะไรกับเรา เราจะทำดีทำชั่วศาสนาไม่ได้รับความล่มจมเสียหาย หรือได้ดิบได้ดีอะไรจากเรา ศาสนาก็คือพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธรูปเจ้าอันเป็นแบบฉบับ เช่นเดียวกับหลักวิชาที่

เราได้เรียนมา เราจะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตาม หลักวิชานั้นก็ได้ล้มจมเสียหาย ไปติดคุกติดตะราง ส่วนที่ติดคุกติดตะรางเป็นความฉิบหายนั้นคือเรา

นี่ศาสนาก็เช่นนั้นเหมือนกัน เราอยากเป็นคนดี อยากมีความสุข ความเจริญ จึงต้องเสาะแสวงหาศาสนาอันเป็นแบบฉบับที่ถูกต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ ศาสนาจึงมีความจำเป็นนัก เรามีความจำเป็นมากต่อศาสนาที่จะต้องประพฤติกาย วาจา ใจของเราให้เป็นไปตาม เมื่อเป็นเช่นนั้นศาสนากับเราก็มีความจำเป็น ที่นี้ศาสนาก็เป็นของเรา มิใช่เป็นของใคร เพราะศาสนาเป็นของกลางเหมือนกับสมบัติกลางที่มีอยู่ทั่วแผ่นดิน ใครมีความขยันหมั่นเพียร เกลี้ยวงลาด เสาะแสวงหาความดีจากธรรมก็ได้เช่นนั้นเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น วงศาสนาของพระพุทธเจ้าจึงมีขึ้น ที่วิเศษนั้นก็มิเป็นกัลยาณชน เรียกว่าพุทธบริษัททั่ว ๆ ไปก็มี ที่ได้ผลมาจากศาสนาว่าเป็นคนดี เป็นผู้ดีก็มี เป็นสุภาพชน เป็นคนดีเยี่ยม คนดีเยี่ยมได้แก่ท่านผู้สามารถประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักของพระพุทธเจ้าโดยถูกต้อง ตลอดทั้งสามารถบรรลุธรรมขั้นสูงสุดได้ บรรลุนิพพานธรรมได้ ท่านผู้นั้นเป็นผู้วิเศษ ใครจะเสกสรรปั้นยอว่าเป็นผู้วิเศษหรือไม่วิเศษนั้น เป็นหลักธรรมชาติประเภทที่วิเศษอยู่แล้วในองค์ของท่าน ในใจของท่านนั้นละเป็นประเภทที่หนึ่ง

ตั้งพระพุทธเจ้าของเราเป็นประเภทผู้วิเศษสุดยอดของโลกทั้งสาม แล้วก็พระสาวกอรหันต์ของท่าน ที่เราเปล่งวาจาถึงท่านว่า พุทธิ สรณิ คัจฉามิ สงฺฆิ สรณิ คัจฉามิ เปล่งถึงพระนามของพระพุทธเจ้า และนามของพระสาวกทั้งหลาย เพราะท่านเป็นผู้วิเศษ เป็นผู้ไว้วางใจได้ ฟังเป็นฟังตายได้จริง ๆ ธมฺมํ สรณิ คัจฉามิ เป็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์อยู่ในจิตภายในพระทัยของพระพุทธเจ้าและพระสาวกนั้น เราทั้งหลายได้กราบไหว้บูชาทั้งสามรัตนะ ซึ่งแปลว่า แก้วสามดวง แก้วอันวิเศษดวงที่เรากราบไหว้บูชาตลอดมา เพราะเป็นของวิเศษนัก ผู้ปฏิบัติที่ไม่สามารถปฏิบัติถึงขนาดนั้นก็เป็นผู้ดี เป็นคนดีเป็นอันดับหนึ่ง

เพราะฉะนั้น คนเราจึงดีได้เพราะการอบรมสั่งสอน เครื่องมือแห่งการอบรมสั่งสอน ไม่มีเครื่องมือใดจะเกินศาสนาไปได้ สอนตั้งแต่พื้น ๆ สอนตั้งแต่เด็ก สอนเด็กให้เป็นเด็กดี ผู้ใหญ่ วัยรุ่นก็ให้เป็นเด็กดีเรื่อยมา จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่อย่างพวกเราก็ให้เป็นคนดี พระก็สอนให้เป็นพระดี เณรดี และต่างคนต่างตั้งใจปฏิบัติดีดีกาย วาจา ใจ ของตนให้เป็นไป

ตามนั้นแล้วก็จะได้พระดี เณรี คนดี เด็กดีเรื่อยไป นี่แหละดีจึงได้มาจากศาสนา ศาสนาจึงจำเป็นสำหรับพวกเรา

ตั้งที่เราทั้งหลายได้นับถือ กราบไหว้ มาทำบุญทำทาน ล้วนแล้วแต่ได้ดำเนินมาตามหลักศาสนาที่สอน จึงขอให้พากันนำหลักศาสนานี้มาประพฤติปฏิบัติดีดี กาย วาจา ใจ ของตนให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เป็นไปเพื่อความสำเร็จ สงบร่มเย็นแก่ตนและผู้เกี่ยวข้องมากน้อย โลกเราก็จะร่มเย็น ถ้าศาสนาไม่มีในโลก คนไม่สนใจต่อศาสนาเลย ศาสนาไม่มีเลยในจิตใจของโลกแล้ว ไม่มีโลกใดที่จะร้อนยิ่งไปกว่าโลกมนุษย์ เพราะโลกมนุษย์นี่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ผู้ฉลาด คือมนุษย์เป็นอันดับแรก

มนุษย์เรานั้นฉลาดมาก ถ้าจะทำตัวให้ดีก็จะดีเยี่ยมกว่าสัตว์ทั้งหลาย หากว่าปราศจากศีลธรรมเสียแล้ว มนุษย์ซึ่งฉลาดอยู่แล้วตามพื้นเพ จะทำความล้มจมฉิบหายปั่นป่วนให้แก่กันได้มากมายที่สุด ไม่มีใครเกินมนุษย์ได้เลย จะอยู่ใต้น้ำก็ทำลายกันได้ อยู่บนบกก็ทำลายกันได้ อยู่บนฟ้าอากาศก็ทำลายกันได้ทั้งนั้น มนุษย์เรานั้นฉลาดนัก แต่เมื่อมีศีลธรรมแล้ว อันใดที่เป็นความผิดทั้งเขา ผิดทั้งเรา เตือดร้อนทั้งเขา เตือดร้อนทั้งเรา เสียหายทั้งเขา เสียหายทั้งเรา ทุกข์ทั้งเขา ทุกข์ทั้งเรา สิ่งนั้นไม่ทำ เมื่อไม่ทำแล้วความเสียหายทั้งเขาก็ไม่มี ทั้งเราก็ไม่มี ความทุกข์ของเขาก็ไม่มี ความทุกข์ของเราก็ไม่มี มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข เพราะอำนาจแห่งความดีมีศีลธรรม นี่แหละมนุษย์สามารถจะทำได้ด้วยความฉลาด เราสามารถทำตนให้ร่มเย็นเป็นสุขได้ เพราะอำนาจแห่งความฉลาดของตน หลักของความดีอยู่ที่ตรงนี้

คำว่าศาสนานั้นเป็นกิริยาอาการแห่งธรรมที่ท่านแสดงออก บอกทั้งฝ่ายเหตุบอกทั้งฝ่ายผล เหตุคือให้ละอย่างนั้นๆ ในสิ่งที่ไม่ดีและบาปผิดอย่างนั้นๆ ในสิ่งที่ดีให้มีความเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียรในสิ่งที่ดี สิ่งที่มีประโยชน์ นี่เป็นกิริยาแห่งธรรม ผลคือความสุขมากน้อยจะเกิดขึ้นจากการบำเพ็ญและการถอดถอนโดยลำดับ จนกระทั่งถึงผลสุดยอดที่เราประพฤติตามหลักธรรมคำสั่งสอน เราก็จะกลายเป็นอย่างนั้นขึ้นมา คือกลายเป็นคนดี ละความชั่ว ปลดเปลื้องความชั่วออกจากตัวได้หมดจนกลายเป็นคนดีได้

แต่การจะปฏิบัติตัวให้เป็นคนดีได้นั้น มนุษย์ย่อมถือเป็นภาระอันมากมาย และดีไม่ติดลบถือเป็นอุปสรรคเสียด้วยซ้ำ เพราะทำยาก ทำลำบาก ไม่อยากทำ อยู่ตามสบายดี

กว่า คนเรานั้นหากว่าอยู่ตามสบายดีกว่าแล้ว โลกมนุษย์นี้จะไม่มีการชั่วใครผิดเลย มีแต่ ดีกว่า ดีกว่าทั้งหมด แต่เดี๋ยวนี้มองดูใครๆ ไม่ว่าจะเราว่าท่าน ไม่เห็นมีใครดีกว่ากันเลย มัน เหมือนกันไปหมด เดินเข้ามาหากันก็มีแต่ความทุกข์มาระบายจ่ายตลาดต่อกัน แล้วก็ไม่มี ใครซื้อ เพราะต่างคนต่างมีเรื่องของความทุกข์อยู่แล้วด้วยกันทั้งนั้น จึงไม่มีใครดีกว่ากัน

ถ้าตั้งใจประพฤติปฏิบัติตนให้มีความสงบเยือกเย็นภายในจิตใจแล้ว ไม่พูดให้ใคร ฟังก็หยุดได้ในเรื่องความทุกข์ เข้าหาหมู่เพื่อนญาติวงศ์มิตรสหาย เมื่อเรามีความเย็นเป็น พื้นอยู่แล้ว ย่อมสามารถให้ความเย็นแก่คนอื่นได้มากน้อยตามกำลังแห่งความเย็นที่มีอยู่ใน ตัวเรา และตามกำลังความดีที่มีอยู่ในเรา นี่แหละความดีจึงแจกจ่ายได้สำหรับคนทั่วไป เมื่อเรามีความดีเราก็แจกจ่ายความดีได้ ถ้าเราไม่มีความดี เราจะเอาอะไรไปแจกจ่าย ก็มีแต่ความทุกข์ร้อนซึ่งใครๆ ก็มี ไม่เห็นแปลกไปจากกันเลย

การสร้างความดีนั้นนับเป็นอุปสรรคอยู่ในตัวเสมอ คำว่าอุปสรรคคืออะไร คือกิเลส ที่มีอำนาจบังคับเรา อยู่เหนือหัวใจเราอยู่เสมอ นั่นแหละ มันหาอุปบายกีดกัน จะทำบุญให้ ท่านสักเล็กน้อยมันก็กลัวจะสิ้นจะเปลืองจะหมด กลัวจะไม่ได้อยู่ ได้กิน ได้ใช้ได้สอยไป เสียทั้งนั้น ทั้งๆ ที่เรากับโลกที่เขาเคยทำบุญให้ท่าน เสียสละ ก็ไม่เห็นมีใครแปลกต่างจาก กัน คนที่เขาทำบุญให้ท่านเสียสละสงเคราะห์พี่น้องเพื่อนฝูง สมณะชีพราหมณ์ สงเคราะห์ ไปในที่ต่างๆ คนยากคนจน ก็ไม่เห็นมีใครเขาอดอยากขาดแคลนอะไร ผู้ที่ตระหนี่เหนียว แน่นไม่สามารถที่จะสละสิ่งของทำบุญให้ท่านแก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้ ก็ไม่เห็นเป็นผู้วิเศษวิโส ได้รับความสุขความเจริญเพราะความตระหนี่ของตนต่างไปจากเขาเลย นั่นมันเป็นตัว อำนาจของกิเลสตัวมันเหนียวแน่นแก่คนตระหนี่ต่างหาก ความจริงมันเป็นเพราะอันนั้น

เพราะฉะนั้นมันจึงสร้างอุปสรรคให้คนเห็นแก่ตัวได้มาก นอกจากความเห็นแก่ตัว แล้ว ยังสร้างตน ส่งเสริมจิตใจตนให้โลภมากอีกด้วย เมื่อความโลภมีมาก ความเอารัดเอา เปรียบก็มีมาก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วจิตใจก็แห้งผากเข้ากับใครไม่ได้ เข้ากับใครไม่ติด เป็น ฟืนเป็นไฟไปหมด นี่เพราะอำนาจแห่งกิเลสตัวเป็นฟืนเป็นไฟพาให้เป็นไป ฉะนั้นจึงต้อง อาศัยหลักธรรมเข้าไปชะล้าง การชะล้างต้องยาก เพราะการชะล้างด้วยอรรถด้วยธรรมนั้น ต้องเป็นการต่อสู้กับกิเลสตัวที่มันเหนียวแน่น ตัวเฉลียวฉลาดแหลมคมที่อยู่ภายในจิตใจ ของเราอยู่แล้ว จนกว่าสิ่งนั้นจะแพ้ไป อ่อนกำลังลงไปมันจึงยาก

ด้วยเหตุนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมแม้จะเริ่มเข้าศีลเข้าธรรม เข้าวัดเข้าวาที่ยังลำบาก เพราะถูกกิเลสมันต่อสู้ กิเลสมันบังคับ กิเลสมันหวงห้าม กัดขีไว้ไม่ให้ไป เราพยายามไปหลายครั้งหลายหนเพราะเราเชื่อกิเลส เราเชื่อมั่นมานานแล้วได้ผลประโยชน์อะไรบ้าง ที่นี้เราจะเชื่อธรรม สถานที่มีธรรม เช่นไปวัดไปวา ไปหาครูอาจารย์ สถานที่นั้นที่มันต้องไป ผู้เฝ้าธรรม ผู้ฝึกกิเลสต้องเป็นเช่นนั้น มันจะต้องฝืนภายในจิตใจ ศีลไม่เคยรักษาก็ต้องพยายาม บึกบึนรักษาเอาให้ได้

ภาวนา พุทโธ ธัมโม สังโฆ ว่าคำสองคำเหมือนจะสลับสไล เพราะมันว่ายากลำบาก การดูดำ ว่ากล่าวบ่นให้เด็ก ให้ใครต่อใครฟัง บ่นได้วันยังค่ำ แต่ที่ว่าพุทโธ ธัมโม สังโฆ คำสองคำเหมือนจะสลับเพราะมันฝืนกิเลส อันนี้เป็นเรื่องต่อสู้กับกิเลส ส่วนที่เราบ่นเราว่าใครต่อใครนั้นเป็นการส่งเสริมกิเลส กิเลสชอบ จึงไม่เห็นเป็นความลำบากสำหรับเรา กิเลสไม่ให้ลำบากเพราะมันปิดความลำบากนั้นไว้เสียแล้ว ความจริงมันก็ลำบากเหมือนกัน นั่นแหละ ดำเขาก็ลำบาก จะไม่ลำบากได้อย่างไรมันเป็นทุกข์ แต่มันพอใจต่างหาก กิเลสพาให้พอใจ ความโกรธตัวเป็นพิษเป็นไฟมันก็ทำได้

การที่เราบ่าเพ็ญคุณงามความดีไม่เห็นเป็นพิษเป็นไฟ มันยังทำไม่ได้เพราะอะไร เพราะกิเลสไม่ชอบ มันจะต้องฝืนกิเลส ธรรมะการปฏิบัติธรรมต้องฝืนกิเลส การฝืนกิเลส ต้องเป็นความทุกข์ยากลำบากเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นขอให้ทราบไว้อย่างนี้แล้วพยายาม ฝืนทน อย่างน้อยเวลาจะหลับจะนอนก็ขอให้มืพุทโธ ธัมโม สังโฆ บทใดก็ตาม นึกภาวนา บริกรรมไว้ในจิตใจ ให้รู้อยู่กับคำว่าพุทโธ หรือจะกำหนดอานาปานสติ ลมหายใจเข้าออกก็ได้ จนกระทั่งหลับไป มีสติให้รู้อยู่กับลมหายใจเข้าออกนั้น จิตใจก็จะปรากฏเป็นความสงบขึ้นมา เย็นขึ้นมามากเข้าไปโดยลำดับ ก็จะกลายเป็นความสงบแน่วแน่งในทางจิต นั่นแหละเราจึงจะเห็นสารคุณอยู่ภายในจิตใจ โดยไม่ต้องไปถามใครๆ ว่าที่ท่านภาวนาอยู่ในป่าในเขา เช่น ครูอาจารย์ท่านเที่ยวรุดงคกรรมฐานไปที่นั่นที่นี้ ท่านไปทำอะไร ทุกสิ่งที่เราเคยสงสัยมาก่อน ณ บัดนี้เราได้ทราบแล้วว่า อ้อ ท่านไปเพราะเหตุนี้เอง

ที่นี้ย้อนไปถึงพระพุทธเจ้าที่ทรงบ่าเพ็ญธรรมก็อยู่ในป่า ตรัสรู้ธรรมก็อยู่ในป่า จนกระทั่งถึงวันปรินิพพานก็ปรินิพพานในป่า สวางกทั้งหลายก็อยู่ในป่าในเขา เพราะอะไร มันก็จะทราบได้ละซิ เพราะเป็นสถานที่รื่นเริงบันเทิงในการประพฤติปฏิบัติธรรมทั้งหลาย เข้าสู่ใจให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุข จนกระทั่งถึงใจก็เป็นใจที่วิเศษวิโสขึ้นมา ก็เพราะใน

สถานที่นั้นเป็นที่อำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดี มันจะย้อนไปที่จิตใจ ที่นี้เมื่อเรากาวนาจิตใจของเรามีความสงบเยือกเย็นแล้ว เราก็เห็นสารคุณของเราเอง

ที่เราเคยฟังเพื่อห่อหุ้ม วิ่งเดินแผ่นกระโดดจนหาหลักเกณฑ์ไม่ได้ นั่นก็เพราะเราไม่มีหลักยึด ทั้งๆ ที่เราหาหลักยึด แต่มันยึดไม่ได้ คว่าอะไรได้ก็ทำไป ทำไป ทำไปหมด เพราะมันเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ส่วนมากเป็นพื้นเป็นไฟ แต่พอจิตใจยึดธรรมเท่านั้น เกาะติดปั๊บ เย็นๆ สบาย คนเรานั้นเมื่อเห็นผลในทางที่ดี ในทางความสุขแล้วใครจะไปเบื่อ มันต้องเกาะเข้าเรื่อย ติดเข้าเรื่อย แน่นเข้าเรื่อย มันเข้าเรื่อยไป แน่ะ ศรัทธาก็ฝังลงเรื่อย ความพากเพียรความอุตสาหะพยายามมันก็ตามๆ กันนั้นแหละ ขอให้มันพอใจ สิ่งที่จะทำให้พอใจคือความสุข ก่อนที่จะได้รับความสุขก็ต้องฝืนเสียก่อนดังที่กล่าวมาแล้วนั้น

เมื่อปรากฏเป็นผลขึ้นมา ถึงแม้หากจะพอเป็นพอไปจนกลายเป็นผู้ติดธรรม เราติดโลก ติดกิเลสตัณหาอาสวะนั้นเราติดมานานแล้ว ได้บวกลบคุณหาความสุขความสบายแก่เราอย่างไรบ้าง ไม่มีเลย ที่นี้ติดธรรมเป็นยังไง นาน รู้ละที่นี้ ติดธรรมติดมากเท่าไรยิ่งเย็น ยิ่งเบา ยิ่งสบาย สุดท้ายอยู่คนเดียวก็สบาย แล้วติดมากเข้า เอาจนกระทั่งถึงเป็นก็เป็น ตายก็ตายด้วยธรรมนี้แหละ ไม่หวังพึ่งอะไรในโลกนี้ทั้งสิ้น หวังพึ่งธรรมอย่างเดียว เอาธรรมเป็นชีวิตจิตใจ เอาธรรมเป็นลมหายใจ เอาธรรมเป็นที่พึ่งเป็นที่พึ่งตาย ยิ่งหนุนความเพียรเข้าไป กิเลสยิ่งแตกกระจาย แตกกระจายออกไป ธรรมซึ่งเป็นแดนพ้นทุกข์โศกขึ้นมาเรื่อย โศกขึ้นมาเรื่อยภายในใจ จนกระทั่งสว่างกระจ่างแจ้งเป็นโลกวิทู ปรากฏอย่างเด่นชัดขึ้นที่ใจแล้ว เอาละที่นี้ คำว่าติดธรรมก็หายหมด ติดโลกก็หายหมด ไม่ติดอะไรทั้งนั้น แน่ะ เห็นไหมละ

เช่นเดียวกับเราเดินทางเข้ามายังวัดป่าบ้านตาดนี้ ต้องอาศัยสายทางเดินเข้ามา ปลีกแวะไม่ได้ จะว่าติดทางก็ยอมรับ แต่ทางนี้เป็นไปเพื่อจุดหมายปลายทาง เราต้องเดินไปตามทางนี้ นี่ติดธรรม เอาติดเถิด ติดเพื่อจุดหมายปลายทางแห่งความพ้นทุกข์ เมื่อผ่านพ้นถึงจุดที่หมายแล้วธรรมที่ว่าติดๆ นั้นมันก็หมดความหมายไปเอง เช่นเดียวกับเรามาถึงสถานที่นี้แล้วทางก็หมดความหมายไปเอง หมดความจำเป็นไปเอง นั่นให้ติดเสียทีเถอะ ติดธรรม อย่าติดเอาแต่ความขี้บ่น ไม่ดี บ่นให้ลูกให้หลาน บ่นให้สามีภรรยา ส่วนมากผู้หญิงชอบบ่น (ท่านอาจารย์หัวเราะเบาๆ เปลี่ยนจากเทศน์เป็นการคุยกัน) แต่เราไม่ได้ว่าผู้หญิงแฉะนี่นะ โน่นอาจารย์ว่าทางฟากหนองคายต่างหากนะ ผู้หญิงฟากหนองคายบ่น

เก่งจู้จู้จุกจิก ทั้งหยิกทั้งข่วนยุ่งไปหมด ผู้ชายจะกลับบ้านที่ต้องคิดหน้าคิดหลังว่า เอ ไร หลังข้างนี้ก็ยังไมหยา ข้างโน้นก็ยังไมหยา วันนี้มันจะเอาตรงไหนนะ มันเลยเป็นเหตุให้สร้างปัญหาขึ้นภายในใจ

ส่วนผู้ชายนั้นไม่ค่อยพูด หนักแน่น เฉยๆ เรื่อยๆ พวกผู้หญิงนี่อะไรก็ไม่รู้ ออย่าเสียใจนะ อาจารย์ว่าผู้หญิงที่อื่นห rokok (ท่านหันมาบอกอย่างเป็นห่วง แต่ลูกศิษย์กลับหัวเราะชอบใจ) สำหรับพวกผู้ชายก็เหมือนกัน พวกที่เปลอไม่ได้ต้องเอาให้หนัก คนเราอยู่ด้วยกันแล้วต้องมีเหตุมีผล ต่างคนต่างมีเหตุผลแล้วอยู่ด้วยกันเถิด มนุษย์เรานี้เย็นได้ยิ่งกว่าอะไรเสียอีก ไรเรื่องความมั่งมี ความร่ำรวย ความเด่นดังอะไรนั้นไม่สำคัญไปกว่าใจที่มีความปรองดองสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันระหว่างสามภรรยา นั้นเป็นแก้วสารพัดนึก เป็นรากเหง้าค้ำมูลแห่งความอยู่เย็นเป็นสุขในครอบครัว นี้เป็นรากฐานที่สำคัญมาก ขอให้พากันรักษาให้ดี แล้วสิ่งที่ปรารถนาเหล่านั้นก็จะพากันเจริญขึ้นมาเอง เข้าใจแล้วหรือวันนี้ที่อธิบายให้ฟัง (ท่านอาจารย์ถาม ทุกคนก้มลงกราบรับโอวาทจากท่านอาจารย์) เออ ผู้ชายก็ไปแบบหนึ่ง ผู้หญิงก็ไปแบบหนึ่ง มันคนละแบบ วันนี้เราพูดถึงผู้หญิงผู้ชายที่มีแบบนะ ส่วนผู้ที่ไม่ม่มีแบบเราก้ไม่พูดถึง เอาละ พอก่อน เอิวัง”

จบเทศน์และธรรมรวมทั้งโอวาทของท่านอาจารย์ ทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใสปีติเบิกบานในธรรมที่ได้รับฟังในวันนั้นเป็นอย่างยิ่ง

จากการเดินทางไปโน่นไปนี่ ย้ายไปเกือบจะทั่วประเทศ ทำให้ได้พบปะผู้คนมากมาย ถ้าจะนับก็คงจะเป็นสิบล้านที่รู้จักอย่างฉาบฉวย ผิวเผิน แต่ก็มีเพื่อนพ้องผู้ร่วมงานอีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้งชาวบ้านผู้คนอื่นๆ ที่ได้รู้จักรักสนิทชิดเชื้อเหมือนญาติพี่น้องอีกเป็นจำนวนไม่น้อยเหมือนกัน เมื่อย้ายมาอยู่ภาคอีสาน ครอบครัวของผู้เขียนจึงมีเพื่อนพ้องไปมาหาสู่กันมิได้ขาด สำหรับสภธรรมิกทั้งหลายต่างก็ตีปีกตีใจ เมื่อรู้ว่าเรามาทอดสมออยู่อีสานระยะหนึ่ง เพราะต่างก็หวังให้เราพาไปกราบเยี่ยมมครูอาจารย์ทางด้านปฏิบัติสมาธิภาวนา

ผู้เขียนและคณะจะต้องวางแผนก่อนว่าจะนำญาติมิตรทั้งหลายไปทางไหนก่อน แวะที่วัดไหนบ้าง โดยเริ่มที่ขอนแก่นเป็นศูนย์กลาง วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี จึงเป็นวัดที่จะต้องนำเพื่อนฝูงไปทุกครั้ง และโดยที่ทุกคนต่างก็มีธุระ มีวันเวลาอันจำกัดในการ

เดินทางไปกลับ บางครั้งก็ต้องเขียนจดหมายไปนัดกับท่านอาจารย์ไว้ก่อน โดยกราบเรียนทางวิทยุสั้น ๆ ว่า “วันนี้ เวลา นี้ จะมากرابท่านอาจารย์ จะอยู่หรือไม่” ท่านอาจารย์ก็จะตอบมาด้วยสำนวนเดียวกัน “วันนี้ เวลา ๘.๐๐ น. ยังอยู่ที่วัด หลังจากนั้น ถ้ามีธุระที่ไหนก็จะไปทำธุระเสียก่อน เสร็จธุระจึงกลับมาอยู่ที่วัด” ลูกศิษย์ทั้งหลายอ่านคำตอบของท่านแล้วหัวเราะด้วยความเข้าใจ รีบแต่งตัวแต่เช้าตรู่ออกเดินทางทันที เพราะท่านบอกแล้วว่า ถ้ามีธุระก็จะไปทำธุระ ไม่นั่งรอใคร

พอไปถึงก็ต่อว่าท่าน “อ่านจดหมายท่านอาจารย์แล้วต้องรีบมาทันที กลัวท่านอาจารย์จะไปธุระที่ไหน ๆ เสียก่อน”

“ก็อะไรมันแน่เสียที่ไหนเล่า บอกแล้วว่าถ้ามีธุระก็ต้องไปทำธุระเสียก่อน จะมานั่งรออยู่ได้ยังไง จะตอบว่าอยู่แน่ ๆ ได้เระะ ของไม่แน่นอนะมันแน่ที่สุดละรู้ไหม” ท่านตอบแล้วหัวเราะ ทุกคนรับคำของท่าน เพราะเป็นจริงทุกประการ ผู้เขียนได้กราบเรียนท่านว่า “เมื่ออาทิตย์ที่แล้วก็มา แต่ท่านอาจารย์ไม่อยู่”

“รู้แล้ว แต่ไปธุระที่วัดโน้น อำเภอ...อยู่ที่หนองคาย” ผู้เขียนฟังแล้วก็เริ่มซัก

“ท่านอาจารย์ไปทำไมคะ ไปวิเวก”

“เปล่า ไปช่วยหมูป่า มันถูกคนเขายิงเอา หนักันหัวซุกหัวซุน นำสงสารเหลือเกินเลยไปช่วย”

“ช่วยอย่างไรคะ”

“ก็ไปเจาะกำแพงวัดไว้ให้เป็นช่อง พอให้มีหนีลอดเข้ามาหลบลูกปืนได้ นำสงสารมาก” ท่านอาจารย์เล่าให้ฟังท่าทางสยดสยอง เวทนาสัตว์ผู้ยาก “อยู่ ๆ ไปมันอด ไม่มีอาหารก็ต้องออกไปหากินไกลออกไปเรื่อย คนเห็นมันเข้าก็ไล่ยิง มันก็หนีความตาย เคยซื้อหัวมันบ้างอะไรบ้าง ที่มันกินได้ไปโยนไว้ให้เป็นคั้น ๆ รถ เพราะกลัวมันอดตายนี่แหละ”

นี่คือธุระของท่านอาจารย์ ซึ่งนอกจากจะเกี่ยวข้องกับผู้คนทั้งใกล้และไกลแล้ว สัตว์ทั้งหลายทุกชนิดที่อยู่ในญาณ ที่ท่านเล็งเห็นล่วงรู้ได้โดยตลอด ที่มีทุกข์ยากสาหัส ท่าน

อาจารย์จะช่วยทันทีไม่มีรีรอ ความมีเมตตาอันมากมายล้นพ้น ผู้เขียนเคยเห็นด้วยตา และบางครั้งท่านก็ให้ผู้เขียนช่วยทำ คือท่านจะสั่งให้ไล่ไก่ที่คู้ยี่เยี่ยอยู่ตามโคนต้นไม้ในป่าในวัดใกล้ๆ กุฏิของท่าน ครั้นถามว่าทำไมจะต้องไล่ไก่ที่มันคู้ยี่เยี่ยหาอาหาร ท่านก็อธิบายว่า ต้นไม้ในวัดไม่มีอาหารเลย เพราะดินแห้งแล้ง ท่านจึงให้ซื้อปุ๋ยมาใส่ ให้อาหารแก่ต้นไม้ แต่ไก่ก็มากคู้ยี่ออกทั้งที่ไก่มีข้าว มีอาหารที่เหลือจากบาตรพระกินอยู่ทุกวัน แล้วไม่ได้อดอยากอะไร

และเราทุกคนที่เคยไปวัดป่าบ้านตาดได้เห็นมากับตา สูงจากไม้ใหญ่ขึ้นมาระดับหัวไหล่ จะมีศาลาเล็กๆ หลังคาสังกะสีหน้าตาเหมือนศาลเจ้า หรือศาลพระภูมิเจ้าที่ ในศาลาเล็กๆ นั้นจะมีข้าว กล้วย มะไฟ และของอื่น ๆ วางอยู่จนเต็ม ได้ความว่า เยาวงไว้ให้กระรอก กระแตในป่าได้อาศัยกินข้าวกันบาตรจากพระในวัด พวกเราบางคนยังเคยไปหยิบมะไฟเหล่านั้นมาชิม ได้รู้ว่ามะไฟนั้นหวานเจี๊ยบทีเดียว หลายคนบ่นเสียดาย แต่ไม่มีใครกล้าหยิบออกมา ความเมตตาของท่านอาจารย์และพระทุกองค์ในวัด ทำให้เราทุกคนตระหนักแนใจยิ่งขึ้นในการที่จะมีเมตตาเอื้อเฟื้อแผ่แก่ผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา

ทุกชีวิตต้องการอาหาร ไม่ต้องการอดอยากอนาถ ต้องการความสุขตามควรแก่สภาพของตน ท่านจะช่วยเท่าที่จะทำได้ทันที ทั้งคน ทั้งสัตว์ ต้นไม้ทุกชนิด อยู่ในความเมตตา อยู่ในขอบข่ายของการช่วยเหลือเท่าเทียมกันหมด มีหมาพันธุ์สปริตส์ขาวตัวหนึ่งมาอยู่กับพระในวัด ไม่ทราบใครนำมาถวายไว้ให้ ท่านบอกว่า “เขาชื่อโป้ ใครมาตีมาร้ายอย่างไรเขารู้หมด เขาจะดมสำรวจแล้วมาเห่าบอกอาจารย์อยู่ได้ถนัดนัก พอบอกว่า “รู้แล้วโป้ รู้แล้ว” เขาก็จะหยุดเห่า สำรวจสิ่งอื่นๆ ต่อไป เขาเป็นหมาที่มีนิสัยดีมาก” (ปัจจุบันนี้มีปิ้งเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตัว อยู่เป็นเพื่อนกับโป้)

ธูระของท่านอาจารย์นั้นเป็นสิ่งที่คนอย่างเราๆ คิดไม่ถึงหลายเรื่อง แต่เราได้รับรู้ทันทีว่า อ้อ เมตตาธรรมคำจูนโลกนั้นเป็นอย่างนี้เอง ท่านอาจารย์จะทำทุกอย่าง ทั้งสั่งสอนช่วยเหลือ และทำทุกเรื่องด้วยเหตุด้วยผล ไม่มีผิดพลาด ทุกสิ่งเต็มเปี่ยมสมบูรณ์บริบูรณ์ เพราะเป็นสิ่งที่ทำด้วยสติและปัญญาทุกชั้นตอน

“มีอะไรละ ถึงได้รับหุตาเหลือกมากันแต่เช้า” ท่านถามผู้เขียน ซึ่งเป็นตัวเจ้าปัญหาหมายเลขหนึ่ง

“มีญาติผู้ใหญ่มาจากกรุงเทพฯ ค่ะ ท่านทำสมาธิมานานแล้ว ได้เห็นนั่นเห็นนี่ แต่ตัวท่านเองไม่เชื่อ หรือเชื่อครึ่ง ไม่เชื่อครึ่ง ได้พบพูดคุยกับวิญญูณต่างๆ เหล่านั้นมาจะร่วมสามสิบปีเข้าแล้ว อยากจะมากลอบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า สิ่งที่ได้เห็นนั่นจริงหรือไม่จริง” ท่านอาจารย์นั่งฟังเฉยๆ ผู้ใหญ่ที่ผู้เขียนพาไปได้กลอบเรียนถามเพิ่มเติมขึ้นว่า “คือว่าผมสงสัยครับ เช่น ในขณะที่นั่งสมาธิได้เห็นเทวดา เห็นถนัดชัดเจนว่าแต่งตัวอย่างนั้นๆ หลับตาก็เห็น ลืมตาก็ยังเห็นอยู่ อยากจะให้แน่ใจว่าสิ่งที่เห็นเป็นความจริง หรือว่าเราหลอกตัวเอง”

“มันมีทั้งสองอย่างนั่นแหละ” ท่านอาจารย์ตอบซ้ำๆ “เทวดาก็มี เทวดาก็มีส่วนมากเทวดา” ลูกศิษย์หัวร่อ ท่านหันมาย้ำกับพวกหน้าเป็นทั้งหลาย

“อ้าว จริงๆ นะ ไม่ได้พูดเล่นๆ มันมีอยู่ทั้งสองอย่าง เทวดานั้นมี เทวดาก็มีเดาไปชิ ธาตุสิบสองไปหลอกเจ้าของให้เข้าใจว่าเป็นความจริง นั่นเรียกว่า “เทวดา” แต่เมื่อเรารู้ความจริงแล้ว เข้าใจจริงๆ แล้ว มันไม่เป็นอย่างนั้น เหมือนอย่างเรามาหากันนี้แหละ มากันนี้นะ มากี่คน ผู้หญิงกี่คน ผู้ชายกี่คน สนทนาปราศรัยกันว่าอย่างไร แม้ไม่ได้เดินมาตรงนี้ มองเห็นกันอยู่ก็รู้ว่ามาหา เดินผ่านหน้าผ่านหลังไปก็รู้ เพราะมันเป็นความจริง แม้ว่าตาฝ้าฟางไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง ตาเห็นก็อีกอย่างหนึ่ง ที่นี้ตาภายในเล่าก็เหมือนกัน ตาภายในที่มีความชำนาญเป็นส่วนใหญ่ มันก็อาจจะมึฝ้าฟางไปบ้าง แต่โดยนิสัยแล้วมันจะรู้อย่างนั้น ทีแรกมันจะผิดๆ พลาดๆ ไปก่อน ถ้าเราไปพลัดไปหลงเข้ามันก็ผิดไปเอง แต่ถ้าเราไม่หลง พยายามปรับปรุงหลักจิตของเราให้ดี เมื่อหลักจิตของเราดีแล้ว ความแม่นยำมันก็สูง เราก็ค่อยทราบเข้า ทราบเข้าเรื่อย สิ่งที่จริงก็รู้ สิ่งปลอมก็รู้

เหมือนอย่างเช่น ธนบัตรปลอมกับธนบัตรจริง คนที่ไม่เคยเห็นธนบัตรปลอม หรือธนบัตรจริง แล้วจะเอาอะไรมาให้จริงเล่า เข้าใจไหม จะต้องคนที่ชำนาญในเรื่องธนบัตร เฉพาะอย่างยิ่งพวกธนาคาร เขาจับปู้ปู้เลย นั่นมันเป็นอย่างนั้นนะ อันนี้ก็เหมือนกันนั่นแหละ นักภวานาจะต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านภวานา เหมือนกับนายธนาคารจะต้องชำนาญในเรื่องการเงิน ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญนี้พูดไม่ถูก สอนกันไม่ได้ ผู้ที่จะเป็นไปอย่างนั้นพื้นฐานเบื้องต้น นิสัยเบื้องต้นมันมีมันจะรู้ พอจิตสงบแล้ว มันจะแยกออกไปรู้ ที่นี้มันก็จริงละ คืออาการของมันจะแสดงออกมา”

“อย่างที่ผมเห็นนี่ มันเกิดวิจิกิจฉาว่าจริงหรือไม่ จึงมากราบเรียนถาม”

“ก็อาจารย์ไม่ได้เห็นกับคุณ จะรู้ได้อย่างไรว่าจริงหรือปลอม รับรองกันไม่ได้จึงไม่ทราบ”

“ถ้าเช่นนั้น เมื่อมีความชำนาญแล้ว จึงจะทราบด้วยตัวเอง รู้ได้เฉพาะตัวใช้ไหมครับผม”

“ถ้าเรามีความชำนาญ เข้าใจในทางออกทางเข้าของจิต ของกระแสจิตแล้วก็จะเข้าใจได้โดยลำดับ ละเอียดยิ่งกว่านั้นอีก มันสำคัญที่ความชำนาญ ความรู้ ความละเอียดลออของความรู้เราก็จะเข้าใจ แต่ว่าถ้าอะไรเป็นตัวเดาขึ้นละก็เป็นของหยาบๆ ทั้งนั้น นี่มันต่างกันนะ ความรู้พื้นๆ ธรรมดาๆ อย่างเราๆ ท่านๆ นี้อย่างหนึ่ง ถ้าฝึกมากก็จะละเอียดเข้าไป ละเอียดยิ่งเข้าไปโดยลำดับ จนกระทั่งเป็นปรีชาญาณ นั่น หยั่งทราบได้หมดตลอดทั่วถึง ไม่ต้องไปกำหนดกฎเกณฑ์ก็รู้ อย่างเช่น พระพุทธเจ้าของเรา นี่มันต่างกัน จะเทียบก็เหมือนกับการเขียนหนังสือ เช่น คำว่า “ท่าน” กว่าจะเขียนออกมาได้ ต้องนึกถึงตัวนั้นตัวนี้ ท.สระอา น หนู แล้วก็ไม้เอก จึงจะอ่านว่า “ท่าน” ได้ แต่สำหรับคนที่ชำนาญแล้ว พอว่า “ท่าน” มันมาพร้อมกันหมดทุกตัว เข้าใจเสียที่ซี การภาวนานี้ละ”

“ก็อย่างที่ผมเห็นนี่นะครับ เป็นวิญญาน พอนั่งปุ๊บเขาก็ไหลมาให้เห็น มาแสดงตัวว่าเขาอยู่ที่นี้ แต่งตัวอย่างนี้ แล้วก็มาเล่าเรื่องต่างๆ ให้ฟัง แต่ตัวเราเองมันเสียตรงที่ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ” ผู้ถามพยายามถามย้ำ ท่านอาจารย์จึงตัดบทว่า

เข้าใจละ ถ้าเราไม่เชื่อ ก็อย่าไปสนใจกับสิ่งเหล่านั้น ให้เราทำจิตของเราให้สงบเกิดหลักนี่จะเป็นหลักใหญ่ของการภาวนา นอกนั้นเป็นเรื่องปลีกย่อย มันจะเกิดมันก็เกิด มันไม่เกิดก็ช่างมันเถอะ ไม่มีความสำคัญอะไรนัก สำคัญที่ทำจิตของเราให้สงบเย็น หรือพิจารณาให้แยกคายทางปัญญา ที่จะพิจารณาแยกธาตุแยกชั้นธัมมชังนอกชังในให้ละเอียดทั่วถึงเพื่อความปล่อยวาง อันนี้ต่างหากที่เป็นหลักของพระพุทธเจ้าโดยแท้” ท่านอาจารย์พยายามมิให้ผู้ฟังติดอยู่ในเรื่องของความเป็นผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งท่านเห็นว่าไม่สำคัญเลย ท่านสอนเพื่อความหลุดพ้น แต่ผู้คนอื่นๆ เมื่อมาถึงจุดนี้แล้วจะหลง และติดอยู่กับสิ่งที่ได้เห็นเพียงแค่นั้น ไม่มีทางหลุดพ้นไปได้จากวัฏจักรนี้ ท่านย้ำอีก

“การเห็นสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องปลีกย่อย ขอให้ยึดเอาหลักเกณฑ์ไว้ให้ดีเถิด เห็นอะไรแล้วจะเชื่อหรือไม่ อาจารย์ไม่ได้ตำหนิตรงนั้นนะ แต่ถ้าตรงนี้ตรงหลักใหญ่ยังไม่ได้เรื่องแล้วไปยุ่งกับตรงนั้น อันนี้ต้องตำหนิกันละ เพราะสำคัญมาก การภาวนาต้องเล็งถึงความสงบเป็นพื้นสำคัญ”

ท่านอาจารย์พระมหาบัวไม่เคยสอนให้หลงในสิ่งที่เห็นในสมาธิ นรกสวรรค์ บาปบุญเป็นของมีจริง แต่มีให้ติดสิ่งเหล่านั้น เพราะมิใช่สิ่งที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ท่านสอนให้ตรงดิ่งเข้าเป้าหมายคือหลุดจากการเวียนว่ายตายเกิด สู่ความสงบอันเป็นนิรันดร ลูกศิษย์ถามขึ้นว่า

“แล้วทำอย่างไร จึงจะผ่านจุดนี้ไปได้” ท่านอาจารย์จึงอธิบายต่อไป

“มันจะผ่านหรือไม่ผ่านก็ตาม ขอให้จิตสงบเถอะ มันจะรู้ของมันเอง ไม่ใช่เหมือนกับว่าจะผ่านตรงนี้แล้วก้าวไปตรงโน้นนี่นา จิตนะเวลามันติด ไม่ต้องก้าวไปตรงไหนมันก็ติด พอเห็นบนฟ้าไปด้วยเรือเหาะเรือบิน ไปทวีปโน้นทวีปนี้ มันก็ติด มันติดอยู่ภายใน ไม่มีก้าว ไม่มีเข้ามีออก มันติดอยู่ภายในนี้ เวลาจะแก้มันก็แก้อยู่ภายในเช่นกัน ถ้ามันแก้มันได้ ก็จะเบาไป มันจะรู้เอง ไปไหนก็จะรู้ จนกระทั่งหมดจริง ๆ อยู่ไหนมันก็รู้ วางใจได้ตรงนี้ แน่-เข้าใจแล้วหรือ?” ท่านถามด้วยเมตตาแล้วอธิบายซ้ำอีก เมื่อเห็นลูกศิษย์ก้มลงกราบรับ แสดงว่าเข้าใจ และขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาชี้แจงแนะนำ

“หลักของมันจริง ๆ เป็นเช่นนั้น ไม่ต้องก้าวไปไหนละ มันปลดมันเปลื้องตัวของมันเองที่มันผูกพันอยู่นั้นแหละ ค่อยปลดค่อยเปลื้องของมันไปโดยลำดับ ค่อยสว่างกระจ่างแจ้ง แจ่มออก ชัดออก ๆ นั้นแหละหลักสำคัญ เอาให้มันสงบนะ อย่าไปสนในเรื่องอื่นเลย เมื่อมันอยู่ในวิสัยของเราแล้วก็จะทราบได้เอง ทั้ง ๆ ที่เราเป็นคนไม่เชื่ออะไรเลย แต่แล้วพอรู้จริงเข้า จะค้ำนเจ้าของจนหัวแตก คือไม่มีถอย ถึงหัวจะแตกก็แตกแต่หัว ก็เราเชื่ออย่างนี้จะว่าไงวะ นั้นเมื่อมันถึงขั้นของมันจริง ๆ มันก็จริงอยู่อย่างนั้นจะว่าไง? ถ้ามันไม่จริงยังลุ่ม ๆ ดอน ๆ อยู่เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง มันก็เป็นธรรมดาอีก ที่มันจะแทรกอะไรเข้ามาก็ได้ เรื่องของธรรมและเรื่องของกิเลสเป็นคู่แข่งกันอยู่ มันเป็นธาตุสืบทัน แม้แต่เราจะปฏิบัติธรรมอันเป็นของจริง เราเชื่อได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าธรรมนี้เป็นธรรมแท้ ๆ กิเลสมันยังเข้าแทรกกว่าไม่ให้เชื่อธรรม ไม่ให้เชื่อบาป เชื่อบุญ ไม่ให้เชื่อนรก ไม่ให้เชื่อสวรรค์ นั้นล้วน

เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องของธรรม ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้วมีแต่ความจริง ทั้งนั้นไม่ลบล้าง มีอะไรที่ไหน ภพน้อยภพใหญ่ที่ไหนๆ พระพุทธเจ้าท่านไม่เคยลบล้าง...” ถึงตอนนี้ลูกศิษย์ถามชัดขึ้น

“ถ้าเช่นนั้น วิจิกิจฉา หรือความสงสัยนี่ก็คือตัวกิเลสซิคะ?” ท่านอาจารย์เลยดูเข้าไปให้

“ก็คือกิเลสนั่นแล้ว!” มันจะอะไรที่ไหนเล่า? พุดกันมาตั้งนานหาว่าพุดเฉยๆ อีกนั่นแหละ ถ้าจะว่ากันไปต่างคนต่างก็มีกิเลส แแบกกิเลสเข้าหากัน เอ้า-กิเลสมากนักหรือ เอ้า-กิเลสรับไป มันก็เลยกลายเป็นคนบ้าใช้ไหม? ต้องพุดอย่างนี้แหละ ก็เป็นธรรมดา ยังจะมาพุดอยู่อีก ตัวที่เห็นนั่นละกิเลสละ” ลูกศิษย์หัวเราะชอบใจที่โดนดู เพราะเป็นอุบายที่จะบอกผู้มีวิจิกิจฉาว่ากิเลสนั่นคืออะไร ท่านอาจารย์หันไปฉันท้ำในแก้ว เพราะท่านคงจะเห็นดีเห็นงามที่ต้องสอนผู้เบาปัญญาทั้งหลาย ครูหนึ่งท่านก็สอนต่อว่า

“ไปอ่านหนังสือที่ให้ไว้ มีอยู่ในนั้นหมดแล้ว พยายามวางจิตให้อยู่กับที่ไม่วอกแวก จะได้ผลดี”

“ถ้าเช่นนั้นขอทราบเรียนถามปัญหาใหม่ คือในวันสำคัญต่างๆ ทางพุทธศาสนา เช่นวันมาฆบูชา, วิสาขะฯ, เข้าพรรษาอะไรต่างๆ เหล่านี้ ได้พบว่าพระท่านมีของที่ผู้คนนำมาถวายมากมายเหลือเฟือ เราจึงหยุดทำบุญในวันเหล่านั้น เพราะโดยปกติก็ทำบุญใส่บาตรทุกวันกันอยู่แล้ว ความคิดเช่นนี้ผิดหรือถูกคะ? ท่านอาจารย์ตอบคำถามทันทีว่า

“ส่วนนั้นถูก ส่วนนี้ผิด ส่วนนั้นก็คือมีคนทำบุญกันเยอะแล้ว ก็เยอะจริง ๆ เสียด้วย นั่นเรียกว่าเยอะแยะมากมายไม่ผิด ข้อนี้เข้าใจไหม แต่ที่นี้ในเมื่อของมันเยอะแล้ว มันไปเยอะของเขา ไม่ใช่เยอะของเรา นี่-มันผิดตรงนี้ เข้าใจไหม หือ?” ท่านอาจารย์ถามด้วยความเมตตาแล้วหัวเราะ อธิบายต่อไปว่า

“เราจะไปภาคภูมิใจอะไรกับของคนอื่นเขา ทั้งที่เราไม่ได้ทำนะ” ลูกศิษย์อธิบายชัดขึ้น

“ก็ไม่ได้ภาคภูมิใจอะไรกับของคนอื่นหรอกค่ะ แต่เห็นของเหลือเฟือ พระท่านมีมากมายแล้วเลยหยุด”

“เออนั้นแหละ สมมุติว่าตำหนิของเขาทำไม ไม่ใช่ของเรา ภาคภูมิใจทำไมกับของเขา ไม่ใช่ของเรา ของเยอะนะของใคร? มีของเราไหม? ไม่มี นาน-ดูตรงนี้ซิ ใครทำบุญคนนั้นก็ได้รับบุญ เราไม่ได้ทำเราทำได้ไหมล่ะ? เฮ้อ...ของง่ายๆ ลูกศิษย์พระกรรมฐานทำไมเป็นอย่างนี้วะ มาละให้โดนดุดอยู่เรื่อย” ท่านพูดแล้วก็หัวเราะ ลูกศิษย์ก้มลงกราบรับด้วยความเข้าใจและยินดี กราบเรียนต่อท่านอาจารย์ด้วยความจริงจังว่า

“ไม่โดนก็ไม่มีความสุข”

“เข้าใจแล้วนะ ที่นี้” ท่านอาจารย์ถาม

“เข้าใจดีแจ่มแจ้งแล้วค่ะ เคยสงสัยว่าเราทำผิดหรือถูกที่เห็นว่าพระท่านมีของเหลือเฟือมากมาย จึงงดในวันสำคัญเหล่านี้”

“ใครเขาจะทำมากน้อยเพียงไรไม่ใช่เรื่องของเรา แต่เราไม่ถอยชิ เรื่องการทำบุญเราทำความดีเพื่อตัวเราเอง แยกออกไปให้เป็น ให้มันเห็นของง่ายๆ แทะๆ”

“ที่จริงก็ของง่ายๆ อย่างที่ท่านอาจารย์สอน แต่เรามันไม่ทันคิด จนท่านบอกจึงเข้าใจ”

“ของง่ายๆ เหล่านี้แหละ แต่กิเลสมันมาช่วยทำให้ยากรู้ไหม? เราทำของเราต่างหาก เราไม่ได้ทำเพื่อใครที่ไหน ถ้าเป็นหลักของธรรมแล้วจะต้องเป็นอย่างนั้น ทำไปเถิดบุญนะ ทำมากทำน้อยก็ไม่เสียหายอะไร ได้ทั้งฝ่ายโน้นฝ่ายนี้ แต่ถ้าจะคิดว่าเราเสีย ก็แล้วแต่จะคิดนะ ถ้าคิดในทางธรรมก็ต้องคิดว่า การทำบุญให้ท่านเป็นของดี แต่ที่นี้ไอ้ที่โมโหลูกศิษย์นี่ก็เพราะมันชอบมาเข้าซี่ อันนั้นก็ดี อันนี้ก็ดี บางทีอาจารย์ก็ฉันไม่ได้ ยังจะเอามาให้ฉันเรื่อยไป นี่ซิมันโมโหนะ มันฉันไม่ได้ก็บอกแล้ว ธาตุขันธมันไม่รับ เห็นเข้าก็จะอาเจียน มันกลืนไม่ลงนี่นา เวลาเจ็บป่วยไม่สบายรับไม่ได้”

“ก็คุณหมอสั่งมาว่า ท่านอาจารย์ควรจะต้องฉันอย่างนี้ จิตก็เป็นเรื่องของจิต สังขาร ก็เป็นเรื่องของสังขาร ลงสังขารไม่ดีถึงจิตจะดียังไงมันก็อยู่ไม่ได้ เพราะมันต่อเนื่องกันอยู่ ก็เป็นห่วงท่านอาจารย์ จึงอยากจะถวายของที่ดี มีประโยชน์” ลูกศิษย์อดที่จะแย้งไม่ได้ แต่ ก็ด้วยความเคารพและเป็นห่วง ท่านอาจารย์ตอบด้วยความเข้าใจว่า

“เออรูละ เรื่องชั้นนี้ก็เรื่องของชั้น จิตก็เรื่องของจิต หมอไม่ต้องบอกหรอก เรา สอนและปฏิบัติอย่างนี้อยู่แล้ว ธาตุชั้นนี้มันไม่ดีก็บอกว่าไม่ดี แต่เราไม่ได้บอกว่าจิตมันไม่ดี จิตมันชั่ว เราไม่ได้พูดนะ ถ้าจิตของพวกนั้นดีแล้ว เราไม่พูด แม้จิตเราดี เราก็ก็นิ่งเฉย เนอะ! ถ้าจิตเราไม่ดีเราจะพูด ถ้าจิตคนนั้นไม่ดีเราจะพูด ก็พูดกันตามความจริงนี่จะว่าไง? เรื่อง ธาตุเรื่องชั้นนี้เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว ก็เหมือนรถราที่แหลอะ อันนั้นมันเสีย อันนี้มันก็เสีย อะไรมันเสียเล่า ก็รถมันเสียนะซิ เราไม่ได้เสีย เราเป็นคนขับรถ เราไม่เสีย เราดีเราก็ก็นั่งอยู่ แต่รถมันเสียมันไปไม่ได้จะว่าไง (ท่านอาจารย์ถามแล้วหัวเราะ) เรื่องธาตุชั้นนี้มันก็เหมือน รถเหมือนกัน” แต่ลูกศิษย์ก็อดเถียงอ่อยๆ ไม่ได้

“เพราะฉะนั้น ก็จะต้องแก้ที่รถให้มันดี มันถึงจะไปกันได้ไงคะ ท่านอาจารย์”

“ก็นั่นแหละ จะแก้ยังไงที่ควรแก้ก็แก้กันไป แก้ไม่ได้ก็ทิ้งเหมือนกัน ก็รถ ทั้งหลายนี้แหละ เข้าใจไม่รู้ก็ครั้งก็เห็น สวนเข้าไป สวนออกมา ที่เข้าไปแล้วไม่ออกก็มี ยังรู้ แหละไอ้รถนะหมดกำลังของมันแล้ว คนขับจะมีมือดีขนาดไหนก็เถอะ ลองไปขับรถเสีย หมดแล้ว ขึ้นไปนั่งดูซิพวงมาลัยหมุนไปหมุนมายังไงมันก็ไม่ไป เพราะฉะนั้นจิตจะดีขนาด ไหนก็ตามลงธาตุชั้นนี้มันไม่อำนวยแล้ว ธาตุชั้นนี้มันไม่ไปจะว่ายังไงเล่า พวกัวมันก็ไม่ก้าว พาลูกมันก็ไม่ลุก (ท่านอาจารย์หันมาถามว่า) แล้วเราละจะว่ายังไง? เรื่องธาตุชั้นนี้กับจิตนี้ มันคนละอย่างกัน เราพูดยันเลยทั้งสามโลกธาตุ พูดอย่างนี้ว่าเราไม่หวั่น จะหาสิ่งใด คัดค้านได้ อะไรรู้จะค้านธรรมได้? - ไม่มี

ธรรมเป็นเครื่องนำออกจากกองทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ขอให้ปฏิบัติตามแล้ว มันจริงทั้งนั้น ไม่ต้องบอกให้กราบพระพุทธเจ้า กราบลงไปเลย พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ไปก็ร้อยก็พันปี ก็ร้อยก็พันองค์ ไม่ต้องไปคาดไปหมายหาเงา หาอะไร ดูความจริงที่ ปราบกฏอยู่กับเจ้าของเท่านั้นถึงกันหมด นั่นฉันใด นี่ฉันนั้น — นี่ฉันใด นั่นฉันนั้น เท่านั้น เป็นพอ พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปไหน สูญไปไหนหือ? (ท่านถามศิษย์ซึ่งกำลังฟังเพลิน) มี

แต่พวกหูหนวกตาบอดเท่านั้นที่ว่ามันนิพพานสูญ คนตายแล้วสูญ พวกตาดีไม่ว่าสูญ ตาดีก็คือ พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ท่านเหล่านั้นตาดี ท่านไม่ลบล้างสิ่งที่มีอยู่ทั้งหลาย ไม่ว่าจะภพน้อยภพใหญ่ มีก็ภพที่ชาติในโลกธาตุของเรานี้มันนับได้หรือไม่? ภพมนุษย์นี้เป็นภพชาติหยาบๆ มองเห็นอะไรชัด พวกสัตว์เดรัจฉานแต่ละประเภทๆ นี้ เป็นคนละภพละชาติของเขา มองเห็นกันได้ก็ไม่ลบล้าง

อันนั้นเป็นนก อันนี้เป็นกา อันนั้นเป็นกระรอก อันนี้เป็นกระแต มองเห็นเราไม่ลบล้างว่ามันไม่มีใช้ไหม? แต่สิ่งสุดวิสัยที่ตาของเราจะเห็นได้ เราจะไปลบล้างว่าไม่มีได้อย่างไร เพราะความจริงมันมี พระพุทธเจ้าท่านหยั่งทราบหมด อะไรมีไว้อย่างไร ก็ต้องยอมรับว่ามี ยอมรับว่ามีพร้อม ก็ภพที่ชาติยอมรับไว้หมดเลย ทั้งอดีต อนาคต ภพชาติที่เคยเป็นมาแล้วอย่างไรก็ไม่ทรงลบล้าง ช่างหน้าที่จะเป็นอย่างไรประจำของสัตว์และโลก สงสาร ก็ไม่ทรงลบล้าง ปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร พระองค์ก็ไม่ทรงลบล้าง มันมีมันจริงอยู่ด้วยกัน มีอยู่อย่างไร ทั้งอดีต อนาคต ปัจจุบันจริงเท่ากัน ถ้าลบล้างอดีต ลบล้างอนาคต ก็ต้องลบล้างปัจจุบันด้วยซี ปัจจุบันเป็นผู้เป็นมา ปัจจุบันจะเป็นผู้เป็นไปข้างหน้า ปัจจุบันเป็นอย่างไรเวลานี้ ถ้าลบล้างอดีตไม่ได้ก็ไปลบล้างอนาคตซึ่งเป็นความเป็นมาของตน และเป็นความเป็นไปของตน คนๆ นั้นจะสร้างความชั่วลามกไว้มาก

พระพุทธเจ้าท่านเป็นองค์เดียวเท่านั้นที่สามารถสอนโลกธาตุทั้งสามโลกธาตุนี้ จะไม่อาจหาญได้อย่างไร ถ้าไม่อาจหาญจะสอนโลกได้อย่างไร นั่นแหละความจริงแท้ๆ การตรัสรู้เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นสามารถสอนโลกได้หมดทั้งสามโลก กามโลก รูปโลก อรูปโลก คนเราจะสอนเจ้าของเองได้ยาก พอจะนั่งภาวนาก็เอาแล้ว ดูซิ ดูจิตมันดิน...ดินแห้งๆ ๆ ๆ (ลูกศิษย์หัวเราะครื้นเพราะท่านอาจารย์ทำท่าทำใจดูด้วย) จะให้ภาวนาจะให้ทำความดีละก็มันเป็นอย่างนี้แหละ ก็เลสมันลากคอไว้ไม่ให้ทำ เนะ เห็นไหมสอนตนได้ยังไม่มันถึงได้เป็นอย่างนี้

บางรายนะ เขามาหาแล้วเล่าให้อาจารย์ฟัง ฟังแล้วก็ขำ ขำจะตายเพราะมันเป็นความจริง โดยเอามาเทียบกับธรรมะ คือภรรยาเขาเกิดยุ่งงาน ให้สามีช่วยไปจ่ายตลาด สามีก็ไปให้ แต่พอผ่านไปเห็นวงพนันเข้า ก็เข้าไปเล่น เสียพนันหมด กลับบ้านไม่ได้ ก็มันไปเล่นเสียนี้กลับบ้านเมียทุบ คนเราไม่กลัวเมียได้อย่างไร ปกติผู้ชายมันก็กลัวเมียอยู่แล้ว ชอบหยิกชอบชวนใครจะเกินผู้หญิงวะ นั่นแหละ “ตัวเถลไถล” เราเอาคำนี้ต่างหาก ไป

จ่ายตลาดก็ไปจ่ายตลาดสิ ทำไมต้องไปจ่ายในวงพนันล่ะ นั่นมันผิด มันเถลไถล ทำไมไม่สอนตนว่าตนต้องไปจ่ายตลาด ถ้าไม่ไปจ่ายตลาดมันก็กลับบ้านไม่ได้ ป่านนี้มันจะกลับบ้านได้หรือยังไม่รู้ไอนั้นนะ!” (ทุกคนฟังท่านเล่าแล้วก็หัวเราะพร้อมๆ กัน)

“คงจะแบบเดียวกับที่ท่านอาจารย์สอนให้เดินตามรอยโค ก็จะต้องเจอโค ถ้าไปแวะเวียนเสียที่ไหนก็ไม่เจอโค” หัวหน้าคณะเอ่ยเสริมขึ้น

“ก็นั่นแหละเหมือนกัน ใรรู้จักสอนตน เข้าใจไหมล่ะที่สอนวันนี้ะ เท่านั้นละนะ พูดมากไปก็เหนื่อย ก็ให้อาจารย์พูดอยู่คนเดียวนี่” ท่านหันไปที่แก้วน้ำ ลูกศิษย์ถามขึ้นว่า

“ตอนนี้ท่านอาจารย์มีหนังสืออะไรบ้างไหมคะ?”

“ตอนนี้เหรอ?” ท่านนึกคิด “ไม่มี เออ มีอยู่เล่มหนึ่งเผ็ดร้อนมาก”

“ปฏิบัติพาพระธุดงค์กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น?” ลูกศิษย์เดาทันที

“เล่มนั้นหมดแล้ว” ท่านตอบ

“แล้วเล่มไหนที่ท่านอาจารย์ว่าเผ็ดร้อนจะได้ขออีก”

“เอ้ ก็เคยให้แล้วไม่ใช่เหรอ “ศาสนายู่ที่ไหน” นะ ท่านตอบ

“อ้อ เคยได้แล้วค่ะ”

“ก็นั่นแล้ว ที่เผ็ดร้อนนะ อ้อนี่แสดงว่ามันไม่ได้อ่าน ถึงไม่รู้ว่าเป็นเผ็ดร้อนนะ” ท่านแก้มตุ๋นคอค แต่ลูกศิษย์กลับหัวเราะเก๋ียงคอเป็นเอ็น

“ปฏิบัติฯ ปฏิบัติเผ็ดร้อนกว่าเพื่อน” ได้ยินดังนั้นท่านอาจารย์ยังล่ำทับทันที

“เดี๋ยว อย่าเพิ่งหันไปทางอื่น ต้องตอบตรงนี้เสียก่อนนะ ตอบมาว่ามันยังไม่ได้อ่านหรือ?”

“อ่านค่ะ อ่านแล้วทุกเล่ม แต่เล่มไหนก็สู้ “ปฏิบัติฯ” ไม่ได้” ผู้ตอบยืนยันมั่นใจ

“แต่เราว่า เล่มนี้เผ็ดร้อนกว่านะ จะว่ายังไง?” ท่านอาจารย์ย้ำ ลูกศิษย์ยังกลัวบาปที่จะต้องเถียงครูจึงตอบเลี่ยงไปทางหนึ่ง

“งั้นเดี๋ยวจะกลับไปอ่านใหม่” ท่านอาจารย์ชี้หน้า

“น่าน เห็นไหม?” แสดงว่ามันยังไม่อ่านหรือ” แต่ลูกศิษย์ชอบเถียงยืนยันมั่นคง

“อ่านค่ะ อ่านทุกเล่ม”

“หน้อย — อ่านแล้ว มันอ่านแต่คำนำละซี มันโกหกได้นะ แน่...” ท่านอาจารย์ขู่เอาอีก คนชอบเถียงไม่ยอมลดละเน้นถ้อยเน้นคำตอบอีกอย่างไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแนวแน่

“ไม่ใช่ค่ะ ไม่โกหก จะโกหกท่านอาจารย์ได้อย่างไร เพราะท่านทราบดีว่าใครอ่านใครไม่อ่าน มิฉะนั้นท่านอาจารย์จะชนให้ไปทำไม ที่ท่านให้ก็เพราะทราบดีว่าใครอ่านจริง ๆ หรือใครเอาไปหนุนห้วนนอน...”

“เหอ...เออ ถ้ายิ่งงั้นก็ยอมละ” ท่านหัวเราะอย่างเมตตาเต็มเปี่ยม ทุกคนหัวเราะสนุกสนานที่มีการโต้เถียงกันบ้าง ท่านบอกว่า

“ก็เราแห่หาเหตุผล เราไม่ได้ตั้งใจจะขู่ใครโดยเฉพาะ ก็ต้องแห่ดูหาเหตุผลให้รู้กันว่า จะได้ว่าเรื่องจริงเรื่องปลอมเป็นอย่างไร จะได้ว่าทั้งสองเจื่อน” ลูกศิษย์ยืนยันตามเดิม

“แล้วก็เถียงท่านอาจารย์ด้วย อย่าถือว่าเป็นผิดเป็นบาปเลย เพราะมีความเห็นว่า “ปฏิบัติฯ” เป็นเล่มที่ดุเดือด เผ็ดร้อนที่สุด”

“เออ — เออ เอละยอมละ” ท่านหัวเราะพลางตอบ พักสักครู่ ลูกศิษย์ชี้สงสัยถามขึ้นอีก

“เอ – กระผมยังสงสัยเรื่องเห็น ๆ อะไรนี่แหละ มันก็ไม่ได้ติดอะไรนะครับ” ท่านอาจารย์อธิบายซ้ำว่า

“อันนั้น เป็นกระแสของจิตมันออกไปนะ พอย้อนเข้าสู่วงภavana เต็มมันก็หาย มันจะยากอะไร อย่างเช่นเรามองเห็นต้นไม้ นั่นนะ พอพลิกสายตากลับเข้ามา มันจะไปเห็นอะไร ที่เป็นอยู่นั้น พอกระแสจิตออกไปปั๊บ มันแสดงภาพออกมา พอจิตเข้ามาภavana มันก็ไม่มี เราเร่งอุปปนาให้ดีขึ้น ถ้าจิตของเราดี สิ่งเหล่านี้จะไม่ปรากฏถ้าเป็นสิ่งปลอมนะ สิ่งที่ปลอมสิ่งที่มันฝังกับนิสัยของจิตคือ จิตของบางท่านขั้นต้น ๆ พอภavana มันมักจะเป็นภาพต่าง ๆ ปรากฏเข้ามาเป็นภูเขา เป็นต้นไม้ เป็นผู้คนผู้หญิงผู้ชาย อันนี้ผ่านไปอันนั้น ผ่านมา เป็นอยู่อย่างนี้แหละ นี่เป็นภาพประจำนิสัยของจิตที่ติดอยู่เบื้องต้น พอจิตเริ่มสงบ เริ่มเงียบเข้าไป ภาพจะค่อย ๆ จางหายไป นอกจากเป็นนิสัยของจิตแล้ว มันจะแสดงอยู่บางเวลา แต่ไม่ตลอดเวลา”

“นี่คงจะเหมือนกับที่ท่านเคยสอนว่า เหมือนไฟจากกระบอกไฟฉาย ถ้าส่องออกไปข้างนอกก็จะเห็นนั่นเห็นนี่ แต่ถ้าหันส่องเข้าตัวเองก็จะสว่างไสวไหมครับ?” ลูกศิษย์ถามขึ้น ท่านอาจารย์อธิบายซ้ำว่า

“นั่นแหละ ย้อนกลับเข้ามา ก็ให้เห็นตัวเองได้ศึกษาดูว่าตัวเองเป็นอย่างไร จะไปดูที่อื่นทำไมดูตัวเองนั่นแหละ เอานะ เดี่ยวจะไปหยิบหนังสือมาให้” ท่านลุกขึ้นไปค้นหนังสือในห้องมาแจกอีกคนละเล่ม

“ท่านอาจารย์ครับ ผมเคยนั่งสมาธิแล้วเห็นตัวเองไปอยู่ในสถานที่แห่งหนึ่งที่มีความสงบสบายเหลือเกิน ซึ่งไม่รู้ความหมายว่านั่นมันคืออะไร” ท่านเฉลยให้ทันทีว่า

“ความหมายมันมีแล้ว มันสุขอยู่เต็มหัวใจมันก็เป็นไปของมันเอง มันจะทุกข์-มันก็อยู่ในหัวใจให้รู้อยู่แล้วในตัวของมันเอง จะไปหมายอะไรอีก มันก็เป็นอย่างนี้แหละ ความสงบความสบายมันได้ปรากฏขึ้นแล้วอธิบายไว้แล้ว จะสงสัยอะไรอีก ไป-กลับเสียทีซิเหนื่อยแล้วนะ” ท่านไล่ให้กลับ เพราะลูกศิษย์ขณะนี้ไม่ไล่เป็นไม่กลับ เพราะถือเป็นการสุขสำราญสุดยอดที่ได้สนทนาธรรมกับท่านอาจารย์ เพราะไม่มีความทุกข์ใจเลย ได้

เคาะกิเลส สนิมในใจออกมาได้มากมาย ทุกคนคุกเข่าก้มลงกราบเบญจางคประดิษฐ์แล้ว
คลานถอยลงมา เพื่อให้ท่านอาจารย์ได้พักผ่อนปฏิบัติภารกิจของท่านบ้าง

การเดินทาง อยู่ตลอดเวลา นับเป็นกำไรแก่ชีวิต เพราะถ้าผ่านวัดใด จังหวัดใดในเส้นทางถ้ามีครูอาจารย์ทางด้านวิปัสสนากรรมฐานอยู่ ก็จะแวะเข้าไปกราบนมัสการขอฟังธรรมศึกษาหาความรู้จากท่านเหล่านั้นเสมอ เช่นถ้าไปสกลนคร ก็จะไปกราบท่านอาจารย์แบน แห่งวัดดอยธรรมเจดีย์ หากกลับมาเลี้ยวออกหนองคายไปกราบหลวงปู่เทศก์ ซึ่งพอเห็นหน้าท่านก็บอกว่า “อ้าว ถ้ามอะไรก็ถามมา เราไม่มีจนหรอก” เลยไม่กล้าถามได้แต่กราบนมัสการขอฟังธรรม และชื่นใจในจริยาวัตรอันงดงามสว่างไสวของท่าน จากวัดหลวงปู่เทศก์ที่หนองคายมาอุดร ก็จะเลี้ยวเข้าวัดป่าบ้านตาดเสียก่อนจะกลับถึงขอนแก่น

ทุกครั้งที่แวะเข้าไปกราบเยี่ยมท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ท่านจะสนทนาด้วยอรรถด้วยธรรม การปฏิบัติภาวนาถ้ามีสิ่งใดนอกกลุ่มนอกทางก็จะโดนท่านดู ไม่มี การเพิกเฉยละเลยปล่อยปละให้หลงทางได้ จึงได้รับความรู้มากมาย นำมาศึกษา แก้ไข ค้นคว้าโดยไม่มีที่สิ้นสุด และปัญหาของผู้ขาดปัญญานั้นช่างมีมาก มากจริงๆ พวกเราจึงมี คำถามกันไม่รู้จบ ท่านจะดูให้รู้จักคิด ประกอบด้วยคำอธิบายอย่างชัดเจน บางครั้งก็ไปนั่ง เฝียงครูอาจารย์ในสิ่งที่ตนไม่รู้ไม่เชื่อ จึงโดนท่านตอกหน้าให้ทุกที แล้วก็จะได้ฟังคำสอน คำอธิบายอย่างรุนแรงบ้าง หนักเบาบ้างตามสภาพของคำถามที่ป้อนเข้าไป บางครั้งเมื่อถึง อุดรในเวลาบ่ายมากก็จะรีบหาของ เช่นดอกไม้ธูปเทียนและของใช้เท่าที่พอจะหาได้ทัน รีบ เข้าวัดแล้วกราบเรียนท่านว่า

“วันนี้รีบเหลือเกิน ข้าวของใส่ถุงรุงรัง ไม่ได้จัดใส่ถาดภาชนะให้เรียบร้อย ต้อง กราบขอประทานโทษท่านอาจารย์ด้วยค่ะ” ท่านจะยิ้มด้วยเมตตา พูดอย่างกันเองว่า

“ไม่เป็นไรหรอก ส่งมาเถอะ ก็ที่ลิงเอาจริงน้ำผึ้งเข้าไปถวายพระพุทธเจ้าไม่เห็นใส่ ถาดนี่”

“อ้าว ก็พวกเราไม่ใช่ลิงนี่คะ” ผู้เขียนเถียงท่าน ท่านอาจารย์สอนทันที

“พระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ได้บอกว่า นี่เป็นลิง นั่นเป็นคน ใครถวายอะไรท่านรับ หมด” คนชอบเถียงเลยหัวเราะ เพราะรู้ว่าท่านสอนมิให้ยึดถือในเรื่องตัวตน ท่านอาจารย์ ถามอารมณ์ดี เมื่อเห็นเถียงไม่ได้

“ว่าไง เรานะ คนหรือลิงก็ก่อนธาตุเหมือนกัน ไซ้ไหมล่ะ?”

“ไซ้สิคะ จึงไม่ได้โต้แย้งอะไร” ตอบแล้วก็ก้มลงกราบรับผิดในความปากเปราะของตัวเอง แล้วเริ่มตั้งปัญหาถามใหม่

“ท่านอาจารย์คะ วันนี้อายากจะกราบเรียนถามเรื่องหนึ่งคือ องค์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่า ดวงพระวิญญาณของพระองค์ท่าน ยังทรงเป็นห่วงประเทศชาติและประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้หรือที่ทำให้พระองค์ท่านยังไม่ไปจุติในภพอื่น” ท่านอาจารย์ถามขึ้นบ้างว่า

“ก็แล้วไม่ดีหรือที่ท่านยังช่วยประเทศชาติอยู่ จะสงสัยไปทำไมเล่า สิ่งที่เป็นความดีงามเป็นคุณประโยชน์ เป็นความบริสุทธิ์หมดจดอย่างพระพุทธเจ้าของเรา นี่ ท่านทรงมีความดี บริสุทธิ์ผุดผ่อง แม้จะทรงปรินิพพานไปแล้ว มีอะไรในส่วนที่ทำให้ชาวโลกได้ดี ต้องกราบไหว้บูชาจนถึงพระองค์ท่านนั้นมีบ้างไหม หรือว่าสูญหายไปหมด?”

“มีค่ะ”

“นั่นซิ อันนี้ก็เหมือนกันนั่นละ เหมือนกันส่วนที่ว่ายังมีส่วนเกี่ยวข้อก็ยกไว้เสีย แต่ที่ยังไม่ไปเกิดนั้นเป็นส่วนหนึ่ง อันหนึ่งท่านยังไม่เกิด ยังรักประเทศชาตินั้น เป็นชั้นของภูมิของธรรมของคน เราจะพูดกันถึงสุดยอดนั้นเสียเลยอย่างเช่นพระอรหันต์ พระพุทธเจ้าท่านปรินิพพานไปแล้ว เรากราบไหว้ท่าน เรามีส่วนดีที่ได้รับจากท่านไหม? เมื่อเรามีส่วนที่ดีจะได้รับความดีจากท่านได้ ก็แสดงว่าท่านมีอะไรสำหรับที่จะแบ่งส่วนมาให้เรา นาน — ก็เหมือนกันนั่นแหละ เอ้ามีอะไรอีกล่ะ สงสัยอะไรอีกล่ะที่นี่หา?” ท่านอาจารย์ถามให้ใช้สติปัญญารู้จักคิดตรិตรอง ผู้ถามก้มลงกราบขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาอธิบายให้เข้าใจแล้วขอต่อไปอีก

“ถ้าเช่นนั้น ขอฟังจากท่านอาจารย์ดีกว่าค่ะ อะไรก็ได้ เพราะเป็นประโยชน์ทั้งนั้น”

“นี่ก็พูดมาตลอดเวลาแล้วนะ ตั้งแต่มาถึงนะไม่ได้หยุดปาก (ทุกคนหัวเราะ) ถ้ามีถึงสามปาก ก็จะมีพูดให้มันฟังทั้งสามปาก นี่มีปากเดียวเท่านั้น คนฟังไม่รู้ก็ลืบทู คนพูดปาก

เดียวจะไปไหนอะ?” พูดแล้วท่านก็หัวเราะเมื่อเห็นลูกศิษย์เบิกบานสนใจในธรรม ท่านจึงสอนต่อไปว่า

“เออละ วันนี้จะพูดถึงเรื่องการสร้างความดีตามหลักที่พระพุทธเจ้าสอน ซึ่งไม่มีอะไรผิด เพราะพระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่เลิศในโลก ในโลกทั้งสามไม่มีใครเลิศยิ่งไปกว่าพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ พระพุทธเจ้าท่านเป็นอันดับหนึ่ง หนึ่งด้วยความบริสุทธิ์ของพระทัยคือใจด้วย หนึ่งเพราะโลกวิทู รู้แจ้งเห็นจริงโลกตลอดทั่วถึงด้วย หนึ่งเพราะความเฉลียวฉลาดในการแนะนำสั่งสอน ถ้าเป็นหมอก็ต้องเรียกว่าหมอปริญญาเอกเข้าใจไหม แต่ไม่ใช่อย่างนั้นะ (ท่านอาจารย์ทำตาเอกให้ดู ทุกคนหัวเราะครืน) เอกอย่างนี้มันนับันตา เอกเข้าใจไหม จะพูดว่าเอก เอก อย่าไปเข้าใจว่ามันดีหมด ตาเอกมันดีที่ไหน เราก็ต้องแยกออกไปอีก การพูดมันมีหลายสับหลายสน เช่นต่ออย่าไปไม่รับได้รี เดียวเขาบึ้งออกมาที่สวนหมัดตออบมา ถ้าต่ออย่าก็ต่อรับด้วยซิไม่เง้นคางหักนะ นี่แหละจึงว่า พระพุทธเจ้าท่านล้ำเลิศ ท่านรู้จริงเห็นจริง ทั้งรู้ทั้งเห็นประจักษ์

คนเรานั้นไม่ว่าใครก็ตาม แม้แต่เด็ก ๆ สิ่งใดที่เด็กไปรู้มาแล้ว ไปเห็นมาแล้ว ได้ยินมาแล้ว เราจะไปเถียงเด็กได้ไหมว่าอันนี้ไม่จริง เด็กก็จะเถียงเราแหลกไปเลย ผู้เด็กไม่ได้เพราะเด็กไปเห็นมาจริง ๆ จะด้วยเรื่องอะไรก็ตาม เด็กจะพูดเต็มปากเต็มคำ พระพุทธเจ้าท่านทรงทราบทุกอย่าง รู้ดี รู้ชั่ว รู้สุข รู้ทุกข์ รู้รัก สวรรค์ อเวจี พรหมโลก นิพพาน รู้ด้วยใจจริง ๆ เห็นชัดแจ้ง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นของมีมาแต่ตั้งเดิมใครจะมาลบล้างทำลายไม่ได้ เหมือนอย่างต้นไม้ต้นนี้ (ท่านชี้ต้นไม้ใหญ่ในป่า) คนตาบอดมันมองไม่เห็น มันจะไปลบล้างต้นไม้ได้ไหม? มันไปโดนเข้า ชนบึ้งอย่างนี้ มันลบล้างได้ไหม ถ้าลบล้างได้ มันจะโดนได้อย่างไร คนตาบอดนะ มันไม่เห็นต้นไม้เดินเข้าไป ต้นไม้ก็อย่าโดนหัวมันซิ แต่ต้นไม้ไปโดนหัวมันอย่างนี้แหละ

เรื่องคนตาบอดนั้นก็เหมือนกับคนโง่ มิได้ผิดกันเลย ตาบอดเท่าไรยิ่งอวดดี คนโง่เท่าไรยิ่งอวดฉลาด เข้าใจไหม (ท่านหันมาถามผู้เขียนแล้วหัวเราะอธิบายต่อ) พอโดนบึ้งเข้าก็ล้มอย่างนี้ หงายท้องขึ้นฟ้า (ทุกคนหัวเราะกันเกรียว) ก็มันโดนแรงนี่นะ จนหัวแตกนะ แต่ต้นไม้แม้แต่เปลือกมันก็ไม่แยกแตก แต่หนังหัวคนแตกหงายท้องขึ้นฟ้า แล้วก็หันไปทางโน้นนะไม่ได้หันไปทางต้นไม้หรอก ก็มันมองไม่เห็นร้องว่า “เออ-ไอ้ต้นไม้ต้นนี้วันนี้เป็นไง สมใจกูละ กูพยายามโดนมันมาตั้งแต่เมื่อวานนี้แล้ว วันนี้เป็นยังไง?” ท่าน

อาจารย์หัวเราะ เพราะลูกศิษย์หัวเราะกันไม่ยอมหยุด “มันเป็นไงละ เรียกว่ามันอวดดีไหม ก็เมื่อไม่เห็นก็บอกว่าไม่เห็นซิ มันน่าสงสารไหม แล้วยังบอกว่า “กุพยายามโดนมึงมาแต่วานนี้ วันนี้สมใจละ” แต่เปล่า ไม่ได้หันไปพูดกับต้นไม้หรอก หันไปทางโน้น ต้นไม้อยู่ทางนี้ มันมองไม่เห็น” ท่านอธิบายแล้วหันมาถามว่า

“เอ — นี่พูดเรื่องอะไรกันอยู่หว่า หา?” ทุกคนหัวเราะยังไม่อยู่ กราบเรียนท่านว่า

“เรื่องความโง่ของคนค่ะ”

“เออใช่ละ แต่เราพูดเรื่องอะไรอยู่ก่อนนะ มันเป็นเรื่องต่อกันอยู่” ทุกคนตอบไม่ได้เพราะยังหัวเราะจึงตอบไม่ได้ ท่านอาจารย์ชั้นแต่บ่นไปพลาง

“ตอนนี้จะวกกลับมาหาเรื่องมันเลยไม่ได้เรื่อง ไอ้ที่พูดมันเป็นข้อเปรียบเทียบต่างหาก ทีนี้จะเอาตัวจริงมาประกอบเลยไม่ได้เรื่องเลย เอ — มันพูดเรื่องอะไรอยู่วะ” ลักครู่ท่านก็คิดออก

“อ้อ พูดว่า เรื่องนรกสวรรค์นั้นมี ท่านผู้ตาดีท่านเห็น เช่นเดียวกับเราตาดีเห็นทุกอย่าง แต่คนตาบอดไม่เห็น แล้วจะไปปลงล้างไตใหม่ในสิ่งที่มีอยู่ แล้วคนตาดีเล่าจะเชื่อคนตาบอดไหม? คนตาดีจะไม่ยอมเชื่อคนตาบอดแน่นอน นอกจากคนตาบอดจะต้องเชื่อคนตาดี ถ้าคนตาบอดไม่เชื่อคนตาดี คนตาบอดจะต้องล่มจมลงทุกวัน อันนี้เราคนโง่จะเชื่อคนฉลาดหรือเชื่อคนโง่ หรือเชื่อตัวเองนั้น — ก็นรกมี สวรรค์มี บาปมี บุญมี ด้วยความรู้เห็นของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เหมือนเราเห็นสิ่งต่างๆ ว่าสิ่งนั้นมี สิ่งนี้มี เป็นอย่างนั้นๆ แล้วคนตาบอดจะมัลปลงล้างไตหรือว่ามี เราไม่เชื่ออย่างนี้ สุดท้ายหน้าผากมันก็แตกใช้ไหม หน้าผากผู้ตาดีไม่แตก แต่หน้าผากผู้ตาบอดมันแตก เข้าใจไหม?

ผู้ที่ว่านรกอเวจี ไม่มีผู้นั้นแหละจะโดนเอา โดนเอา ผู้ที่รู้เห็นไม่โดน เพราะรู้แล้วมันหลีกเลี่ยง เหมือนคนตาดีมองเห็นอะไรแล้วหลีกเลี่ยง มองเห็นขากหนาม หินโสโครกก็หลีกเลี่ยง พวกนี้ไม่โดน แต่ถ้าตาดีแล้วประมาทก็โดน เช่นมองไม่ทันเห็นข้างมันเป็นธรรมดาต้องโดน ถ้ารู้อยู่แล้วใครจะไปกล้าโดนวะ หือ? คนตาบอดมันมองไม่เห็นนี่ก็โดนเอา-โดนเอา ทีนี้คนบอดทางใจมันไม่เห็นนรกอเวจี บาปบุญคุณโทษ เหมือนคนติดคุกติดตะรางเต็ม

เมือง คนที่ติดคุกนั้นเขาแน่ใจของเขาว่า ไม่มีใครจับเขาได้แล้ว แต่เขาก็มาติดคุกติดตาราง เพราะอะไร เพราะการกระทำของเขาเองนั่นมันถูกต้องแล้วหรือ ถ้าถูกแล้วมาติดคุกทำไม ถ้าเราไปขโมยเขา เข้าใจว่าเขาจะจับตัวไม่ได้ แต่สุดท้ายเขาก็จับตัวมาเข้าคุกจนได้ นั่นแหละเชื่อตัวเองมันจะต้องเป็นอย่างนั้น

ด้วยเหตุนี้ บาปมันจึงอยู่เหนือคน เพราะคนสร้างบาปมีอำนาจสร้าง แต่เวลาสร้างแล้วกรรมเล่า? อำนาจของผลอันเกิดมาจากการกระทำของตน มีอำนาจบังคับกับคนอื่นที่หนึ่ง นี่แหละทำให้คนตกนรกอเวจีเกลื่อนไป อย่าว่าแต่คนเมืองผีเลย นรกเมืองคนก็เหมือนกันทุกวันนี้ ที่มันร้อนเป็นไฟเป็นไฟไปหมด ความร้อนนั้นเป็นนรกแผดเผาอยู่อย่างนี้ เราจึงต้องรู้ทางออก อย่างมานี้ มาถามว่า “เป็นไงสบายดีหรือ?” มันจะไปสบายได้ยังไงคนกำลังจะตาย มีแต่เอาไฟมาเผาอีก คนนั้นมาก็ระบาย คนนี้มาก็ระบายมา มีแต่ความทุกข์มาเล่าให้กันฟัง จะว่า “เออ-ข้ามาอยู่นานแล้วในโลกนี้ ข้ามีความสุข ข้าสบาย ข้ามีเงินมีทอง ข้ามีวิชาความรู้มาก ข้ามียศถาบรรดาศักดิ์ดีมาก ข้ามีความสุขสบายแล้ว” มีไหมที่จะว่าอย่างนี้? มีแต่ความทุกข์มากกันทั้งนั้น

คนจนก็มีความสุข งามเศรษฐีก็มีความสุข งามคนฉลาดก็เหมือนกัน คนโง่ก็แบบเดียวกัน ยุ่งไปหมด หาความสุขไม่ได้เลยในโลกนี้ นั่นแหละที่เข้าใจได้ละว่า ความสุขความทุกข์มันจะเกิดกับผู้ใดก็มีธรรมเป็นเครื่องชำระล้าง สิ่งนี้ชำระล้างได้จริงๆ ชะล้างได้โดยสิ้นเชิง ทำที่สุตรา่างกายจะมีความสุขเจ็บไข้ได้ป่วยหนักเบาขนาดไหนก็ตาม เมื่อจิตไม่ได้รับความกระทบกระเทือน จิตรู้ตามความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความกระทบกระเทือนจากสิ่งเหล่านี้เลย เพราะจิตมีความรอบตัว จิตมีความฉลาด จากธรรมอันนี้รักษาตัวได้ไม่กระทบกระเทือน ถ้าจิตโง่เสียอย่างเดียว พอเจ็บไข้ได้ป่วยหรือได้อะไรมาแล้วเสียไปเล็กๆ น้อยๆ ก็เกิดความยุ่งเหยิงวุ่นวายขุ่นมัวขึ้นมาภายในจิต เกิดความทุกข์ขึ้นมา นั่นก็คือจิตไม่ฉลาดละ เข้าใจไหม?

จึงต้องให้เรียนธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ เชื่อพระพุทธเจ้า เพราะท่านทรงเป็นจอมปราชญ์ สิ่งที่ว่าในโลกนี้ไม่เห็น ตาเนื้อไม่เห็น หูไม่ได้ยิน พระพุทธเจ้าท่านเห็น ท่านได้ยิน เป็นจักขุทิพย์ ตาญาณมองเห็นโลกได้ไกลที่สุดทั่วขอบเขตจักรวาลทั้งสามโลกธาตุ พระพุทธเจ้าจะทรงเล็งญาณได้หมด จะยกตัวอย่างพุทธกิจของพระพุทธเจ้า หัวประการ

เพื่อทรงดำเนิน เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้ามิใช่สาวกวิสัย เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น

เมื่อเวลาบ่ายสามโมงสี่โมงเย็น มีประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้อง ทรงให้โอวาทสั่งสอนประชาชน นับแต่พระมหากษัตริย์ลงมา เศรษฐี ผู้ดี พ่อค้า ประชาชนคนธรรมดา

พอสองทุ่มสามทุ่มไปแล้วให้โอวาทแก่พระสงฆ์สาวก นี่เป็นกิจที่สองนะ

ที่นี้พอหกทุ่มสั่งสอน เทวดา เทวดาจากชั้นต่างๆ ทั้งรุกขเทวดา อากาศเทวดา ทุกประเภท ทุกชั้นให้โอวาทแก่เทพทั้งหลาย

ตั้งแต่หกทุ่มล่วงไปแล้วประมาณปัจฉิมยามตั้งแต่ตีสามถึงญาณดูสัตว์โลก ผู้ใดจะมีความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมทั้งหลายของพระองค์ มีอุปนิสัยสามารถแก้กรรม ผุดงายๆ ก็คือรัฐธรรมนูญตัวอย่างรวดเร็วแต่จะเป็นอันตรายต่อชีวิตเสียก่อน จะไม่ทันรัฐธรรมนูญเห็นธรรมนั้น พระองค์จะเสด็จไปหาผู้นั้นก่อน

ตอนเช้าจะไปบิณฑบาตก็ไปบรมสั่งสอนผู้มีปัญหานั่น

นี่เป็นพุทธกิจของพระพุทธเจ้าทำประการแล้วอย่างที่ท่านสอนนี่นะ อย่างเทวดาเราสอนได้ไหม เอ้าว่ามาซิ” ท่านถามผู้เขียน

“ไม่ได้หรอกค่ะ”

“นั่นซี ตัวเราเองยังสอนไม่ได้ จะไปสอนเทวดาได้อย่างไร”

“อ้อท่านอาจารย์คะ อ่านพบในหนังสือประวัติพระอาจารย์มั่นที่ท่านอาจารย์เขียนไว้ว่า มีเทวดามาขอฟังเทศน์จากท่านพระอาจารย์มั่น ทำให้สงสัยว่าทำไมในภพในภูมิของเทวดานั้นไม่มีใครจะสอนได้หรือ จึงต้องมาขอฟังเทศน์จากท่านพระอาจารย์มั่นในโลกมนุษย์เรานี้ ในภพของเทวดาไม่มีเทศน์ให้ฟังเลยหรืออย่างไร?” ท่านอาจารย์ตอบทันทีด้วยคำถามเช่นกัน

“เอ้าเอาอย่างนี้ เราจะถามบ้างนะ ตัวเรานะ เป็นอะไรอยู่ที่ไหนอาจารย์ลืมไปแล้ว”
เมื่อกราบเรียนให้ทราบถึงตำแหน่งแห่งที่การงานอันมีขอนแก่นเป็นที่พำนัก ท่านก็ถามว่า

“แล้วที่นี้ะ เรานะ มาหาหลวงตาบัวทำไม ไม่มีครูอาจารย์จะสอนแล้วหรือที่
ขอนแก่นหา?” ลูกศิษย์ทั้งคณะหัวเราะไม่ยอมตอบแต่ท่านอาจารย์ถามซ้ำอีก

“ตอบมาตรงนี้ก่อนทีเดียว ไม่มีพระแล้วหรือจึงต้องวิ่งมาหาหลวงตาบัวนะ อยู่กัน
แสนไกลยังมา”

“มีคะ มีครับผม” ทุกคนตอบทั้งที่ยังหัวเราะ

“มี-มี แล้วไง?” ท่านถามอีก

“คืออย่างนี้คะ ท่านอาจารย์ พวกเราอยากทราบว่าในภูมิของเทวดานั้น มีพระที่จะ
สั่งสอนหรือให้เทวดาได้ฟังเทศน์บ้างนั้น มีไหมคะ?” ผู้เขียนกราบเรียนถาม

“คืออย่างนี้ นี้นะ ฟังไว้ ภูมิของพระมีนิสัยวาสนาต่างกัน ผู้ใดควรแก่เทวดา ผู้นั้น
จะสอนเทวดาได้เข้าใจไหม? เพราะฉะนั้นเทวดาจะมาหาเฉพาะผู้ที่มีนิสัยเข้ากันได้เท่านั้น
...” ผู้เขียนก้มลงกราบ เรียนว่า

“อ้อ เข้าใจแล้วคะ เข้าใจแล้ว”

“น่านหละ เป็นอย่างนั้น ...เข้าใจแล้วนะที่นี้ หรือมันอาจจะเป็นอย่างนี้ก็ได้ บางทีก็
คิดว่า เออหลวงตาบัวอยู่ไกล เราผ่านมาทางนี้แวะเยี่ยมหลวงตาบัวหน่อยนะ แล้วก็มาให้
หลวงตาบัวชู้เอา ชู้เอา ว่าทำไมทางโน้นไม่มีพระแล้วเรอะ ถึงต้องมานี้ นัน! เห็นไหมละ?”

“ถึงชู้ก็มาคะ” ลูกศิษย์หัวแข็งพนมมือตอบหน้าตาเฉยด้วยความคารวะอย่างสูง
ท่านอาจารย์ยิ้ม

“ว่าไง ฟังแล้วเป็นไงบ้างละ มาหาหลวงตาบัวนะ เป็นอย่างนี้ละเป็นอันว่าเข้าใจแล้ว
นะที่นี้

“คะเข้าใจดีแล้ว”

“อย่างนั้นละ นี่แหละที่พระพุทธเจ้า หรือพระอาจารย์มั่นก็ตี ท่านอาจารย์มั่นท่าน รวดเร็วมักกับเรื่องอย่างนี้ คนเราธรรมดามีตาเนื้อตาหนัง หูเนื้อหูหนังเท่านั้น ตาทิพย์ หู ทิพย์ยังไม่มี ส่วนในภูมิของทิพย์นั้นมีจริง แต่ถ้าเราไม่มีตาทิพย์ก็ไม่สามารถมองเห็นได้ เสียงทิพย์นั้นมีก็จริง แต่หูทิพย์เราไม่มีก็ไม่สามารถจะได้ยินได้ใช้ไหมล่ะ เพราะฉะนั้น ผู้ที่ ทั้งหูทิพย์ ตาทิพย์ จึงสามารถรับได้หมด จึงเป็นวิสัยที่จะต้องมาเกี่ยวข้องกันได้ อย่างเช่น หมอนี่เป็นหมอนตา หมอนี่เป็นหมอนฟัน หมอนี่เป็นหมอนจมูก หมอนี่เป็นหมอนอวัยวะต่างๆ ไป คนไข้จึงต้องไปหาตามประเภทของหมอนใช้ไหมล่ะ แน่-ก็เหมือนกันนั่นแหละสงสัยอะ ไร” ท่านอาจารย์อธิบายให้ฟังแล้วหัวเราะด้วยความเมตตาในความโง่ของศิษย์ทั้งหลาย

“อ่านแล้วสงสัยก็ต้องกราบเรียนถาม เพราะท่านอาจารย์เป็นผู้เขียน แต่ว่ายังไม่มี หนังสือเล่มนี้เลยคะ”

“ปฏิบัติทาหรือ?”

“ประวัติพระอาจารย์มั่นคะ ปฏิบัติทาพระรัตนคุณฐานมีแล้วมีครบทุกเล่มขาดแต่ ประวัติฯ”

“เล่มนั้นหมด” ท่านอาจารย์ตอบ

“ที่จริงไปเจอที่อุดรนี่เล่มหนึ่ง เจ้าของตูเหมือนจะไม่ได้อ่านเก็บไว้เฉยๆ นำ เสียตายนัก เขาให้ยืมมาอ่าน คิดจะไม่คืน จะเอาเสียเลยเขาก็คงไม่ว่า” ผู้เขียนกราบเรียน สารภาพ ท่านอาจารย์ดูว่า

“เฮ้ย อย่าไปคิดทุจริต มันผิด ก็ของเขา ไม่ใช่ของเรา มันผิดตรงนั้นนะ”

“นั่นซิคะ พอดคิดว่าจะเอาชะตื้อๆ พอมาคิดถึงท่านอาจารย์เลยเลิก เพราะถ้าท่าน ทราบเป็นโดนตีแน่”

“ดีแล้วละ อันที่จริงเรื่องทุจริตของพระก็มีเหมือนกันนะ คล้ายกับเรานี่แหละ จะเล่าให้ฟัง ตอนนั้นเราไปอยู่กับพระอาจารย์มั่นใหม่ๆ ที่แรกเห็นท่านปลงผม เราก็คอยสังเกตเชียวว่า พระที่ท่านอยู่ด้วยจะปฏิบัติต่อผมของท่านอาจารย์มั่นอย่างไรบ้าง เราไปใหม่ๆ ไม่อาจเอื้อม แต่จะสังเกตการณ์อยู่ห่างๆ เวลาที่ท่านปลงผมแล้วก็ไปเอากระดาษมาเก็บใส่กระดาษแล้วไปเหน็บไว้กับต้นไม้ เราก็ร้องสะดุ้ง! ทันทึ เพราะยังงไรเราก็จะเอาอยู่แล้ว (คราวนี้ทั้งท่านอาจารย์และลูกศิษย์ทุกคนหัวเราะขึ้นพร้อมๆ กัน) นั้น-หลวงตาบัวเวลาจะพูดเหมือนเด็กก็พูดได้เหมือนกันนะ ไม่ใช่พระอิฐพระปูนนี่ พูดกันอย่างนี้พูดก็พูดได้เพราะพระก็มาจากคนนี่แหละ คนพูดได้ พระก็พูดได้ ถ้าไม่ผิดวินัยนะ

หลวงตาบัวสะดุ้งนะ หมายถึงว่า เราจะเอาแน่ๆ ละ เราก็เข้าไปจับปุ๊บถามว่า “นี่ไม่มีใครเอาแล้วหรือ?” ไม่มีเลย พระอื่น ๆ ท่านก็จ้องอยู่ ที่จริงนั้นจ้องได้จ้องไป นึกในใจนะ ลงถึงมือเรา ไม่มีใครมาเอาได้ละ เรานั้นนึกว่าไม่มีใครมาเอาได้ใช่ไหมละ เราก็เอาไปไว้ในกุฏิ แล้วไปเดินจงกรมที่ในป่า พอกลับมา... ก็ผมของท่านอาจารย์มีมากน้อยขนาดไหนเรารู้ดี ผมหมดศีรษะเราได้ไว้หมด แล้วเราก็เก็บไว้อย่างเรียบร้อย ก็เรียบร้อยอย่างพระนั่นแหละ ใครจะไปมีเซฟไว้เก็บละ

กลับจากเดินจงกรมมาดู เอ้ ทำไมมันน้อยลงไปนะ เหลือนิดเดียว ใจก็กะว่าต้ององค์นั้นแน่ๆ กะแล้วไม่มีผิดละ ก็สนิทกันอยู่แล้วนี่ พอไปถึงก็ต่อว่า “ท่านนะไปขโมยผมท่านอาจารย์จากผมมา ผมท่านอาจารย์เอาเก็บไว้ตรงนั้นๆ” “โห้! ก็มีมากแล้วแบ่งให้หมู่เพื่อนบ้างซิ ทำไมจะเอาคนเดียวหรือ?” องค์นั้นท่านขู่เอาบ้าง” ท่านอาจารย์เล่าแล้วก็หัวเราะพร้อมกับลูกศิษย์

“นี่แหละเห็นไหม ทุจริตแบบพระก็มี แทนที่จะยอมรับนะกลับว่า “มีมากแล้วแบ่งให้หมู่เพื่อนบ้างซิ หวงเอาไว้คนเดียวได้หรือ?” เราก็เลยมัดทำไป จะว่าอะไรกันได้นะ เป็นบาปเป็นกรรมอะไรมันก็ไม่เป็น เราก็เลยมัดทำไป” ท่านอาจารย์เล่าพลางหัวเราะ

ในตอนที่ร่วมเดินทางไปกราบนมัสการท่านอาจารย์พระมหาบัวแต่ละครั้ง จะมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสหน้าใหม่ๆ ร่วมขบวนไปด้วยเสมอ คราวนี้ก็เช่นกัน ผู้ที่เดินทางจากกรุงเทพฯ ได้กราบเรียนว่า

“ขอความกรุณาให้ท่านสอนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้บ้าง” ท่านอาจารย์ตอบว่า

“การปฏิบัติมีอยู่ครบในหนังสือ “ปฏิบัติทาพระธุดงค์” ลูกศิษย์ที่เคยได้รับไปแล้วช่วยกันตอบเชิงแซ่

“ของผมมีแล้ว, ของดิฉันมีแล้ว”

“ถ้าอย่างนั้นในหนังสือมีวิธีสอนแล้ว แต่ทางเราไม่ใช้วิธีสอนนั้นละซี” ท่านอาจารย์ขึ้นเสียงดู “ใช่ไหมละ ทางเรามีวิธีสอน ด้วยการมอบหนังสือให้แล้ว นั้นเป็นวิธีสอน แต่ตัวเองไม่ปฏิบัติแล้วมันจะใช้ได้ยังไงละ”

“แต่ ท่านอาจารย์คะ พวกที่มาจากกรุงเทพฯ เขายังไม่ได้หนังสือซักเล่มหนึ่ง” ท่านอาจารย์หัวเราะออกมา

“แหม แหม ช่วยกันแก้ออกตรงนั้นเชียวนะ เราไล่เข้าไปใส่มุม นึกว่ามันจะจนตรอกแล้วเชียวนะ”

“เราอยู่กับคนละจังหวัดครับ”

“ท่านอาจารย์ให้ดิฉันมาเล่มเดียว พวกนี้ยังไม่ได้”

“อ้อ ช่วยกันออกปฐูตไปเลยนะ เออเออละ เป็นอันแล้วไปคราวนี้ คราวหลังระวังให้คืนนะ” ท่านขู่แล้วหัวเราะอย่างใจดี ลูกจากอาสนะเข้าไปหยิบหนังสือดีที่หายากออกมาแจกผู้เขียนอดทวงไม่ได้

“แล้วประวัติพระอาจารย์มัน...?”

“บอกว่ายังไม่มี เอ้ คนนี้มันยังงัย บอกว่าต้องรอให้พิมพ์เสร็จอีกสามเดือนโน้นเฮ้อ...” ท่านถอนใจอย่างเหน็ดเหนื่อย ถามว่า

“เป็นไงบ้างละวันนี้ เหนื่อยแล้วนะ พุดชะเต็มเหนี่ยวเลย พุดตั้งแต่โผล่หน้าเข้ามา เขาเทศน์กันยังมีเอวัง พระท่านเทศน์ยังมีเอวัง นี่มันไม่ยอมให้เอวังเลยนะ”

“ก็ท่านอาจารย์ไม่ได้เทศน์ ไม่ต้องมีเอวังก็ได้” ลูกศิษย์ตอบท่านเสริมขึ้นว่า

“มาถึงก็ตีตัวลงทะเลตูมเลย” ทุกคนหัวเราะ รอบๆ กุฎีมีแต่บรรยากาศอันรื่นเริง ในธรรม ใครคนหนึ่งไม่ยอมเลิกถามง่ายๆ เอ่ยขึ้นว่า

“กระผมอยากจะเรียนถามว่า การปฏิบัติภาวนาที่ผมทำมาตั้งนานแล้วนั้น ไม่เห็นเกิดผลสักที”

“สิ่งที่เราคิดนั้นมันเป็นเรื่องของกิเลสกลุ่มหัวใจคน ขอให้เข้าใจไว้ ถ้าเข้าใจแล้ว ว่าสิ่งนี้เป็นกิเลสเป็นมารของการประพฤติปฏิบัติแล้ว เราก็มีทางที่จะต่อสู้กับมันได้ มีแต่ใจเท่านั้นที่จะต่อสู้ ความขยันหมั่นเพียรก็จะมาเอง ถ้าเรายังไม่รู้ว่สิ่งที่ตนคิดเป็นภัยต่อเรา เรายังเข้าใจว่ามันเป็นเพื่อนสนิทที่เราจะต้องติดมันไปเรื่อยๆ ละก็ พอนี้กระอาาก็จะหยุด ปฏิบัติทันที พอจะนึกภาวนายังงี้ โอ้ย อ่อนเปียกไปหมดทั้งที่กระดูกในร่างกายเรานั้นแข็ง จะตายไป มันกลับอ่อนเป็นเนื้อเป็นหนังไปได้นี่ กิเลสมันกลุ่มคนได้ขนาดนี้ กระดูกแข็งๆ ก็อ่อนเข้าใจไหมละ

เอามันไปต้มใส่น้ำร้อนหรืออะไรก็ตาม ต้มนานขนาดไหนกระดูกมันไม่อ่อนให้ ง่ายๆ หรอก แต่พอโดนกิเลสต้มเท่านั้นอ่อนนิ่มเลย อ่อนเปียกจะภาวนาก็ไม่ได้ มันนึกหา แต่หมอนแหละ หมอนนะมันเสกคาถาไว้แล้ว มันเสกคาถา อือ-อือไว้ละ ไม่นานสัก ประเดี๋ยวเราก็ล้มตุมลงบนหมอน นั่นคือกิเลสมันกลุ่มคน ถ้าเรารู้แบบนี้ว่ากิเลสมัน กลุ่มคน เราก็ฝืนมันได้ ทำไมจะฝืนไม่ได้ พระพุทธเจ้าท่านเคยฝืนมานับครั้งไม่ถ้วน สลบ ไปถึงสามครั้งสามหน สลบจริงๆ นะ ทำไมเล่า? นั่นท่านต่อสู้กับกิเลส ไอ้เรานี้สลบก็ยังไม่ เคยสลบ ยิ่งครอกครอกล้มลงบนหมอนจะให้เห็นผลทันตายังไงโห ไป...ไปปฏิบัติ จะมัวมานั่งถาม” ท่านอาจารย์ไล่อีกครั้ง แต่ลูกศิษย์หัวเราะ ผู้เขียนเล่าให้เพื่อนๆ ที่ไปด้วยกันฟัง ว่า

“วันก่อนก็มากกราบเรียนถามท่านอาจารย์อย่างนี้แหละ จิตมันไม่ยอมลงตัวซึกที เวลาจะทำก็ไม่ค่อยมี ท่านอาจารย์ก็เลยดูว่า “รอให้มันตายเสียก่อนซิวะจะได้มีเวลา” สบายไป” ท่านอาจารย์หัวเราะเบาๆ บ่นขึ้นบ้าง

“ก็มันน่ารำคาญนี่หว่า ชี้แจงกันถึงขนาดนี้ ยังจะบอกว่าจิตจับไม่ถึง จับไม่ถึง ลงไม่ได้ซึกที เลยบอกว่าให้มันตายเสียก่อนซิวะ มันถึงจะถึงที”

“ที่จริงแล้ว ถ้าจะทำจริง ๆ ถึงเวลามันก็ทำได้ มันติด มันอยากจะนั่งสมาธิอยู่เรื่อย เพราะสบายดี” ผู้เขียนบอกเพื่อนๆ ท่านอาจารย์ยิ้มขึ้นอีกให้แน่ใจ

“ทำได้ซิทำไมจะทำไม่ได้ ทุกอย่างมันอยู่ที่หัวใจเราแหละ ถ้าเราไม่ยอมให้กิเลส มันกล่อมเสียอย่างเดียวหรือกล่อมเสียหลัสนิท ก็จะต้องทำได้” มีผู้เอ่ยถามขึ้นอีก

“ถ้าอย่างนี้แปลว่า ผู้ปฏิบัติไม่ได้ดังดิฉัน คงไม่มีพื้นทางนี้มาก่อนเลยตั้งแต่ชาติปางก่อนใช่ไหมคะ?”

“นั่นก็กิเลส เห็นไหมเรื่องของกิเลสมันสอนเราละ “ไม่มีพื้นมาก่อน” นี่มันก็กล่อมเราอีก ไม่มีพื้นมาก่อนเลยมันจะมากเกิดเป็นมนุษย์ได้อย่างไร พื้นที่จะมาเป็นมนุษย์นั้นต้องควรแก่ศีลแก่ธรรมมันต้องมี นี่ถ้าเราพูดว่า “เราไม่มีพื้นมาก่อนเลย” แสดงว่าเรานั้น ตำหนิตัวเอง การตำหนิตัวเรานั้น กิเลสมันพาให้ต้องตำหนิต จะไม่ให้เราทำดี ปฏิบัติดีต่อตัวเรา พอว่าพื้นไม่มีแล้วจะให้ทำยังไง? ให้อยู่สบายๆ ดีกว่ารี? นั่นกิเลสบอกว่าดีกว่า ดีกว่ามันดียังไง? มีแต่คนตายแล้วเท่านั้นที่อยู่เฉยๆ ก็เราไม่ใช่คนตายนะ ดีก็ชอบ ชั่วก็เกลียด แต่เราไม่ทำตามความดี จะทำตามความชั่ว ทั้งๆ ที่เราไม่ชอบมัน จึงว่าเป็นเรื่องของกิเลส กล่อม และมันกล่อมเราตลอดเวลา

กิริยาของคนก็ดี ของสัตว์แต่ละตัวก็ดี มีแต่เรื่องของกิเลสแสดงอยู่ทั้งสิ้น ถ้าเราอยากจะรู้อะไรสิ่งเหล่านี้ให้เราเรียนวิชาของกิเลสและวิชาธรรมะให้จบสิ้น เอาซี ที่นั่นมันจะแสดงแเง้ไหนเป็นรู้หมด กิเลสตัวนี้ออกมารี ลูกกิเลสก็เคยฆ่ามันตายแล้ว หลานกิเลสก็เคยฆ่ามันตายแล้ว หลานกิเลสก็เคยฆ่ามันมาแล้ว พ่อแม่ของกิเลสก็เคยฆ่ามันตายหมด, โศครแซ่ของกิเลสก็ฆ่ามันแหกมาแล้ว, เพราะฉะนั้นมันจะมาแสดงอะไรหลอกๆไม่ได้เลย

นั่น! ต้องอย่างนั้น! เข้าใจไหมล่ะ วิชาธรรมะที่เหนือกิเลสนั้นจะรู้กลมารยาที่มันแสดงออก
ทุกแง่ทุกมุม

ถ้าเราไม่เคยเรียนวิชาธรรมะมาเป็นเครื่องเทียบเคียง เป็นเครื่องวัดเครื่องตวง เป็น
คู่แข่งกันแล้ว เราจะไม่ทราบเลยว่ากิเลสกล่อมหัวใจคนได้ขนาดไหน ทั้งๆ ที่เราเห็นว่ามัน
เป็นสิ่งผิดหรือเห็นว่าเป็นสิ่งถูกต้องก็ตาม พอเอาวิชาธรรมะเข้าจับปั๊บ อ้อ-นี่เราจะรู้เลยว่า สิ่ง
นี้เป็นคุณ สิ่งนี้เป็นโทษ ทีนี้มันก็มีทางต่อสู้กันใช้ไหมล่ะ เท่านั้นแหละ เฮอ...จบเสียที ไป
เสียทีซิ เหนื่อยแล้ว” ท่านอาจารย์ไล่เป็นครั้งที่สาม ทุกคนลงกราบงามๆ พร้อมกันด้วย
ความเคารพอย่างสูง แล้วคลานถอยลงจากกุฏิอันแสนสงบและสะอาดด้วยความปีติเบิก
บาน

ผู้คนที่ไปกราบนมัสการ ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน นั้นมีมากมาย
หลายระดับ ท่านอาจารย์ได้ให้การต้อนรับตามฐานะอันควรแก่การสั่งสอน ตามขั้นตอน
ของธรรมอันเหมาะสมฐานะแต่ละบุคคล กับผู้ที่ไปหาจนคุ้นเคยกัน ท่านอาจารย์ก็จะพูด
ด้วยอย่างครุกับศิษย์ ดูบ้าง ชูบ้าง แล้วก็สอนด้วยความเมตตาและอารมณ์ขันแทรกไว้เสมอ
ธรรมที่ได้รับจากท่านอาจารย์พระมหาบัวจึงแจ่มแจ้งแจ่มใสเบิกบานโดยตลอด ท่านเรียก
สิ่งเหล่านี้ว่า เป็นเรื่องที่ “เราคุยกัน” มิใช่เทศนาดังที่มีพระแสดงตามวัดวาอารามหรือใน
เทศกาลสำคัญต่างๆ โดยปกติท่านอาจารย์จะเทศน์ ขณะที่ผู้คนมาชุมนุมกันมากๆ ที่วัด
หรือเทศกาลเข้าพรรษา ซึ่งท่านจะเทศน์ในตอนค่ำ

แต่เนื่องจากพวกเรายู่กันคนละจังหวัด มีผู้คนที่ใหญ่และผู้น้อย กว่าจะพบ
รวมกันไปหาท่านอาจารย์ได้แต่ละครั้งก็ไม่ถนัดนัก เหตุนี้เมื่อเข้าไปกราบเยี่ยมท่าน จึงได้ฟัง
ธรรมจากท่านอาจารย์ทุกครั้งที่ได้พบ อยากถามอะไรก็ถามได้ ข้องใจอะไรก็ถามท่าน
อาจารย์ทันที คำถามต่างๆ ก็แตกต่างกันไปตามวัยและความรู้ทางธรรมของผู้ถาม ถ้อยคำ
ที่ถอดออกมาจากเทป จึงเป็นสารพัดเรื่องที่คุยกันจริงๆ จึงอาจจะมีถ้อยคำที่ไม่ค่อยสุภาพ
เรียบบร้อย มีทั้งโต้เถียงขัดแย้งกันบ้าง ซึ่งท่านอาจารย์จะดูเอาบ้าง เอ็ดเอาบ้าง แล้วท่านก็
ตอบและสอนด้วยเมตตาอันเต็มเปี่ยมไม่มีบกพร่องหรือติดขัดเลย สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์
มาก คำถามอันยืดยาวของลูกศิษย์บางครั้งจะได้รับคำตอบสั้นที่สุด แต่ได้เนื้อหาสาระ
บริบูรณ์เต็มเปี่ยมเสมอ ไม่มีข้อสงสัยหรือวิจิกิจฉาเหลือในหัวใจอีกต่อไป เพราะคำตอบ
ของท่านอาจารย์จะเปิดโลกให้คนตาพร่ามัวเห็นได้ทันที

“ท่านอาจารย์คะ มีผู้เข้าใจกันว่า การปฏิบัติสมถภาวนาอันเป็นทางไปสู่สภาวะ
ปรีติพพานในที่สุดนั้น เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นเฉพาะตัว มิได้ช่วยผู้คนหรือสังคมด้วยจริง
หรือไม่คะ” นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยหนึ่งกราบเรียนถาม ท่านอาจารย์ฟังแล้วก็ถามบ้าง

“ก็แล้วใครเล่าที่ช่วยคนอื่นได้ คนไหนกันที่ช่วยผู้อื่นได้มากที่สุด ยิ่งไปกว่าท่านที่ยัง
อยู่และปรีติพพานด้วยความบริสุทธิ์ เอ้า หามาชิจะได้มาค้ำกัน ในโลกทั้งสามนี้มีใครที่ทำ
ประโยชน์ได้มากที่สุดยิ่งกว่าท่านผู้ครองชั้นด้วยด้วยความบริสุทธิ์ และปรีติพพานไปแล้วด้วย
ความบริสุทธิ์ของท่าน?”

“ข้อนี้ ท่านอาจารย์คงจะหมายถึงพระพุทธเจ้า?”

“ก็หมายถึงผู้นิพพานนั้นแหละ ก่อนจะนิพพานท่านมีชั้นของท่านบริสุทธิ์”
ผู้เขียนฟังเข้าใจแล้วเลยก้มลงกราบขอบพระคุณท่าน

“เข้าใจแล้วหรือ?” เอาละนะ” ท่านหันมาสอนนักศึกษาที่พาไปต่อ

“ที่นี้มีผู้ใดเล่าที่อยู่ในโลกนี้ เอาในทั้งสามโลกเลยแหละ ไม่ต้องพูดถึงธรรมดาในโลก
มนุษย์ละ กามโลก รูปโลก อรูปโลก อรูปโลกก็ชั้นมหาพรหมนั้นโง่งม มีผู้ใดที่ทำประโยชน์
ให้โลกได้รับความสมบูรณ์พูนผลมากยิ่งขึ้นกว่าผู้ทำให้บริสุทธิ์ ทำประโยชน์ให้แก่โลกด้วย
การแนะนำสั่งสอนให้พ้นทุกข์ ให้โลกร่มเย็นเป็นสุข จากนั้นท่านจึงนิพพาน แม้เมื่อยังไม่
นิพพานก็ยังเป็นเครื่องดึงดูดจิตใจชาวโลกมากมายนักแล้ว ก่อนที่ท่านจะนิพพานท่านทำ
ประโยชน์มากมายเพียงใดแล้ว และผู้สงสัยนั้นเล่าได้ทำประโยชน์ให้แก่โลกมากมายหรือไม่
นี่มันต่างกันตรงนี้ หาทางออกไม่ได้เลยละ” ท่านตอบให้รู้จักคิด ทุกคนนิ่ง ผู้เขียนกราบ
เรียนป้อนคำถามใหม่เข้าไปอีก

“มีพระองค์หนึ่งท่านสอนว่า การไปสู่แดนพระนิพพาน อันเป็นแดนสงบวิเศษนั้น
ไปได้เฉพาะพระผู้มีศีล ๒๒๗ ข้อเท่านั้น คนอื่นไม่มีทางไปได้ ทำให้สงสัยขึ้นมาว่า ในแดน
แห่งความหลุดพ้นที่ใครๆปรารถนานั้น ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์เลยหรือยังงั้น ตอนเข้ากรุงเทพฯ
ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ได้แวะเข้าไปกราบเรียนถาม ท่านพระอาจารย์ชินวงศาจารย์ วัด
ป่าสาละวัน ท่านอธิบายว่า การจะไปสู่แดนพระนิพพานนั้น ไม่จำเป็นต้องมีศีล ๒๒๗

ตัวอย่างพระองค์แรก คือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์มีศีลห้า บริสุทธฺิ บริบูรณ์ ทุกประการก็เข้าสู่แดนนั้นได้ ส่วนศีล ๒๒๗ ข้อนั้น เป็นข้อห้ามที่บัญญัติขึ้นภายหลัง เมื่อมีพระสงฆ์สาวกไปทำความผิดต่างๆ กันขึ้น จึงมาขอทราบเรียนถามขอคำอธิบายจากท่านอาจารย์บ้าง ซึ่งอาจจะมึอะไรแนะนำเพิ่มเติมอีก” ฟังคำถามอันยืดยาวแล้ว ท่านอาจารย์ก็ตอบทันที

“ก็ได้ แต่จะขยับขึ้นมาจากนั้นอีกนิดหนึ่งนะ คือขอให้ทำใจให้บริสุทธฺิเถิด แล้วไม่ว่าผู้หญิงผู้ชายก็นิพพานได้ทั้งนั้น เท่านั้นแหละ” ท่านตอบสั้นๆ ชัดเจนดีนัก แต่ยังมีผู้สงสัยอีกว่า

“แม้จะมีศีลไม่ถึง ๒๒๗ ข้อ”

“ศีลไม่ศีลไม่ว่า ลงได้มีใจบริสุทธฺิแล้วอยู่ที่นั่นหมด ไม่ว่าศีลว่าธรรมประเภทใด รวมอยู่ในจิตบริสุทธฺิที่นั่นหมด เข้าใจไหม นั่นละผู้ไปนิพพานได้จะต้องมีจิตอันบริสุทธฺิ จะมีศีลอะไรก็ตาม ถ้าจิตไม่บริสุทธฺิก็ไปนิพพานไม่ได้ นั่นหลักตายตัวมีอย่างนั้น จำไว้ เพราะฉะนั้นนิพพานนั้นอยู่นอกโลกสมมุติแล้ว จิตที่บริสุทธฺิเท่านั้นเป็นสิ่งคู่ควรกับนอกโลกสมมุติ” ท่านตอบจบแล้วนิ่ง ไม่พูดอีก ผู้เขียนจึงหาเรื่องให้ท่านดู จะได้ฟังธรรมจากท่านอีกต่อไป

“เมื่อวานนี้วันพระ ก็ถือศีลแปดอย่างมั่นคงด้วยจิตบริสุทธฺิเต็มที แต่เกิดอุบัติเหตุขึ้น คือ นั่งภาวนากำลังจะสงบดี แต่ผลอไปลูบแขนยุกติตมือมาหนึ่งตัว อะไรต่างๆ เลยฟังทั้งที่จิตบริสุทธฺิ” ท่านหันมาดูล่า

“เฮ้ย-จิตบริสุทธฺิของคนธรรมดาทั่วๆ ไปอย่างเรานี้เป็นอย่างหนึ่ง ท่านเรียกว่าจิตบริสุทธฺิก็เพราะไม่ได้ทำผิดอะไร แต่จิตของพระอรหันต์ไม่มีกิเลสประเภทใดติดอยู่ในนั้นเลย นั่นมันต่างกันนั่นแล้ว จิตบริสุทธฺิที่นั่น ย่อมไม่มีกิเลสติดอยู่สักปรมาณูเหลืออยู่ในจิตนั้นเลย นั่นคือจิตที่บริสุทธฺิ”

บรรดานักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จปริญญา และต่างก็กำลังถกเถียงปัญหาเรื่องสอบเข้าทำงานในสถานที่ต่าง ๆ ได้กราบเรียนถามขึ้นว่า

“ท่านครับ ทำอย่างไรจึงจะไม่กลัวตาย” ท่านอาจารย์ตอบด้วยคำถามทันที

“ทำยังไงเราถึงกลัวตาย” ทุกคนหัวเราะทั้งที่ยังงง แต่ท่านอาจารย์คาดคั้นให้ตอบ

“เ้า ว่ามาซี”

“นั่นซีคะ ก็ของมันกลัว” นักศึกษาหญิงผู้หนึ่งตอบอย่างจนปัญญา ท่านอาจารย์ถามอีก

“ก็นั่นนะซี ถึงได้ถามว่าทำไมเราถึงกลัว เมื่อเราถามอาจารย์ว่า ทำอย่างไรถึงจะไม่กลัว ก็นั่นแล้วคือคำตอบ ทำไมถึงได้กลัว” ท่านสอนให้รู้จักใช้ปัญญา ผู้เขียนจึงกราบเรียนขยายคำถามให้นักศึกษาว่า

“คือเขาจะต้องเรียนให้รู้ว่า ความตายคืออะไร คือการเปลี่ยนของร่างกาย สังขาร เปลี่ยนชาติภพ อะไรเหล่านี้ เด็กๆ ไม่เข้าใจเห็นว่าความตายนั้นน่ากลัว สยดสยอง เป็นความทุกข์นักหนา” นักศึกษาหญิงคนหนึ่งได้ถามเสริมขึ้นว่า

“เช่นคำพูดที่มีอยู่ว่า การพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ และความตายคือการพลัดพรากจากสิ่งที่เรารัก ทำให้เป็นทุกข์ ความทุกข์เป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจหม่นหมองคะ” ท่านอาจารย์นิ่ง แล้วในที่สุดก็ปรารภขึ้นกับผู้เขียนว่า

“คำว่าทุกข์ ทุกข์นั้นมีจริงเขาก็รู้อยู่นี้ละ แล้วทำไมจึงไม่รู้ว่าความทุกข์เป็นของดีหรือไม่ดี”

“เป็นของไม่ดี” ใครคนหนึ่งตอบขึ้นอย่างรวดเร็ว ท่านอาจารย์ไล่ถามต่อไปอีกว่า

“ถ้าเช่นนั้น ความทุกข์เป็นของไม่ดีใช่ไหม?” คำถามของท่านนั้นตอบได้หลายทาง เพื่อให้เข้าประเด็นที่ถาม ผู้เขียนจึงกราบเรียนเสริมว่า

“จะว่าไม่ดีเสียเลยไม่ได้ การที่เราพยายามทุกทางเพื่อให้พ้นทุกข์นั้นคือความดีของความทุกข์ เราทุกคนกลัวทุกข์จึงต้องพยายามศึกษาค้นคว้าให้เกิดปัญญาเพื่อแก้ไขความทุกข์ เพราะความทุกข์เป็นของจริงอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับความตายทุกคนต้องได้พบแน่” ท่านอาจารย์ฟังจบแล้วเริ่มอธิบายด้วยความเมตตา

“ก็นั่นละซิ ท่านจึงว่า ทุกข์ อริยสัจ คนเราเมื่อได้เห็นตามความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่า นั่นเป็นทุกข์ มันจึงเป็นทุกข์เพิ่มขึ้น แต่ถ้าเราได้ใช้ความทุกข์นั้นเป็นหินลับปัญญาแล้ว ปัญญาที่จะคมกล้า สามารถรู้ได้ในเรื่องของความทุกข์ แม้จะเคยกลัวตายมาด้วยกันก็ตาม สัตว์โลกไม่ว่าตัวไหนละ นอกจากสัตว์ที่มันตายแล้วเท่านั้น มันถึงจะไม่กลัวตาย ไข่ไหมละ ก็มันตายแล้ว เข้าใจไหม (ท่านอาจารย์สอนพลงหัวเราะ) มันกลัวตายด้วยกันทั้งนั้น ถ้ายังมีสติตั้งอยู่มันเป็นกลัวตายด้วยกันทั้งนั้น ออย่าว่าใครเลย เอ้า-อย่างหลวงตาบวนี้แหละ เคยกลัวตายมาแต่ไหนแต่ไร พอพูดถึงความตายเป็นสะดุดก็กั แต่มันคงเป็นอะไรถ้าเราพิจารณาอันหลังดูนะ ตั้งแต่เป็นฆราวาสมานะคุยะอะไรก็ได้เพลิดเพลินตีมาถึงความตายมันสะดุดทุกทีไป

ที่นี้พอหันมาปฏิบัติธรรม ความตายนั้นก็ มี เรื่องของความตายนั้นก็ มี มันปฏิบัติไป-ปฏิบัติไป เราก็ดูไม่ทราบ เราเข้าถึงความจริงหรือไม่ถึงความจริง เราจำได้แต่ว่า ทุกข์ อริยสัจ นั่นเป็นของจริง ทุกข์เป็นของจริงอันประเสริฐ เวลามันจนตรอกจนมุม มันก็หมุ่นตัวเข้ามาหาตรงนี้ เรื่องความทุกข์ ความทุกข์ที่อยู่ในชั้นของเรานั้นแหละ เฉพาะอย่างยิ่งเวลาเราต่อสู้กับทุกขเวทนาด้วยการมองให้มันรู้ของจริงที่ว่า ทุกข์เป็นของจริง ทำไมมันมาอยู่กับเรา ค้นคว้าหาเรื่องของความทุกข์แยกออกไปให้ได้ ให้มันรู้ชัดว่า อันใดเป็นอะไรแล้ว ความทุกข์กับความกลัวมันก็ไม่เห็นมี และนอกจากไม่เห็นมีความกลัวแล้ว มันยังกล้าหาญต่อความตายอีกด้วย ออย่าว่าแต่ทุกข์ในขณะนี้เลย แม้แต่ทุกข์ในขณะที่จะตายมันจะเอาทุกข์หน้าไหนมาหลอกเรา ถ้าไม่เอาทุกข์หน้าที่มันเป็นอยู่เวลานี้ สู้กันอยู่เวลานี้ รู้กันอยู่เวลานี้ไปหลอกเราเวลาข้างหน้าว่า มันตายแล้ว

เอ้า-อะไรตาย? ไล่กันไปซิจนกระทั่งถึงสิ่งที่มันตาย ที่เป็นดินก็เป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ มันเป็นของมันอยู่อย่างชัดเจน ก็ไม่เห็นมีอะไรตาย แล้วมันกลัวอะไร? จิตเล่า? เป็นผู้กลัวตายรี มาดูที่จิตขจิตขิงสว่างกระจ่างแจ้ง จิตยังมีความมองอาจกล้าหาญ หาความตายมาประจำจิตไม่มีเลย เอ๊ะ! แล้วมันกลัวทำไม? สุดท้าย มันก็ถึงขั้นทุกข์ อริยสัจ ที่นี้มันจะไม่จริงไปได้อย่างไร ก็เหมือนกัน มรรคก็จริง นิโรธก็จริง ต่างอันต่างจริง แล้วสิ่งเหล่านี้มันก็เป็นเพียงสมมุติที่มีมาแต่ดั้งเดิม เรามาติดอยู่ที่นี้เฉยๆ ถ้าจิตแยกตัวออกไปจากสิ่งเหล่านี้แล้วจะมีอะไรตาย...แน่ะ เห็นไหม?

ท่านอาจารย์อธิบายอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เปิดโลกให้ดูทีเดียว ท่านมิให้ยึดติดในตัวตนสมมุติ นักศึกษาผู้หนึ่งถามขึ้นว่า

“ที่ว่ากลัวตายนี่นะครับ ไม่ใช่กลัวตาย แต่กลัวว่าเกิดมาแล้วยังทำหน้าที่ของตัวเองไม่ได้ครบ เช่นยังไม่เป็นลูกที่ดี ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของมนุษย์ ยังไม่ได้ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น แล้วเกิดมตายเสียก่อนเช่นนี้ นี่เป็นเหตุให้ยังไม่อยากถึงความตายนั้น คิดว่าควรที่จะทำประโยชน์ต่างๆ เสียก่อน อย่างนี้จะถือว่าติดข้องอยู่ในกิเลสหรือเปล่าครับ?” ฟังคำถามนี้จบท่านอาจารย์ก็หัวเราะด้วยความเอ็นดูเด็ก ๆ

“มันจะไม่ติดยังงี้ ก็มันอยู่นั้นเห็น ๆ มันก็ยังอยากนั้น ยังไม่อยากตาย-ไม่อยากตายโดยเอาเหตุผลที่ดีขึ้นมาอ้าง, แล้วก็ร้องว่ายังไม่อยากตาย...” ทุก ๆ คนหัวเราะ

“อย่างนี้เรียกว่าโกหกตัวเองใช่ไหมครับ?” ผู้ถามถามต่อ

“เอ้อ ก็นั่นแล้ว ที่สอนนี่สอนเรื่องจริงนี่หว่า เฮ้อ! เหนื่อย” ท่านอาจารย์ตอบสั้น ๆ แล้วหันไปที่กระตักน้ำ ศิษย์คนหนึ่งนำยามเข้าไปถวายกราบเรียนว่าเป็นยาที่ดีมาก ท่านอาจารย์รับของดู ๆ แล้วก็วางด้วยความไม่ยากขัดศรัทธาใคร เพราะท่านใช้ธรรมโอสถเท่านั้นรักษาตัวของท่านอยู่ตลอดเวลาแล้ว เมื่อพักจนเห็นว่าท่านหายเหนื่อยแล้ว หัวหน้าคณะได้กราบเรียนถามขึ้นว่า

“มีเพื่อนผมคนหนึ่งเคยมาทอดผ้าป่าที่นี่ แล้วติดใจวัดป่าบ้านตาดมาก เขาอยากจะมาพักเพื่อหัดภาวนา จะต้องทำอย่างไรบ้างครับ จะเป็นภาระแก่ทางวัดมากไหมครับผม?”

“เออ-อันนี้ตอบยากนะ เรื่องของคนมาหากัน มันก็ต้องมีการต้อนรับ อย่างเช่น เรามาหากันเวลานี้ ก็ต้อนรับกันด้วยคำพูดคำจา สงเคราะห์กันด้วยอรรถด้วยธรรม แล้วคนที่สงเคราะห์กันด้วยอะไรต่ออะไรที่เห็นว่าเป็นความเหมาะสมกับฐานะ ในสถานที่ และบุคคลผู้มาเกี่ยวข้องก็เพราะธรรมต่อกันนะ มันก็เป็นขั้นเป็นตอนของมันไป ถ้าหากจะพูดอย่างที่เราพูดอย่างนั้นถ่ายเดียว คิดอย่างนั้นถ่ายเดียวว่าจะเป็นภาระ ที่นี้ก็รับใครไม่ได้ คนนั้น ๆ ก็มาได้ ไฉน-แล้วจะว่าไง?” ท่านอาจารย์หันมาถาม ผู้เขียนฟังแล้วก็ร้องว่า

“โอโฮ ท่านอาจารย์ตอบเฉียบขาดที่สุด แปลว่า ถ้าอย่างนั้นก็มาเถอะ” ท่านอาจารย์หัวเราะอารมณ์ดี

“แล้วจะให้เรายังไง เข้าใจไหมละ ถูกไหมที่ตอบนี่นะ” ท่านถาม

“เข้าใจคะ แปลว่า ท่านอาจารย์อนุญาตให้มาได้ ไม่ขัดข้อง” ผู้เขียนกราบเรียนตอบแปลให้เสร็จ

“เออ-เข้าใจหรือไม่ก็ตามละ พูดอย่างนี้เพราะเอาหลักความจริงมาพูดกันนี่” ทุกคนหัวเราะเบิกบานในความเมตตาของท่าน ผู้เขียนได้กราบเรียนถามธุระสำคัญเรื่องหนึ่งว่า

“มีเรื่องหนึ่งคะ ที่วัดป่าศรีวัน บ้านฝาง ต.หวายยาง จ.ขอนแก่น มีวิหารเล็กๆ อยู่หลังหนึ่ง มีพระประธานปางทรมานองค์ใหญ่อยู่ในนั้น ที่ฐานพระบรรจุอัฐิพระอาจารย์มั่นไว้ข้างหนึ่ง อัฐิพระอาจารย์สิงห์ไว้ข้างหนึ่ง เราได้ตั้งใจกันว่าจะนำอัฐิของท่านอาจารย์ทั้งสององค์นั้นออกมาให้คนได้กราบไหว้บูชา จะรื้อวิหารเก่าออกแล้วสร้างใหม่ให้กว้างกว่าเดิมพอเป็นที่ปฏิบัติภาวนาของผู้คนทั้งหลายได้ อยากจะมากกราบเรียนนิมนต์ท่านอาจารย์ไปเป็นประธาน เพื่อจะได้ดูแลให้พวกเราทำอะไรให้ถูกต้อง แต่จะมีให้เป็นภาระแก่ท่านอาจารย์เลยในเรื่องที่เราจะสร้างวิหารใหม่

ท่านอาจารย์ฟังแล้วยิ้ม พูดออกมาเบาๆ ให้ทุกคนได้ยินทั่วๆ กันว่า

“มันพูดอะไรออกมาวะ มีแต่จะเอาเชือกมามัดคอทั้งนั้น”

“ไม่ได้มัดคะ” ผู้เขียนตอบเป็นการเถียงเสียงอ่อยๆ แต่ท่านอาจารย์หัวเราะรู้ทัน

“เออ ไม่ได้มัด พูดอะไรธรรมดาอย่างโลกเขาพูดกันไม่ยอมพูด ถ้าไม่ได้มัดคอคนแล้วมันอยู่ไม่สบายอย่างนั้นหรือ ทื่อ?” ทุกคนหัวเราะครืน “นี่นะ พอมันอ้าปากพูดก็ดึงเชือกออกมาอยู่ในมือพร้อมเลย ก็เราเป็นคนไม่ใช่ควายจะได้คอยแต่กัดหญ้าเรื่อยไป ไร่นี่มัดคอเรื่อยเลยละ” ท่านอาจารย์ว่าแล้วหัวเราะขันๆ

“คืออยากจะกราบเรียนถามว่า ท่านอาจารย์จะขัดข้องไหมคะถ้าจะไปวัดป่าศิรีวัน หรือจะปล่อยให้พวกเราทำกันเอง?” ผู้เขียนถามย้ำ ท่านอาจารย์บอกว่า

“ไม่ตอบเลย-คำนี้ ชี้แจงตอบ เพราะตอบแล้วจะมัดคอเรา เราจึงไม่ตอบ เราไม่ อยากโดนมัดคอ” พูดแล้วท่านอาจารย์ก็หัวเราะเพราะรู้ทัน ผู้เขียนจึงกราบเรียนรวบรัดว่า

“ถ้าอย่างนั้นก็ต้องถือว่า ไม่ตอบเป็นการยอมรับ ถึงเวลาก็มารับท่านอาจารย์ไป เลย”

“อ้าว-นั่นก็มัดอีก เป็นเปลาะที่สอง เราจึงไม่ตอบ” ท่านพูดยิ้มๆ ผู้เขียนกราบ เรียนว่า

“ท่านอาจารย์บุญเพ็งไม่ว่าอย่างนั้น ท่านให้มากกราบเรียนขอให้ท่านอาจารย์เป็น ประธานงานนี้เลย ดิฉันตอบว่าไม่เอาละเดี๋ยวท่านอาจารย์ไล่ลงจากกุฏิไม่ทัน” ทุกคน หัวเราะแจ่มใสเป็นอันรู้กันว่าจะไม่ไปรบกวนท่าน

“เมื่อวันที่ ๑๒ เดือนก่อนนี้ก็ไป ไปขอนแก่นนะ ลูกหลานเขานิมนต์ไป เขาเคยบวช อยู่ที่นี้ พอเสร็จธุระก็เลยไปนอนพักที่วัดท่านบุญเพ็ง วัดป่าวิเวกธรรมนะ จนบ่ายถึงได้ กลับมาอุดรนี้” ท่านเล่าให้ฟัง ลูกศิษย์เอะอะขึ้น

“ถ้าเช่นนั้นกลับไปนี้ ต้องต่อว่าท่านอาจารย์บุญเพ็งที่ไม่ยอมบอกให้ว่าท่านอาจารย์ ไปขอนแก่น”

“จะไปต่อว่าท่านได้ยังไงเล่า ก็เราบังคับนี้ว่าไม่ให้บอกใคร เราจะไปหาความ สงบไม่ได้ไปหาความยุ่งนี่นะ” ท่านว่าลูกศิษย์เป็นตัวยุ่ง ซึ่งคงจะยุ่งจริงๆ ของท่าน

“ทราบว่ เดือนมกราคมจะเปิดพิพิธภัณฑ์ พระอาจารย์ฝั้นหรือครับ” หัวหน้าคณะ ถามขึ้น

“ในวันที่ ๙ พระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จทรงบรรจุนิธิพระอาจารย์ฝั้น เราก็ต้องดูแล รั้วใหม่เอาจริง ๆ เข้าตักไปตั้งสิบกกล้า ตัวเลขจริง ๆ นั้นสิบก้าล้านเก้าแสน ทำไปทำมาก็สิบกกล้า

“เห็นว่าจะต้องตั้งมูลนิธิไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อเก็บดอกผลไว้ซ่อมบำรุงรักษามิใช่หรือคะ?” ผู้เขียนถามท่าน

“นั่นแหละ รวมหมดเลย รวมทั้งซื้อที่เพิ่ม ทั้งมูลนิธิด้วยสิบกกล้าพอดี” ท่านอาจารย์ตอบ ทุกคนได้ฟังตัวเลขแล้วก็ถอนใจด้วยความรู้สึกทั้งเหนื่อยและอัศจรรย์ในบารมีของท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ที่ผู้คนเคารพศรัทธาในองค์ท่านเป็นอย่างยิ่ง อีสานแห่งแล้งน้ำ แต่ไม่เคยแล้งน้ำใจ และศรัทธาอันมั่นคงต่อพระศาสนา มีพระสาวกสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นพระสุปฏิปันโนสมบูรณ์ไม่มีที่ติ และอีสานมีความงดงามแห่งสีผ้ากาสาวพัสตร์อันอร่ามเป็นอย่างยิ่ง ยากที่จะหาที่ใดมาเทียบได้ ผู้คนที่ว่าอดอยากยากจนในถิ่นทุรกันดารแห่งที่ราบสูงนี้ เต็มเปี่ยมในการเจริญรอยตามบาทพระศาสดา พระอริยสงฆ์ทุกองค์มีมากมายด้วยความเป็นผู้ทรหดอดทนเป็นยอดเยี่ยม เพราะภูมิประเทศดินฟ้าอากาศเป็นเช่นนั้นแวดล้อมให้นักบวชทุกองค์แกร่งกล้าในการปฏิบัติ ประกอบกับผู้คนในภาคนี้เป็นคนทรหดอดทนนัก มิได้รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจในดินฟ้าอากาศที่ตนอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม จึงมิได้เดือดร้อนรำคาญ ไม่ว่าจะหนาวจัดร้อนจัด เขายังยิ้มแย้มแจ่มใส เห็นเป็นธรรมดาโลก

ผู้คนในภาคอีสานจึงเป็นคนที่มีความอดทน เป็นกวี เป็นนักปรัชญาด้วย ด้วยมีธรรมแห่งพระพุทธองค์และพระสงฆ์สาวกเป็นแกนนำ แสงธรรมเรืองรองสว่างไสวมั่นคงอยู่ที่นั่น ที่ภาคอีสานมาเนิ่นนานนัก เราจึงไม่แปลกใจที่ได้กราบพระธาตุพนมอันงามตระหง่าน ได้เห็นพิพิธภัณฑสถานพระอาจารย์ฝั้น ภูริทัตตเถระ งดงามแบบอีสาน คือ แข็งแรงสง่าและสงบ พิพิธภัณฑสถานพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ที่สวยแปลก มีความหมายทุกชั้นตอน ที่ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นองค์ประธาน ผู้คนได้ร่วมมือช่วยเหลือกันทั้งใกล้ไกล เราได้ประจักษ์แจ้งในความศรัทธาของผู้คนในภาคนี้ที่มีต่อพระศาสนา ต่อองค์พระอาจารย์ฝั้นและต่อองค์ประธานคือ ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนอดถามตามประสาคนปากอยู่ไม่สุขไม่ได้ว่า

“เสร็จงานนี้แล้ว ท่านอาจารย์จะต้องสร้างอะไรให้ใครอีกล่ะคะ?” ท่านเลยหันมาเอ็ดเอว่า

“ถามอะไรใครจะไปตอบได้ ไม่รู้ว่ะ เอาละนะ จะให้พระละ “ยะธา วาริวะหา...” ท่านอาจารย์ให้พรซ้ำๆ ชัดถ้อยชัดคำ มิได้สวดยืดยาว ให้พรด้วยสติอันแน่วแน่มั่นคง ชัดเจนจนจบทุกถ้อยคำ ผู้รับพรทุกคนมีความอิมเอิบปิติ มีพลังอันแน่วแน่มั่นในการปฏิบัติดี ประพฤติชอบ ด้วยความเมตตาที่ท่านอาจารย์มอบให้แก่ท่านทุกคน ทุกคนได้รับพลังแห่งเมตตาที่แน่วแน่มั่นไว้กับตัวอย่างเต็มที่ เรากราบลาออกมาด้วยความมั่นใจในความดีงามที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง และอดที่จะกระซิบบอกกันไม่ได้เลยว่า ไม่เคยฟังพระองค์ไหนให้พรได้ไพเราะ ชัดเจน หนักแน่น บริบูรณ์เต็มเปี่ยมเท่าท่านอาจารย์พระมหาบัวเลย สาธุ สิ่งนี้คือความจริงแท้แน่นอน มิใช่ความหลงของพวกเราเลยแม้แต่น้อย

ผู้ที่มีความทุกข์ ครองกายครองใจทั้งหลาย ได้ไฝหะธรรมะจากพระพุทธองค์เป็นเครื่องชำระล้างให้จิตใจทุเลาความเร้าร้อนลงได้ ด้วยพระสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติดีประพฤตินชอบ เป็นผู้แนะนำสั่งสอนให้รู้จักแก้ที่ต้นเหตุ ให้ดูที่จิตของตัวเองอันทุนทุรายไร้สาระ ให้แก้ไขสงบระงับได้ ให้อ่านนั่นคือเหตุ นี่คือผล นั่นคือกิเลส และให้ปล่อยวาง เลิกยึดถือในที่สุด ซึ่งจะทำให้เบาทั้งกายและใจลงได้ ท่านอาจารย์แบน แห่งวัดดอยธรรมเจดีย์ สกลนคร เคยสอนผู้มีความทุกข์ทรมานหัวเอาตัวไม่รอด และได้บุกบั่นเข้าไปหา ท่านได้สอนไว้ดังนี้

“ผู้ใดที่คิดว่าเกิดมาแล้วจะต้องมีความสุข อย่างนั้นอย่างนี้ คนผู้นั้นจะต้องผิดหวังอย่างที่สุด เพราะความจริงแล้ว ในโลกนี้เขาไม่มีความสุขให้แก่ใครเลย จึงให้ปล่อยปลดปล่อยเครื่องรกรุงรังในหัวใจเสียให้หมด ปล่อยเสีย วางเสีย จะได้เบาสบายขึ้นบ้าง” “เครื่องรกรุงรัง” ที่ท่านว่าก็คือกิเลสทั้งหลาย มีมากมายหลายทัพ ทัพใหญ่ๆ สามทัพคือ โลก โกรธ หลง ซึ่งเราทั้งหลายพ่ายแพ้มันมาโดยตลอด

ด้วยเหตุนี้ ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด อุดรธานี ซึ่งอยู่ใกล้กับพวกเรามากที่สุด จึงต้องเหน็ดเหนื่อยในการตอบปัญหา แก้ปัญหา ทั้งทางโลกทางธรรม ท่านต้องผจญกับกิเลส อันมีสามทัพใหญ่ๆ จากพวกเราทุกคน ที่ต่างก็ระดมคำถามเข้าไปหาท่าน ให้ท่านช่วยเหลือแก้ไข โดยที่ท่านมิได้รังเกียจคนจนตรอกเหล่านี้ คำถามอันเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็น คำถามเป็นเหมือนสิ่งปฏิบูล ซึ่งท่านอาจารย์

จะใช้ธรรมะชะล้างให้ทันทีเหมือนล้างภาชนะ สิ่งใดล้างง่าย ท่านอาจารย์ก็เหนี่ยวน้อย สิ่งใดล้างยาก ท่านก็ต้องลงทั้งกบมะพร้าว ฝอยเหล็ก ชัดดูให้สะอาดจนได้ คำถามทุกคำและคำตอบของท่านอาจารย์ทุกคำ จึงมีลักษณะหนักเบาแตกต่างกันไปตามสติปัญญาของผู้ถาม แต่คำตอบอันเนียบขาด คมกริบ ลึกซึ้งของท่านอาจารย์เป็นประโยชน์แก่ผู้คนทุกชั้น

ผู้เขียนได้รวบรวมไว้ทั้งหมด บางคำถามดูเด็ดเหมือนกำร้าว แต่เต็มไปด้วยความเคารพศรัทธาอย่างยิ่งต่อองค์ท่านอาจารย์ ท่านจึงตอบทุกครั้ง เพราะท่านรู้เข้าใจดีว่าพวกเราผู้ถามทั้งหลายโดนความทุกข์มันพัดเอาเสียจนบอบช้ำ บ้าเลือดไปตาม ๆ กัน ท่านจึงใช้ความเย็นแห่งธรรมะแก้ไขให้ สอนไป ดูไป และไม่ว่าท่านอาจารย์จะสอนในลักษณะใด ก็อยู่บนพื้นฐานแห่งความเมตตาอันบริสุทธิ์สูงส่งของท่านอาจารย์ ที่มีต่อเพื่อนร่วมทุกข์ที่ยังวนเวียนแหวกว่ายในวัฏฏะ ซึ่งท่านได้พยายามดึงขึ้นมาจุดขึ้นมาใช้ธรรมะชะล้าง ธรรมที่พระบรมศาสดาทรงแสดงไว้นับเป็นเวลาสองพันกว่าปี ยืนยงคงอยู่ได้ด้วยความสามารถของพระสงฆ์สาวก ผู้ปฏิบัติตามรอยพระบาทพระศาสดามีให้คลาดเคลื่อนไปได้ เราทุกคนจึงถือเป็นบุญนักที่ได้มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ ให้พอดำรงชีวิตรอดปากเหี่ยวปากกา มาได้จนทุกวันนี้...จนกว่าจะสิ้นสังขาร

“สงฆ์ สรรณ คจฺฉามิ” พระสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบจึงเป็นที่พึ่งเป็นพึ่งตายได้จริง ๆ ดังนี้

“มนุษย์นั้นฉลาดนัก ถ้าสอนให้ดีได้ ก็จะเป็นคนที่ดี ดีเลิศ การสอนมนุษย์ให้ดีนั้น สอนยากเป็นที่สุด ไม่มีอะไรยากไปกว่านี้” ท่านอาจารย์พระมหาบัวเคยปรารภให้ฟัง แต่ท่านก็สอนของท่านได้เรื่อยมา สอนไม่หยุด คำถามต่างๆ ที่ป้อนเข้าไปพรูพรั่งเหมือน กระสุนปืนระดมยิงเข้าใส่ท่าน แต่ท่านอาจารย์ไม่เคยสะดุ้งสะเทือน ไม่มีหวาดหวั่น มันคง แน่วแน่เด็ดขาดกับปัญหาทุกประเภทกิเลสทุกประการของทุกคนที่แสดงกันเข้ามา ตั้ง คำถามสารพัดที่ได้ถอดออกมาจากเทปเป็นส่วนหนึ่งดังนี้

“กระผมมาขอความกรุณาให้ท่านอาจารย์อธิบายเรื่องการทำสมาธิว่า ทำอย่างไรจึง จะถูกกับจริตนิสัยเพื่อจะให้เกิดผลโดยรวดเร็ว”

“ก็ขึ้นอยู่กับกำหนัดจิตว่า ภาวนาอย่างไรหนิจิตจะสงบโปร่งสบาย มันก็ เหมือนกับโรคแต่ละโรคว่ามันจะถูกกับยาอย่างไร ยาทั้งหมดแก้โรคทั้งนั้น แต่ว่ามันแก้ คนละประเภทกัน” ท่านตอบซ้ำๆ

“บางคนก็ยุบหนองพองหนอง บางคนก็พุทโธ” ผู้ถามถามต่อ ท่านตอบว่า

“อะไรก็ตาม ทำได้ทั้งนั้น”

“สมถภาวนา กับ สมถกรรมฐาน เหมือนกันไหมครับ?”

สมถะหมายถึงความสงบ วิปัสสนา หมายถึงปัญญา นี้เรียกว่า “สมถะ—วิปัสสนา” เช่นบอกว่า “นั่งวิปัสสนา” อย่างนี้ก็ฟังกันออกเข้าใจได้ แต่ถ้าจะให้ถูกต้องตามความมุ่ง หมายที่แท้จริงแล้ว นั่งวิปัสสนาก็คือว่า ผู้ที่จะมาทางด้านปัญญา นั่งสมถะนี้ไม่มีใครพูดกัน หรือก”

“นั่งสมถะคือ นั่งเฉยๆ หรือครับ” ผู้ศึกษาธรรมหน้าใหม่ถามขึ้น ท่านอาจารย์ อธิบายว่า

“นั่งสมถะก็นั่งเพื่อความสงบ ภาวนา พุทโธ — พุทโธ นี่เป็นสมถะ เพื่อให้จิตสงบ เรียกว่า สมถะ วิปัสสนานั้นหมายถึงความพิจารณาด้านปัญญา เพื่อแยกธาตุ แยกชั้นธ ोनิจำ ทุกข์ อนตฺตา ความแตกสลาย ให้ปัญญาได้เห็นชัด พิจารณาให้เห็นชัดตามความ เป็นจริงแล้วมันจะแก้ลำขึ้น” “สำหรับคนธรรมดาอย่างพวกผมนี้ ควรเริ่มจากสมถะก่อน ใช่มั้ยครับ?”

“ร้อยทั้งร้อย สมถะต้องเป็นพื้นฐานก่อนเสมอ”

“คือต้องมีความสงบก่อน” ผู้ถามย้ำให้แน่ใจ

“ใช่ — ตามธรรมชาติของจิตนั้น มันยุ่งตลอดเวลาอยู่แล้ว เราจะต้องตะล่อมจิตเข้าสู่ความสงบ พอจิตได้รับความสงบแล้วก็จะพลังเหมือนเราชาร์จแบตเตอรี่”

“ผมก็ภาวนามานานแล้วนะครับ แต่ไม่ได้สมาธิเต็มที่ ที่นี้ควรจะภาวนาไปนานสักแค่ไหน มันถึงจะได้พิจารณาอะไรบางอย่างที่ท่านอาจารย์เรียกว่า “วิปัสสนา” คือเกิดความรู้ขึ้นมา?”

“ก็ตั้งแต่เราไม่เคยพิจารณาเลย ก็เดือน ก็วัน ก็ปี ไม่คิดเล่า ที่นี้พอเริ่มภาวนาขึ้นมาจะต้องนานเท่าไรเชียวละ นั่นแน่ะ — มันแพ้เปรียบกันอยู่ตรงนี้แหละนะ ตรงความพยายาม”

“ความจริง — ถ้าทำไปเรื่อยๆ ทำเสมอๆ แล้วจะรู้ขึ้นมาเองใช่ไหมครับ?”

“จะรู้ได้เองซิ เพราะการทำสิ่งเหล่านี้ทำให้รู้ไม่ใช่ทำให้หลงนี้ ทำให้ให้รู้”

“คือถ้าหากภาวนา พุทโธ อยู่ตลอดเวลา ก็จะได้แค่พุทโธเท่านั้นเอง?” ลูกศิษย์ข้องใจ

“เออ — ให้มันได้แค่พุทโธก็ยิ่งดีนะ เวลาเราภาวนาพุทโธ พุทโธ จิตมันไปยุ่งกับอะไรมากไหมเล่า”

“ไม่ยุ่งครับ มันนิ่งหายไปเลย ที่นี้พอที่เรารู้ว่า ใจเจ้าร่างกายนี้มันต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องแห้งเหี่ยวไป เมื่อรู้แล้วต่อไปจะเป็นอย่างไร?”

“เวลาที่จิตสงบแล้ว คำว่า “ความรู้” ที่เรารู้ กับคำว่า “พุทโธ” จะเป็นอันเดียวกันใช่ไหม?”

“ใช่ครับ”

“นั่น หลักระบบของมันจะต้องเป็นอย่างนั้น คือคำว่า “พุทโธ” นี้ หากจะเทียบกับภายนอกก็เหมือนกับตามรอยโค เอาโคไปปล่อยไว้ที่จุดใดจุดหนึ่ง เวลาตามไปดักทางโน้นทางนี้ก็ไม่เจอไม่พบ เราก็ต้องตามรอยมันไปจนกระทั่งถึงตัวโค พอถึงตัวโค รอยโคก็หมดปัญหาเลย เพราะเราตามเพื่อเอาตัวโค เราไม่ตามเพื่อเอารอยของมัน ประการหนึ่ง รอยกับโค มันอยู่ด้วยกันแล้วใช่ไหม? เมื่อถึงตัวโคแล้วรอยก็หมดปัญหาไป อันคำว่า “พุทโธ” ก็ดี อานาปานสติก็ดี ก็เป็นการตามรอยเพื่อให้ถึง “พุทธะ” อันแท้จริงนั่นเอง เราต้องรู้ว่าพุทโธนี้ก็พาให้ไปถึงตัวจริงของพุทโธเหมือนกัน เราไม่ปล่อยมันก็ถึงตัวโคจนได้ แต่

มันไม่อย่างนั้นซี พอตามรอยโคไปแล้ว ไปเถลไถลที่นั่นที่นี้อย่างนั้นก็ไม่ใช่โค เราพุทโธ พุทโธ คำหนึ่งสองคำแล้วเถลไถล มันก็ไม่ถึงพุทโธ”

“ไม่หรอกครับ ไม่ว่ ลูกศิษย์ค้ำขึ้น

“ไม่ – ไม่ – พุดแต่ไม่ ไม่ยังง ไหนว่าไปซี” ท่านอาจารย์ชั๊กบั้ง

“คือแต่ก่อนนั่งฝึกใหม่ ๆ มันก็เป็น แต่ระยะหลัง ๆ นี้เราพยายามควบคุมพุทโธไว้ ได้ อยู่กับพุทโธอยู่กับตัวรู้ครับ แต่ที่นี้ทำอย่างไรจึงจะรู้ว่า เราได้มาถึงตัวโคหรือยัง”

“เอ้า ถ้ามันอยู่กับที่ไม่ไถลไปไหน มันก็ต้องถึงซี”

“ไม่ถึงครับ บางทีพุทโธ พุทโธ อยู่ก็หายไปเฉย ๆ เหมือนจะหลับ แต่ผมว่าผมไม่ได้หลับ”

“เวลาภาวนาพุทโธให้ติดต่อกันเรื่อย ๆ พุทโธนั้นก็ละเอียดลงไป ละเอียดลงไป จนไปกลมกลืนกับความรู้ ความรู้กับพุทโธจะเป็นอันเดียวกัน ที่นี้เราจะพุทโธหรือไม่พุทโธ ก็ตาม ความรู้นั้นจะแน่วแน่ละเอียดเข้าทุกที” ท่านอาจารย์อธิบายชี้แจงอย่างชัดเจน

“แล้วเวลาไม่รู้สึกรู้สึกตัวเล่าครับ?”

“ไม่รู้สึกรู้สึกตัวก็ช่างมันเถิด ขอให้มันรู้อยู่กับตัวเอง”

“คือเราควรจะไปปล่อยไปอย่างนั้นหรืออย่างไรครับ เพราะมันดับไม่ได้ยินอะไร มันนิ่งไปเลย”

“เมื่อมาถึงจุดนี้แล้วนะ เราจะพิจารณาอะไรก็ได้ เราก็พิจารณาต้องพิจารณา ตรง นั้นละ ตรงที่จิตมันอึดตัว เราจะพิจารณาอะไรก็ได้สบาย ๆ คือตอนนี้จิตมันอึดตัวแล้ว ไม่หิวโหยกับอารมณ์ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น สมณะจึงเป็นพื้นฐานของวิปัสสนาได้เป็นอย่างดี เข้าใจหรือยัง เข้าใจไหม?” ท่านอาจารย์ถามแล้วอธิบายซ้ำอีก

“เมื่อมันสงบแล้ว เราจะพิจารณาอะไรก็ได้ แต่ถ้าหากว่ามันสงบแล้วเราจะพิจารณาอะไรมันเหมือนกับจะไปกวนความสงบนั้น ไม่อยากจะพิจารณา อันนั้นก็ต้องรอไว้ก่อน ให้อยู่สงบสบาย ๆ นะ พอมันเขยิบออกมาจะเคลื่อนที่ ที่นี้ก็นำพิจารณาได้ พิจารณาในเรื่องอะไรต่าง ๆ”

“อย่างที่ผมทดลองปฏิบัติมีอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่งคือจิตอยู่นิ่งรู้สึกสงบและสบาย นั้นเป็นอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งพอมมาถึงจุดนี้แล้วมันเลยไปอีก คือไม่รู้สึกรู้สึกอะไรเลย มันเหมือนกับเราหลับจนกระทั่งระยะหนึ่งจึงรู้สึกตัว แต่มันหายไปช่วงหนึ่งครับ”

“เวลาหายไปแล้วถอนตัวออกมา รู้สึกมีกำลังไหม รู้สึกสบายไหม?” ท่านอาจารย์ถาม

“สบายครับ ท่านอาจารย์”

“ถ้าสบายนั้นเป็นกำลังของจิต ที่นี้พอถอนจากตรงนั้นแล้วให้พิจารณาเรื่องธาตุเรื่องชั้นนี้เกี่ยวกับเรื่องปัญญา ก็จะเกิดความรู้ขึ้น” ท่านอาจารย์แนะนำให้อีก

“คือบางที่นิ่งแล้วมีมันหายไป” ลูกศิษย์เรียนให้ทราบถึงผลที่ได้รับ

“นั่นมันหายไปจากความรู้สึกต่างหากของจริงมันไม่หาย เช่นเรานั่งอยู่ที่นี่กายเราหายไปเพราะความรู้สึกของเราไม่ได้กังวลกับกาย ความรู้สึกนี้เป็นตัวของมันเองโดยเฉพาะไม่ได้มาเกี่ยวกับด้านวัตถุ เพราะฉะนั้น วัตถุอะไรต่างๆ มันจึงหายเงียบไป บางครั้งในการพิจารณาด้านปัญญาก็เหมือนกัน อย่าว่าแต่ทางด้านสมณะอันเป็นความสงบ เราพิจารณาเรื่องกายของเรา พิจารณาไป พิจารณาไป ร่างกายก็หายอีกเหมือนกันทั้งๆ ที่เราพิจารณากายอยู่นั่นแล้ว มันจะเป็นกายวิภาคอันหนึ่ง มันเป็นอารมณ์อันหนึ่ง ส่วนกายหายๆ นี้มันจะเบาไป เบาไป หายเงียบไป มันเพลินไปกับอารมณ์ที่พิจารณา” ท่านอาจารย์กรุณาอธิบายให้จนชัดแจ้ว แต่ลูกศิษย์ยังไม่หมดปัญหา

“ผมยังไม่เข้าใจการพิจารณา ว่าพิจารณาอย่างไร”

“เราพิจารณาอย่างนี้ก่อนนะ ในจำพวกกรรมฐาน “กรรม” แปลว่า “งาน” แปลว่า การกระทำ “ฐานะ” แปลว่า “ที่ตั้งของงาน” ที่ทำของงาน” เช่นเราพิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ อันใดก็ตาม รวมกระทั่งทุกอาการสามสิบสอง อันใดที่เหมาะสมกับจริตของเรา เช่นเราพิจารณาเรื่องหนังเราก็ดูว่า มันเป็นยังงั้นหนังนี้ เราดูตั้งแต่หนังข้างนอก แล้วดูเข้าไปข้างใน พลิกข้างในออกมา ดูข้างนอก ดูซิว่าเป็นอย่างไร นั่นเรียกว่าปัญญานะ จากผิวหนังบางๆ ไปแล้วมันเป็นอะไร เป็นอย่างไร หมดทั้งตัวของเรานี้มันเป็นอย่างไร แน่ จะเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วสภาพทั้งหมดนี้ต้องแปรไป พิจารณาไป ตรองไป ตรองไป จิตก็จะเพลิดเพลิดไป ทีนี้มันก็ซัดลงไป ซัดลงไป จิตก็จะเบาขึ้น เบาขึ้น ตามลำดับ นี่คือเรื่องของปัญญา ตรงนี้เรียกว่าเกิดปัญญา การพิจารณาเพื่อให้เกิดปัญญาจะเป็นอย่างนี้”

“เช่นนี้หรือครับเป็นทางไปสู่วิปัสสนากรรมฐาน”

“เดี๋ยวนี้เราก็เริ่มแล้วนี้ พอเริ่มพิจารณาออกด้านปัญญาก็เรียกว่า เริ่มวิปัสสนา”

“มีอีกจุดหนึ่งครับท่านอาจารย์ พอพิจารณาไปแล้วก็ได้รับความสว่างเป็นดวงแก้ว มีสีสนสารพัดปรากฏขึ้น และเราสามารถบังคับความสว่างดวงนั้นให้เลื่อนไปตามจุดต่างๆ ของร่างกายได้ นี่คืออะไร?”

“ก็คืออะไร หรือเรียกว่าอะไรก็ตาม พุดง่าย ๆ ก็คือ “ความสว่างที่เกิดขึ้นจากการภาวนา” ถ้าจะพุดมากก็จะพินเฝือกันมากไป ไม่อยากให้ละเอียด” ท่านอาจารย์พยายามมิให้เราติดอยู่กับสิ่งที่เห็น

“แต่มันก็ไม่ได้เห็นทุกครั้งไปนะครับ”

“นั่นแหละ มันจะเป็นทุกครั้งหรือครั้งใดก็ตาม ให้เข้าใจไว้ว่ามันเป็นอย่างนี้ได้ และมันจะเป็นอย่างอื่นได้ แล้วมันจะเป็นแปลกประหลาดยิ่งไปกว่านี้ได้ ตามแต่กรณีของมันควรจะเป็นได้ เพราะการภาวนาเป็นเรื่องของจิตกับธรรมโดยเฉพาะ เราจะเอาสิ่งภายนอกไปพิสูจน์มันก็ไม่ได้ความ เป็นเรื่องเฉพาะของผู้ภาวนาเท่านั้นจะรู้เรื่องเหล่านี้ได้ดี”

“ที่นี้พวกเราที่ภาวนาอยู่ด้วยกันนี้แหละ นั่ง ๆ ไป เกิดเห็นนั่นเห็นนี่ เห็นเหมือน ๆ กัน เห็นตรงกัน ตอนหลัง ๆ นี่ก็ตั้งจิตว่าไม่อยากเห็นอยากให้เห็นจุดนี้ไป ไม่ต้องการให้ภาพต่างๆ มารบกวนความสงบจะอย่างไร?”

“สมมุติว่า เราเห็นอะไร ๆ นะ ธรรมดาสสิ่งเหล่านี้จะปรากฏอยู่ภายนอก ที่นี้พอเราพลิกย้อนจิตเข้ามาบิ๊ป สิ่งนั้นก็หายไป เพราะมันเป็นกระแสจิตออกไปนี่” ท่านอาจารย์อธิบาย

“กระแสจิต?” ลูกศิษย์ทวนค่าง ๆ

“ใช่ เป็นกระแสของจิตออกไปเท่านั้นเอง พอย้อนจิตเข้ามาก็ไม่มีอะไร บอกแล้วยังไง” ท่านย้ำ

“แสดงว่าจิตของเราตอนนี้ ไม่ได้อยู่กับพุทโธแล้วใช่ไหมครับ?”

“อยู่ที่อยู่หรือก จะว่าไม่อยู่กับพุทโธก็ไม่ใช่ มันส่งกระแสออกไป เปรียบเหมือนไฟฉายที่ฉายไปที่ไหน จะว่าความสว่างไม่อยู่กับไฟฉายก็ไม่ใช่ แต่มันไปเห็นแสงสว่างที่ตรงนั้น ๆ มันกระจายกระแสของมันออกไป อันนี้ถ้าหากว่าจิตไม่มีความชำนาญ มันจะไม่รู้สึกตรงนั้น โน่นไปรู้สึกตรงโน้น แล้วมันก็ไปกระเทือนตรงโน้นนะ ถ้าหากจิตมันมีความรอบคอบรอบตัวแล้วนะ มันจะรู้ทางโน้นด้วยทางนี้ด้วย มันไม่หลงหรือก หลายชั้นหน่อยนะ เพราะฉะนั้นการพุดเรื่องธรรมะจึงต้องระวัง ระวังยังไง? สำหรับผู้ฟังที่อาจจะไม่เคยฝึก

ก็มี ในธรรมะนั้นมีชั้นต่างกัน จึงต้องพูดให้ฟังเฉพาะๆ เข้าใจไหม ที่พูดนี่นะ?” ท่านอาจารย์หันมาถามตรงตัวผู้เขียน

“เข้าใจคะ คือเมื่อปฏิบัติแล้ว ผู้ปฏิบัติจะรู้ได้ด้วยตนเอง” ผู้เขียนกราบเรียนเพื่อสรุป

“ใช่ จะไปพูดสุมสุมทำไม่ได้ ผู้ฟังอาจจะฟังเพื่อไปเลยไม่เกิดประโยชน์ จึงพูดให้ฟังเฉพาะจุดให้ผู้นั้นเท่าที่จำเป็นควรจะได้รับ”

“หมายความว่า เมื่อภาวนาจนจิตสงบนิ่งแล้ว จึงพิจารณาใช้ไหมครับ จะภาวนาอยู่เฉยๆ ไม่ได้”

“นั่น — ต้องพิจารณา เพราะสมถะ คือความสงบเป็นเพียงพื้นฐาน เป็นเพียงกำลังเท่านั้นนะ ที่จะกระจายออกไปเป็นความรู้แจ้งแทงทะลุไปเรื่อยๆ จนกระทั่งฆ่ากิเลส ถอดถอนกิเลสได้โดยลำดับ จนกระทั่งกิเลสหมดไป ทั้งหมดนี้จะเป็นไปได้ด้วยปัญญาเท่านั้น สมถะนั้นไม่มีทางจะถอดถอนกิเลสได้เลย”

“ถ้าเพื่อไม่พิจารณา ก็ได้เพียงสมถะเท่านั้น ก็แค่ภาวนาเท่านั้นหรือครับ” ลูกศิษย์ยังไม่สิ้นสงสัย

“เท่านั้น สมถะมีเท่านั้น”

“งั้นทุกวันนี้ ผมก็มีแค่นี้ แะจริงๆ นอกนั้นไม่เห็นมันไปไหนซักที” ผู้พูดกราบเรียนแล้วหัวเราะขันๆ ในการปฏิบัติอันไม่เอาไหนของตนเอง ท่านอาจารย์ถามขึ้นว่า

“ทำไมเรื่องนี้ก็เขียนไว้แล้วในหนังสือว่าให้ทำอย่างไร ที่เขียนนั้นแหละเป็นการยืนยันหัวชนฝาเขียนนะหัวชนกำแพงด้วย”

“แต่ไม่เหมือนกับที่ได้มากราบเรียนถามท่านอาจารย์เอง ว่าขณะนี้เราไปได้แค่ไหนแล้ว มีความสงสัยว่า จะไปตรงไหนต่อไปอีก ก็ต้องวิ่งมากราบเรียนถามครูอาจารย์ว่าจะทำอย่างไรต่อไปดี”

“นั่นแหละให้พิจารณาอย่างนั้น เมื่อจิตสงบแล้วให้ออกทางด้านปัญญามันจึงจะกระจายออกไป ความรู้มันจะกระจายออก ทีนี้จิตใจของเรามันจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ภายใต้อารมณ์นี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามอัตราความรู้ที่พิจารณาไปแล้ว แยกคายออกไปเรื่อยๆ คล่องตัวไปเรื่อย มันไม่เป็นเหมือนสมถะนี่นะ ทีนี้ต่อจากนั้นไป ถ้ามันไม่รอบตัว หรือไม่มีผู้แนะนำไว้ก่อน จะมาดำหนิวาสมาธินี้จะมานอนตายจะได้เรื่องอะไร มันจะต้องออกไปทางด้านปัญญาต่างหากนั่นนะ ความจริงสมาธิมีประโยชน์อันหนึ่ง เข้าใจไหมละ

ปัญญาก็เป็นประโยชน์อันหนึ่ง จึงอยากให้ประโยชน์ทั้งสองอย่างนี้มารวมกัน” ท่าน อาจารย์กรุณาแยกให้เห็น

“ที่นี้การพิจารณาก็ต้องใช้ชั้นใช้ไหมครับ”

“ชั้นอะไรก็ได้ ทั้งนอกทั้งในก็ได้ ถ้าเราพิจารณาเพื่อถอดถอนนะ ถ้าหากว่าจะ เป็นไปเพื่อกิเลสแล้ว ข้างในมันก็เป็นกิเลส ข้างนอกมันก็เป็นกิเลส เข้าใจไหม?”

“ครับผม”

“อย่างเช่นพระพุทธเจ้าท่านทรงสอนให้ไปเยี่ยมป่าช้า คือเรายังไม่รู้จักอะไร ท่านให้ ไปเยี่ยมป่าช้าก่อน ให้ไปเห็นคนตายเก่าตายใหม่ ในสมัยพุทธกาลไม่ได้เผา ฝังกัน ขึ้นส่วน ต่างๆ มันเหมือนผักปลา ท่านสอนให้พระไปเยี่ยมป่าช้า และพระองค์ก็จะสอนด้วยนะว่า อย่าเข้าไต้ลมให้เข้าเหนือลม ผู้ที่ยังไม่เคยพบ ไม่ชำนาญ อย่าด่วนไปดูศพตายใหม่ๆ ให้ไป ดูศพตายเก่าเสียก่อน จนกระทั่งเข้าใจขึ้นเป็นลำดับ สติปัญญาแก่กล้าขึ้นเป็นลำดับแล้ว จะ ไปศพไหนก็ไปเลยละที่นี้ พอจับหลักอันนี้ได้การแยกธาตุชั้นมันก็หมดปัญหาไป พอรู้ หลักแล้ว อันนี้อันนั้นมันก็เหมือนกัน ที่นี้ก็เอาที่เอาตัวเองเป็นสนาม เป็นป่าช้าเลยนั้น นี้แหละที่เรียกว่าพิจารณาภายนอกก็ได้ ภายในก็ได้ คืออย่างนี้

“พอเป็นเช่นนี้แล้ว มันก็เกิดความรู้ว่า นั่นก็ไม่ดี นี่ก็ไม่ดี เกิดสลดสังเวช” ศิษย์ กราบเรียน

“นั่นแหละสลดสังเวชด้วยการพิจารณาอย่างนั้นนะ ก็จะรู้จักปล่อยวาง จิตของเรา ก็เบาเข้าๆ โดยลำดับ”

“แต่ผมไปเห็นอีกอย่างหนึ่งท่านอาจารย์ครับ ตอนที่บวชอยู่อุปัชฌาย์ท่านก็สอนให้ พิจารณาเกสา โลมา อะไรพรรค์นี้ ท่านสอนผมก็เชื่อและเห็นจริงอย่างท่านว่า คือว่า ผม คนเรามันก็ยาว มันก็ร่วงหงอก ร่างกายเนื้อหนังมันสกปรกโสโครกต้องชะล้าง รู้รับแล้วก็ เชื่อ แต่เมื่อมาคิดดู มันก็เท่านั้นแหละ เราเชื่อเราไม่ได้หลงในร่างกายเนื้อหนังว่าเป็นของดี แต่มันกลับไปเห็นอีกอย่างหนึ่งว่า มันเป็นธรรมดาโลก ในเมื่อคนเรามีร่างกาย มันก็ต้องมี เน่าเปื่อยไป มันไปนึกติดอยู่เพียงเท่านี้ ไม่เห็นว่ามิอะไรลึกลับซึ่งออกไป” ลูกศิษย์ข้องใจไม่ หาย ท่านอาจารย์ถามว่า

“มันเป็นธรรมดาจริงหรือ? ที่ฟังมามันเป็นธรรมดาของกิเลสต่างหากนี่ มันไม่ได้ เป็นธรรมดาของปัญญาที่ยังทราบได้จริง ๆ เมื่อรู้เช่นนี้แล้วมันก็ไปติดอยู่ตรงนี้”

“ไม่ครับ ไม่ติดครับ” ผู้เป็นศิษย์ยืนยันคัดค้านโดยไม่รู้ตัวเองติดขัดทางตันหาทางออกไม่ได้

“ติดซี นี่เรียกว่าติดละ มันติดอยู่ตรงนั้น ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาของปัญญาจริงๆ แล้วมันไม่ติดอยู่แค่นั้น มันจะถอนตัวเข้ามา — ถอนตัวเข้ามา อย่าวว่าแต่รูปหยาบๆ นี้เลย แม้เวทนา ความทุกข์ ความสุข สรรเสริญ สัตถุญา ความจำนนหมาย มันก็จะรอบรู้เข้าใจโดยลำดับละเอียดลออเข้า ปล่อยเข้าโดยลำดับ จนกระทั่งไม่มีอะไรเหลืออยู่ในใจเลย นั่นจึงเรียกว่าปัญญาแท้ ปัญญาภิเลสหลอกเอาก็มี โอ๊ย! มากมายอย่างนั้นละ อย่างนี้จะกิเลส มันพูด มันบอกเราง่าย ๆ ว่ารู้ไปมันก็เท่านั้นแหละ เป็นธรรมดาไม่ลึกซึ้งอะไร...นอนเสียดีกว่านั้นนะ เห็นไหม แล้วก็หันไปหาหมอน ฟังดูเท่านี้ก็รู้ว่ากิเลสกล่อมเราอยู่ กล่อมคนให้ขี้เกียจ เรื่องของกิเลสมันแหลมคมขนาดไหน มันกล่อมให้นอนนะ เห็นไหมเล่า?” ท่านอาจารย์ดูลูกศิษย์ ทุกคนหัวเราะ ใครคนหนึ่งเอ่ยขึ้นขึ้น ๆ

“เลยกลายเป็น พุทโธครอก — พุทโธครอก แสดงว่าเรายังไม่ลึกซึ้ง” ท่านอาจารย์หัวเราะส่ำทับเอาว่า

“เฮ้ย มันจะไปลึกซึ้งอะไร ลึกซึ้งไปทางนอนนี่หว่า นอนเสียดีกว่า อะไร ๆ มันก็เป็นธรรมดาอนดึกกว่า ฟังดูซิ เรื่องของกิเลสมันจึงต้องแยกออกมา นี้ไม่ได้คุยหรอกนะ เพราะเราก็เคยขัดกับกิเลสมาแทบเป็นแทบตายแล้วนี่ ปัญญาของกิเลสมันแหลมคมใช้เล่นเมื่อไรอย่างที่ว่ามานี้ เป็นกลมารยาของกิเลสมันหลอกเอานะ

“แต่ผมเองก็ไม่ได้หลงนะครับ รู้ว่ามันไม่ดี”

“มันว่ามันไม่หลง ตัวกิเลสบอกว่าไม่ได้หลงนะ แต่ธรรมชาติของเรานั้นมันหลง กิเลสมันหลอกกว่าเราไม่ได้หลง ถ้ารู้จริงๆ แล้ว มันจะรู้เรื่องของความสำคัญอันนี้” ท่านเน้นประโยคนี้นี้

“คือผมไม่ได้กลัวว่า มันจะป่วยจะตายอะไรเลย”

“เออ ถ้ามันปล่อยวางได้จริงๆ ไม่กลัวจริงๆ มันก็ถูกนะ เพราะธรรมะนี้สอนเพื่อความถูกต้องความจริง ไม่ได้สอนเพื่อปลอม กิเลสต่างหากเล่าที่เป็นของปลอม เพราะฉะนั้นจึงแก้สิ่งที่ปลอมนี้ออกให้หมดเหลือแต่ความจริงเท่านั้น เมื่อเหลือแต่ความจริง ต่างคนต่างจริงแล้วไม่มีผิดทาง ไม่รัก ไม่ชัง ไม่เกลียด ไม่โกรธ...”

“แต่เรื่องโกรธนี่ยังมีครับ” ลูกศิษย์กราบเรียนชัดขึ้น ท่านอาจารย์หัวเราะชี้หน้าบอกว่า

“นั่น! เห็นไหม?” พอจี้เข้าไปตรงจุดนั้นมันก็ติดอยู่แล้ว นั่นก็ตรงนั้นละมันปลอม เห็นหรือยัง ถ้าต่างคนต่างจริงแล้วมันไม่กระเทือนกันหรอกนะ อะไรก็ตาม มันก็เข้าใจ เข้าใจหมด ต่างคนต่างจริงหมดมันก็ไม่กระเทือนกัน ถ้ายังกระเทือนถึงกันนี้ มันก็เกิดเรื่อง กันได้ใช่ไหมล่ะ นั่นแสดงว่าจิตมันยังไม่รอบ”

ทุกคนนิ่งฟังแล้วต่างก็ยอมรับเพราะเห็นจริงตามที่ท่านอาจารย์ว่า จิตของเราแต่ละ คนขาดความรอบคอบ รอบรู้ จึงมีกิเลสคลุกเคล้ารบกวนอยู่เสมอ เพราะเราไม่รู้จักใช้สติ พิจารณานี้เอง

“อยากจะกราบเรียนถามอีกข้อหนึ่ง แต่อาจจะเป็นคำถามที่โง่ๆ เพราะอาจจะเป็นการไปยุ่งกับเรื่องคนอื่น แต่ถ้าไม่ถามก็ไม่รู้” ผู้เขียนกราบเรียน จึงโดนท่านดุเหมือน รำคาญ

“ฮือ โง่หรือฉลาดก็ถามมาเถอะ พุดมาเถอะฟังได้ทั้งนั้นแหละ ใครมันก็เคยโง่มา ด้วยกันทั้งนั้นแหละ”

“คืออย่างนี้ค่ะ เทพต่างๆ ในชั้นพรหมหรือชั้นไหนๆ ก็ตามทำไม เพราะเหตุใด ท่านยังติดข้องอยู่กับความรัก ความอยาก ความยินดีหรือ ท่านจึงต้องไปเกิดเป็นเทพในชั้น นั้นๆ ต่างๆ กันไป ทำไมท่านก็มีความรู้มากมายจึงไม่ปฏิบัติเพื่อบรรลุให้ถึงที่สุดแห่งการ ปฏิบัติ” ท่านอาจารย์อธิบายว่า

“ก็วิบากนั้นแหละ วิบากของท่านแต่ละบุคคลแต่ละสัตว์ ซึ่งควรจะอยู่ในชั้นใด ภูมิ ใด กำเนิดใด ก็ต้องไปอยู่ตามอำนาจของวิบาก วิบากดีชั่ว มีความหนักเบาต่างกัน มาก น้อยเพียงใดก็ต้องเป็นไปตามนั้น วิบากนี้อยู่กับจิต ถึงท่านเหล่านั้นจะยังไม่อยากไปเกิดก็ ตาม อยากจะอยู่อย่างนั้นๆ แต่เมื่อกำลังของตัวเองเป็นได้แค่นั้นก็จำเป็นจะต้องไปเกิด สิ่ง ที่ชั่วช้าลามกเราไม่ต้องการ แต่มันก็เจอจนได้ เนะมันก็มี เพราะมันสับสนเหมาะกันพอดีกับ ตรงนั้น กำลังของเราไม่พอ”

“ถ้าตัดสิ่งเหล่านี้ออกไปได้ ก็ถึงแดนสงบ ถือพระนิพพานแน่นอนใช่ไหมคะ?” ผู้เขียนถามประสาโง่

“จะถึงหรือไม่ก็ตาม ขอให้มันขาดออกไปจากใจเถิดนะ นี่พูดกันตรงๆ เลยนะ นิพพานที่เคยอยากมาเป็นหมิ่นกับนับไม่ถ้วนั่น พอลงมันอึดแล้ว นิพพานก็ไม่อยาก เหมือนกับเรื่องรับประทานนี้แหละ เวลาที่เราหิวมากๆ อะไรๆ อร่อยหมด แม้แต่ใบไม้ แห่งก็อาจเห็นว่าเป็นผักได้ใช่ไหมล่ะ พอรับทานอึดเต็มที่แล้ว อะไรมันก็ไม่อยาก นั่นละ

ขอให้จิตมันพอตัวเถิดนะ เรื่องนิพพานที่มันเคยอยากมาแทบเป็นแทบตาย มันก็ไม่อยากเหมือนกัน เพราะอะไรถึงไม่อยาก? ความอยากมันกวนนะ แต่ความพอตัวมันกวนเมื่อไรล่ะ นิพพานไม่ได้สอนให้รบกวนตัวเองนี่ เข้าใจไหมว่าความอยากนะมันกวน?” ท่านอธิบายแล้วถาม

“เข้าใจแล้วค่ะ จากการอ่านได้พบว่า เทพชั้นสูงไหนๆ ก็ตามท่านมีบาร์มีสูงส่ง เหตุใดจึงไม่เร่งบำเพ็ญเพียรภาวนาธรรม เพื่อไปสู่ความสุขสงบที่ดีกว่า ท่านเหล่านั้นยังติดข้องกับอะไรหรือ?”

“ก็นั่นแหละ ยังติดอยู่ อย่าวว่าแต่เทพที่เราไม่เห็นเลยนะ ที่นี้หันมาดูตัวเราเองมองด้วยนัยน์ตาของเราเอง เห็นกันอยู่ชัดๆ มันติดอยู่ด้วยกันทั้งนั้น มันถึงไปไม่ได้ อย่างเรานั้น ดูซิมันติดอะไรเราก็ฟาดมันลงไปตรงนั้น ฟาดลงไปซิ” ท่านอาจารย์สอนให้ดูตัวเองอีกครั้ง

“ทราบแล้วค่ะท่านอาจารย์ ตัวเรานั้นรู้แล้วว่าติดอะไร”

“รู้แล้วก็ละเสียซิ มันยังไม่ละนี่นะ”

“ก็มาสงสัยว่า คนอย่างเรานี้จะไปเกิดเป็นอะไรได้ ก็ว่าปฏิบัติดีมาตลอด แต่เทพทั้งหลายท่านมีบาร์มีสูงก็ยังติดอยู่ตั้งเยอะ ปัญหาอยู่ตรงที่ว่าติดอะไรหนอ อะไรเป็นสาเหตุสำคัญให้ติด” ท่านอาจารย์สอนซ้ำอีก

“เราก็พยายามทำให้เลยชั้นเทพขึ้นไปซิ ถ้างั้นเราก็ไม่ดีกว่าเทพไปได้ คนอื่นจะติดอย่างไรไม่สำคัญเท่าเราติด เมื่อติด เราต้องละ ผลจะเป็นของเราใช้ไหม? อันนั้นมันเป็นผลของเขาต่างหาก ผลของคนนั้น - คนนั้น ของสัตว์ตัวนั้น - ตัวนั้น...”

“หมายความว่า เทพทั้งหลายท่านยังละได้ไม่หมดใช้ไหมครับ”

“ก็นั่นแล้ว เท่านั้นเอง จะไปพูดอะไรมากนั่นกะ หือ เรื่องอะไรจะไปวินิจฉัยคนอื่น? ท่านถาม

“ไม่ได้วินิจฉัยหรอกค่ะ เพียงแต่อ่านเจอแล้วมันสงสัยข้องใจ ก็มากราบเรียนถามท่านอาจารย์”

“พอละได้หมดแล้วนะ จะไปสู่นิพพานหรือไม่ไปนิพพานก็ไม่คิดให้เสียเวลาหรอก” ท่านสอนศิษย์

“อ่านพบว่าต้องได้ญาณสี่ ญาณอะไรต่างๆ พวกนี้แหละค่ะ ทำให้สงสัย”

“อย่าไปวินิจฉัยให้มันมากญาณนั้นญาณนี้อะไรยุ่งนัก!” ทุกคนหัวเราะที่โดนท่านดู ท่านสอนต่อไปว่า

“ยิ่งรู้มาก ยิ่งสงสัยมาก ยิ่งยุ่งมาก มีปัญหาไม่รู้จักคิด เห็นไหม เด็กๆ นะถ้าเราไป ยื่นขนมให้ อันไหนถูกกับลิ้นของเด็กนะ มันหวานนี่ กร๊อบๆ ระเบิดเลย มันไม่ จำเป็นต้องมาถามว่า ขนมนี้เป็นอย่างไร ชื่ออะไร มาจากโรงงานไหน มันไม่ถามให้เสียเวลา หรอก ก็เหมือนกัน สิ่งที่ประกาศให้เด็กรู้มันมีอยู่ ชิวหาประสาทสิ่งที่รับกันมีอยู่ อันนี้จัดกับ ธรรมเป็นสิ่งที่รับกันได้ถนัด มันมีอะไรยิ่งไปกว่าธรรมะให้หนักไปเถอะ จะอยู่ไหน พรหม โลกที่ไหน สวรรค์อยู่ที่ไหน นิพพานอยู่ที่ไหน ไม่ต้องถามหรอกน่า ถามไปทำไมมันรู้เอง สิ่งที่จะต้องทำให้มันเป็นไปอย่างนั้นๆ ไม่ทำ อี? ไม่ได้เรื่องนะเรานะ” ลูกศิษย์ก้มลงกราบ รับคำสอนอันประเสริฐของท่านไว้จำใส่ใจสมอง พอเงยหน้าขึ้นก็ตั้งปัญหาถามใหม่ไม่ยอม หยุด

“มีอีกอย่างหนึ่งคะ เมื่อวันวิสาขบูชาที่ผ่านมาแล้วไปเจอเข้าแล้ว ก็มานั่งเถียงกันว่า ขณะนี้ภิกษุณีไม่มีแล้ว เพราะไม่มีอุปัชฌาย์ที่จะบวชให้ ข้อนี้เป็นอย่างไรคะท่านอาจารย์”

“ไม่ตอบ ชี้แจงตอบ เสียเวลามาถามอะไรภิกษุณีสุเนอโน่นเนาะ” ท่านอาจารย์หัน ไปอีกทางหนึ่ง

“ก็ไปเจอเข้าแล้วมันสงสัย” ลูกศิษย์กราบเรียนเสียงอ่อยๆ แต่ท่านอาจารย์ดูทันที

“สงสัยอีกละ แล้วไปยุ่งกับเขาทำไม เขาก็เป็นเขา เราก็คือเราต่างหากนี่นะ”

“ไม่ได้ยุ่งคะ” ผู้เขียนกราบเรียน

“เฮ้ยนี่ละยุ่งละ หาเรื่อง!” ท่านดู แต่ลูกศิษย์ไม่ยอมลดละ

“ก็มันสงสัยว่า เอ-ในพระพุทธศาสนาของเราเนี่ย ภิกษุณีไม่มีแล้ว ขอความกรุณา ท่านอาจารย์อธิบายให้ฟังว่า ภิกษุณีเกิดขึ้นและหมดไปได้อย่างไร แม้จะเคยเรียนมาแล้ว แต่จำไม่ได้ เตียวนี้มันเป็นไปไม่ได้แล้วใช่ไหมครับ?” ท่านอาจารย์ฟังแล้วก็ถอนใจ อธิบายสั้นๆ

“ก็ตามหลักของพระพุทธเจ้า มันเป็นไปได้แล้วจะว่ายังไงหา? ภิกษุณีที่จะบวช จะต้องมียุโรปัชฌาย์ถึงสอง บวชทางฝ่ายภิกษุณีที่เป็นอุปัชฌาย์แล้วจะต้องให้พระท่านเป็น อุปัชฌาย์จริงๆ อีก เป็นอุภโตสงฆ์ บวชถึงสองครั้งโน่น-จะว่าไง?” ท่านกรุณาตอบทั้งที่ รำคาญ

“ครับผม ผมนะจำไม่ได้ถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ รู้แต่ว่าขณะนี้ไม่มีแล้ว

“ก็ใครเขาจะว่ายังไงก็ให้ว่าไปซี แบบแผนตำรับตำรามีอยู่ให้เขาโกหกได้อย่างไรเล่า เราเป็นชาวพุทธเพื่อความฉลาด พุทธะแปลว่าอะไร? แปลว่า ฉลาด นี่เห็นอะไรเข้าก็หลง สิ่งโน้นก็หลง นี่ก็หลง หลงไปหมด”

“ไม่ได้หลง แต่สงสัย” ลูกศิษย์กราบเรียน

“ยังงี้มันก็น่าหลอกนะ ไปที่ไหนเห็นอะไรก็หลงไปเรื่อย ๆ อย่างนี้ ก็นำไปให้เขาหลอก” ท่านบ่น

“เปล่า ไม่ได้หลงครับผม” ลูกศิษย์แย้งขึ้น ท่านอาจารย์จึงดุทันที

“ไม่หลงแล้วเอามายุ่งทำไม เสียเวลาไปทำไมกับเรื่องอย่างนี้ฮี้?”

“ก็ไม่เข้าใจว่า สิ่งที่เขาทำกันคืออะไร?” พวกเรากราบเรียนท่าน

“นั่นแหละไอ้ตัวไม่เข้าใจนั่นแหละ อะไรก็ไม่รู้ไปยุ่งอะไรกับเรื่องของเขา”

“แปลกใจครับ ว่าบ้านเมืองเราเป็นกันไปได้ถึงเพียงนี้ ไปปักกลดกันกลางเมือง เอ็กเกริก ทั้งที่ข้อวัตรปฏิบัติมีอยู่ว่า ธุดงค์คืออะไร มันเหมือนอะไรก็ไม่รู้” ลูกศิษย์บ่นให้ท่านฟัง

“เราก็อำไปปักกับเขาซี อย่าไปยุ่งกับเขา”

“ก็ไม่ได้ยุ่งหรอกค่ะ แต่พอสงสัยก็วิ่งมากราบเรียนถามครูอาจารย์ของเรา ว่าสิ่งที่เห็นคืออะไร ผิดหรือถูก” ท่านอาจารย์ฟังผู้เขียนกราบเรียนแล้วอธิบายซ้ำ ๆ ว่า

“หลักธรรมของพระพุทธเจ้ามีอยู่ พระวินัยปิฎกก็มี พระสุตตันตปิฎกก็มี พระอภิธรรมปิฎกก็มี นั้นยืนยันรับรองในการประพฤติปฏิบัติ ตลอดไปจนถึงเทศกัมมของพระของชี ของภิกษุณีอะไรก็แล้วแต่ ดูตามนั้นก็เข้าใจได้แล้ว เราจะไปหาอะไรยิ่งไปกว่านั้นเล่า เรื่องบ้าของคนมีขอบเขตเมื่อไร เอาสิ่งที่มันมีขอบเขตมายืนยันกันตรงนั้นเข้าใจไหม?”

“ผมไม่เชื่อไม่เห็นด้วยเลยในสิ่งที่เขาทำกัน สงสัยว่า ทำไมเขาไม่ปฏิบัติตามขอบเขตที่มีอยู่”

“ก็แล้วเรามาถามนี่นะ เขาจะเห็นด้วยหรือ?” ท่านอาจารย์ถามบ้าง

“ช่างเขาปะไร นี่เราพูดกันระหว่างท่านอาจารย์กับลูกศิษย์ว่าอะไรเป็นอะไร” คณะศิษย์ตอบ

“เราถามอาจารย์ทั้งที่เราไม่เห็นด้วยกับเขา ก็ไม่ควรมาถามชี้แจงตอบ ถึงจะตอบเขาก็ไม่มาเห็นด้วยกับเรา ใช่ไหมล่ะ?” ท่านอาจารย์ถามให้รู้จักคิด

“มิได้ครับ เราจะได้รู้และจำเอาไว้ ถ้ามีใครมาถามก็จะได้อธิบายให้เขาฟังได้ว่า ครูอาจารย์ท่านสอนมาว่า ในพระวินัยมีแจ้งไว้หมดแล้ว ว่า ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นอย่างไร ต้องปฏิบัติตามนั้น ต้องมีตามนั้น หรือว่าต้องไม่มีตามนั้น ที่มากرابเรียนถามท่านอาจารย์ก็มีใช้ว่าจะไปหลงตามเขา แต่เพราะเห็นว่ามันไม่ถูก ก็มากرابเรียนถามว่านี่มันอะไรกัน” ท่านอาจารย์ฟังแล้วก็หัวเราะในความไม่เข้าใจของลูกศิษย์ ท่านตอบว่า

“อ้อ เห็นว่าไม่ถูกต้องแล้วยังจะถามหรือ จึงไม่ตอบ เสียเวลาเปลืองลม ปอดกำลังจะสบายดีก็ต้องพองลมขึ้นมาอีก ไม่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์” ทุกคนหัวเราะกราบเรียนซ้ำอีกว่า

“เกิดชึครับ อย่างน้อยก็ให้คนที่ไม่รู้ได้รู้” ท่านอาจารย์เอ็ดขึ้นมาบ้าง

“ก็เหนื่อยนี่หว่า ลมก็หมดไป ที่เหนื่อยก็เหนื่อยไป!” ลูกศิษย์หัวเราะครืน “เรื่องของกิเลสมันเป็นอย่างนี้ละ มีเล่ห์กลมากมายขนาดไหนก็รู้ๆ กันอยู่” ท่านหันไปฉันทน้ำ

“คือใจผมมันยังอดไม่ได้ว่าไม่ใช่เรื่องของเรา เห็นอะไรไม่สมควรก็เดือดร้อนไปหมด”

“มันเป็นเรื่องของคนนะ อยากดัง อยากมี” ท่านอาจารย์สอนหัวเราะๆ ลูกศิษย์เอ๋อขึ้น

“จริงซินะคะ พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนว่า “ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความอยากใหญ่ (อยากดัง) ธรรมเหล่านั้นมิใช่ของศาสดา” คนขนาดนายพัน นายพล เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมือง ยังหลงไปได้ขนาดนี้ ชาวบ้านอย่างพวกเราเห็นเข้าเลยฝ่อไปหมด”

“จะยศอะไรมันก็ส่วนหนึ่ง” ท่านอาจารย์สอน “ความหลงมันไม่ได้เป็นนายพัน นายพลด้วยนี่ ก็หลงกันไปละซี เราไม่ได้ว่าสรณัง คัจฉามิ เรื่อยเปื่อย “ซี้หุมราชีหมาแห่งสรณัง คัจฉามิ” เราไม่ได้ว่านะ (ทุกคนได้ยินแล้วหัวเราะเห็นด้วยกับท่าน” เราว่า พุทฺธฺ สรณํ คัจฉามิ ธมฺมํ สรณํ คัจฉามิ สงฺขมํ สรณํ คัจฉามิ ต่างหาก ใครจะเป็นอะไรช่างเขาซิ เราไปเดือดร้อนอะไรกับเขาด้วยละ สรณะของเรามีอยู่แล้วนี่ ถ้าเขามาแย่งสรณะของเราไปค่อยเดือดร้อน ค่อยไปแย่งกลับคืนมาเพราะเราไม่มีสรณะ แต่ที่วังโรมมาหาครูอาจารย์เตรียมจะไปกัดกับเขานี้” ท่านดุดักคอ ทุกคนหัวเราะไม่ยั้ง

“ไม่กั๊ดคะ รับรองได้ แต่เห็นอะไรมันไม่เข้าทำเป็นอดไม่ได้ ยังปล่อยวางไม่สำเร็จ”

“ที่ตัวของตัวไม่เข้าทำ เจ้าของคนไหนมันอดไม่ได้มีไหม?” ท่านอาจารย์ถาม

“นั่นสิครับ อย่างท่านพูดก็จริง” ลูกศิษย์ยอมรับโดยดี

“ฮือ คนอื่นไม่เข้าทำอะไรไม่ได้ ที่ตัวเองไม่เข้าทำทำไมมันอดได้ อยู่ได้สบายวะ? แนะ เอละชิ เอาตรงนี้จะแก้ความไม่เข้าทำของเจ้าตัวเองได้สบายๆ ละ ที่นี้พอแก้ตัวเจ้าของที่มันไม่เข้าทำได้แล้ว ใครเขาจะไม่เข้าทำอย่างไรก็ตาม ดูได้หมด ฟังได้หมด สบายหมด เพราะฉะนั้น อย่าไปยุ่งกับเขา เขี้ยวก็ตัดออกเสีย เขี้ยว นั้นมันเป็นเขี้ยวของกิเลส เอาธรรมขึ้นมาใช้แหลมคมเปียบอยู่ข้างในนี้แล้วไม่กั๊ดถ้าไม่ใช่ตัวจริง ถ้าเป็นตัวจริงเอาให้แหลกทันที กั๊ดปลอมๆ ไม่กั๊ด เข้าใจไหม? วังมาถามครูบาอาจารย์เพื่อลับเขี้ยวไปกั๊ดกับเขาทำไม ไม่เอา เข้าใจไหมละ?” ท่านอาจารย์ถามแล้วหัวเราะเพราะรู้ทันกิเลสในหัวใจของพวกเราเป็นอย่างดี

“เข้าใจครับผม-เข้าใจคะ” ทุกคนตอบรับคำสอน คำสั่งของท่าน

“เข้าใจแล้วก็กลับสิ กลับกันเสียที” ท่านอาจารย์ไล่ให้กลับ เพื่อท่านจะได้มีเวลาปฏิบัติกิจของท่านบ้าง

ในการฝึกปฏิบัติภาวนานั้น ผู้ฝึกทั้งหลายจะได้รับความรู้ทางจิตที่ใหม่และแปลกเพิ่มอยู่เสมอ และคงจะเป็นตัวกิเลสนั่นเองที่ทำให้มีข้อโต้แย้งถกเถียงกันขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติ ต่างก็ได้นำไปปัญหาไปกราบเรียนถามท่านอาจารย์มิได้ขาด ท่านอาจารย์ไม่เคยเหน็ดเหนื่อยที่จะตอบคำถามของลูกศิษย์ ไม่ว่าคำถามจะมาในรูปใดลักษณะใด ท่านฟังได้ตอบได้ สอนได้หมด วันหนึ่งลูกศิษย์ช่างสงสัยเดินหน้านิ้วเข้าวัด คลานขึ้นไปกราบเรียนถามท่านอาจารย์พระมหาบัวเป็นการส่วนตัว โดยไปกับผู้ร่วมคณะเพียงสองสามคน มิได้ยกโขยงไปเป็นสิบเหมือนครั้งก่อนๆ กราบเสร็จลงนั่งเรียบร้อย ท่านอาจารย์มองหน้าถามขึ้นตรงตัวผู้มีปัญหา

“ว่ายังไง วันนี้” ลูกศิษย์ถอนใจเฮือกอย่างหนักใจไม่ค่อยอยากจะบอกจะเล่าให้ใครฟัง เพราะเป็นคำถามที่พบมาเฉพาะตัวและออกจะพิสดาร แต่เห็นว่าเป็นประโยชน์จึงบันทึกไว้ ค่อยๆ เล่ากราบเรียนให้ท่านอาจารย์ฟังว่า

“ปีนี้ได้พาพวกเพื่อนๆ ที่กรุงเทพฯ มาทอดกฐินกันที่ขอนแก่นคะ เพื่อสร้างวิหารที่วัดป่าศิรีวันที่จะนำอัฐิพระอาจารย์มั่น และพระอาจารย์สิงห์ออกมาไว้ให้ประชาชนได้กราบ

ไหว้บูชา การทอดกฐินปีนี้ได้เงินมาจำนวนหนึ่ง นับว่ามากสำหรับพวกเรา ทุกคนต่างดีใจ
 ซึ้งใจที่ได้เริ่มวางรากฐานพระวิหารได้แล้ว แต่แล้วอยู่ๆ ก็มาคิดว่า เงินที่ว่าได้มามากนั้น มี
 ของเรายู้งัยสักกี่บาทก็ต่างกัน เกิดสลดใจว่าจะได้บุญอะไรนักหนา ยิ่งคิดก็ยิ่งใจเสีย
 ความจริงก็ทำบุญทอดกฐินกันมาทุกปีตามวัดต่างๆ ไม่เคยคิดอะไรที่เป็นกิเลสอย่างนี้
 แม้แต่ครั้งเดียว ความสลดใจนี้เกิดขึ้นแล้วก็ไม่ได้สนใจ คิดเสียว่าตัวเองเป็นคนบุญน้อยจึง
 ทำได้น้อยอะไรอย่างนี้เท่านั้น แล้วก็สวดมนต์ภาวนาทุกเช้าเย็นไปตามปกติทุกวันที่เคยทำ
 แล้วก็นั่งสมาธิ มีอยู่วันหนึ่งปรากฏเป็นองค์พระอาจารย์มั่นอยู่ตรงหน้าได้ยินท่านสอน
 ชัดเจน จำได้ทุกถ้อยคำไม่มีลืม ท่านสอนว่า

“บุญส่วนตัวของตัวนั้น คือการปฏิบัติภาวนา ทำไม่ไม่เร่งทำเข้า”

เมื่อถอนสมาธิออกมาแล้วก็แปลกใจคะ ท่านอาจารย์คะ แปลกใจว่าพระอาจารย์มั่น
 ท่านกรุณาสอนจริง ๆ หรือ เรามีบุญถึงเพียงนั้นเชียวหรือ เราคิดไปเองหรือ จะว่าคิดไป
 เองก็คงไม่ใช่ เพราะรู้ว่าลำพังตัวเองไม่มีสติปัญญาจะสั่งสอนตัวเองได้ด้วยถ้อยคำอันมี
 คุณค่าถึงเพียงนั้น ดิฉันเป็นคนที่ไม่มีปัญหา มีแต่ปัญหา พอดีมีฐานะขึ้นไปสกลนคร แวะ
 เข้าไปกราบเรียนถามท่านอาจารย์แบน ท่านก็บอกว่า นั้นแหละท่านอาจารย์ใหญ่มาสอนให้
 ดิฉันเร่งการปฏิบัติให้มากขึ้น ขากลับลงมาทางอุดรจึงเข้ามากราบเรียนถามท่านอาจารย์ขอ
 คำอธิบายจากท่านเป็นที่ฟังว่า สิ่งที่ได้พบในสมาธิคืออะไร หรือว่าเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา
 ที่เกิดขึ้น เพื่อตอบปัญหาเรื่องการทอดกฐินแล้วได้บุญน้อยบุญมากอะไรนั้น หรือท่าน
 อาจารย์มั่นได้กรุณาบอกทางให้เร่งการปฏิบัติภาวนาให้มากยิ่งขึ้นจริงๆ” ท่านอาจารย์
 พระมหาบัว ฟังคำถามอันยืดยาวจบลงแล้ว ท่านก็ตอบซ้ำๆ มีความไพเราะจับใจนักดังนี้

“การทำบุญมีสองอย่าง หนึ่งคือการสละทรัพย์เงินทองเพื่อสร้างถาวรวัตถุในพระ
 ศาสนา หรือการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนข้าวของ เรียกว่าอามิสบูชา ส่วนบุญอีกอย่างหนึ่ง
 นั้นคือการถือศีลภาวนาทำสมาธิวิปัสสนา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งแทงตลอดให้เกิดเป็น
 ปัญญาเป็นผู้รู้ ดังที่เราภาวนาว่า “พุทโธ” ซึ่งแปลว่า “ผู้รู้ผู้ฉลาด” อันนี้เรียกว่า “ปฏิบัติ
 บูชา” เป็นบุญอันสูงสุด อันจะนำตนเองให้พ้นจากกองทุกข์ในโลกนี้ได้ ช่วยตัวเองได้ มิให้
 ต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป บุญข้อนี้เป็นบุญอันสูงสุดที่พระพุทธรเจ้าทรงสรรเสริญผู้ปฏิบัติ
 ทั้งอามิสบูชา และปฏิบัติบูชานี้เป็นเสมือนแม่น้ำสองสายที่ใสสะอาดไหลมารวมกันลงสู่แอ่ง
 น้ำใหญ่อันอยู่ในห้วงหัวใจของเราเอง เป็นแหล่งน้ำอันเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำ

ความเย็นฉ่ำชุ่มชื้นไปทั่วทุกหัวระแหง เกิดคุณค่าและประโยชน์อันประมาณมิได้ที่สายน้ำนั้นได้ซึมซาบ ผ่านไปยังถิ่นต่างๆ แอ่งน้ำในหัวใจเราเป็นเสมือนเขื่อนกักน้ำไว้เพื่อประโยชน์ตนและผู้อื่น แต่บัดนี้ได้เกิดมีรูรั่วขึ้นที่เขื่อนกั้นน้ำนั้นแล้ว คือเกิดสลดใจวิจิตรจินาในบุญกุศลที่ตัวได้ทำลงไป พระอาจารย์มั่นท่านจึงมาสอนเราให้รู้จักอุดรูรั่วในหัวใจหรือเขื่อนกั้นน้ำนั้นเสีย มิให้น้ำที่ไหลมารวมกันนั้นรั่วไหลไปที่อื่นอย่างไรประโยชน์ รักษาแอ่งน้ำนั้นไว้ให้มีน้ำเต็มเปี่ยม บริสุทธิและสะอาด เพื่อยังประโยชน์ต่อไป เข้าใจไหม?”

ท่านอาจารย์ได้กรุณาอธิบายจนแจ่มแจ้งไพเราะงดงามเป็นที่สุด ผู้ฟังน้ำตาซึม ก้มลงกราบสำนึกในพระคุณของครูอาจารย์ ที่ได้ขัดเกลากิเลสออกจากหัวใจของผู้มีสติปัญญาอันน้อยนิด และได้ประจักษ์ในทันทีว่าองค์สมเด็จพระบรมศาสดาพระองค์ใดก็ตาม และพระอรหันตสาวกทั้งหลายที่ได้ไปสู่แดนอันสงบสะอาดประณีตนั้น มิได้ทอดทิ้งสัตว์โลกทั้งหลายเลย ท่านได้ถ่ายทอดให้พระสงฆ์สาวกสั่งสอนแนะนำไว้แล้ว ผู้ที่รับได้ก็จะได้พบได้เข้าสู่ภูมิธรรมอันควรแก่สภาวะของปัญญาของแต่ละบุคคลผู้นั้น-ผู้นั้น

ลูกศิษย์ค่อยๆ กราบเรียนถามท่านอาจารย์ต่อไป ด้วยความเกรงว่าสิ่งที่ตนเล่าให้ท่านอาจารย์ฟังนั้น จะเป็นการแสดงความวิเศษของตนเหนือผู้อื่น แต่ท่านอาจารย์เข้าใจทะลุปรุโปร่งไปหมด

“ท่านพระอาจารย์มั่น เคยปรากฏในสมาธิหลายครั้ง ครั้งแรกได้รูปเหมือนองค์ท่านมาจากวัดป่าสาละวัน โคราช ก็มานั่งพิจารณาด้วยความเลื่อมใสศรัทธาเป็นที่สุด จิตเริ่มสงบลงทุกที เข้าสมาธิก็ได้ยินเสียงดุก้องอยู่ในหัวสมองของตัวเองว่า “มานั่งดูเราทำไม ทำไมไม่ดูตัวเอง!” ได้ยินดังนั้นก็ตกใจ ถอนสมาธิทันที แล้วไม่กล้าเล่าให้ใครฟัง จะเล่าให้ท่านอาจารย์ฟังนานแล้วกลัวจะโดนดูหัวว่าเลอะเทอะ แต่เชื่อว่าท่านดูแน่ๆ เพราะถ้าคิดเอาเองก็คงไม่คิดดูตัวเอง จะมีแต่คิดเข้าข้างตัวเองว่าตัวนั้นดีแล้ว วิเศษแล้วเท่านั้น” ท่านอาจารย์พระมหาบัวยิ้มด้วยเมตตา สอนว่า

“ก็ถูกของท่านแล้วนี่ ไม่รู้จักดูตัวเอง แยกธาตุแยกขันธ์ดูในตัวเอง ไปนั่งดูท่านก็โดนอย่างนี้”

“นับว่ากระแสจิตนี้สำคัญที่สุดและรวดเร็วมากนะคะท่านอาจารย์ คิดอะไรนิดเดียวก็จะไปถึงอีกจุดหนึ่งทันที” ผู้เขียนปรารภกับท่านอาจารย์อย่างอัศจรรย์ใจยิ่ง ท่านอาจารย์ตอบว่า

“จะมีอะไรรวดเร็ว และรุนแรงยิ่งไปกว่าจิตเล่า จิตคิดอย่างไรดีร้ายเป็นถึงกัน รู้ได้ทันที”

“มีอีกหลายครั้งที่ท่านมาหยุดยืนมองการปฏิบัติอยู่หนึ่งๆ บางครั้งก็เห็นเป็นจุดสีทองเล็กๆ แล้วใกล้เข้ามาใหญ่ขึ้น ใหญ่ขึ้น จนเห็นชัดเต็มองค์ ก็เลยต้องลงกราบ มีครั้งหนึ่งค่ะ เหมือนท่านจะทดลองที่วัดป่าวิเวกธรรม ไปนั่งภาวนาด้วยกันหลายคน ได้เห็นเหมือนกันทุกคน ครั้งแรกเห็นเป็นกะโหลกศีรษะก่อนแล้วเห็นเป็นโครงกระดูก แล้วเห็นเป็นจิวรห่มโครงกระดูกนั้น ในใจก็นึกว่า “อ้อ นี่ผีพระ” ไม่ได้กลัวเลยคะ นั่งดูในสมาธิต่อไป หัวกะโหลกนั้นค่อยๆ เกิดมีเนื้อหนังเต็มขึ้นทีละน้อย จนเห็นชัดว่าเป็นพระอาจารย์มั่น จึงก้มลงกราบ ทราบว่าท่านมาสอนแน่นอน เกิดความรู้ว่า คนเรานั้นลงเหลือแต่กระดูกแล้วเหมือนกันหมด ดูไม่ออกว่าใครเป็นใคร ออกจากวัดกลับบ้านคืนวันนั้นทุกคนนั่งเงียบ ไม่มีใครกล้าเล่าให้ใครฟัง เกรงว่าเพื่อนจะกลัว แต่ดิฉันอดไม่ได้พูดขึ้นก่อนว่าได้เห็นอะไรบ้าง ทุกคนก็ร้องเป็นเสียงเดียวกันหมดว่า เห็นเหมือนกัน บางคนก็กลัวไม่กล้าพูด ทำให้รู้ได้ว่ารูปร่างหน้าตาผิวพรรณเนื้อหนังของคนเรา เป็นสิ่งปรุงแต่งขึ้นจากจิตทั้งสิ้น ถ้าเหลือแต่กระดูกแล้วมันดูเหมือนกันหมด ไม่ได้แตกต่างอะไรกันเลยคะท่านอาจารย์”

ท่านอาจารย์ฟังหนึ่งๆ แล้วสอนลูกศิษย์ทั้งหลายว่า

“จำไว้ว่า การปฏิบัติภาวนานั้น ย่อมจะปรากฏสิ่งต่างๆ ขึ้นได้เสมอ ต้องเร่งความเพียรให้มาก มีความเพียรให้มาก คนเราส่วนใหญ่ทำๆ ไปแล้วเกิดขี้เกียจ เกิดกลัวว่าจะเป็นบ้าเป็นหลัง เอาใครนั่งภาวนาแล้วเป็นบ้าให้มาหาหลวงตาบ้าง บางคนเกิดเบื่อหน่ายทั้งที่ความเพียรกำลังจะให้ผล ความรอบรู้ของจิตกำลังจะแตกฉาน ครูอาจารย์ท่านจึงให้เร่งความเพียรให้มาก เข้าใจแล้วหรือที่นี้” ท่านถาม

“เข้าใจแล้วคะ ที่ว่านั่งสมาธิแล้วเสียสตินั้นก็สงสัยว่า ถ้านั่งสมาธิด้วยสติอยู่กับตัว รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา มีสติติดตามดูอารมณ์ต่างๆ แล้วจะบ้าไปได้อย่างไร?”

“ก็นั่นแหละ ถ้ามีสติแล้วไม่บ้า ไม่มีทางเป็นไปได้เลย พุดกันไปเรื่อยเปื่อยให้กิเลสมันหลอกเอานะ ขอบใจอย่าได้ทอดทิ้งในการปฏิบัติเพราะเป็นความดีเป็นบุญอันสูงสุด เป็นทางเดียวที่จะถ่ายถอนตนเองออกจากกองกิเลสได้ มิให้ตกสู่อบายภูมิ รีบเร่งทำเข้าเถิดตายแล้วทำไม่ได้นะ” ทุกคนกราบรับคำสอนของท่าน และเมื่อได้พุดกันถึงเรื่องพระอาจารย์มั่น และความตายแล้ว ผู้เขียนก็เกิดความคิดขึ้นในฉับพลันทันทีว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัว เป็นอาจารย์ของพวกเราทุกคน จึงควรที่จะเขียนประวัติของท่านให้ลูกศิษย์ทุก

คนได้รู้ถึงความเป็นมา ความพากเพียรพยายามในการปฏิบัติอันแน่วแน่มั่นคงขององค์ท่านที่ได้ถ่ายทอดออกมาจากพระอาจารย์มั่น

ผู้เขียนได้ทราบมาว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน องค์นี้เป็นศิษย์เอกองค์หนึ่งที่อยู่กับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ถึงแปดปีเต็ม และเป็นหนึ่งในสามองค์ที่อยู่รับใช้ปรนนิบัติพระอาจารย์มั่นมาตลอดเวลา จนท่านพระอาจารย์มั่นมรณภาพที่วัดป่าสุทธาวาส สกลนคร และได้ทราบมาอีกว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัวองค์นี้เคยเข้ากราบเรียน ถกปัญหาธรรมต่าง ๆ กับพระอาจารย์มั่นครั้งละนาน ๆ จนได้เข้าใจแจ่มแจ้งจึงเลิก นับเป็นเวลาค่อนข้างก่อนวันก็มี เพราะฉะนั้นธรรมะข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของท่านพระอาจารย์มั่นนั้น ท่านอาจารย์พระมหาบัวซึ่งเป็นศิษย์เอกองค์สำคัญจึงรับไว้ได้ทั้งหมด เมื่อท่านพูดอ้างถึงความตาย ก็ทำให้ผู้เขียนต้องกราบเรียนถามในฉบับพลันทันทีที่คิดได้ตามประสาคนที่มีสติไม่รอบตัว ทั้งกลัวว่าจะโดนดูหมิ่นว่ากำเริบ แต่คำว่า “ตายแล้วทำไม่ได้” ของท่านอาจารย์สำคัญกว่า ท่านสอนมิให้ประมาท ทั้งตัวเราเองและทั้งท่านอาจารย์เองด้วย จึงได้ตั้งคำถามกับท่านดังนี้

“อยากจะกราบเรียนขอความกรุณาท่านอาจารย์คะ คือท่านอาจารย์บอกไว้ในหนังสือ “ประวัติพระอาจารย์มั่น” ว่า ตะเกียกตะกายเขียนด้วยความยากลำบาก เพราะต้องเรียบเรียงไปถามจากพระผู้ใหญ่มากมายหลายองค์กว่าจะรวบรวมได้ จึงทำให้อยากจะรวบรวมประวัติและเรื่องราวของท่านอาจารย์ไว้บ้าง” ท่านอาจารย์มองหน้าลูกศิษย์ผู้โง่เขลาเบาปัญญาอยู่ครู่หนึ่ง จึงดุแหงขึ้นทันที

“เห็นหลวงตาบัวเป็นไงวะ ถึงต้องมาเขียนประวัติ หา?” ท่านพูดแล้วตบกระดานปังชูศิษย์

“ก็เห็นว่า ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นพระสุปฏิปันโน ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบ บริสุทธ์ผ่องแผ้ว เป็นที่เคารพบูชาของลูกศิษย์และผู้คนทุกหมู่เหล่า ควรที่พวกเราจะได้รู้จักปฏิบัติของท่านอาจารย์ไว้ ก็ไม่เห็นมีอะไรเสียหายนี่คะ” ผู้เขียนกราบเรียนด้วยความจริงใจตามปกติ

“ไม่ให้เขียน?” ท่านอาจารย์ตอบสั้น ๆ เมินหน้า แต่ลูกศิษย์ ยังไม่หายโง่

“เหตุผลล่ะคะ ท่านอาจารย์”

“เราเขียนประวัติพระอาจารย์มั่นด้วยความเคารพบูชาครูอาจารย์ เป็นแนวทางในการปฏิบัติของศิษย์ทั้งหลายไว้แล้ว นี่จะมาเขียนประวัติเราเป็นการตีเสมอครูบาอาจารย์

สมควรหรือ ท่านพระอาจารย์มั่นท่านสูงส่ง เลิศล้ำขนาดไหน ท่านสอนได้ทั้งมนุษย์และ เทวดา เราเป็นลูกศิษย์ท่าน เทียบท่านไม่ได้เลย เหลวไหลนัก เรานะ” ผู้เขียนก้มลงกราบ ขอประทานโทษท่านอาจารย์ด้วยกายและใจ แต่ปากกราบเรียนท่านว่า “มิได้มีเจตนา เช่นนั้นเลยคะ ที่กราบเรียนจะขอเขียนเรื่องราวของท่านอาจารย์ ก็เพราะลูกศิษย์ทุกคน เคารพบูชาท่านอาจารย์อย่างจริงใจ ท่านอาจารย์เคารพบูชาพระอาจารย์มั่นอย่างไร เราก็ เคารพบูชาท่านอาจารย์ผู้สั่งสอนมาอย่างนั้น มิได้คิดว่าจะเป็นการตีเสมอพระอาจารย์ใหญ่ เลย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน มีลูกศิษย์ทั่วประเทศ ท่านอาจารย์สร้าง คุณประโยชน์ให้แก่ผู้คนมากมายเหลือจะคณานับ ทำไมเราจะทราบเรื่องราวของท่าน อาจารย์บ้างไม่ได้ และท่านอาจารย์สอนไม่ให้ประมาท ถ้าท่านอาจารย์ไม่อยู่เสียแล้ว จะไป ถามอะไรจากใครๆ ก็สู้ถามกันเสียตั้งแต่ตอนนี้จะดีกว่า ไม่ต้องลำบากอย่างที่ท่านอาจารย์ เคยตะเกียกตะกายมาแล้ว”

“ไม่ให้เขียน” ท่านยืนยันตามเดิม “ถ้าอยากให้เขียน เราให้คุณหญิงเขียนเสียนาน แล้ว มีเยอะเยาะไปที่อยากจะมาเขียน แต่ทำอย่างนั้นไม่ได้ พระอาจารย์มั่นท่านเป็นครู อาจารย์ ต้องเคารพบูชาท่านไว้ในที่สูง จะไปตีตนเสมอท่านไม่ได้จึงไม่ให้เขียน เข้าใจ ไหม?” ผู้เขียนจึงกราบรับคำท่านไปเล่าให้ใครๆ ฟัง ทุกคนก็ทว่าทะเล้ง อยู่ดี ๆ ไปขอ เขียนเรื่องของท่าน ที่ท่านอาจารย์ไม่พาดให้ตกกุญแจลงมาก็นับว่าเป็นบุญนัก ผู้หลักผู้ใหญ่ หลายคนเดือดเนื้อร้อนใจ ให้หาดอกไม้รูปเทียนไปขอขมาลาโทษจากท่าน แต่ตัวผู้เขียน เองนั้นมั่นใจว่าท่านอาจารย์พระมหาบัวไม่ถือเป็นโทษ เพราะท่านเข้าใจลูกศิษย์ดี เพื่อเป็น การป้องกันโทษอันอาจจะมา และเพื่อตัดความรำคาญรบกวนด้วยความหวังดีของสภธรรมิก ทั้งหลาย

ผู้เขียนจึงกลานเข้าไปกราบแทบเท้าท่านอาจารย์ พร้อมด้วยพานดอกไม้รูปเทียน กราบเรียนท่านว่า

“มีผู้หลักผู้ใหญ่และเพื่อนๆ หลายคน ทว่าดิฉันล่วงเกินท่านอาจารย์ที่มาขอเขียน เรื่องราวและการปฏิบัติของท่าน เขาว่าดิฉันทำผิด จนดิฉันชักจะเชื่อว่าตัวเองทำผิด จึงมา กราบขอขมาท่านอาจารย์”

ท่านอาจารย์พระมหาบัวของศิษย์ทุกคนฟังผู้เขียนแล้วหัวเราะด้วยความเมตตา เข้า ว่า

“ใครเขาบอกให้มาขอขมา ตัวก็ไปขอขมาคนนั้นซิ ก็เราไม่ได้โกรธเลยสักนิดจะมาขอขมาทำไม”

“แต่ดิฉันอาจจะทำผิดหรือล่วงเกินท่านอาจารย์ จึงมากราบเท้าขอโทษ”

“ก็เราไม่ได้ว่าตัวทำผิด ล่วงเกินอะไร ทำไมจะต้องขอโทษ” คราวนี้ลูกศิษย์ซึกจะฮึดฮัด

“ท่านอาจารย์จะไม่รับจริงๆ หรือคะ” ท่านอาจารย์หัวเราะอารมณ์ดีหยิบผ้ามารับของบอกว่า

“เออ รับก็ได้วะ แต่ให้รู้นะว่าเราไม่เคยโกรธ ที่รับนี้เพราะลูกศิษย์มันจะโกรธความโกรธมันตีที่ไหนกันเล่า?” ทุกคนก้มลงกราบที่คิดผิดถนัด เกรงว่าท่านอาจารย์จะโกรธ แท้จริงนั้นท่านอาจารย์ได้พ้นความโกรธ ความไม่พอใจความรำคาญไปนานนักหนาแล้ว เรายังช่างโง่งมเสียนี้กระไรไม่สมกับเป็นศิษย์ของท่านอาจารย์พระมหาบัวเลย ผู้เขียนนั้นเห็นว่าท่านแจ่มใสก็อดพูดอีกไม่ได้ และเชื่อมั่นว่าท่านอาจารย์รู้จักลูกศิษย์ประเภทปากไวใจอ่อน สอนง่ายอย่างพวกเราได้ดี กราบเรียนถามว่า

“เป็นอันว่า ท่านอาจารย์ไม่ยอมให้เขียนแน่ะคะ”

“ไม่ให้เขียน จะไปทำอะไรเทียมครูอาจารย์ไม่ได้” ท่านอาจารย์ตอบมั่นคง เด็ดเดี่ยว

“ก็ไหนท่านอาจารย์ว่า ไม่ให้ลุแก่อำนาจ” อุดหาเรื่องให้ท่านดูไม่ได้ แต่ท่านไม่ดู ถามว่า

“เออ-แล้วไง?”

“อะไร ๆ ท่านอาจารย์ก็บอกว่า “ตายแล้วทำไม่ได้” เรื่องนี้ก็เหมือนกันแหละคะ”

“เอ...ไอ้คนนี่ พุดจาเนิบๆ เทิบๆ อยู่ได้!” ท่านขึ้นเสียงดู ผู้เขียนและเพื่อนๆ หัวเราะเกรียว

“รู้จักไหมล่ะ เนิบๆ เทิบๆ นะ เป็นภาษาทางนี้เขาพูดกัน” ท่านถาม ผู้เขียนกราบเรียนตรงๆ ว่า

“ไม่ทราบหรอกคะ ขอคำอธิบาย”

“ก็ตั้งทางโน้น ไปหย่อนทางนี้ ตั้งทางนี้ไปหย่อนทางโน้น เนิบๆ เทิบๆ ก็เหมือนกันแหละ พุดทางนี้มันออกไปทางนั้น พุดทางนั้นมันไปทางนี้ จะเอาอย่างไรวะ?”

“ตกลงค่ะ ไม่เขียนก็ไม่เขียน ที่จริงท่านอาจารย์น่าจะเขียนไว้เองด้วยซ้ำจะได้ไม่มีอะไรผิดพลาด ที่มาราบเรียนขออนุญาต ก็เพราะทุกคนต่างก็เคารพบูชาท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง”

“ถ้าเคารพกันแล้ว ก็จงอ่านประวัติและปฏิบัติของท่านพระอาจารย์มั่นที่เขียนไว้แล้วนั้นเถิด เพราะท่านเป็นครู เป็นอาจารย์สั่งสอนผู้คนพระเนรมามากมาย จนเกิดพระที่ตีขึ้นมากถึงในสมัยนี้ เคารพและปฏิบัติตามที่ท่านสอน เพราะท่านเป็นพระอาจารย์ใหญ่ของพุทธศาสนิกชนทุกคน ท่านเกิดมาเพื่อทำประโยชน์สั่งสอนให้ผู้คนดำเนินตามรอยพระพุทธองค์ ท่านได้ถ่ายทอดธรรมะมาเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์มากมายเหลือจะคณานับ ขอจงเคารพบูชาพระอาจารย์มั่นเพียงองค์เดียวนั้นเถิด” และอาจจะเป็นเพราะลูกศิษย์จะเสียใจ ท่านจึงออกปากอนุญาตว่า

“ถ้าจะเขียน ก็อนุญาตให้นำเรื่องที่เรารู้กันนี้ไปเขียนรวบรวมไว้ได้” ผู้เขียนดีใจเป็นที่สุด

“รวมทั้งที่อัดเทปไว้ด้วยนะคะ”

“นั่นแหละ เขียนได้เลย เพราะมีประโยชน์” ท่านยิ้มให้แน่ใจอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อกราบลาท่านออกมาจากวัดแล้ว ได้พิจารณาตลอดทางที่นั่งรถกลับ ก็เห็นว่าจริงดังที่ท่านอาจารย์สอนทุกประการ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ผู้เป็นพระอาจารย์ใหญ่ทางวิปัสสนากรรมฐานองค์สำคัญนั้น ท่านอาจารย์พระมหาบัวได้เขียนประวัติ ปฏิปทาอันแน่วแน่มั่นคง การสั่งสอนอย่างเปิดโลก หมดจด เฉียบขาด หาใครเสมอเหมือนได้ยากยิ่ง ควรแก่การเคารพบูชาให้ระลึกถึงพระเดชพระคุณของท่านไว้เสมอ และควรปฏิบัติตามที่ท่านสอนซึ่งนับว่าเป็นการบูชาครูอย่างดีเลิศที่สุด ท่านอาจารย์พระมหาบัวสอนมิให้ล่วงล้ำก้าเกินครูอาจารย์ทุกวิถีทาง ให้ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด เพื่อถ่ายถอนกิเลสให้หลุดพ้นจากหัวใจให้ได้

พวกเรานั้นมีปัญหามากนัก คราวที่เครื่องบินตกมีพระอาจารย์มรณภาพไปหลายองค์ เราทุกคนต่างก็หน้าตาตื่น เข้าไปกราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่าพระทั้งหมดทุกองค์นั้น ท่านได้ปฏิบัติดีมาโดยตลอด เพราะเหตุใดจึงประสบเคราะห์กรรมเช่นนั้น ท่านอาจารย์ตอบว่า

“ทั้งหมดเป็นเรื่องของกรรม รู้จักไหม “กรรม” นะ” ท่านหันมาถามผู้เขียน

“ทราบค่ะ แต่กรรมอะไรจึงต้องตายเช่นนี้” ออดสงสัยไม่ได้ ท่านจึงดูเอาว่า

“ตายเช่นนี้ ตายเช่นไหนก็เหมือนกัน ก็คือต้องตายนะ เลือกได้ระอะ ตายเช่นไหน แลกอะไร”

“เคยไปกราบเรียนถามท่านอาจารย์บุญเพ็งที่วัดป่าวิเวกธรรม ท่านก็บอกว่า ไม่เห็น แลกอะไร ในสมัยพุทธกาล มีพระอรหันต์ตายกลางอากาศมไป” ผู้เขียนเล่าให้ท่านฟัง ท่านอาจารย์สอนว่า

“ที่จริงท่านอาจารย์องค์หนึ่งก็ทราบว่ ไปครั้งนี้เครื่องบินจะตกจะต้องตาย แต่ท่าน ไม่ได้เกรงกลัวความตายนั้น เมื่อเป็นเรื่องราวที่ทำไ้มาถึงตัวท่านก็ชดใช้หนี้กรรมทันที ไม่ได้อาลัยชีวิตหรือสังขารเลย พระปฏิบัติที่ท่านกล่าวหาญชาญชัยนัก กรรมนั้นจะต้อง ได้รับแน่นอนไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือไม่ดี เพราะฉะนั้นจึงสอนให้เร่งปฏิบัติ มีความ พากเพียรในการภาวนา สติปัญญาจะได้แตกฉาน มีความรอบรู้รอบตัว เอาตัวรอดได้ เวลา ตายจะตายแบบไหนก็ละวางได้ทั้งสิ้น” ทุกคนได้ฟังแล้วนิ่งอึ้ง เห็นประโยชน์ในการปฏิบัติ สมาธิภาวนาชัดเจนยิ่งขึ้น แต่อดเรียนถามให้ท่านดูอีกไม่ได้

“ตอนเขามานิมนต์พระ เขาคงจะนิมนต์ท่านอาจารย์ด้วยใช่ไหมคะ แต่ท่านอาจารย์ ทราบเหตุล่วงหน้าเลยไม่รับนิมนต์” ท่านอาจารย์พระมหาบัวตอบเรียบ ๆ ชัดเจนว่า

“เราจะไปเฉพาะเรื่องที่เราเห็นว่าควรจะไปเท่านั้น” ทุกคนก้มลงกราบด้วยความเข้าใจ เป็นอันดี

เข้าพรรษาปีหนึ่ง ในช่วงระยะที่ยังอยู่ในภาคอีสาน คณะศิษย์ทั้งหลายพากันไป ทำบุญตามแต่ตนจะศรัทธา รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ มีผ้าอาบน้ำฝนสำหรับพระทั้งวัด และข้าวของอื่นๆ เพื่อมอบไว้ให้แก่โรงครัว เราทุกคนได้พบว่าที่วัดป่าบ้านตาดนั้นมีผู้คน ล้นหลามเต็มลานวัด บนศาลาอเนกประสงค์ ท่านอาจารย์นั่งอยู่ท่ามกลางพุทธศาสนิกชน เห็นอยู่ไกลลิบ คณะของเราช่วยกันแบกหอบหิ้วข้าวของเข้าไปพะรุงพะรัง และแหวกคนเข้าไป ได้เฉพาะหัวหน้าคณะและพวกผู้ชายที่ช่วยกันหิ้วของท่านั้น พวกผู้หญิงจึงหาระเบียง ศาลาด้านหนึ่งเป็นที่ตั้งมั่นอยู่ไกลๆ พอรับของที่นำเข้าไปถวายแล้ว ท่านอาจารย์ก็ถามถึง ผู้เขียนว่ามาหรือเปล่า มีผู้กราบเรียนว่ามา แต่นั่งอยู่ด้านนอกเพราะไม่อยากจะบุกคนเข้าไป ท่านก็ร้องสั่งออกมาให้ได้ยินทั่วกันว่า

“เฮ้! ฟังนะ วันนี้จะพูดเรื่องการทำบุญ!”

วันนั้นท่านอาจารย์ได้เทศน์ให้ผู้คนฟังเหมือนที่เคยสอนผู้เขียนไว้ เรื่องการทำบุญว่า บุญนั้นเปรียบเหมือนสายน้ำอันเย็นฉ่ำชื่นใจทั้งผู้ให้และผู้รับ ประดุจแม่น้ำใหญ่สองสายอันมีนามว่า อามิสบูชาและปฏิบัติบูชา ซึ่งได้ไหลมาบรรจบพบกันในห้องน้ำอันกว้างใหญ่ไพศาลหาที่ประมาณมิได้ นั่นคือในห้องหัวใจของผู้ทำบุญทั้งหลายนั่นเอง ฯลฯ... วันนั้นท่านอาจารย์พระมหาบัวเทศน์เรื่องบุญได้ไพเราะจับใจ ละเอียดลออกกว่าที่เคยสอนผู้เขียนไว้ในครั้งก่อน ผู้ฟังทั้งศาลาหนึ่งเสียบกริบเหมือนไม่มีลมหายใจ เสียงท่านอาจารย์เทศน์ซ่าๆ แจ่มใส น่าเสียดายที่ผู้เขียนนั่งอยู่ไกลเกินไป ไม่สามารถจะอัดเทปไว้ได้ เวลาผ่านไปเกือบชั่วโมงจึงจบเทศน์เรื่องบุญลงท่ามกลางความเสียบสัจจิต มีแต่เสียงลมพัดใบไม้ไหว และเสียงแห่งธรรมะจากท่านอาจารย์เท่านั้น

สังเกตดูผู้คนที่ได้ฟังเทศน์ในวันนั้น มีดวงหน้าอันเบิกบาน แ่มชื่นเหมือนดอกบัวได้แสงตะวันยามเช้า สดใส กระปรี้กระเปร่า ดวงตาเป็นประกายไร้ความหม่นหมอง ความทุกข์ใจทุกข์กายที่มีอยู่ในแต่ละคน เหมือนจะสูญสลายหายไปในพื้นที่ที่ได้ฟังธรรมอันงามบริสุทธิ์จากท่านอาจารย์พระมหาบัว ท่านเทศน์ได้ไพเราะชัดเจนทุกถ้อยคำทุกชั้นตอน ท่านได้เพิ่มพลังในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ลงในหัวใจของพุทธศาสนิกชนทุกผู้ทุกนามมิได้ละเว้น ใครรับได้เพียงใดก็รับตักตวงไว้เถิด

บรรยากาศในวัดที่เคยสงบเสียบรมเย็น ด้วยร่มเงาของแมกไม้และธรรมในวันนี้เพิ่มความปิติในบุญกุศลที่แต่ละคนได้ร่วมกันทำ เป็นความปิติชื่นใจอันหาที่จะเปรียบประมาณมิได้ การทำบุญกับพระสงฆ์สาวกผู้ซึ่งมีแต่ความบริสุทธิ์ งดงามในจริยาวัตรทุกประการ เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ตามรอยบาททองคำพระบรมศาสดา ได้ให้ความเบิกบานในธรรมอย่างแท้จริง ทุกคนก้มลงกราบศรัทธาจรดพื้น ด้วยกาย ด้วยใจ ด้วยวาจา ว่าข้าพเจ้าทั้งหลายมีเพียงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่อาศัย เป็นสรณะอันแท้จริงเพียงอย่างเดียวเท่านั้นในชีวิตนี้ เมื่อผู้คนสร้างชาลงไปแล้ว พอมีช่องทางให้คลานเข้าไปกราบท่านได้ ท่านก็ทักขึ้นว่า

“เป็นอย่างไรบ้างละ ที่เทศน์วันนี้”

“ดีเยี่ยมที่สุดเลยคะ ท่านอาจารย์ แต่เสียดายที่วันนี้ไม่ได้อัดเทปไว้ เพราะนั่งอยู่ไกลเกินไป”

“เฮ้ย ไกลอะไรกัน นั่งอยู่บนศาลานี้แท้ๆ ยังจะว่าไกล ที่ตัวอยู่ชอนแก่นมาฟังเทศน์ถึงอุดรนี้ไม่ไกลหรอก” ท่านอาจารย์ว่าแล้วหัวเราะ ซึ่งก็จริงของท่านแต่ก็อดที่จะบ่นให้ท่านฟังไม่ได้

“อัดเทปไม่ได้เลยคะ เสียตายแท้ๆ วันหลังจะมาขอฟังใหม่ดีกว่า วันนี้แขกเยอะเหลือเกิน”

“เทศน์ใหม่ก็ไม่เหมือนเก่า” ท่านอาจารย์ตอบยิ้มๆ ซึ่งผู้เขียนกราบเรียนทันทีว่า

“ไม่เป็นไรคะ ไม่ว่าท่านอาจารย์จะเทศน์เรื่องอะไร ฟังได้รับได้หมด ไม่มีปัญหาเลย” ท่านหัวเราะมองหน้าลูกศิษย์

“เออ ให้มันมีที่สดุอยู่ตรงนั้นแหละ ให้มันได้อย่างนั้น จะได้เป็นคนหมดปัญหาเสียที”

“ท่านอาจารย์เหนื่อยมากไหมครับวันนี้” หัวหน้าคณะถามขึ้น “เหนื่อยซีทำไมจะไม่เหนื่อย ก็แก่แล้วนี่ ชักวันหนึ่งหรือคงหลงๆ ลืมๆ คว่ำบาตรออกไปบิณฑบาตตอนห้าโมงเย็นเข้าบ้างหรือ” ท่านพูดขำๆ ทุกคนยิ้มแยมแจ่มใส ผู้เขียนกราบเรียนตามประสาคนที่ไม่ชอบอยู่ในฝูงชนมาก ๆ

“ถ้าเช่นนั้น วันนี้ท่านอาจารย์คงไม่ได้พักผ่อนทั้งวัน เพราะใครๆ ก็อยากมาทำบุญกับท่าน จึงขอกราบลาไปก่อนดีกว่า วันหน้าจะมารบกวนท่านอาจารย์ใหม่ ขอให้เป็นวันธรรมดาที่ไม่ใช่เทศกาล จะได้พูดคุยกราบเรียนถามปัญหาได้บ้าง” ท่านอาจารย์พยักหน้ารับอย่างเข้าใจและเห็นด้วย ท่านอนุญาตว่า

“ไปเถอะ สักพักก็จะกลับกุฏิเหมือนกัน” คณะเรากกราบลาท่านลงจากศาลามาแล้ว ยังนึกอยู่ในใจว่า ถึงท่านจะกลับกุฏิแล้ว ก็ยังมีคนตามไปที่กุฏิอีกนะแหละ จนกว่าท่านจะร้องออกมาว่า “ไม่ให้พบ ไม่ว่าง” เพราะท่านอาจารย์พระมหาบัวก็มีกิจอันต้องปฏิบัติคือการเจริญภาวนา เพื่อวิหารธรรม คือความอยู่สบายในธาตุชั้นที่จำเป็นต้องปฏิบัติต่อกันให้เหมาะสมต่อไป

หนังสือต่างๆ ที่ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เขียนไว้มีหลายเล่ม เช่น ประวัติพระอาจารย์มั่นฯ, ปฏิปทาพระธุดงค์กรรมฐานสายพระอาจารย์มั่น, แวนดวงใจ, แวนส่องธรรม, ธรรมคู่แข่งขัน, เทศนาในกรุงลอนดอน, ธรรมสามัคคี, ธรรมชุดเตรียมพร้อม, ศาสนาอยู่ที่ไหน, ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น, เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม, เข้าสู่แดนนิพพาน และประวัติหลวงปู่ขาว อนาลโย ซึ่งพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ขาว ซึ่งผู้เขียนได้รับเมื่อไม่นานมานี้ หนังสือแต่ละเล่มของท่านอาจารย์มีขนาดแปดหน้ายก หนาเป็นสิบยกขึ้นไป พิมพ์อย่างดี ประณีต มีเล่มเล็กและบางที่สุดคือ

ตอบปัญหาธรรมในกรุงลอนดอน นอกนั้นเล่มใหญ่ๆ ซึ่งท่านอาจารย์บอกว่า “เอาไว้ให้หนึ่ง อ่านไม่ใช่ให้อ่าน” ทันทันที่เข้าไปกราบนมัสการและถ้ามีหนังสืออยู่ ท่านอาจารย์จะแจกหนังสือแก่ทุกคน แจกเป็นชุดถ้ามีครบชุด และถ้ามีไม่ครบ ก็แจกเท่าที่มีอยู่ ท่านให้นำไปอ่านและปฏิบัติตามนั้น หนังสือเหล่านี้เขียนขึ้นโดยท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี ศิษย์องค์สำคัญของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ

ท่านเป็นพระสุปฏิปันโน เป็นนักต่อสู้วิชา เป็นพระผู้ปฏิบัติมาแล้วอย่างเจนจบ ลบโลก เป็นองค์วิภูษิต ผู้บริสุทธิ์แท้จริงอีกองค์หนึ่ง ธรรมะที่ท่านสอนจึงเป็นธรรมอันบริสุทธิ์ลึกซึ้ง แต่ชัดเจน แต่ละเล่มมีรสชาติผิดแผกแตกต่างกันออกไปในเนื้อหาและสาระ ผู้ที่ได้ไว้จึงนับว่าเป็นโชคดี เพราะเท่ากับมีเพื่อนร่วมเป็นร่วมตายในยามเหงา ว้าเหว่ ขาดแคลน ขัดสน เป็นทุกข์ หรือแม้กระทั่งเวลาเจ็บไข้จะเป็นจะตาย ก็จะมีธรรมะจากหนังสือ นั้นเป็นที่พึ่งที่อาศัย เท่ากับมีพระสงฆ์องค์บริสุทธิ์ผู้เป็นครูอาจารย์อยู่ใกล้ตัว คอยบรรเทา ปัดเป่าความเดือดร้อนเหล่านั้นมิเคยได้ห่างไปจากเราเลย ธรรมคำสอนและการปฏิบัติมีอยู่ครบถ้วนในหนังสือที่ท่านเขียนไว้ ด้วยเหตุนี้ หนังสือของท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน จึงเป็นที่ปรารถนา เป็นสมบัติอันล้ำค่าของนักอ่านและนักปฏิบัติธรรมทุกคน

ผู้เขียนได้รับหนังสือจากท่านอาจารย์ทุกครั้งที่แวะเข้าไปกราบเยี่ยม มีอะไรท่านก็หยิบออกมาให้ ให้กันเป็นชุดๆ ไปทีเดียว ได้มาหลายชุด แต่ละชุดอยู่ด้วยไม่นาน เพราะมีผู้ที่สนใจในธรรมมาพบเข้าก็ขอต่อไปอีก ผู้เขียนจึงต้องกลับไปขอท่านอาจารย์ใหม่ทุกครั้ง บางคนก็บอกว่าขอเลย บางคนก็เกรงใจบอกว่าขอยืม แต่ไม่เห็นมีใครส่งคืน และตัวเองก็มีใช้คนหวงหนังสือหรืออะไรทั้งสิ้น ได้หนังสือดีๆ มากก็อยากให้เพื่อนพ้องญาติพี่น้องอ่านบ้าง ก็ยกให้เขาไปจนหมดเรียบ แล้วก็วิ่งหน้าแข้งเข้าไปขอจากท่านอาจารย์ใหม่อีกเพราะคิดว่าตัวเองอยู่ใกล้ นั่งรถไปเพียงชั่วโมงเดียวก็ถึง ส่วนคนที่เขาอยากได้แต่อยู่ไกลก็ต้องให้เขาก่อน

เกือบสี่ปีเต็มที่อยู่ภาคอีสาน ไปพบท่านอาจารย์ที่ไรเป็นขอที่นั่น ท่านอาจารย์ก็ไม่เคยถามเลยว่า ไอ้ที่ให้มาแล้วหายไปไหน ทำไมไม่รู้จักเก็บ ซึ่งท่านก็คงจะทราบดีแล้ว จนมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งในกรุงเทพฯ ประสบปัญหาอย่างเดียวกับผู้เขียน คือได้หนังสือจากท่านอาจารย์พระมหาบัวมาเท่าไรก็หมดเรียบไม่เหลือเก็บไว้ได้เลย เพราะมีคนขอต่อจนหมดเกลี้ยง ในที่สุดก็สั่งผู้เขียนว่า ถ้าไปพบท่านอาจารย์เมื่อไร ก็ให้ขอหนังสือมาเผื่อบ้างสัก ๑ ชุด ผู้เขียนก็รับคำ พลังก็คิดหาวิธีที่จะไม่ให้ใครมาคว้าหนังสือของท่านไปอีก เพื่อเป็นการปรามให้ผู้ขอยืมรู้จักเกรงใจเจ้าของหนังสือ หรือไม่คิดยักยอกหนังสือของคนอื่นอีกต่อไป

จึงนำความคิดอันไม่เข้าทำนี้ไปกราบเรียนท่านอาจารย์ เมื่อท่านมอบมาให้อีก ๑ ชุดตามที่ขอ ต้องเรียกว่าขอลายเซ็นของท่านด้วย ซึ่งคิดตามประสาคนที่หลงว่า มีความฉลาดแต่ไม่รอบตัว ท่านอาจารย์ตอบว่า

“เราไม่เซ็น”

“ถ้าท่านอาจารย์ไม่เซ็น ใครมาเห็นเข้าอยากได้ก็คว่าไปอีก ไม่มีเกรงใจกันเลย”

“นั่นไม่ใช่ธุระของเรา” ท่านตอบสั้น ๆ แต่ผู้เขียนไม่ยอมจบ

“ใช่ซิคะ ท่านอาจารย์จะว่าไม่ใช่ธุระได้อย่างไร พอเขาเอาไปแล้ว ก็ต้องวิ่งมาขอใหม่อีกรบกวอนอีกเรื่อยไป”

“ถ้ามีหนังสืออยู่อีก ก็จะให้อีก ให้เรื่อยไปเหมือนกัน” ท่านตอบเฉยเมยไม่แยแส

“แล้วถ้าไม่มีหนังสือก็อด” ผู้เขียนบ่นขึ้นบ้าง

“ถ้าไม่มีหนังสือ ก็ไม่ได้ ต้องรอให้พิมพ์ใหม่จึงจะได้” ได้ยินท่านตอบแล้วอดหัวเราะไม่ได้ แต่ยังเข้าชี้ต่อไป

“แต่ถ้าท่านอาจารย์เห็นว่ามอบให้คนนั้นคนนี้ ก็จะตัดปัญหาเรื่องหนังสือหายไปได้”

“เราไม่เซ็น เพราะหนังสือทุกเล่มพิมพ์ไว้แจก ใครได้ไปแล้วไม่อยากจะหายก็เก็บไว้ดีซี ถ้าอยากให้เป็นไปแล้ว ตัวเองก็ต้องรอเอาใหม่ มีเล่มไหนก็ให้เล่มนั้น”

นี่คือท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน พูดกันแต่เรื่องจริง เรื่องที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่มีอ้อมค้อม และนี่เป็นการกระทำที่ถูกต้องที่สุด ผู้เขียนกราบรับคำท่าน และปฏิบัติตามนั้น ใครอยากได้เล่มไหน ถ้าเรามีเกินหนึ่งเล่มขึ้นไป ก็แบ่งให้เขาได้ ความไม่เข้าทำของผู้เขียนนั้นมีมากมาย ไปเล่าเรื่องนี้ให้เพื่อน ๆ ฟัง ทุกคนก็ว่า ดีนะที่ไม่โดนท่านเอาอะไรวางกบาลให้ อยู่ ๆ จะไปขอให้ท่านเซ็นหนังสือให้ ท่านเป็นพระ เป็นครูอาจารย์ของเรา ท่านจะทำแต่สิ่งที่ถูกต้องด้วยวิจาร์ณญาณอันรอบรู้ รอบคอบด้วยสติเสมอ การพูดจาไม่เข้าทำกับท่านอย่างมากที่สุดก็โดนดู แต่เรื่องจะโดนยิ่งกว่านั้นไม่มี เพราะท่านมิใช่มนุษย์ปุถุชนคนธรรมดาอย่างเรา ๆ แต่ท่านอาจารย์ได้หลุดพ้นจากความโกรธ ความไม่พอใจต่าง ๆ โดยสิ้นเชิงแล้ว ที่ดูบ้าง เอ็ดบ้าง ก็เพื่อปรามกิเลสของคนที่ไม่โดนดู ให้พิจารณาแก้ไขตัวเอง ใครที่พูดว่าท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ดุนักหนานั้น เป็นการพูดโดยขาดสติ มิได้พิจารณาข้อบกพร่องของตนเองเลยว่า ที่ท่านดูนั้นจริงหรือเปล่า ตรงตัวผู้ถูกดูหรือเปล่า ถ้าคิดได้ก็เป็นบุญแก่ตัวเอง

ท่านอาจารย์จะสั่งสอนอยู่ตลอดเวลาว่า จริตกิริยาอาการของมนุษย์แต่ละคน สัตว์แต่ละตัวนั้น เป็นอาการของกิเลสที่เคลือบเอาไว้ทั้งสิ้น ท่านจึงให้รู้จักพิจารณาด้วยสติ ไตร่ตรองทุกครั้ง ก่อนที่จะคิดก่อนที่จะพูด และก่อนที่จะทำ ถ้าใครขาดสตินำแต่เรื่องของกิเลสไปพูดกับท่านซึ่งเป็นเรื่องไม่จริง ท่านอาจารย์ก็จะนำธรรมะซึ่งเป็นเรื่องของความจริง ชะล้างให้ในทันที ชะล้างด้วยวิธีการสอนที่แตกต่างกันไปตามแต่กิเลสของใครจะหนาบางเพียงไร ถ้าได้เห็นความจริงข้อนี้แล้ว ก็จะได้พบกับความเมตตาอันสะอาดบริสุทธิ์ผ่องแผ้วจากท่าน ใครรู้รับได้จึงเรียกว่าเป็นบุญแก่ตนเอง มิได้ผิดพลาดเลย

ชีวิตอันร้อนรุ่มเนเจอร์ ไม่มีหลักประกันให้คาดหวังอะไรได้เลย เราไม่เคยรู้ว่าจะต้องเดินทางโยกย้ายกันเมื่อไร รู้แต่เพียงว่า พอถึงฤดูกาลโยกย้ายแต่ละปีจะต้องเตรียมตัวเก็บของกันทุกปี ของหนักๆ ที่ยากแก่การขนย้าย หรือต้นหมากรากไม้ที่ปลูกไว้ ก็แจกจ่ายถวายวัดทุกครั้งไป ทั้งเนื้อทั้งตัวจึงมีแต่เพียงกระเป๋าเสื้อผ้าคนละใบ ไม่มีเครื่องรุงรังหัวใจ ไม่เคยอาลัยอาวรณ์ ใครจะวิ่งเต้นโยกย้ายกันไป อยู่ในที่ซึ่งจะบันดาลให้ร้ายวร้ายฟ้าเพียงไรเราไม่เคยทำ ไม่เคยสนใจ มีแต่ความยินดีที่ได้เปลี่ยนสถานที่พบปะผู้คนใหม่ๆ เราจึงมีสภาพไกล่หลุดงัดเข้าไปเต็มที ไม่ติดสถานที่ ไม่ชอบหิว ไม่วิตกกังวล ไม่สะสมในทุกสิ่ง เพียงมีชีวิตอยู่รอดก็นับว่าเป็นบุญ บุญที่ได้สร้างสมแต่คุณความดี ทำให้ผู้อื่นอยู่เย็นเป็นสุข ทำประโยชน์ให้เขาเหล่านั้นให้ได้ดีที่สุดเท่าที่สามารถ ก็นับว่าไม่เสียชาติเกิด ได้พบได้รับรสและแสงแห่งธรรมของพระพุทธองค์บรรจุไว้ในดวงใจเต็มเปี่ยม คุณความดีเหล่านั้นได้ประดับประดาให้อยู่รอดปากเหยี่ยวปากกามาได้

ทั้งนี้โดยที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดา ได้ทรงถ่ายทอดหลักธรรมะแสดงไว้ให้แก่พระสาวกสงฆ์ทั้งหลาย เพื่อนำมาสั่งสอนประดับสติปัญญาของผู้คนอันเกิดมาด้วยกิเลสตกอยู่ท่ามกลางกิเลส เราทุกคนเกิดความปิติซาบซึ้ง สำหรับผู้เขียนนั้น ถึงกับน้ำตาาร่วงพรูเมื่อคลานเข้าไปกราบแทบเท้าท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อกราบลาไปรับงานใหม่ในภาคกลาง ได้รู้ซึ่งเป็นอย่างยิ่งว่า ในเสี้ยวหนึ่งของชีวิตอันทุกข์ยากหนักหนานี้ เราได้พบแสงสว่างกระจ่างแจ้งจากธรรมะโดยท่าน ทำให้เข้าใจในความจริงของการที่ต้องเกิดมามีชีวิตอยู่ และจะอยู่ต่อไปอย่างไร ตายอย่างไร จึงจะหลุดพ้นจากกิเลสและความหลงในทุกข์ๆ สิ่งได้ เกิดความเห็นใจ เมตตาไปหมด ทั้งผู้คน สัตว์ มิตร ศัตรู

ท่านอาจารย์สอนมิให้เป็นผู้คับแคบทั้งความคิด สติปัญญา การกระทำ ตลอดจนกิริยาวาจา ท่านจึงเป็นประดุจกระจกเงาอันเที่ยงตรงส่องให้เราได้เห็น ได้รู้จักตัวเอง และแนะนำแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ให้ทันที ด้วยธรรมะและเมตตาอันใสสะอาด จนกระทั่งพวกเราทุกคนพอจะมีสติปัญญารอบรู้ขึ้นมาบ้าง พระเดชพระคุณนั้นยิ่งใหญ่มหาศาลนัก น้ำตาแห่งความปิติตื่นตันที่มีโอกาสได้เป็นศิษย์ของท่านจึงไหลพรูไม่รู้หยุด สุดท้ายจะห้ามได้จึงต้องได้ปล่อยไปให้เลยตามเลย ถือเสียวสังขารไม่ใช่ของเรา บังคับไม่ได้ ห้ามมันให้หยุดมันฟังเสียงที่ไหนเล่า ท่านอาจารย์บ่นขึ้นเบาๆ ว่า

“ศิษย์พระกรรมฐาน ทำไมเป็นอย่างนี้วะ” ได้ยินแล้วก็ยิ้มทั้งน้ำตา ในใจก็เถียงว่า มันร้องของมันเอง

“มากราบลาไปรับราชการภาคกลาง ไม่ทราบว่าจะอีกเมื่อไรจะได้มากราบทำท่านอาจารย์อีก” กราบเรียนท่านแล้วพยายามเช็ดน้ำตาให้แห้ง ท่านอาจารย์นั่งฟังเฉยเมยสงบ แน่วแน่ เพราะท่านเห็นเป็นเรื่องธรรมดาโลก ผู้เขียนบ่นต่อไปอีกว่า

“ย้ายเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ บ้านก็ไม่มีให้ ไม่ทราบว่าจะไปอยู่ที่ไหนได้ แต่ก็ต้องไป ตายตาบหน้า ก็นายเขาสั่งให้ไปก็ต้องไป เขาไม่สนใจว่า เราจะไปอยู่ที่ไหนอย่างไร” กำลังจะแผลงสับหน่วยงานของเราให้ท่านฟัง ท่านอาจารย์เพื่อจะฟังจึงสอนคนขึ้นขึ้นว่า

“จำไว้ เรานะ บ้านที่อยู่ นั้น จะเล็กน้อยหรือใหญ่โตอะไรก็ตาม ไม่สำคัญ หรือจะ หุหุหุหุฟูฟ่าอะไรก็ไม่สำคัญทั้งสิ้น ทุกอย่างมันอยู่ที่ใจของเราเท่านั้นว่าจะทำให้มันหุหุหุหุฟูฟ่าเพียงไหนก็ได้” ท่านอาจารย์เตือนสติ ได้ยินท่านเตือนเท่านั้นที่รู้ว่าที่อยู่ใหม่ของเราที่จะได้พบนั้นเป็นอย่างไร เดาอนาคตตัวเองได้ถูก ที่นี้ก็หันมาตั้งหน้าดูเคี้ยวเชียวขู๋ ตะคอกตัวเอง ด้วยความรำคาญที่น้ำตาไม่ยอมหยุดไหล ห้ามอย่างไรมันก็ไม่ฟัง จนผู้คน และลูกน้องทั้งหลายที่ไปด้วยแปลกใจ เพราะไม่เคยเห็นบ่นนี้มาก่อน มีแต่ชื่อเสียงในทาง หัวแข็งอวดดี เต็ดขาดมาโดยตลอด อยู่ๆ ก็บ่นน้ำตา ร้องไห้ต่อหน้าครูบาอาจารย์ จนท่าน เย้าด้วยเมตตาว่า

“เฮ้ย พอไปเจอครูอาจารย์ใหม่เข้า ก็ลืมหลวงตาบ้วเท่านั้นละว่า”

“ไม่มีทางค่ะ” กราบเรียนได้เท่านั้นก็พูดไม่ออก ท่านอาจารย์เวทนาเต็มที สอนขึ้น สั้นๆ เฉียบขาดนักกว่า

“พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ที่ไหน อยู่ในหัวใจของตัวมิใช่หรือ? ครูอาจารย์ ก็อยู่ที่นั่นแหละ จะมานั่งร้องไห้ทำไม หา”

“ก็ไม่ได้อยากร้อง น้ำตามันออกของมันมาเอง” คนชอบเถียงอดไม่ได้ ท่าน อาจารย์หัวเราะ ลูกขึ้นเข้าไปในห้อง หยิบของอย่างหนึ่งออกมาส่งให้แล้วสั่งว่า

“เอ้า เอาไป ไม่เคยให้ใครนะนี่ แต่สำหรับรายนี้จะให้ แล้วอย่าถือโรไปให้ใครๆ เขาเห็นละ เดียวใครๆ ก็จะมาแค้นมาจะเอาบ้าง เราไม่มีจะให้ มีอยู่เท่านี้แหละ อย่าเที่ยว อวดใคร เดียวเราเดือดร้อน” ผู้เขียนก้มลงกราบรับของที่ท่านมอบให้ด้วยความเมตตาและ เข้าใจลูกศิษย์แต่ละคนเป็นอย่างดี ท่านหยั่งน้ำใจทราบได้ทุกระยะ แล้วให้ศีลให้พรเป็นที่ จับใจว่า

“ขอให้เจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ให้ธรรมะที่อาจารย์สอนสัมผัสอยู่ในหัวใจ ตลอดไป “พุทโธ” ที่ภาวนาแปลว่า ผู้รู้ ผู้ฉลาด ให้มันปฏิบัติสวดมนต์ภาวนาอย่าได้ขาด อย่าได้ทอดทิ้งในการสร้างความคิด ให้รู้เท่าทันเล่ห์กลของกิเลสที่เข้ามาทุกรูปแบบ ให้มีสติปัญญารอบตัว ลึกซึ้ง ละเอียดขึ้นทุกขณะ เอาดีให้ได้ อย่าให้เสียชาติเกิด เร่งความเพียร

ให้มากเป็นการเพิ่มพลังให้แก่ตนเอง ฟังตัวเองให้ได้ ไม่ต้องเกาะอยู่กับครูอาจารย์ ตลอดเวลา จะได้พาตัวเองให้หลุดพ้นความทุกข์ได้ ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน ให้มีสติ พิจารณาความทุกข์ ความสุขนั้นๆ สิ่งทั้งหลายเป็นเพียงมายา ธรรมเท่านั้นที่เป็นของจริง เป็นความจริง ทำให้กล้าหาญไม่ซีซลาดหวาดกลัวอะไรเลย แม้กระทั่งที่สุดคือความตาย เท่านั้นละ ไปได้แล้ว”

ท่านอาจารย์สอนอย่างมั่นคง เด็ดเดี่ยว และวางใจกับธรรมที่ท่านสอนไว้ดีแล้ว แม้จะมีคนตั้งข้อสงสัยอย่างผู้เขียนรวมอยู่ด้วย ก็โดนธรรมะจากท่านปราบเสียเรียบร้อย เคยกราบเรียนท่านว่า รู้สึกว่าตัวเองสุขภาพราบเรียบนี้มันวสันเป็นกอง นับแต่โดนท่านอาจารย์หวดเอาแรงๆ ด้วยไม้เรียวหรือฝีปากของท่าน แต่ท่านกลับตอบว่า ยังใช้ไม่ได้หรอก จะต้องให้ดีกว่านี้ นิ่มกว่านี้ เรียบร้อยกว่านี้อีก ก็เลยสารภาพว่า ตัวเองเป็นเสมียนก่อนดินสุดแต่ท่านอาจารย์จะทุบตีขัดเกลากลัด เพราะเมื่อสำเร็จเป็นภานะขึ้นมาแล้ว ก็ย่อมจะเป็นของดีมีประโยชน์และสวยงามด้วย ส่วนท่านอาจารย์นั้นก็จะต้องเหน็ดเหนื่อยเป็นอย่างยิ่ง ท่านสอนเราทุกคนว่า

“มนุษย์นั้นเป็นชาวโลกที่ฉลาดที่สุด สอนยากที่สุด แต่เมื่อทำได้สำเร็จก็จะได้คนดี ที่สุด มนุษย์ที่ดีเลิศที่สุด”

ผู้เขียนกราบลาท่านอาจารย์ออกมาด้วยน้ำตา ทั้งที่มีได้คร่ำครวญสะอึกสะอื้น แต่น้ำตาไหลรินไม่รู้จักหยุดจนราคาญตัวเอง ความรู้สึกโศกเศร้าอาลัยไม่มีเลย มีความปีติตื่นตัน ไม่มีความรู้สึกว่าเหวอ้างว้าง เพราะท่านอาจารย์อยู่ในหัวใจของเราทุกคนดังที่ท่านบอกไว้แล้วไม่ได้ห่างหายไปไหน คำสั่งคำสอนอันเด็ดเดี่ยว มั่นคง แน่วแน่ของท่านยังก้องอยู่ในสำนึก ซึมซาบเข้าไปในทุกอณูของร่างกายและจิตใจ ท่านอาจารย์วางเฉยกับการรำลาของลูกศิษย์เพราะท่านทราบแน่นอนแล้วว่า ธรรมะที่ท่านนำมาสั่งสอนพวกเราทุกครั้งที่ได้พบกันนับเป็นเวลาแรมปี ได้ซาบซึ่งซึมอยู่ในดวงใจของศิษย์ทุกคนแล้ว ไม่มีสิ่งใดจะต้องเป็นห่วง เพราะผู้รับ รับผิดชอบได้ ไม่มีวิจิกจจฉาในธรรม ไม่เป็นผู้มีปัญหา หรือสร้างปัญหาให้แก่ใครๆ ในสังคม และจะเป็นกำลังสำคัญในการช่วยคนอื่น และไม่มีอุปสรรคในการเพียรภาวนาต่อไปอีกแล้ว ส่วนจะทำได้มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับหน้าที่การงานของแต่ละคนที่ต้องรับผิดชอบ

“อย่าไปว่าคนอื่นเขา ตัวเรานั้นดีแล้วหรือ?”

“ให้เร่งปฏิบัติภาวนา ตายแล้วทำไม่ได้นะ”

สองประโยคสำคัญนี้ มีคุณค่ามหาศาล และเราต่างปฏิบัติตามกันโดยเคร่งครัด พอจะเอ่ยปากถามใครให้ปวดสอปวดร้อนตามสันดานเดิมที่เป็นคนปากเปราะ คำสอนอันเด็ดขาดของท่านอาจารย์พระมหาบัวจะดั่งขึ้นทันทีทันใด ทำให้สงบ ระวังโทษ หุบปาก

ได้สนิททีเดียว ที่เคยจะ “ลับเขี้ยวไว้กัดกัน” ดังที่ท่านอาจารย์ว่า ก็เป็นอันว่าจบลงได้ ไม่มีปัจจัยให้สืบทอดเนื่องเป็นเวรเป็นกรรมกันต่อไป ไม่ต้องแยกเขี้ยวตีหน้ายักษ์หน้ามาร ใครจะพูดจាក้าวร้าวล่วงเกิน ดูหมิ่นเหยียดหยามอย่างไรก็วางใจได้ มีแต่ความเฉย เรียบ เงียบ และเงียบเพื่ออะไรกันเล่า? ก็เพื่อความหลุดพ้นไปตามขั้นตอน ไม่ต้องเจอะเจอกับสิ่งที่ตนไม่ชอบต่อไปและตลอดไป ทุกชาติ ทุกภพ ทุกภูมิ ไม่มีปัจจัยให้ต่อเนื่อง “ตัดปัจจัยให้ขาด ทำเดี๋ยวนี้ ทำทันที” ท่านอาจารย์สอนไว้ดีแล้ว ถ้าทำได้ก็จะถามตัวเองและจะได้รับคำตอบในทันที “ตัวเรานั้นดีแล้ว...หรือ?” ถ้าดีแล้วจะไม่หวั่นไหวในทุกๆ สิ่ง เรากำลังเพียรพยายามอยู่แล้วอย่างดีที่สุด

ด้วยกาย วาจา และดวงใจ ขอกราบนมัสการสยบแทบเท้าท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี ด้วยสำนึกในพระเดชพระคุณอันหาที่สุดมิได้ ที่ท่านได้กรุณาเมตตาสั่งสอนอบรม ชูต เคาะ ชัดเกล้า ชะล้างกิเลสในหัวใจของผู้เขียนและคณะศิษย์กลุ่มเล็กๆ กลุ่มนี้ให้บรรเทาเบาบางลง และคงจะสะอาดหมดจดได้ในที่สุด ความสว่างผ่องแผ้วในดวงใจ ซึ่งมีท่านอาจารย์สถิตอยู่ เป็นจุดดวงประทีปส่องไสวให้มองเห็นปัญหาและแก้ได้ด้วยปัญญาอันฉลาดลึกซึ้ง ไม่พรั่นพริ้งต่อสิ่งใด มีความมองอาจกล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคอันเป็นกลอุบายของกิเลสทุกรูปแบบ แม้จะต้องตกอยู่ท่ามกลางกระแสของกิเลสอันเชี่ยวกรากในสังคมนมนุษย์ ก็ขอให้ธรรมะของพระพุทธองค์ที่ ท่านอาจารย์ได้ถ่ายทอดสั่งสอนอบรมด้วยวิธีการต่างๆ ดำรงคงมั่น กล้าสู้กับกระแสกิเลสเหล่านั้นได้ ขอพระเดชพระคุณ บารมีธรรมอันล้ำเลิศ สะอาดบริสุทธิ์ของท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นที่พึ่งแก่บรรดาศิษย์ตลอดไป อย่าให้ต้องเสียท่าต่อกิเลสเหล่านั้นได้เลย ไม่ว่าจะหลากไหลมาในรูปใด ก็ขอให้มัสติได้คิดและคิดได้ทุกครั้งไปด้วยเถิด เจ้าพระคุณ***

หลังจากที่ได้กราบลาท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ลงมาอยู่ภาคกลาง ผู้เขียนและคณะต่างก็ตั้งใจไว้ว่า จะต้องขึ้นไปกราบท่านอาจารย์กันอีก นึกถึงท่านที่ไรก็น้ำตาาร่วงทีนั้น เหมือนลูกที่ต้องจากพ่อแม่ รู้สึกว่าเหวอยู่ตลอดเวลา เขียนจดหมายขึ้นไปกราบเรียนสารภาพความในใจว่าเคารพบูชาท่านมากเพียงไร ท่านไม่เคยตอบ ถ้าจะมีก็ให้พระที่ทำหน้าที่คล้ายเลขานุการของท่านตอบมาแทนว่ามีธุระอะไรก็ให้เขียนไปสั้นๆ เอาแต่ใจความ ทำให้ลูกศิษย์ได้สติทันทีว่า เราออกจะเพ้อเจ้อมากไปแล้ว จึงต้องหยุดเขียน ส่วนการส่งเงินไปถวายร่วมทำบุญกุศลกับท่านยังทำอยู่เสมอตามวาระต่างๆ กัน ท่านก็จะตอบเพียงสั้นๆ ว่า “ได้รับแล้ว ขอให้บุญมากๆ นะ”

เป็นเวลาเกือบสองปีเต็มที่ต้องจากครูบาอาจารย์ ได้แต่นึกน้อยใจในวาสนาของตัวเองว่า ทำไมหนอใครๆ เขาไปวัดป่าบ้านตาดกันได้ทุกเดือน ไปปฏิบัติภาวนาด้วยความพร้อมทุกประการ มีแต่เราเท่านั้นที่ไม่พร้อม จึงได้แต่อาศัยการสวดมนต์ภาวนาไปตามที่ครูบาอาจารย์เคยสั่งสอนกันมา แม้ตัวจะไปไม่ได้ แต่ให้ใจสงบร่มเย็นเข้าไว้แล้ว ครูบาอาจารย์ท่านก็อยู่ใกล้ตัว อยู่ในหัวใจของเราเองจริงๆ ขอบรมิ์ท่านช่วยชี้แนะแนวทางต่างๆ ที่เราติดขัด ให้มีสติปัญญาแก้ไขปัญหของตัวได้สำเร็จทั้งในด้านการงานและในการปฏิบัติภาวนา ซึ่งก็นับเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ที่สามารถจะทำได้ และมีความอบอุ่นใจเสมอ สามารถตัดสินใจในงานต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แน่นอน ความหวาดกลัวกริ่งเกรงต่างๆ หายไปจนหมดสิ้น

“พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ที่ไหน อยู่ในหัวใจตัวเองไม่ใช่หรือ ครูบาอาจารย์ก็อยู่ที่นั่นแหละ จะมานั่งร้องให้ทำไม หา?”

เสียงที่ท่านดูด้วยเมตตาหยั่งก้องอยู่ในหูไม่เคยลืมเลย และเชื่อว่าท่านอาจารย์ก็ไม่ลืมลูกศิษย์เช่นกัน จะเห็นได้จากเมื่อมีเพื่อนพ้องคนรู้จักกันไปกราบท่าน ท่านจะสั่งมาว่าให้บอกลูกศิษย์คนนั้นคนนี้ด้วยนะว่าคิดถึง ไม่เห็นไปเยี่ยมอาจารย์บ้างเลย จนกระทั่งวันหนึ่งมีเพื่อนๆ ทหารรถตู้มาได้หนึ่งคัน จึงช่วยกันขับรถฝ่าฝนเดือนกันยายนลุยไปบนถนนโคลนระหว่างขอนแก่นไปอุดร กรมทางกำลังรื้อถนนสร้างใหม่ แต่พวกเราไม่รู้ว่ามีผู้คนเขาพากันใช้เส้นทางอื่น จึงขับรถไปบนทางนั้น ทำให้รถเสียการทรงตัวเกือบจะลื่นลงถนนไปหลายครั้ง เมื่อถึงอุดรฯ เป็นเวลามืดค่ำ ทุกคนเหนื่อยและเพลีย จึงพากันเข้าที่พัก และเข้าไปกราบท่านในตอนเช้า รอให้พระและท่านอาจารย์ฉันแล้วเราจะได้คุยกับท่านบ้าง เมื่อไปถึงวัดผู้คนบางตาลงไป มีแต่คณะของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเพิ่งย้ายไปใหม่กำลังคุยกับท่านอยู่ ท่านอาจารย์กำลังสอนเรื่องบาปบุญคุณโทษว่าเป็นของมีจริง อะไรที่เป็นบุญให้เร่งทำสิ่งที่บาปแล้วอย่าทำหรือเข้าใกล้เลย ท่านสอนย้าแล้วย้าอีก เมื่อหัวหน้าคณะของเราคลานเข้าไปกราบอยู่เบื้องหลังท่านก็หันมาถามว่า

“มาถึงเมื่อคืนนี้หรือ?” เราทุกคนก้มลงกราบ ท่านอาจารย์บอกว่า

ขณะนี้กำลังปวดหลัง เดี่ยวจะกลับกุฏิแล้ว ต้องให้พระท่านช่วยประคบด้วยยาไทย” แล้วท่านก็หันไปยิ้มกับคณะท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอีก ให้ระลึกเสมอถึงบาปบุญคุณโทษ เพราะเป็นของมีจริง คุยอีกสักครู่ ท่านก็หันมาบอกว่า

“จะลุกไปแล้วนะ กลับกันเสียทีซิ” ผู้เขียนซึ่งเป็นคนปากเปราะกราบเรียนขึ้นว่า

“ดูท่านอาจารย์ซิ เพิ่งมาถึงแท้ๆ ท่านก็ไล่ให้กลับ”

“เอ-ก็บอกว่าพระท่านรอจะประคบหลังอยู่ จะให้ท่านรอนานได้รึ เสียเวลาของท่านนะ”

“ท่านอาจารย์จะประคบนานไหมคะ พวกเราจะได้อร” พยายามอีกหนแต่ไม่สำเร็จ ท่านหันมาดู

“ไม่ให้อร บอกให้กลับก็กลับซิ”

“โธ่ ก็ขับรถฝ่าฝนลุยโคลนมาจากกรุงเทพฯ ตั้ง ๖๐๐ กิโลเมตร และตั้งสองปีแล้ว ไม่ได้มาราบเท่าท่านอาจารย์เลย มาถึงท่านก็ไล่ให้กลับ” ท่านอาจารย์เลยดูส่าทักเข้าอีก

“ก็ดีแล้วนี่ สองปีถึงมาหาครูบาอาจารย์ที ก็ต้องไล่ให้กลับอย่างนี้แหละ จะได้อรรู้สึกเสียบ้าง โดนบ้างแหละดี ที่คนอื่นเขาทำไม่มากันได้ทุกวัน...”

“ก็หนอยู่กรุงเทพฯ นี้คะ” ผู้เขียนอดเถียงไม่ได้

“นั่นแหละ จะอยู่ไหนก็ตาม สองปีมาทีก็ต้องเจออย่างนี้ละ” คราวนี้ลูกศิษย์หัวเราะ เพราะรู้ว่าท่านกำลังสอนเราอย่างเจ็บแสบ ทั้งที่ท่านก็นึกถึงลูกศิษย์กลุ่มนี้อยู่เหมือนกัน ผู้เขียนหาเรื่องกราบเรียนต่อ

“หนูจะมาเรียนท่านอาจารย์เรื่องหนังสือด้วยคะ”

“อ้อ-หนังสือยุ่งๆ นั้นนะหรือ ตัวทำตัวก็ยุ่งไปคนเดียวซิ จะให้อาจารย์ไปยุ่งด้วยเรื่องอะไร เราไม่อยากยุ่งด้วยหรอก รู้บ้างไหมว่าขณะนี้ผู้คนหลังไหลมาวัดป่าบ้านตาดมากมาย ตัวก็มีหัวใจ เราก็มีหัวใจ ตัวไม่ต้องรับแขกก็ไม่ต้องเหนื่อย แต่เราต้องรับแขก เราก็เหนื่อยนี้หว่า เอาละ จะลุดละนะ” ท่านพูดจบก็ลุดไปกราบพระประธาน ลงจากศาลา พวกเราก็มลุดกราบเมื่อท่านเดินผ่าน แล้วนั่งหน้าแท่งอยู่บนศาลา สักครู่หนึ่งพระท่านก็เข้ามาเก็บกวาดปัดถู โดยไม่สนใจคนที่เดินทางไกลเลยสักองค์เดียว จึงต้องพากันขับรถกลับด้วยใจที่ห่อเหี่ยว แต่หันไปสั่งเสียกับประตูดัวไว้ว่า จะต้องกลับมาอีกแน่นอน “ไม่มีวันเข็ดหรอก จะบอกให้” เราสาบาน

ในระยะนั้นผู้เขียนเริ่มทำหนังสือ “เรื่องที่คุยกัน” พิมพ์เป็นของขวัญวันปีใหม่ พ.ศ.๒๕๒๘ สำหรับแจกผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและสภธรรมิกทั่วไป จำนวนเพียง ๑,๐๐๐ เล่ม ปรากฏชัดในเมตตาบารมีของท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีผู้ร่วมสมทบทุนเป็นจำนวนมาก ค่าพิมพ์หนังสือสามหมื่นห้าพันบาท แต่เราได้เงินจากผู้มีใจเป็นกุศลศรัทธา เลื่อมใสเป็นจำนวนถึงห้าหมื่นบาท เมื่อเพียงพอกับความต้องการแล้วก็ปิดรับเงิน เมื่อหนังสือเสร็จออกมาแล้วมีเงินเหลืออีกหนึ่งหมื่นห้าพันบาท จึงได้รวบรวมเพื่อนๆ ที่อยากขึ้นไปกราบท่านอาจารย์ให้ลางานพร้อมกัน เพื่อนำปัจจัยที่เหลือไปถวายมอบให้วัดป่าบ้านตาดใช้ในกิจการที่จำเป็นต่อไป เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว ก็เขียนจดหมายขึ้นไปกราบเรียนว่า จะมาราบท่านในวันที่เท่านี้

ก่อนออกเดินทางเพียงวันเดียวก็ได้รับจดหมายตอบมาว่า ในวันที่เราจะไปกราบท่านนั้น ท่านจะไม่อยู่ที่วัด มีธุระต้องไปทำ แต่เมื่อคณะศิษย์ได้ตั้งใจว่าจะไปแล้วก็ต้องไปคิดกันว่า เราคงตามหาท่านที่วัดใดวัดหนึ่งได้แน่นอน คิดด้วยความประมาทดังนี้ ก็พากันออกเดินทาง ไปถึงแล้วก็ไม่ได้พบจริงๆ จึงถวายเป็นปัจจัยไว้กับท่านปัญญาวัฑโฒ ซึ่งเป็นพระอาวุโสรองจากท่านอาจารย์ ท่านปัญญาวัฑโฒ เป็นชาวอังกฤษ เป็นวิศวกรมาก่อน ขณะนี้บวชได้ ๒๐ พรรษาแล้ว ท่านปัญญาเป็นพระสุภาพอ่อนน้อมเป็นอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์เคยเล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมาไม่เคยดูท่านเลย เพราะท่านปัญญาปฏิบัติดีปฏิบัติชอบพร้อมทุกประการ กราบเรียนถามท่านปัญญาว่า ท่านอาจารย์ไปไหนก็ไม่มีใครทราบ เพราะท่านไม่เคยบอกใคร จะกลับเมื่อไรก็ไม่มีใครทราบ

เราเลยใช้วิธีเดาสุ่ม วัดไหนที่ท่านอาจารย์เคยไปเราก็ตามขับริถตะลุยฝุ่นเข้าไปถึงวัดป่าดานวิเวก ที่ท่านอาจารย์เคยเล่าว่า เอาหมูปามาปล่อยไว้ ก็ได้พบท่านอาจารย์ทูลพระอาจารย์ทูลบอกว่า เมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ท่านหนีคนมาพักที่นี่ เพราะเหน็ดเหนื่อยต่อการรับแขกมาก ท่านอาจารย์พระมหาบัวนั้นเวลาท่านไปไหนไม่มีใครทราบ และไม่มีใครกล้าถาม คราวนี้เราก็เลยพากันขับริถกลับ แวะขอนแก่นเข้าไปกราบท่านอาจารย์บุญเพ็งที่วัดป่าวิเวกธรรม ท่านกลับหัวเราะชอบใจที่เรามาเก้อ ตามหาท่านอาจารย์พระมหาบัวไม่พบ

“ใครจะไปรู้ว่าท่านไปไหน ท่านต้องการพักผ่อนยังจะไปกวนอยู่ได้”

“ไปกราบค่ะ ไม่ได้ไปกวน” ผู้เขียนขัดขิ้น

“นั่นแหละไปกราบไปกวนมันก็เหมือนกัน ก็ท่านไม่สบายนะ ท่านก็ต้องหาที่พักผ่อน ตามท่านไม่เจอหรอก เมื่อเดือนที่แล้วท่านก็มาขอนแก่น มาพักผ่อนเล่นที่นี่ เราต้องช่วยกันระมัดระวังท่านอาจารย์พระมหาบัวไว้ให้ดี รู้จักทะนุถนอมครูบาอาจารย์ไว้ ให้ท่านอยู่กับพวกเรานานๆ จะดีกว่า นั่นณเฑรยกข้าวมาแล้ว กินข้าวเสียก่อนซิ” ท่านอาจารย์บุญเพ็งนั้นมีเมตตาเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ลูกศิษย์น้ำตาซึมเมื่อเห็นอาหารห่อเล็กถุงน้อยวางอยู่เต็มถาด เป็นอาหารที่พระทุกองค์บิณฑบาตมาได้ตั้งแต่เช้า ยังเหลือไว้เลี้ยงลูกศิษย์ แม้ว่าเราจะทำบุญใส่บาตรทุกเช้าแต่ไม่เคยนึกเลยว่า อาหารเหล่านั้นจะกลับมาเลี้ยงพวกเราเข้าในวันหนึ่ง โดยท่านอาจารย์ออกบิณฑบาตแล้วยังเหลือมาเพื่อแผ่สัตว์โลก ด้วยความรักความอาทรว่าลูกศิษย์จะหิวโหย ทำให้ตื่นตันจนกินไม่ลง

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงทานข้าวกันบาตรท่านอาจารย์ได้ทุกครั้งอย่างสนิทใจ ไม่เคยเลือกว่าจะตักสิ่งนั้นสิ่งนี้ จะเป็นทุเรียน ปลายั้ว ผักต้ม ปนมากับข้าว ตักส่วนไหนได้ก็ทานได้ทั้งหมด เพราะอาหารเหล่านั้นเป็นสิ่งบริสุทธิ์ได้มาด้วยบารมีอันสูงยิ่งของท่านอาจารย์ และเป็นอาหารที่ดีที่สุดของผู้นำมาถวาย ไม่ว่าจะปรุงแต่งให้เลอเลิศอย่างไร ท่านก็จะตักรวมลงในบาตร ฉันทด้วยความสงบ ส้ารวม และสะอาด ไม่ติดในรสของอาหาร ครูบา

อาจารย์ทุกองค์ท่านฉันอย่างนี้ เราต้องทำตามท่านให้ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อมีผู้กล่าวว่า อาหารนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เป็นยาแก้โรคภัยไข้เจ็บ ผู้เขียนจึงมีความคิดไม่เหมือนผู้อื่น รู้แต่เพียงว่า ท่านสอนไม่ให้ติดในรสอาหาร ท่านสอนให้เป็นคนเลี้ยงง่าย ผู้เขียนรับอาหารกันบาตรมาทานได้อย่างสบาย ไม่เลือกว่าจะมีอะไรปนเปกันมาบ้าง เป็นการฝึกฝนตัวเองอีกวิธีหนึ่ง เมื่อไม่ติดในเรื่องอาหารการกินแล้ว ก็ไม่ติดในเรื่องอื่นๆ ถ้ายังติดอยู่บ้าง เมื่อรู้ตัวก็จะละได้โดยง่ายจากสิ่งที่เราหลงไหล ละได้ วางได้ในที่สุด แล้วเราก็จะเบา สบายใจ เป็นอย่างยิ่ง

กลับจากอีสานคราวนั้น นั่งอยู่ในกรุงเทพฯ ได้สองวันก็ต้องเดินทางไปสู่ระทางภาค ตะวันออก พบผู้ปฏิบัติธรรมหลายคนเล่าให้ฟังว่า เมื่อเข้าได้ใส่บาตรท่านอาจารย์พระมหาบัว ผู้เขียนถึงกับร้องอะอะว่าพบท่านที่ไหน เขาก็บอกว่าท่านอาจารย์มาพักอยู่ที่บางละมุง เพราะเห็นดัดเหนียวที่วัดป่าบ้านตาดมาก จึงมาหาที่อยู่สงบๆ เพื่อสังขารจะได้พักผ่อนบ้าง โอ้เอ๋ย เราหรืออุตสาหะหัดเดินตามท่านไปถึงขอนแก่น อุดร หนองคาย ก็ไม่พบ ท่านกลับมาอยู่แถวๆ บ้านเรานี่เอง เรื่องนี้สอนให้ตัวเองรู้ว่า อย่าไปทำเก่งกับครูบาอาจารย์ไม่ได้เป็นอันขาด เรามันอยู่เพียงปลายอ้อปลายแฉมเท่านั้น

ในตอนเช้าวันต่อมา จึงเข้าไปกราบท่านในสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง บนปากฝั่งทะเลตะวันออก ท่านอาจารย์ถามด้วยความเมตตาและอารมณ์ขันเมื่อทราบว่าคุณศิษย์ตามล่าพระอาจารย์สุดเหวี่ยงทีเดียว

“แล้วรู้ได้อย่างไรว่าอาจารย์อยู่ที่นี้”

“ก็ใช้วิชาตำรวจเข้าช่วยครับผม” หัวหน้าคณะกราบเรียน ท่านหัวเราะชอบใจ

“เออ ทำยังกับเราเป็นผู้ต้องหาเชียวนะ นี่หลวงตาบัว เวลานี้ไปไหนก็บอกใครไม่ได้ นั่งรถก็ปิดกระจกมิด ยังกับผู้ต้องหาไม่มีผิด ใครรู้เข้าก็มา แหกกันมา ตอนพระอาจารย์มั่น ท่านมรณภาพใหม่ๆ ใครๆ ก็มามะรุมมະดุมเอา กับเรา ต้องหนีขึ้นไปอยู่บนเขาโน่น แล้วมาทำไมกันนี่นะ” ท่านอาจารย์ถามลูกศิษย์ที่นั่งหน้าสลอน

“ก็มากกราบมาเยี่ยมดูว่าท่านอาจารย์เจ็บป่วยเป็นอย่างไรกันบ้าง” ผู้เขียนกราบเรียน

“มาเยี่ยม มาดู ดูแล้วเป็นอย่างไงล่ะ เห็นไหมว่าอาจารย์เป็นอย่างไร สังขารมันชำรุดนะ ก็ต้องพักซิ แล้วอย่าไปบอกใครอีกล่ะว่าเราอยู่นี่” ท่านสั่งกำชับ ซึ่งบรรดาลูกศิษย์รับปากกันแช่ด

“รับปากว่าไม่พูดแล้ว ไปบอกว่า “อย่าบอกใครนะ ว่าอาจารย์อยู่ที่นี้ ต่อๆ กันไป เลยมากันหมดยิ่งยุ่งเข้าไปอีก เราจะพักก็ไม่ได้พักกันละ เป็นไงมาแล้ว บอกว่าป่วยมันก็ไม่

ฟังกัน” ท่านบ่นเรื่อย ๆ “รับรองค่ะว่าจะไม่บอกให้ใครมารบกวนท่านเป็นอันขาด” เราทุกคนรับปากกับท่านอย่างมั่นคง แล้วให้คนเขาจัดหาน้ำดื่มไว้ถวายตลอดเวลาที่ท่านพักอยู่ในเขตนี้ ท่านอาจารย์บอกว่า

“จะมายุงอะไรเรื่องน้ำเรื่องท่า สมัยเราตุตงค์ น้ำไหนก็กินได้ทั้งนั้น เอามากรองให้สะอาดแล้วก็จั้น”

“ก็สมัยก่อนท่านอาจารย์แข็งแรงดีก็ไม่ใช่ไรชิคะ ตอนนี่ต้องระวังกันหน่อย” ท่านอาจารย์นี้ เพราะท่านคงจะเหน็ดเหนื่อยที่จะเถียงกับคนหัวดื้อเหล่านี้ แต่ท่านก็ทราบดีว่า ลูกศิษย์เคารพและมีความกตัญญูรู้คุณต่อท่านมากเพียงไร จึงมิได้ห้ามปราม พวกเราที่อยู่กันในกรุงเทพฯ พวกกันปิดปากเงียบ สักอาทิตย์หนึ่งจึงไปกราบท่านเพื่อดูแล และหาสิ่งที่จำเป็นไปถวาย เมื่อเห็นท่านค่อยยังชั่วขึ้น จึงเพิ่มการไปพบเป็นอาทิตย์ละสองครั้ง จะสังเกตได้ชัดว่า จากการได้พักผ่อนเต็มที่ ไม่มีผู้ใดนำกิเลสไปให้ท่านชำระชะล้าง ทำให้ท่านอาจารย์แข็งแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว เราจึงไปกราบท่านได้วันเว้นวัน ท่านอาจารย์ได้สั่งสอนการปฏิบัติภาวนาให้วันละสิบห้านาทีบ้าง ยี่สิบนาทีบ้าง หลังจากที่ท่านจั้นแล้ว เราก็จะทานอาหารกันอย่างเร่งด่วนและขอโอกาสที่จะได้ฟังธรรมอันวิเศษจากท่าน

“ใครๆ เขาก็ว่า หลวงตาบัวดู ดุยังงี้ ก็คนมันเข้ามาเอาแต่เรื่องร้อนใจมาให้ จะไม่ให้ดูกิเลสที่คนแบกเข้ามาหาได้ยังงี้ คนไม่เข้าใจก็ว่าดู มันเหมือนกับมีน้ำสองถังนะ ถังหนึ่งเป็นน้ำสกปรก น้ำพุ่งออกมาแรงเประอะเปื่อนไปหมด เราก็ต้องเปิดน้ำที่สะอาดออกมาชะล้าง น้ำที่สะอาดนั้นต้องพุ่งแรงกว่าจึงจะชะล้างสิ่งสกปรกออกได้หมดสิ้น เข้าใจไหมล่ะ” ทุกคนรับว่าเข้าใจ ผู้เขียนจึงกราบเรียนถามว่า

“เมื่อตอนที่ไปวัดป่าบ้านตาด ท่านอาจารย์ไม่อยู่ อยากจะสนทนาธรรมกับใครก็ได้ ไม่ได้ พระแต่ละองค์ท่านไม่สนใจจะคุยกับพวกเราเลยคะ ถามอะไรท่านไม่ได้ ผู้ที่ติดขัดในการภาวนาทั้งหลายจึงเป็นคนนำสงสารเพราะไม่มีที่พึ่ง กราบเรียนถามท่านปัญหา ท่านก็ถามคำตอบคำ องค์กรอื่น ๆ ท่านก็ดูเหมือนไม่อยากจะคุยกับใครเลย ทำไม่จึงเป็นเช่นนั้นคะ”

“ท่านปัญหาท่านเป็นพระที่ดีมาก ถามข้อสงสัยท่านก็ตอบให้แล้วจะเอาอะไรอีก ส่วนพระองค์อื่น ๆ ท่านก็คงจะรู้ว่าผู้แบกกิเลสเข้าไปหาท่านนั้นเป็นอย่างไร และตัวท่านเองเป็นอย่างไร ท่านจึงไม่อยากจะพูดจะตอบ ท่านจึงระมัดระวังมากนะในเรื่องนี้” ท่านอาจารย์อธิบายกว้าง ๆ

“นำสงสารคนเหล่านี้คะ ยิ่งเป็นผู้หญิงท่านยิ่งไม่มอง ดูเหมือนท่านรังเกียจพวกผู้หญิง”

“เรื่องอะไรจะไปรังเกียจ เพราะแม่เราก็เป็นผู้หญิงนี่นะ แต่ท่านรู้จักดีว่าผู้หญิงเป็นอย่างไร และท่านเป็นอย่างไรต่างหากเล่า เข้าใจไหม?” ฟังแล้วได้สติ ผู้เขียนจึงก้มลงกราบไม่มีข้อสงสัยอีก

“เข้าใจคะ เข้าใจดีแล้ว”

“เออ นั่นละ ก็เท่านั้นละ กลับไปเสียทีซี” ท่านอาจารย์ไล่เลย ผู้เขียนจึงร้องขึ้นว่า

“อะไรกันคะ ขอเวลาครึ่งชั่วโมง นี่ยังคุยกันได้ไม่กี่นาที” คราวนี้ท่านอาจารย์หัวเราะขึ้น

“อ้อ มันนับไว้เลยนะว่ากี่นาทีแล้ว เพิ่งจะสิบนาที สิบห้านาที สิบเจ็ดนาที ยังไม่หมดเวลาที่ขอละ ยังงั้นรี?” ลูกศิษย์หัวเราะก๊ิก

“ก็ยังไม่ทันหมดเวลาเลย กำลังจะถามว่า ศาลาฉันมีอะไรขาดอีกบ้าง จะสร้างถึงน้ำฝนหรือเปล่าคะ?” ผู้เขียนพยายามยืดเวลาต่อ ท่านก็ตอบว่า

“ศาลาที่สร้างขึ้นเพราะพระที่มาปฏิบัติในสถานที่นี้ ท่านไม่มีที่ฉันรวมกัน จึงสร้างศาลาเล็ก ๆ ไว้ให้ท่าน เขาอาจจะสร้างถึงน้ำฝนหรือจะใช้แท่งค้ำน้ำก็ไม่ทราบ”

“ถ้าจะใช้แท่งค้ำน้ำ พวกเราจะได้นำมาถวายคะ แต่ถ้าสร้างถึงน้ำฝนคอนกรีต ก็จะได้ไม่นำมา”

“ก็ต้องถามคนสร้างเขาซิ เราไม่รู้เรื่องของเขาหรอก บอกว่าศาลาให้พระฉันไม่มี เขาก็สร้างให้ ต้องแล้วแต่คนสร้างเขา ไปเสียทีซี คนพวกนี้เป็นยังไงวะ ไล่ไม่ครบสามครั้ง เป็นไม่ไปซิหน้า” ท่านอาจารย์ไล่ แล้วหัวเราะขันในความดีของลูกศิษย์ ท่านทราบดีว่า ที่ดีก็เพื่อจะตัดวงจรธรรมจากท่าน เมื่อให้จนเหนื่อยแล้วท่านจึงไล่ ลูกศิษย์ต้องกราบลาลงมาด้วยความเสียดาย

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน มีโรคภัยไข้เจ็บประจำอยู่คือโรคหัวใจ ซึ่งในเวลากำเริบ ท่านต้องเก็บตัวอยู่อย่างเงียบเชียบในกุฏิ มิให้ใครมารบกวนได้ แม้พระลูกศิษย์จะคอยเฝ้าอยู่ใต้ถุนกุฏิหรืออยู่ใกล้ ๆ ท่านก็จะไล่ไม่ให้อยู่ แล้วท่านจึงนั่งปฏิบัติภาวนาอย่างสะดวกปลอดโปร่ง เมื่ออาการเจ็บป่วยทุเลาลง ท่านจึงจะออกมาเอง ในขณะที่ภาวนานั้นท่านเล่าว่า มีอาการเจ็บปวดที่หัวใจเหมือนมีอะไรปักเสียบอยู่ในนั้น จะหายใจไม่ใคร่ได้ ท่านต้องค่อย ๆ ผ่อนลมหายใจเข้าออกแต่ละครั้งด้วยความยากลำบาก เคยเป็นมากถึงขนาดกำหนดวันละสังขารไว้แล้ว แต่ยังเป็นห่วงหมู่เพื่อนพระที่อยู่กับท่านว่าจะพาดตนเองไปไม่ตลอดรอดฝั่ง ท่านจึงต้องรักษาสังขารนี้ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหมู่เพื่อนต่อไปอีก

ระยะเวลาหนึ่ง ลูกศิษย์ทั้งหลายฟังแล้วก็ใจฝ่อ ท่านก็เตือนแรงๆ ว่า ให้รีบไปปฏิบัติกันเข้า จะมัวมานั่งพูดอยู่ทำไม ไม่มีอะไรจะต้องถาม ปฏิบัติแล้วก็จะรู้เอง ซึ่งจริงของท่าน

เมื่อเข้ากรุงเทพฯ ท่านอาจารย์จะพักชั่วคราวเพียงวันสองวัน ท่านจะไม่บอกให้ใครทราบ ทำธุระเสร็จก็กลับ แต่ถ้าพักหลายวันลูกศิษย์จึงจะทราบ ท่านได้รับบริจาคที่ดินจากแพทย์หญิงคนหนึ่งไว้ ๑๘ ไร่ ท่านอาจารย์ได้สร้างศาลา และกุฏิไว้สำหรับพระ และลูกศิษย์ผู้ติดตามจากจังหวัดอุดรธานี ในบริเวณหน้าที่ดินที่แพทย์หญิงผู้ปฏิบัติธรรมตามรอยท่านอย่างเคร่งครัด เป็นสระบัวขาวกว้างใหญ่ ทั้งสองฟากฝั่งถนน ท่านตั้งชื่อสถานที่แห่งนี้ว่า “สวนแสงธรรม” อยู่บริเวณถนนพุทธมณฑลสายสอง เราจะได้รับฟังธรรม ได้ทำบุญกับท่านด้วยความปีติยินดี นับเป็นกุศลอันสูงยิ่ง ที่ได้ร่วมทำบุญกับพระผู้บริสุทธิ์ เป็นครูบาอาจารย์ของโลกอีกองค์หนึ่ง

ท่านอาจารย์จะพักอยู่เพียงสองสามแห่ง ไม่พักที่วัดใดโดยเฉพาะ เพราะท่านมีวัตรปฏิบัติตนแบบพระป่า รักษาข้ออุตุงควัตรไว้ได้อย่างดีเยี่ยม มิให้ต่างพร้อย ถ้าไปพักที่วัดใดก็เกรงจะทำให้พระที่อื่นลำบากไปกับท่านด้วย ท่านจึงสร้าง “สวนแสงธรรม” ไว้พักเมื่ออยู่ในกรุงเทพฯ และสร้างกุฏิและศาลาเล็กๆ ไว้ที่บางละมุงอีกแห่งหนึ่ง ออกพรรษาท่านก็จะเดินทางไปตามวัดต่างๆ ทางภาคอีสาน ที่มีอุตุงควัตรเหมือนกัน เช่น วัดดอยธรรมเจดีย์ สกลนคร วัดป่าดานวิเวก หนองคาย และฯลฯ เนื่องจากมีลูกศิษย์อยู่ทั่วประเทศท่านจึงเข้ามาในกรุงเทพฯ บางครั้ง ซึ่งจะพักที่สวนแสงธรรม และที่บางละมุง เป็นครั้งคราวเพื่อโปรดสัตว์ เมื่อร่างกายแข็งแรงดี ท่านก็จะเทศน์สั่งสอนไม่เคยขาด ท่านอาจารย์เป็นธรรมะทั้งองค์ ไม่ว่าจะพูดอะไร ผู้ฟังจะได้รับความรู้เป็นอรรถเป็นธรรมทั้งหมด เป็นธรรมะที่เบิกบาน สะอาด ปราศจากกิเลสโดยสิ้นเชิง วันหนึ่งเมื่อลูกศิษย์ขอฟังธรรมจากท่าน เพราะเห็นว่าท่านแข็งแรงแจ่มใสขึ้นแล้ว ท่านก็บ่นว่า

“อะไรๆ ก็พูดให้ฟังจนหมดแล้ว เรามันเหมือนรถโปเก คอยแต่จะเสียอยู่เรื่อย ขับไปชั่วโมงเข้าคู่เสียสามเดือน ร่างกายมันไม่ดีก็ต้องเข้าคู่ซ่อมเหมือนกัน ดุยาซิ ไม่ทราบของโรงพยาบาลไหนๆ มารวมกันอยู่ที่นี้หมด โรงพยาบาลยังสู้ที่นี้ไม่ได้” ท่านพูดไปแล้วก็ไอบุญดกระแอมช่วยณะแล้วก็เทศน์โปรดสัตว์ทั้งหลายดังนี้

“เอาละ ตั้งใจฟังนะ จะเริ่มละ พระพุทธเจ้าผู้เป็นบรมศาสดาของเรามีพระนามแปลแล้วว่า เป็นผู้มืมหากุณาแก่สัตว์โลกทั้งหลายไม่มีใครเสมอเหมือน นี่เป็นเพราะมาจากจิตใจจริงๆ ด้วยความสงสารแก่สัตว์โลก มิได้เป็นการเสกสรรปั้นยอให้เห็น เป็นไปด้วยความรัก ความเมตตาที่บริสุทธิ์ใจ เพราะใจนั้นบริสุทธิ์แล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงขึ้นจากใจย่อมบริสุทธิ์โดยทั่วกัน ในอาการที่แสดงออกต่อสัตว์ ไม่มีอะไรที่จะเป็นพิษเป็นภัยจากพระพุทธเจ้า ในตำนานท่านพูดไว้ว่า พระพุทธเจ้านั้น ถ้าหากจะเทียบทางโลกเหมือน

คนสามัญธรรมดาเราแล้วจะไม่มีเวลาพักผ่อนเลย มีแต่เวลาทำหน้าที่โปรดเมตตา สงเคราะห์สัตว์โลกโดยตลอด สถิตา เทวมนุสฺसान์ คือไม่เพียงสงเคราะห์มนุษย์เท่านั้น ยังสงเคราะห์เทวดาทั้งหลาย ตลอดพรหมโลก สัตว์โลกที่อยู่ในข่ายแห่งความสงเคราะห์ได้ พระองค์จะต้องสงเคราะห์โดยทั่วไป จะไม่มีเวลาเวลา

ตามตำราท่านบอกไว้ว่า พุทธกิจห้าประการคืออะไร-นั่น-คืองานของพระพุทธเจ้า มีห้าประการ เราจะไม่ยกเป็นบาลี จะแปลเป็นภาษาไทยเลย คือในเวลาสามสี่โมงเย็น ก็จะไปประทานพระโอวาทแก่ประชาชนทั้งหลายเล็กน้อย นับแต่พระมหากษัตริย์ลงมาตามลำดับถึงประชาชนทั่วๆ ไป พอสองทุ่มเริ่มประทานโอวาทแก่พระภิกษุสงฆ์ พระองค์จะแก้ไขข้อข้องใจให้ นอกจากประทานโอวาทโดยทั่วถึงกันแล้ว ยังทรงตอบคำถามความสงสัยของเทวดาทั้งหลายด้วย นี่ตอนหกทุ่ม-เที่ยงคืน ทีนี้พอค่อนๆ คืบปัจฉิมยามจะทรงเล็งญาณที่ใครจะมาชั่งตวงอายุของพระพุทธเจ้า คือเป็นผู้มีนิสัยที่จะบรรลุธรรมโดยรวดเร็ว แต่ชีวิตจะต้องตายเสียในไม่ช้า ก็ต้องเสด็จออกไปโปรดคนนั้นก่อนเพื่อน ในตอนเช้าก็เสด็จออกบิณฑบาต

ถ้าหากจะคิดตามนี้แล้วพุทธกิจของพระพุทธเจ้า ท่านไม่มีเวลาพักผ่อนเลย แต่ได้ทรงประกาศไว้ว่า นี่เป็นภารกิจของพระองค์ เป็นความจำเป็นของพระพุทธเจ้า ไม่มีใครทำแทนได้ภาระทั้งห้าข้อนี้ เรียกว่าเป็นพุทธวิสัย คือเป็นวิสัยของพระพุทธเจ้า ดังที่ท่านแสดงธรรมโปรดพระมารดาของท่าน ทรงทำบุญนิमितขึ้นแสดงธรรม เวลาพระองค์แสดงธรรมองค์หนึ่งแล้ว อีกองค์หนึ่งเดินจงกรมอยู่เสียอย่างนี้ หรือเวลาพระองค์ทรงพักผ่อน บุญนิमितก็ทรงแสดงธรรมแทนเป็นต้น นี่คือที่เรียกว่าทำแทนพระองค์ เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้า และในพุทธกิจนี้ก็ไม่ใช่ว่าจำเป็นอยู่ตลอดไป เช่นเวลาพระองค์เสด็จไปอยู่ป่าไม่เกี่ยวกับประชาชนท่านใดเลย อยู่ในพรรษา เวลานั้นก็มีช้างอุปถัมภ์พระองค์อยู่ตลอด ในหนังสือกล่าวไว้ไม่เกี่ยวกับประชาชนพระองค์ก็ทรงได้พักผ่อน แต่พระเมตตาท่านมีต่อประชาชนอยู่อย่างสม่ำเสมอภายในจิตใจ

จะเห็นได้ว่า พระเมตตาที่อยู่ในพระทัยของพระพุทธเจ้านั้นเป็นสิ่งบริสุทธิ์ล้วนๆ มีอยู่ตลอดเวลาไม่มีคำว่าบกพร่องเลย นี่คือองค์ศาสดาของพวกเรา เราควรที่จะเห็นใจพระพุทธเจ้าว่ามีเมตตาขนาดไหน ส่วนเราริไม่ค่อยมีเมตตา ไม่สงสารเจ้าของ เดือดร้อน วุ่นวายก็เพราะเจ้าของทำลายเจ้าของเอง ก็กลับเข้าใจว่าเจ้าของเมตตาเจ้าของเอง เพราะไม่รู้-นั่นซิเป็นของสำคัญ ถ้าหากว่าเราจะทำความจริงจิงต่อเราเป็นบางกาล บางเวลาก็ยังจะดี ถ้าพูดถึงเราไม่ค่อยจะเข้มงวดกวดขันในการประพฤติปฏิบัติตน ตามหลักศาสนาเพื่อความดีงามแก่ตนเองไร้นัก ไม่เหมือนกับศาสนาอื่น ๆ เขา ศาสนาอื่นเขาจริงจิงมากนะ จะทำอะไรเขาจริงจิงมากทีเดียว แต่ศาสนาของเราไม่รู้สึกรู้ว่าจะโลเล ไม่ค่อยจริงจิง แม้แต่พระก็

เหมือนกัน ขึ้นชื่อว่าพุทธบริษัที่แล้ว ส่วนมากมักจะโลเล เป็นนักโลเลกันทั้งนั้น จาก พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายมาแล้ว นับวันแต่จะโลเลไปเรื่อย ๆ

ยังมีสิ่งแวดล้อมช่วยวนมาก ๆ อันนี้เรียกว่า “อธรรม” คือ “ข้าศึก” ของธรรม ก็คือข้าศึกของเรานั้นแหละ มันยังมีมากขึ้นทุก ๆ ทาง ไม่เคยคิดคาดฝันว่าจะมีมันก็มี อย่างที่เราเห็นกันนี้เป็นอย่างไร-เห็นส่วนตาก็เห็น หูได้ยิน ตั้งแต่เกิดมาต้องขอภัยเพราะหลวงตาบ่าวเป็นพระป่า พูดให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเสียบ้างเพื่อท่านทั้งหลายจะได้ฟัง คือเกิดมาตั้งแต่โคตรแต่เช้าหลวงตาบ่าวไม่เคยเห็นอย่างนั้น ใ้เรื่องทำลายอยู่ทุกวันนี้มันมีแล้วเห็นไหม ปฏิเสธได้ไหม วิทยุ โทรทัศน์ เทวทัต-อ้อ ไม่ใช่ โทรทัศน์นั้น วิดีโอ เป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้ความได้มันมีเพียงน้อยนิด ส่วนความเสียหายมันแก้สลิปห้าเปอร์เซ็นต์ ทำความเสียหายแก่พวกเรามาก สำหรับคนที่ไม่เคยคิดอ่านไตร่ตรองอะไรกันเลยก็มีแต่ความเสียหาย ความได้ไม่ค่อยมี

อย่าว่าหลวงตาบ่าวอุตรินะ โคตรพ่อโคตรแม่หลวงตาบ่าวไม่เคยเห็น หรือหลวงตาบ่าวมาเห็น หรือว่าหลวงตาบ่าวดีกว่าพ่อแม่รี? หรือหลวงตาบ่าวมันเลว ถ้ายึดเอาเหตุผล เอาหลักเกณฑ์อันดีจากสิ่งเหล่านี้มาเป็นคติสอนใจกันได้แล้ว สิ่งเหล่านี้จะกลับกลายเป็นสิ่งทำลายตัวเราเองได้เป็นอย่างดี ให้ระมัดระวังสิ่งเหล่านี้ คำว่าอันตราย ๆ เราอย่าไปเข้าใจว่า คนนั้นคนนี้จะมาทำอันตรายต่อเรา ตัวเรานั้นแหละทำลายตัวเอง ตาเห็นก็ทำลาย หูได้ยินก็ทำลาย เพราะไม่ฉลาด-เพราะโง่ ทำตามความเพลิดเพลิน ความเพลิดเพลินนั้นเป็นสื่อของกิเลส เป็นสื่อของธรรมที่จะนำเชื่อเป็นพิษเป็นภัยมาทำลายตัวเรา เราไม่คิดอ่าน จึงชวนกันมาคิดมาอ่าน

ให้มีความจริงจังต่อตนบ้าง เช่น-วันนี้จะรักษาศีล-ว่างั้นนะ, วันนี้จะภาวนา ก็ให้เป็นรักษาศีลจริง ๆ เป็นการภาวนาจริง ๆ เอาที่ชั่วโง่วันนี้ ในรอบยี่สิบสี่ชั่วโมงนี้ จะรักษาศีลห้า ศีลแปดอะไรก็แล้วแต่ให้มันขลังบ้างซี ตัวเองไม่ขลังแล้วจะให้ศีลธรรมขลังได้อย่างไร เครื่องมือจะเป็นนิวเคลียร์หรือนิวตรอนก็ตามเถอะ จะเล็ขนาดไหน เก็บไว้มันก็เก็บไว้ มันทำลายอะไรไม่ได้ถ้าเราไม่เอามาทำลายตัวเอง นั่น วันนี้ก็เหมือนกันความคิด ความปรุแต่ง ถ้าเราไม่คิดเอามาทำลายตัวเองมันก็คิดไม่ได้ แล้วความดีก็เหมือนกันถ้าเราไม่คิดทำความดีเพื่อตัวเอง มันก็เป็นความดีไม่ได้ มันจะอยู่ในสิ่งนั้นเท่านั้น แต่มันจะไม่มาสัมผัสสัมพันธ์เพื่อเป็นความดีสำหรับเราได้เลย เพราะเราไม่สนใจ

ศาสนานั่นศักดิ์สิทธิ์แต่เรามันไม่ศักดิ์สิทธิ์ มันโลเล ทำอะไรไม่มีความจริงจัง จะภาวนาสักห้านาที ก็เหมือนจะเอาไปฆ่าในทะเลแวงแล้ว ดินกวัดแกว่งวุ่นวายจะเป็นจะตาย พอที่หลังจะภาวนา-เข็ด! ไม่ได้ภาวนา ร้องว่า โอ๊ย-เมื่อคืนนั่งภาวนาตั้งห้านาทีเกือบตาย! ไม่เห็นได้เรื่องอะไร ฟังซิห้านาทีเกือบตาย เข็ดแล้ว...ที่เวลากิเลสตั้มไม่เห็นมันเข็ด

นี่ให้จำให้ดี นี่เป็นข้อหนึ่ง พวกเราเสียเปรียบตัวเองอยู่ตลอด เสียเปรียบฝ่ายต่ำที่มีอยู่กับตัวเองนั่นแหละ ถ้าเราอยากให้ศาสนาของเราลงเป็นของศักดิ์สิทธิ์พิเศษ ลองนำศาสนามาปฏิบัติต่อตัวเองบ้างซิจะเป็นยังไง เมื่อนำศาสนามาปฏิบัติต่อตัวเองแล้ว เรานั้นแหละจะเป็นผู้ล้างขึ้นมาในตัวของเราเอง ไม่มีใครมาคอยเสกสรรปั้นยอให้ซ้ล้ละ เราจะซ้ล้ในตัวของเรา จะมีแต่ความยิ้มแย้มแจ่มใส มีความร่่มเย็นเป็นสุขภายในจิตใจ ยิ่งได้มีจิตตภาวนาด้วยแล้วยิ่งมีความสงบเย็น ใจเย็นจิตเย็นอะไรก็สู้ไม่ได้ น้ำแข็งก็สู้ไม่ได้ น้ำแข็งเย็นมากก็เป็นทุกข์ ใจนี้เย็นมากเท่าไรก็ยิ่งมีความสุขความสบายมาก

ให้พากันตั้งใจประพฤติปฏิบัติบ้างซิ พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เลิศประเสริฐไม่มีอะไรเสมอเหมือนแล้ว เราพยายามปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนา มีความเมตตา มีความสงสารตนบ้างซิ อย่าให้กิเลสมันหลอกกว่าสงสารตน สงสารตน กิเลสมันมันมีฟันไฟเผาตนอยู่ตลอดเวลา ถ้าสงสารตนจริงๆ ทำได้แล้วคนเราจะสงบร่่มเย็น มนุษย์นี้แหละฉลาดกว่าเพื่อน ไม่มีอะไรฉลาดเกินมนุษย์หรอก แต่บทเวลาโง่ มนุษย์นี้โง่กว่าสัตว์ ไม่มีอะไรโง่กว่ามนุษย์ สิ่งใดที่สัตว์ทำไม่ได้ในสิ่งที่เสียหาย มนุษย์เราทำได้ สิ่งใดที่เป็นความดีงามสัตว์ทำไม่ได้ มนุษย์เราทำได้ นั่น-ถึงว่ามนุษย์เรานี้ฉลาด จึงต้องปฏิบัติตนให้สมกับความฉลาด โดยอรรถโดยธรรมแล้วจะมีความสุขความสบายเจริญรุ่งเรืองขึ้นก็เพราะมนุษย์นี้แหละ ไม่มีใครเกินมนุษย์ได้เลย

ฉะนั้นจึงขอให้พี่น้องทั้งหลายได้นำไปประพฤติปฏิบัติ วันนี้เป็นวันปีใหม่ คำว่าปีใหม่คือให้แก้ตัว อะไรที่ไม่ดีเมื่อวานนี้ ย้อนหลังไปหาปีกลาย ให้ตัดความไม่ดีทั้งหลายทิ้งเสีย พยายามสร้างสมความดีขึ้น นี้เรียกว่าทำการแก้ตัวเอง เรานั้นแหละแก้เรา เพราะเราเป็นผู้ผูกผู้มัดด้วยความไม่ดีของเรา พยายามแก้ตัวเองด้วยความดีทั้งหลาย ต่อไปก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ วันนี้เทศน์เพียงเท่านี้แหละ เอาละนะ พอ เหนื่อยแล้ว

การไปกราบท่านอาจารย์ทุกครั้งเป็นการไปทำบุญ ใครมีอะไรก็นำมาถวาย จะเป็นอาหาร ข้าวของ เงินทอง ท่านอาจารย์จะรับไว้เพื่อแจกจ่ายต่อผู้คนอื่น ๆ ต่อไป ไม่มีอะไรเก็บสะสมไว้เลย อาหารทุกปีนโต ทุกสัปดาห์มีมากขึ้นทุกวัน ข้าวทุกเมล็ด แกง ผัด ทุกชิ้นที่ท่านอาจารย์ตกลงไปรวมไว้ในบาตรนั้น เป็นสิ่งที่ผู้คนบรรจงจัดหามาถวายเพื่อเป็นบุญเป็นกุศลทั้งนั้น สิ่งของเหล่านี้จึงเป็นของดีเลิศ และเมื่อพิจารณาลึกลงไปอีกจะเห็นความชาญฉลาดขององค์สมเด็จพระศาสดา ที่ทรงให้ฉันในบาตรเป็นวัตร เพราะเท่าที่ได้พบและเห็นข้อปฏิบัติของท่านอาจารย์ทุกครั้งหลังจากที่ท่านกลับจากบิณฑบาตแล้ว ผู้คนจะตามมาถวายข้าวปลาอาหารอีกมากมาย ถ้าจะให้ฉันก็คงจะฉันได้ไม่ทั่วถึงทุกคน แต่ท่านจะตัดข้าวปลาอาหารเหล่านั้นไว้อย่างละซ้อสองซ้อ ให้เจ้าของได้เห็นและเกิดปีติโดยทั่วถึงกัน

หลังจากนั้นจะให้พี่แม่เมตตา พิจารณาอาหารแล้วจึงฉัน เห็นท่านอาจารย์จัดอาหารลงบาตรแต่ละวันแล้วรู้สึกเหนื่อยแทนท่าน ท่านเคยบ่นขึ้น ๆ ว่า นับวันจะมีผู้คนนำอาหารมามากมายมากขึ้นทุกที นักเข่ากว่าจะได้ฉันก็คงจะป่วย เพราะจัดอาหารไม่เสร็จสักที ผู้เขียนเคยกราบเรียนถามถึงการทำบุญว่า ทำไมคนโน้นคนนี้จึงร่ำรวยสามารถทำบุญได้มากกว่าคนอื่น ๆ ท่านจะย้อนถามดู ๆ ทันที้

“แล้วมันเรื่องอะไรของเรา ใครเขาจะร่ำรวยทำบุญมากน้อยแค่ไหน ไปสนใจทำไม”

“อ้าว ก็อยากรู้อะไรบ้างสิคะ เราจะได้ทำบุญเหมือนเขาบ้าง เกิดใหม่จะได้ไม่ลำบากอย่างนี้” ผู้เขียนตอบชื่อ ๆ ท่านอาจารย์มองลูกศิษย์แล้วชี้แจงด้วยความเมตตาสงสาร

“บุญนั้นมีหลายอย่าง เราก็มียุญของเราอย่าง เขาก็มีบุญของเขาอย่าง ที่ว่าคนโน้นคนนี้ทำบุญอะไรมานั้นจะนำมาเทียบกันไม่ได้ ก็คนมันทำมาคนละอย่างไม่เหมือนกัน เรื่องทรัพย์สินเงินทองนั้นเป็นสมบัติของโลก ใครมีมากก็ทำมาก ใครมีน้อยก็ทำน้อย ตามกำลังฐานะของแต่ละบุคคล อีกหน่อยเราก็มีอย่างเขา การทำบุญนั้นเหมือนกับการเปิดประตู ถ้าเราเปิดประตูน้อย อากาศก็เข้ามาน้อย ถ้าเราเปิดประตูหน้าต่างให้กว้างมาก อากาศก็เข้ามามาก บ้านช่องก็ร่มเย็น อากาศถ่ายเทได้สะดวก เราก็อยู่ได้สบายปลอดภัย หายใจได้สะดวก ถ้าเราปิดประตูหมด หน้าต่างก็ปิด เป็นยังงี้-ไม่มีอากาศหายใจ ร้อน-ตายกันพอดี จะมานั่งสงสัยอะไรไม่เข้าเรื่อง เข้าใจไหมเล่าที่ว่าให้ฟังนี่นะ” ท่านอาจารย์อธิบายเรื่องบุญไว้ง่าย ๆ แต่ชัดเจนนัก ผู้เขียนก็มลงกราบรับคำสอนด้วยความเข้าใจอย่างซาบซึ้ง แต่ก็ถามต่อเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและเพื่อนผู้ฟังคนอื่น ๆ จะได้รับความรู้ด้วย

“พอทำบุญเสร็จท่านก็สอนให้แม่เมตตา โอ้โฮ-ท่านอาจารย์คะ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้แม่เมตตาแก่สัตว์ทุกชนิด นับหยาบ ๆ ได้ตั้งสิบสองประเภท บุญที่ทำมีน้อยนิดเดียวมันจะพอกันหรือคะกับจำนวนผู้ที่เราแม่เมตตาให้”

“พอซิทำไมจะไม่พอ ถึงทำน้อยก็ยังดีกว่าไม่ทำเลยละ เราทำอยู่เสมอ ๆ มันก็มากขึ้นมาเองแหละจะให้มากสมใจอย่างไร แม้แต่ตัวเราเองยังไม่สมใจเรา ก็เรารับประทานอาหารนะ ทานทีละช้อน ทีละคำ ต่อไปก็มากขึ้น หลายช้อน หลายคำ สุดท้ายมันก็อิ่มได้นะ” ท่านอาจารย์สอนง่าย ๆ แต่ลูกศิษย์อดถามไม่ได้

“หนูว่าที่หนูทำมันทีละหยด ไม่ใช่ทีละช้อน” ท่านตอบทันทีว่า

“ทีละหยด...ก็เห็นไหมเล่าที่น้ำมันท่วมบ้านท่วมเมือง กรุงเทพฯมหานครใครมาเป็นผู้ว่า กทม. ไม่ได้ ถูกเขาให้ออก เพราะน้ำท่วม กำจัดน้ำท่วมให้เขาไม่ได้ นั่น-เห็น

ไหม? ว่าที่ละหยดมันเป็นอย่างไร ก็บอกแล้วไว้ในหนังสือยังมีนี่นา ผนตกที่ละหยดละหยาดทำน้ำให้เต็มได้ฉันใด ผู้ที่ทำบุญที่ละน้อยก็สามารถทำบุญให้เต็มได้ฉันนั้น”

“แล้วผู้ที่เราทำบุญอุทิศให้มีมากมายหลายทิศ มันจะพอกันหรือคะท่านอาจารย์”
ลูกศิษย์ถามย้ำให้แน่ใจ

“ก็ใจเรามีมากมายหลายทิศยิ่งกว่านั้น จะว่ายังไง ใจเรามีมากมายรอบทิศรอบด้านทำไมจะไม่พอกัน”

“เช่นใส่บาตรพระองค์เดียว...?”

“องค์เดียวก็จะเป็นไรไป เราใส่บาตรพระ-พระแปลว่าประเสริฐว่าไง บุญธรรมทั้งหลายจะหาประมาณไม่ได้ ไม่มีอะไรมาเปรียบเทียบ ไม่มีอะไรเป็นคู่แข่ง เช่นสัตว์ทั้งหลายมีมากธรรมไม่เพียงพอ ไม่ใช่เป็นคู่แข่งกัน เพราะธรรมนั้นมีอยู่เสมอ มีตลอดเวลา ไม่นั้นจะเรียกว่า โลกุตระธรรมหรือ โลกุตระธรรมคือธรรมเหนือโลก แต่เราอย่าให้เป็นตรงกันข้าม อย่าให้โลกเหนือธรรมก็แล้วกัน โลกเหนือธรรมก็คือความซี้เกียจทั้งนั้น มันอยู่เหนือความขยัน เข้าใจไหม? ทำอะไรก็มีความซี้เกียจเข้าครอบครอง นั่นแหละที่เรียกว่าโลกเหนือธรรม ท่านกล่าวไว้ว่า “ธรรมเหนือโลก” พระพุทธเจ้าท่านเป็นธรรมเหนือโลก สวาททั้งหลายก็เป็นธรรมเหนือโลก ส่วนเราอย่าให้มันเป็นธรรมใต้โลกก็แล้วกัน”

“ตอนนี้ความจริงก็ไม่ได้ซี้เกียจนะคะ ทำหกทุ่มก็ยังไม่เสร็จธุระ ยังสวดมนต์ภาวนาอยู่ในห้องพระ”

“เฮ้ย ทีตอนซี้เกียจจะไม่เอามาพูด” ท่านอาจารย์ขัดขึ้นบ้างพร้อมเสียงหัวเราะของลูกศิษย์ทั้งหลายที่ท่านอาจารย์รู้ทันพวกเขาทุกอย่าง

“ว่าไง เอาความซี้เกียจมาพูดบ้างซี” ท่านย้ำ

“ก็ต้องมีซี้เกียจบ้างซิคะ เพราะเข้าขั้นก็ต้องรีบมา” ท่านอาจารย์หัวเราะย้อนว่า

“นั่นแล้ว เอะอะก็รีบมา รีบมา ตอนจะรีบนอนละทำไมไม่พูด เออ นี่เราก็ตูให้เป็นคนดีธรรมหรือคะเข้าใจไหม? เราไม่ได้ตำหนิใครโดยเฉพาะ เรื่องอรรถเรื่องธรรมมันไปเกี่ยวข้องกับใคร เราต้องแตะเสียบ้าง แล้วก็แตะผ่านกันไปเรื่อยๆ...ผ่านไปเรื่อยๆ...”
ท่านอาจารย์ชี้กราดไปทั่วทุกคนแล้วหัวเราะ

“คงเหมือนบิลเสียด โดนลูกนี้แรงหน่อย แล้วชิงไปลูกโน้น ลูกนี้ กระทบกันต่อๆไป” ท่านหัวเราะไม่ตอบ

“ท่านอาจารย์คะ พระคาถาเมตตาทหลวงเป็นของหลวงปู่มั่น ใช่ไหมคะ?”

“ก็ของพระพุทธเจ้านั่นละ จะว่ายังไง หลวงตามั่นหรือหลวงปู่มั่น ก็คือพระพุทธเจ้านั่นละ เมตตาทหลวงท่านสอนคนว่าอย่างไร สอนคนให้ฉิบหายรี-หือ?”

“ท่านสอนให้แผ่เมตตาอะ”

“แน่ ก็นั่นแล้ว พระพุทธเจ้าท่านก็เป็นอย่างนั้นแหละ มีแต่ความเมตตาความ สงสารสัตว์โลก ให้อภัยโดยตลอด ถ้าเป็นคาถาพระเวทตัดก็จะมีแต่เห็นแก่ตัว ธรรมไม่มี ประมาณ โลกก็ไม่มีประมาณ แต่ว่าธรรมนั้นจะต้องเหนือโลก จึงจะลบล้างโลกภายในใจ ของเราได้ ชนะโลกได้จึงเป็นโลกุตระธรรมไงเล่า เมื่อกี้ก็บอกแล้ว ถ้าจะยกให้เป็นบาลีก็ต้อง ว่ากันแบบตรงกันข้าม เช่น โลกุตระธรรม-ธรรมกุตระโลก แน่โลกเหนือธรรม-ธรรมเหนือ โลก ทีนี้เราจะน้อมเข้ามาเป็นประโยชน์เป็นคติธรรม แล้วเราก็น้อมเข้ามาเพื่อเราว่า ธรรม เหนือโลกเป็นยังไง เราจึงควรทำตัวของเราให้เป็นธรรมเหนือโลก หรือจะให้โลกเหนือ ธรรม ก็ชี้แจงเข้า บอกแล้วนี่นา” ลูกศิษย์กราบเรียนท่านว่า

“ที่จริงมันเป็นธรรมดาของจิตคน ที่เหมือนน้ำมักจะไหลลงสู่ที่ต่ำเสมออะ”

“เออ-ก็นั่นอะซี ถ้าเป็นธรรมดาของธรรมไม่มีต่ำมีแต่สูง นี่มันเป็นธรรมดาของโลก ไม่ใช่หรือ ธรรมดาของธรรมมันก็แพ้ซีใช้ไหม? เราต้องหาจุดนี้นำมาใช้ให้ได้ซี”

“พวกเราก็ต้องอาศัยท่านอาจารย์แหละอะ เป็นระหัดวิดพวกเรารขึ้นมา” ท่าน อาจารย์ฟังลูกศิษย์อุปมาอุปมัยแล้วท่านก็หัวเราะ

“จะคอยแต่อาศัยครูบาอาจารย์เท่านั้นแหละ เรานะสอนแล้ว ก็นำเอาไปปฏิบัติซี จะให้หมาแบกคนทั้งโลก แบกคนโน้น แบกคนนี่ เราก็ตาย มันแยอะ” ท่านอาจารย์สอนแล้ว หันไปถามลูกศิษย์ที่มาจากทางไกลอีกคณะหนึ่ง

“เป็นยังไงละ ฟังหลวงตาบัพพูดอย่างนี้นะ”

“ดีเจ้าอะ”

เขาวว่าหลวงตาบัพ ก็ดูอย่างนี้แหละ ลูกศิษย์มันเด็ด อาจารย์ก็ต้องดูซิ ถ้าลูกศิษย์ ไม่เด็ดแล้ว อาจารย์ก็ไม่ดู ลูกศิษย์มันเด็ด อาจารย์ต้องดู จำไว้” ลูกศิษย์จึงกราบเรียนขึ้น ว่า

“ไม่นั้นก็ไม่มีนมัชฌิมาปฏิบัติ” ท่านอาจารย์ฟังแล้วยิ้ม มีลูกศิษย์อีกคณะหนึ่ง กราบเรียนว่ากำลังจะขึ้นไปภาคอีสาน เพื่อกราบนมัสการพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบหลาย วัด ท่านตอบว่า

“ดีแล้วละ ไปมากก็ได้บุญมาก ถ้าพูดกันตามส่วนแล้ว ทางภาคอีสานมีพระ กรรมฐานมากนะ แต่ท่านจะอยู่กันตามป่า ท่านไม่ค่อยออกมา จะมีก็ตอนเช้าๆ ที่ท่านออก บิณฑบาตเท่านั้น”

หลังจากนั้น ผู้เขียนได้เรียนปรึกษาท่านเกี่ยวกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในเขตที่ เรารับผิดชอบเกือบจะทุกปีเป็นประจำ ว่าอาจจะต้องนิมนต์ท่านอาจารย์ไปแผ่บารมีให้แก่

คนเหล่านั้น ท่านอาจารย์ตอบว่าให้จัดการแก้ไขกันเอง ให้พิจารณาตามเหตุตามผลว่า เมื่อมีผลร้ายเกิดขึ้นให้ดูที่เหตุ

“ไปดูตามเรื่องตามเหตุการณ์นะสิ่งที่ว่านั้นนะ เรื่องเหล่านี้มันมีอยู่ทั่วไปนั่นแหละ จะว่ามาเป็นเฉพาะเรามันก็ไม่ถูก เมื่อถึงวาระไม่ว่าใครๆ มันก็เป็น”

“แต่ที่อื่นไม่เป็นนะคะ”

“เป็นซิที่อื่นมันก็จะเป็นอย่างเราเสียอีก เวลาเราไม่รู้ก็เหมือนกับเขาไม่เป็น เช่นเดียวกับคนในบ้านของเราตายสักคน ก็เหมือนกับว่าคนทั้งโลกจะเป็นจะตายเหมือนเรา”

“คืออย่างนี้นะคะท่านอาจารย์ สถานที่เรารับผิดชอบมีหลายจังหวัด แต่มีอยู่แห่งเดียวที่เกิดเหตุซ้ำๆ กันมาห้าปีเข้าแล้ว” ผู้เขียนกราบเรียนซ้ำ แต่ท่านอาจารย์กรุณาอธิบายให้แจ่มชัดขึ้นอีก

“ก็เหมือนกับร่างกายของเรานี้แหละ เมื่อมาถึงจุดนี้ตรงนี้มันพิการ อวัยวะส่วนนี้มันพิการแค่นั้นๆ ทุกแห่งที่รับผิดชอบก็เป็นเสมือนอวัยวะของเรา แต่มันมีบางส่วนของพิการส่วนไหนที่พิการก็ต้องรักษาส่วนนั้น เช่น เป็นที่แขนตรงนี้ ก็รักษาตรงนี้ เมื่อมันหายแล้วมาเป็นตรงนั้นอีก ก็รักษาส่วนนั้นๆ ถ้ามันเป็นตรงขาก็ต้องรักษาที่ขา รักษากันไปเรื่อยๆ จะให้มันดีเป็นไปตามใจของเราไม่ได้หรอก อวัยวะของเราคือเขตที่เรารับผิดชอบ มันมีขอบเขตกว้างขวางขนาดไหนก็ต้องแก้ไขไปที่ละจุด เรามีหน้าที่แก้ก็แก้ไปซิ จะมายุ่งอะไรกับหลวงตา ชวนหลวงตาไปยุ่งด้วย ไม่ใช่เรื่องของเราสักหน่อย” ท่านอาจารย์ดูแล้วไล่ให้ออกไปดูเรื่องราวต่างๆ

“ไปซิ จะมานั่งอยู่แล้วจะรู้เรื่องได้ยังไงเล่า ใช้สติปัญญาของตัวเองเข้านั่นแหละ เดียวก็รู้เอง” พวกเราจึงกราบลาท่านออกมา ในวันต่อมาไปทำบุญอีก ท่านอาจารย์ก็ถามว่า

“เป็นไงเล่า ที่ไปดูนะ”

“เป็นเรื่องของคนตาบอดเดินชนต้นไม้คะ” ผู้เขียนกราบเรียน

“แล้วคนตาดีเขาเห็นใช้ไหมล่ะ”

“ใช่คะ ท่านอาจารย์” ท่านอธิบายให้ฟังว่า

“คนตาดีเขาเห็นนี่ว่าต้นไม้อยู่ตรงไหน แต่คนตาบอดมองไม่เห็นก็เลยเดินชนเอาเจ็บตัวไป”

“เราก็ได้แต่บอกเขาว่า ต้นไม้อยู่ตรงนี้นะ อยากเดินชนอีกก็ตามใจเขา” ลูกศิษย์กราบเรียน

“ก็นั่นแล้ว บอกให้แล้วจะชนอีกก็เรื่องของเขา อะไรที่มองไม่เห็นอย่านึกว่ามันไม่มี พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ทำความดีจะได้รับผลดีแก่ตนเอง เพราะท่านรู้จักทั้งรูปโลก และ อรูปโลก เราจึงต้องเชื่อท่าน”

ผู้เขียนกราบลาท่านออกมาแล้ว ยังระลึกถึงพระเดชพระคุณที่ท่านตักเตือนสั่งสอน ให้รู้จักพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยเหตุด้วยผล ไม่ใช่พอเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นก็ต้องให้ พระเข้าไประงับเกี่ยวแก่กรรมทำพิธีทุกครั้งไป ผู้ใดใครก่อกรรมไว้อย่อมจะได้รับผลกรรมนั้น เมื่อถึงวาระที่ควรจะเป็น ทำให้ไม่ประมาทหรือก้าวก่ายล่วงเกินสิ่งที่เรามองไม่เห็น แต่มีใช้ งมฉาย ต่างคนต่างอยู่ไม่ก่อกรรมชั่วช้าลามก สร้างแต่กุศลผลบุญแผ่เมตตาให้แก่สัตว์โลกทั้งหลายซึ่งมีมากมายหลายประเภท แม้จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลยก็ตาม การแผ่เมตตา นั้นเป็นผลดีต่อตัวเราเพียงประการเดียว ไม่มีผลร้ายใดๆ ทั้งสิ้น สมกับที่มีผู้กล่าวว่า อยู่ที่ ไหนก็ให้เป็นที่รักของมนุษย์ สัตว์ และเทวดาทั่วไป ทุกสิ่งจึงต้องมีเหตุมีผล ผลกรรมไม่ดี ต้องแก้ที่ตัวต้นเหตุ ผลกรรมดีก็ให้ผลแก่ตัวต้นเหตุ เมื่อรู้หาสาเหตุพบแล้วก็แก้ไขได้เสมอ ไม่มีอะไรที่คนมีสติปัญญาจะแก้ไขไม่ได้

ระหว่างที่ท่านอาจารย์มาพักที่บางละมุง ผู้เขียนจะไปถวายอาหารแก่ท่านเสมอ ถ้า ไปไม่ได้ก็จะให้สมัครพรรคพวกในละแวกนั้นไปแทน ถ้ามีสิ่งใดขาดก็ให้จัดหาไปให้ เนื่องจากตัวเองอยู่ในกรุงเทพฯ วันที่จะไปทำบุญเราจะลุกขึ้นทำของกันตั้งแต่ตีสี่ เสร็จตีห้า พอตีห้าครึ่งก็รีบขับรถออกไปบางละมุง กะเวลาให้ทันกับท่านอาจารย์กลับจากบิณฑบาต พอตี เพราะเหตุที่ท่านอาจารย์ฉันมื้อเดียว เราจึงต้องไปให้ทันเวลาฉันของท่านทุกครั้ง มี อยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านอาจารย์จัดอาหารเสร็จ เอาผ้าคลุมปากบาตรแล้วผู้เขียนเพิ่งไปถึง ท่าน อาจารย์ตั้งท่าจะให้พรชาวบ้าน ลูกศิษย์ร้องเอะอะขึ้น

“เดี่ยวชิคะ หนูเพิ่งมาถึง ยังไม่ได้ถวายของเลย”

“ทำไมเพิ่งมาเล่า จนพระจะให้พรแล้วยังจะให้หยุดอีกนะ” ท่านดูบ้างที่เห็นเรามา สายไม่เหมือนคนอื่นเขา โดยปกติแล้วท่านไม่ชอบให้ใครทำตัวเป็นจุดเด่นกว่าคนอื่น ให้ ทำทุกอย่างเสมอหน้าเท่าเทียมกันหมด แต่ครั้งนี้ท่านเห็นว่าเราเพิ่งไปถึงจริงๆ ไม่ได้แกล้ง จึงเปิดผ้าคลุมบาตรออก รับประเคนแล้วถามว่า

“ออกจากกรุงเทพฯ ก็โมง”

“หกโมงกว่าคะ เลยเข้าไปหน่อย” ท่านอาจารย์ฟังแล้วหันไปหยิบนาฬิกาขึ้นดูนับ เวลาเดินทาง เห็นว่าเราไม่ได้ตั้งใจทำเด่นอะไรท่านก็ไม่ว่า ความเป็นผู้มีระเบียบวินัย ไม่ล้ำหน้าคนอื่นสำคัญนัก เพราะทำให้เกิดความสวยงามพร้อมเพรียง เมื่อสวนแสงธรรมสร้าง

เสร็จใหม่ๆ ท่านอาจารย์ก็ลงมาจากอุดร ในบริเวณนี้มีหมาแม่ลูกอ่อนครอกหนึ่งวิ่งเข้าวิ่งออก จนท่านสั่งให้คนไปหาไม้เรียวไว้สำหรับหมาพวกนั้น ท่านถามผู้เขียนว่า

“เห็นไหม หมาพวกนี้มันไม่มีระเบียบ เพราะมันเป็นหมา ไม่รู้ภาษาอะไร ซึ่งก็เหมือนคนถ้าไม่มีระเบียบแล้วจะนำดูที่ตรงไหน?” ท่านอาจารย์ตั้งใจจะอบรมผู้เขียนโดยตรง เพราะรู้ว่าลูกศิษย์คนนี้ไม่เหมือนศิษย์อื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเรียบร้อย ผู้เขียนนั่งพนมมือฟังท่านนิ่งๆ เป็นการยอมรับแต่ก็กราบเรียนว่า

“ท่านอาจารย์ให้หาไม้เรียว ลูกหมามันเห็นเข้าวิ่งตามไม้เรียวเป็นพรวนเลย มันไม่รู้จักหกรอกคะ ว่าไม้เรียวคืออะไร”

“เออ ก็ยังไม่โดนเข้านะซิ พอโดนเข้าสักทีมันก็ร้องไปเท่านั้น” ท่านตอบพลางจัดอาหารแล้วหยิบไม้เรียวตีพื้นกระดานขู่ลูกหมา แต่มันก็ไม่กลัวเพราะตีไม่ถูกตัวมันด้วยความเมตตาของท่าน

“หนูไม่เห็นมันจะกลัวเลย” ผู้เขียนกราบเรียนซ้ำด้วยความรำคาญแทนท่าน ท่านอาจารย์จึงให้จับลูกหมาไปขังไว้ในกรงใต้ถุนกุฏิซึ่งตีไม้ตารางไว้โดยรอบ รอจนกว่าพระจะจัดอาหารเสร็จจึงค่อยปล่อย

“จริงๆ นะ มันไม่กลัวไม้เหมือนพวกหนังก่อนนั้นแหละ ตีเท่าไรก็ไม่เจ็บ ยังวิ่งเข้ามาให้หวดอยู่นั้นแหละ เราไปอยู่ไหนๆ ก็ตามไปให้หวดให้เจ็บตัว” ท่านอาจารย์บ่นกับผู้เขียน เพราะท่านเรียกพวกเราว่า “พวกหนังก่อน” บ้าง “พวกตีไม่เจ็บ” บ้าง

“ถ้าโดนหวดเจ็บตัวแล้วมันจะฉลาดขึ้นบ้างก็ต้องยอมเจ็บละคะ” ท่านอาจารย์นั่งจัดอาหารไปเจียบๆ สักพักหนึ่ง แม่หมาก็พาลูกๆ เข้ามาอีก มาแสดงความยินดีกันให้ท่านเห็น ท่านอาจารย์ก็ชี้ให้ดู

“นั่น-นั่น เห็นไหม ลูกมันหลุดออกมาได้แล้ว แม่หมามันตั้งใจที่ลูกหลุดออกมาได้ พาลูกมากระโดดโลดเต้นเยาะเย้ยเราอีกด้วย” ท่านอาจารย์พูดแล้วก็หัวเราะด้วยความเมตตา หันมาถามผู้เขียนอีก

“ว่าไง เราณะ หมาที่ขังไว้หลุดออกมาได้อย่างนี้จะเอาผิดกับใคร กับคนที่เอาไปขังหรือกับหมาที่มันหลุดออกมาได้นะ” ผู้เขียนรู้สึกสนุกที่ท่านอาจารย์มีอารมณ์ขันและนำพฤติกรรมของหมามาสั่งสอนเปรียบเทียบให้ลูกศิษย์ฟัง จึงกราบเรียนว่า

“ไม่ใช่ความผิดของหมาหรือคนจับหมาไปขังแน่นอนคะ” ท่านอาจารย์หันมามองแล้วถามต่อ

“แล้วเราว่าเป็นความผิดของใคร?”

“ก็เป็นความผิดของคนสร้างกรรมมา ว่าสร้างยังไงให้หมามันหลุดออกมาได้” คราวนี้ท่านอาจารย์หัวเราะพร้อม ๆ ลูกศิษย์อื่น ๆ ทั้งหมด ท่านอาจารย์ร้องขึ้นว่า

“โน่น มันออกไปโน่น ไปเอาผิดกับคนสร้างกรรมโน่นแน่ะ ยังกะปลาไหลเชียวนะ ลื่นไปได้เรื่อย ทีนี้ถ้าคนสร้างกรรมมาเราจะบอกเขาให้ณะว่า สร้างกรรมขังหมาไม่ดีให้หมามันหลุดออกมาได้” ผู้เขียนพนมมือกราบเรียนท่านหน้าตาเฉยว่า

“ดีแล้วค่ะ” ท่านอาจารย์ได้ยินแล้วก็หัวเราะอย่างเมตตาเต็มเปี่ยม การคุยกับท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน นั้นจะต้องรับฟังท่านด้วยเหตุผล และเมื่อมีคำถามก็ต้องตอบด้วยเหตุผลเช่นกัน ลูกศิษย์ที่พูดจาตรงแบบขวานผ่าซากนั้นดูเหมือนจะมีเฉพาะผู้เขียน ท่านอาจารย์จึงอบรมสั่งสอนเป็นส่วนตัวเสมอว่า ให้เป็นคนระมัดระวังในการพูดจา อะไรควรพูดจึงพูด อะไรไม่ควรพูดก็อย่าพูด เพราะผู้ฟังอื่น ๆ มิได้มีเมตตาอันสูงส่งอย่างท่านทุกคนไป จะทำให้ผู้ฟังไม่พอใจได้ เหตุที่ท่านเข้าใจลูกศิษย์เป็นอย่างดีนี้เอง ท่านจึงดูตรง ๆ ว่าแรง ๆ ด้วยการชี้ให้ดูลูกหมาที่มันวิ่งเพ่นพ่าน เมื่อถูกจับขังก็จะร้องโหยหวน เพราะไม่เคยถูกขังให้อยู่ในระเบียบวินัย อยากทำอะไรก็ทำ อยากจะพูดอะไรก็พูด

ท่านอาจารย์จะสั่งสอนด้วยถ้อยคำรุนแรงเพียงใดก็ตามก็เป็นธรรมะทั้งหมด ด้วยความรัก เมตตาทะนุถนอมลูกศิษย์ไม่ให้ใครว่าได้ ท่านจึงดูของท่านเสียเอง หวังจะให้ทำตัวเป็นคนดี เป็นผู้ดี และดีพร้อมทุกประการ ความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์นั้นแผ่ไพศาลผ่องแผ้วยิ่งนัก ช่วยให้ลูกศิษย์รอดปากเหยี่ยวปากกามาได้ ทั้งที่บางครั้งคันปาก ยิบ ๆ อยากจะพูดอะไรที่เสป ๆ ร้อน ๆ กับคนที่เราไม่ชอบ แต่ระงับยับยั้งไว้ได้เสมอ ใครจะชั่วจะเลวเพียงไร ก้าวร้าวล่วงเกินต่อเราเพียงไร คำสอนของท่านอาจารย์จะดังก้องเสมอในสำนึกว่า “เราจะต้องไม่ชั่วไม่เลว ไม่ก้าวร้าวดูถูกคนอื่น เหมือนกับที่ผู้อื่นทำกับเรา” ความเป็นคนกับมนุษย์ต่างกันอยู่ตรงนี้

มีหลายครั้งที่ท่านอาจารย์จะเล่าเรื่องการปฏิบัติภาวนาให้ฟัง หรือไม่กี่เป็นเรื่องออก รุดงค์ ที่ท่านได้ผจญกับความหวาดเสียวน่ากลัวหลายเรื่อง แต่ท่านก็เล่าเป็นเรื่องสนุกไปเสียทั้งหมด ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ที่ดุร้าย เช่นเสือ ซึ่งจะได้เรียบเรียงไว้ในโอกาสต่อไป

ระหว่างที่ท่านอาจารย์พักที่บางละมุนนั้น หลังจากฉันเสร็จท่านจะกลับไปกุฏิ ให้พวกที่มาทำบุญร่วมกันทานอาหาร เรียบร้อยแล้วก็จะแยกย้ายกลับไป แต่พวกเรานั้นจะกราบเรียนพระที่อยู่ดูแลปฏิบัติท่านอาจารย์ ให้ขออนุญาตขอเวลาคุยกับท่าน เช่นเมื่อทราบที่ท่านอาจารย์ไม่สบายเกี่ยวกับโรคหัวใจ เราก็พาหมอใหญ่คนหนึ่งร่วมคณะไปด้วย และคณะผู้เขียนเป็นผู้หญิงเสียส่วนใหญ่ หมอที่ไปด้วยก็เป็นผู้หญิงจะขอตรวจดูก็ไม่ได้ เพียงแต่ไปร่วมสังเกตอาการของท่านจากการพูด แม้หมอจะอยากตรวจดูที่เท้าของท่าน อาจารย์แทบแยก็ไม่กล้า เพราะท่านอาจารย์จะนั่งพับเพียบเรียบร้อยเสมอ ผู้เขียนเกรงว่า

หมอมหยุดงานมาดูท่านอาจารย์จะเสียเวลาเปล่า เพราะยังไม่ตรวจตามประสาหมอ จึงต้องกราบเรียนหาเรื่องให้ท่านอาจารย์พูดและเปลี่ยนอิริยาบถเพื่อให้หมอตรวจด้วยสายตา

“ท่านอาจารย์คะ เวลานั่งสมาธิแล้วจิตไม่ยอมหยุดนิ่ง ท่านอาจารย์สอนให้ฟาดมันลงไป เราจะฟาดด้วยอะไร ฟาดลงตรงไหนคะ?” ก็ฟาดด้วยสตินั่นแหละ ถ้าจิตมันไม่ยอมนิ่งก็เอาสติคอยจับดูว่าทำไมสงบไม่นิ่งเพราะอะไร ก็ฟาดมันลงไปตรงนั้น จึงว่าให้สอนตัวเองอยู่ตลอดเวลา จะมีตัวรู้บอกให้เราทราบถึงความคิดที่แล่นไปโน่นไปนี่ เมื่อสติจับได้แล้วก็รีบแก้ไขประคับประคองให้มันคงให้สงบนิ่งตามที่มันควรเป็น ให้ปฏิบัติบ่อยๆ จึงจะรู้และเกิดความชำนาญขึ้นอย่างไรเล่า” ท่านอธิบายทั้งที่เหนื่อย

“เวลาที่ท่านอาจารย์นั่ง นั่งอย่างไรคะ?”

“ไม่แน่ ถ้านั่งธรรมดาก็นั่งอย่างนี้” ท่านนั่งขัดสมาธิ มือและเท้าขวาซ้อนบนมือและเท้าซ้ายหลังตรง

“ทีนี้ถ้านั่งอยู่คนเดียวเล่าคะ?” ได้ฟังคำถามนี้ท่านมองหน้าเหมือนรู้ใจ ตอบขึ้นว่า

“ก็บอกแล้วว่านั่งสมาธิต้องนั่งอย่างนี้ ยังจะให้นั่งแบบอื่นอยู่อีก เอาถ้านั่งคนเดียวบางทีก็นั่งอย่างนี้” ท่านอาจารย์เหยียดเท้าพรวดออกมาให้ดูสมใจนึก แล้วท่านก็นั่งพับเพียบเรียบร้อยตามเดิม แล้วสอนว่า

“จะนั่งอย่างไรก็ได้ให้มีสติควบคุมกำกับไว้ตลอดเวลา นี่แหละที่ว่าฟาดให้ฟาดตรงนี้ อย่าปล่อยให้กิเลสเข้าครอบงำได้” พอกราบลาท่านอาจารย์ออกมาแล้ว หมอบอกกับเราว่าไม่มีอะไรน่าวิตก อาการของหัวใจนั้นเป็นไปตามสังขารที่เข้าสู่วัยชราของท่าน ผู้เขียนทราบดีว่า ท่านอาจารย์เอาชนะโรคภัยไข้เจ็บเสมอมา บางครั้งท่านเล่าถึงการกำหนดวันจากไปไว้แล้ว แต่ยังห่วงเพื่อนๆ พระด้วยกันและลูกศิษย์ซึ่งยังเอาตัวไม่รอด ท่านว่ารัฐสของการขาดครูบาอาจารย์เป็นอย่างดี สมัยที่ท่านอาจารย์มั่นมรณภาพใหม่ๆ นั้น ท่านต้องฝึกฝนฟันฝ่าอุปสรรคอย่างเด็ดเดี่ยวมั่นคงจนบรรลุธรรมสุดยอด ท่านต้องไปอยู่ตามป่าตามเขา ผจญเสือและสัตว์อันน่ากลัวหลายชนิด ซึ่งท่านเล่าให้ฟังดังนี้

“สมัยออกธุดงค์ที่สกลนครนั้น เราทำปะรำเล็กๆ ยกพื้นขึ้นสูงสักศอก เป็นร้านเหมือนเตียงนี้แหละ พอเข้าขึ้นก็เปียกไปหมด เพราะน้ำค้างแรงมาก ไปไม้ที่อยู่เหนือเราก็เปียก เปียกเหมือนซักผ้า มุ้งต้องตากแดดกันทุกวัน แต่มันทนไม่ไหว หนักเข้าก็ราขึ้น ดูเป็นจ้ำๆ ทั่วไป แต่มันก็สะอาดนะ อยู่อย่างนั้นจนหมดหน้าหนาวก็หมดน้ำค้าง บางทีก็มีเสือเดินผ่านมุ้งเราไปนี่ เสือตัวนี้มันชอบกลอยู่นะ เป็นเสือโคร่ง แต่เข้ามาหากินในบ้านธรรมดาจะมีแต่เสือดาวมาหากินหมา แต่นี้เป็นเสือโคร่งน่ากลัวกว่านะ คนเขามาบอกมาเตือนแล้วให้ระวังเสือ เวลามันเข้าในหมู่บ้านไม่รู้มันเข้าทางไหน แต่เวลาออกมันเดินเฉียด

พระ รอยเท้าที่มันเดินเหยียบน้ำค้างผ่านไปเห็นได้ชัด เป็นรอยใหม่สดๆ ร้อนๆ เสือโคร่งตัวนี้กำลังคึกคะนอง แต่มันไม่ได้สนใจอะไรกับเรา ถ้ามันมีอะไรกับเรามันก็ต้องเดินวนเวียนอยู่นะ ดูรอยเท้ามันก็รู้ว่ามันผ่านไปเฉยๆ”

“หนูว่ามันไม่เห็นท่านอาจารย์มากกว่า” ลูกศิษย์กราบเรียนแสดงความเห็น

“จะว่าไม่เห็นได้ยังไง มันเดินเฉียดไปนะ ใครจะฉลาดไปกว่าเสือวะ ความฉลาดของมันนั้นตอนมันกินคนแล้วจึงรู้ว่ามันฉลาด ตอนไปอยู่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ไปพักบนเขา คนเขาก็ขอร้องว่าไม่ให้ไป เขาว่าไอ้ทุ่งไอ้ป่าอะไรไม่สำคัญหรอก เสือมันไปได้หมดมันน่ากลัวมาก เพราะมันกินคน ที่ว่ามันฉลาดนั้นเป็นอย่างไร เวลาไปกินคนมันก็เลือกพวกที่ออกไปทำอะไรทำสวน มันไปดักที่นั่น ที่อื่นเคยไปมันก็ไม่ไป ไปตามเรียกสวนของคน พอกินปั๊บก็ไปบ้านโน้น หายเงียบไปเลย ไม่ไปซ้ำซากหรอก กินตรงโน้นแล้วก็เปลี่ยนไปตรงนี้ ตรงนั้น...ไม่ซ้ำที่กัน พอข่าวจางๆ คนลืมหาก็กลับมาใหม่อีก กินบ้านเก่านั่นแหละเคยเห็นมาแล้ว ที่ดงใหญ่ เขาเรียกดงศรีชมภู ดงภูลังกา จึงรู้ว่าเสือกินคนนั้นเป็นอย่างไร มันฉลาดมาก” หัวหน้าคณะของพวกเรากราบเรียนถามว่า

“เขาวัวเสือนี่ ถ้ามันไม่เจ็บ ไม่แกก็จะไม่กินคน จะหาสัตว์อื่นเป็นอาหารจริงไหมครับ”

“ส่วนมากก็จะเป็นอย่างนั้นนะ สำหรับเสือดาวนี้มันก็ไม่มีอะไร คิดว่ามันคงจะคะนองปาก ที่ดงภูลังกามันกัดแล้วก็ไม่ได้กิน คนก็ตายแล้ว แต่มันไม่กิน เหมือนมันกำลังคะนองปาก มันคงเห็นอยู่ในป่าเปลี่ยวคนเดียวก็เลยกัดเอา แต่ไม่กิน หลังจากนั้นมันก็ทำอีก เสือดาวนี้ไม่ได้เป็นเสือแก่หรือเจ็บป่วยอะไร ไม่ใช่เสือลำบากด้วย ถ้าธรรมดาแล้วเสือลำบากถูกเจ็บแล้วจะอาฆาตคนแล้วจึงจะกัดคน”

“ที่วัดดอยธรรมเจดีย์ของท่านอาจารย์แบน มีที่มากตั้ง ๙๐๐ กว่าไร่ กั้นกำแพงไว้โดยรอบ มีเสือดอยอยู่ในนั้นบ้างหรือเปล่าคะ?” ผู้เขียนกราบเรียนตามประสาโง่

“เฮ้ย มันไม่ติดอยู่หรอก มีทางคนผ่านไปผ่านมาทุกวัน วัดธรรมเจดีย์ไม่ใช่วัดป่าดงอะไรนี่ พื้นที่เป็นโคก เป็นเขาขึ้นไป นั่นแหละมีถ้ำ เคยเห็นไหมละ ถ้ำวัดธรรมเจดีย์นะ” ท่านถามขึ้น

“เคยได้ยินท่านอาจารย์แบนหรือพระที่นั่นเล่าให้ฟังเหมือนกันคะว่ามีถ้ำ”

“นั่นแหละมีเรื่องซันๆ อยู่เรื่องหนึ่ง มีเณร ชื่อเณรแป้นไปอยู่วัดนั้นกับพระ แล้วหนีไปนอนในถ้ำ เสือนั้นนานๆ จะมาที วันที่เณรเข้าไปนอนเล่นในถ้ำตั้งแต่พลบค่ำ ยังไม่ทันหลับ ยังไม่ได้เข้าที่ภาวนา ได้ยินเสียงหายใจพืดพาด-พืดพาด เณรก็คิดว่า คนที่ไหนมานอนหายใจใกล้ๆ ก็นึกว่าเป็นพระด้วยกันนั่นแหละ จะเป็นใคร แต่ก็ผิวิตวิสัย ไม่ใช่เวลาจะ

มาเพราะคำแล้ว พอนึกได้ว่าเป็นเสือเท่านั้นแหละ โอ้โฮ มันก็แปลก จิตคนนี่นะ พอนึกว่าเป็นเสือเท่านั้น จิตลงทันทีความที่กลัวตาย จิตลงปั๊บหายเจ็บไปเลย เสือกก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี จนกระทั่งใกล้เวลาบิณฑบาตจิตถอนออกมา พอนึกว่าเสืออยู่ทางนี้ตัวก็แผ่นมาอีกทาง ออกวิ่งแนวไปที่ศาลา ปากก็ร้องว่า เสือ ๆ ๆ ลั่นไปหมด

ส่วนเสือนั้นพอมันรู้ว่ามีคนมันก็นิ่งไปตั้งนานแล้ว ส่วนเงรพอจิตถอนก็ร้องลั่นไปถึงศาลา พระท่านก็ดูเอาว่ามาร้องเสือ ๆ อะไรกันวะ เงรนี่นอนตื่นสายแล้วยังมาร้องเอ็ดอีกนะ เงรก็เล่าให้ฟังว่าเห็นเสือจริงๆ เมื่อเช้านี้แหละ ก็พากันไปดู ค่อย ๆ เดินฉากเข้าไป กลัว ๆ กลัว ๆ ฉากเข้าไป ฉากเข้าไป มองดูแล้วว่าไม่มีเสือ ก็เลยเข้าไปดู เห็นแต่รอยของ มัน เงรก็ร้องว่า นี่โรยของมัน-ก็มันไปแล้วนะ จะร้องทำไม มันไปไกลทำทวีปแล้ว วัดตอยธรรมเจดีย์มีถ้ำเสืออยู่ตรงนั้นแหละ”

“แต่เรื่องจิตลงนี่ อาจจะเป็นเพราะเงรตกใจจนช็อคไปมากกว่ากระมังคะ? ผู้เขียนกราบเรียนถาม

“ไม่ได้ช็อค เงรแกบอกว่า พอรู้ว่าเสือแกนึกพุทโธทันทีนะ ได้พุทโธเป็นที่ฟัง พอนึกได้จิตก็ลงวูบไปจนกระทั่งสว่างนั้นแหละ”

“เดี๋ยวนี้ยังเป็นถ้ำเหมือนเดิมหรือคะ”

“ก็เหมือนเดิมนั้นแหละ ไม่มีใครไปอยู่หรอก พระท่านก็ไม่ไป มีแต่เงร ก็เงรมันเตี้ยนี่นะ เข้าไปนั่งในถ้ำเสือซึ่งเป็นถ้ำเตี้ย ๆ พอดีกับเสือ เงรกับเสือกก็เลยอยู่ด้วยกันได้พอดี” ทุกคนหัวเราะกันเกรียวทีเดียว ท่านอาจารย์เล่าต่อไปอีกว่า

“ที่จริงมันเป็นถ้ำสำหรับพอให้เสือหลบนอน เงรเห็นลมพัดเย็นดีเข้าไปนอนบ้างเลยเจอกัน ท่านอาจารย์บุญมากก็เคยโดนเสือตัวนี้แหละ ที่หน้าวัดธรรมเจดีย์ ท่านไปกับเงรตั้งแต่ป่าสามสีโมงเย็น เสือตัวนี้มันจะขึ้นไปหาที่นอนของมัน จะหลบจะซ่อนก็ไม่ทัน มันเลยหลบในป่าละเมาะเล็กๆ มีป่าหญ้าคาและต้นไม้ขึ้นเป็นพุ่มรก มันเข้าไปหมอบอยู่ พอคนเข้าไปใกล้มันก็คำราม เสือกก็กลัว คนจะเข้าไปที่นั่นคนก็ตกใจ ท่านอาจารย์บุญมากก็เดินถอยฉากออกมาร้องทักเสือกว่า “เออ มึงอยู่ที่นี่หรือ กูไม่ทำอะไรมึงหรอกนะ ก็กลัวแล้วนะซี มึงอยู่นั้นแหละ มึงไม่เป็นไรหรอก แต่มึงอย่าคำรามซิ กลัวเหมือนกันนี่นา...” ฟังท่านอาจารย์เล่าแล้วทุกคนหัวเราะอย่างขำข่มอยู่ ท่านเล่าต่อไปว่า “กูไม่ใช่พระอิฐพระปูนนี่หว่า มึงอยู่นั้นแหละ มึงอย่าออกมานะ”

อาจารย์บุญมาท่านสั่งเสือกอย่างนั้นแหละ ขาท่านก็ฉากออกมา...ฉากออกมา...ท่านบอกว่า ขอภัยนะ ขนหน้าแข้งงูไปหมด ไม่ทราบว่าจะไปดูทำไมขนหน้าแข้ง พวกฆราวาสที่ฟังอยู่ฮากันตั้ง ท่านว่า ปรากฏว่านะ ฮู๊ ขนหน้าแข้งงูไปหมด ก็เสือดัวนั้นแหละกำลัง

คะนอง ขณะนี้ทำกำแพงล้อมรอบไว้หมด จะไปมีเสือได้อย่างไร ถ้าจะมีก็มีเสือท่านอาจารย์บุญมา เสือเณรแป้นเท่านั้นแหละ จะมีก็แต่หมูป่า ต้องกันคอกให้มันนอน มันไปเที่ยวไหนๆ ทั้งวันแล้วก็กลับมาอนคอก ไล่มันก็ไม่ไป เหมือนนกตัวหนึ่งที่วัดป่าบ้านตาดนี้แหละ เราเลี้ยงไว้นะ ตอนเข้าพอรพระฉันแล้วท่านก็ไปปล่อยเปิดประตูกรงให้เขา เขาก็ไปเที่ยว พอเย็นลงก็กลับมาเข้ากรง ไล่ก็ไม่ไปเหมือนกัน สุดท้ายเราก็ต้องปิดประตูกรงให้เขาเพื่อความปลอดภัยของเขาเอง เข้าขึ้นพระท่านก็เปิดให้ ทำกันอย่างนี้เป็นประจำวัน”

ความเมตตาของท่านอาจารย์และพระวัดป่าบ้านตาดนั้นมีมากมาย ต่อผู้คนและสัตว์ทั้งปวง ผู้เขียนได้พบรูแยะเต็มไปหมด เจ้าของรูแต่ละตัวอ้วนท้วนมีสีสังดงาม เขาจะเง้มองพวกเราผู้ไปเยี่ยมอย่างสัตว์ที่คุ้นเคยกับคนเป็นอย่างดี ในระหว่างเข้าพรรษาไปกราบท่านอาจารย์ไม่พบกับแยะเหล่านี้จึงกราบเรียนถามท่านอาจารย์ ท่านบอกว่า แยะจะอยู่ในรูของตนไม่ออกมาเป็นเวลาหลายเดือน ดูเหมือนมันจะจำศีล ไม่ออกมาให้เห็นเลย แม้แต่ตัวเดียว เราได้พบแต่รูบนพื้นดินที่พระท่านกวาดไว้สะอาด นึกดีใจแทนแยะเหล่านั้นว่า ถ้าอยู่นอกวัดคงโดนจับไปนานแล้ว ขอให้ชนพวกพ้องเข้ามาอยู่ในวัดกันเถิด เพราะปลอดภัยจริงๆ

ท่านอาจารย์ได้พูดถึงการออกธุดงค์ และได้พบว่าขณะนี้มีการตัดไม้ทำลายป่ากันมากมาย จนต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทหารออกไปดูแลรักษาป่ารักษาสัตว์เอาไว้ ท่านพบคนพวกนี้แล้วเสื่อมใสศรัทธา จึงชวนข้าบสารไปให้เป็นคันรถ รวมทั้งอาหารกระป๋อง ขนมเป็นปึกๆ รถชนกันเป็นขบวนยาวทีเดียว ท่านอาจารย์ให้และให้อยู่ตลอดเวลา ผู้คนจึงพากันหลังไหลไปทำบุญกับท่านมากมาย ได้รับความปีติอิ่มเอิบใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการให้ที่บริสุทธิ์สะอาดต่อพระอริยะผู้ทรงความบริสุทธิ์อยู่เหนือจากกิเลสทั้งมวล ท่านได้จัดสรรแจกจ่ายให้แก่ชาวโลกผู้ยากไร้ตลอดมา โดยนำไปจ้จยไปสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ซื้อเครื่องมือทางการแพทย์อันทันสมัยให้โรงพยาบาล

ในทันทีที่ทราบว่ามีผู้เดือดร้อนท่านอาจารย์ก็มีได้นิ่งนอนใจ ที่อยู่ไกลท่านก็ให้ลูกศิษย์เข้าไปดูแลขอทราบรายละเอียด ทหารขอรถพยาบาลท่านก็มอบให้ ดร.เชาวน์ ณ. ศิลวันต์ จัดหารถพยาบาลที่ดีที่สุดให้หนึ่งคัน และรถพยาบาลที่ดีพร้อมใช้ประโยชน์ได้เต็มเปี่ยม มีอุปกรณ์พร้อมสรรพ จำเป็นต้องสั่งซื้อจากเมืองนอก ราคาประมาณคันละห้าแสนขึ้นไป ท่านอาจารย์เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า

“รถจะมาถึงประมาณหกกราฯ หรือกุ่มภาฯ นี้แหละ ทั้งที่นิสัยเราไม่เป็นอย่างนั้นนะ ธรรมดาถ้าหากเป็นเนื้อในหนัง เราก็ต้องเอาหนังในเนื้อของเรา เราไม่เอาเนื้อนอกหนังเป็นอันตราย เนื้อในหนังนะเข้าใจหรือเปล่า” ท่านหันมาถามผู้เขียน

“ไม่ทราบค่ะ ขอคำอธิบาย”

“เฮ้อ อะไร ของแค่นี้ก็ไม่เข้าใจ” ท่านถอนใจเบื่อหน้าลูกศิษย์โง่

“ก็เนื้อในหนังมันก็เนื้อของเราซิคะ?” คนโง่เสมอปรารภขึ้น

“ก็นั่นแล้ว เนื้อของเราจะไปเอาเนื้อใคร เนื้อนอกหนังมันก็ไม่ใช่ของเรา จึงสั่งเขา ไปถึงเมืองนอกนั้นยังงี้แล้ว ไม่งั้นจะสั่งทำไมวะ เนื้อนอกหนังนะ”

“อ้อ ใช่ค่ะ” ลูกศิษย์เพิ่งเข้าใจ

“เฮ้อ นั่นละ ไม่เข้าใจได้ยังไง” ท่านอาจารย์ลำทับ

“ที่แท้ก็เป็นนโยบาย เมตตินไทยแลนด์ ของท่านอาจารย์นั่นเอง” ท่านหัวเราะ

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน และพระวัดป่าบ้านตาดแต่ละองค์ อยู่ด้วย ผ่าสามผืน บาตรหนึ่งใบ เท่านั้น มีกุฏิพอเอนกาย ส่วนใหญ่ท่านจะอยู่กับธรรมชาติในป่า เพราะธรรมชาติคือธรรมะ เมื่อเดือนกรกฎาคมปีนี้ ท่านอาจารย์ได้ส่งเงินมาให้แปดหมื่น บาท สั่งว่าให้นำไปทำประโยชน์แก่คนพิการ หูหนวก ตาบอด ที่ไหนก็ได้ ผู้เขียนและพรรคพวกจึงบุกเข้าไปตามสถานสงเคราะห์ต่างๆ เช่น สถานสงเคราะห์คนพิการทางสมองและปัญญา ปากเกร็ด ซึ่งมีผู้พิการต้องการความช่วยเหลือหลายอย่าง มีจำนวนประมาณสามร้อยคน สถานฝึกอาชีพคนพิการพระประแดง มีผู้พิการฝึกฝนอาชีพเพื่อช่วยตัวเอง ประมาณสองร้อยคน สถานสงเคราะห์เด็กบ้านราชวิถีหกร้อยคน สถานสงเคราะห์คนชรา บ้านบางละมุงสามร้อยคน สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงสามร้อยกว่าคน

รวมห้าแห่งนี้ยังขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ในการเรียนการสอน ผู้ดูแล อาหารที่ไม่มีประโยชน์เพราะงบประมาณจำกัด เสื้อผ้า และอื่นๆ อีกอีกปาละ เงินแปดหมื่นจึงไม่พอ ท่านอาจารย์ลงมารุงกรุงเทพฯ อาทิตย์เดียวท่านได้ตรวจดูความจำเป็นของแต่ละแห่ง แล้วบอกลูกศิษย์ทั้งหลาย ทุกคนต่างเต็มใจช่วยเหลือ ภายในอาทิตย์เดียวมีเงินรวมทั้งสิ้นสองแสนเศษ นอกจากสถานสงเคราะห์ทั้งห้าแห่งจะได้รับสิ่งที่ต้องการ บางแห่งได้ครบหมด บางแห่งได้ไม่ครบ แต่จะได้รับสิ่งสำคัญอันเป็นหลักใหญ่ เป็นหัวใจของการใช้งานไว้ทั้งหมด เงินที่ยังเหลือได้นำไปแจกตำรวจผู้บาดเจ็บในหน้าที่ ได้ถวายปัจจัยแด่พระภิกษุสงฆ์ที่อาพาธในโรงพยาบาลสงฆ์ ประมาณหนึ่งร้อยรูป ยังมีเงินเหลืออยู่ซึ่งเราไดรวบรวมนำไปเป็นค่ายารักษาโรคแก่พระภิกษุผู้อาพาธ และนำมามอบให้โรงพยาบาลสงฆ์ต่อไป ความเมตตาอันบริสุทธิ์เอ็นดูชื่นใจแผ่ไพศาลไปกว้างขวางนัก ท่านอาจารย์มีชีวิตอยู่ด้วยการให้ ท่านได้ช่วยผู้คนมากมาย ให้อรรถให้ธรรม ให้ข้าวของเงินทองแต่ผู้ยากไร้ในทุกรูปแบบ จนสุดจะรำพันให้ปรากฏในที่นี้

*****